

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa de casibus conscientiae

Astesanus <de Ast>

[Straßburg], nicht nach 9. Mai 1474

Incipit liber primus

[urn:nbn:de:bsz:31-316099](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-316099)

iniquus. Viciniq; thozz resq; caueto suas Ra
tio aut numeri sic pt accipi. lex ei diuina est ad
ordinand hoies ad deu et iter se et quelibz ad
seipz. qz tn n ita apparz rō debiti i his q facit
hō scdōz seipm. iō inter mādata ad q reducūtur
alia sicut ad magis nota. nō fuerit posita nisi
pcepta de ordie hois ad deu et ad pximū ex
plicitate. licz etiā dūneant ordinē hois iplicitate
ad seipz. Sicut i pcepta legis hūane ordināt
hoiem ad dūitate hūanā sub aliquo pncipe
hoie ita pcepta legis diuine ordināt hoiez ad
dūitate quādā siue rēpublicā hoim sub deo.
Ad hoc aut q aliq; i aliq; dūitate bñ dmozē
requiritur vt bñ se habeat et ad deu q pēt dūi
tati et ad alios dūitatis dōcios et pncipes.
Opozz i q i diuina lege pzo ferant qdā pce
pta ordinātia ad deu. deinde alia pcepta or
dinātia ad alios pxios sil dūinētes sub deo.
Pncipi aut dūitatis debz hō tria pzo fideli
tate scz vt honozē pncipat qtu i se ē ad aliū
nō trāferat. Scdō reuerētiā scz vt i eū nihil i
uniosū dmittat. Tercio famulatū scz i recōpē
satōz bñficiōz ab eo pceptoz. Pzo primū p
cipit pcepto pzo scdōz scdō et terciū terciō
Potest etiā dici scdm aug. q pzo pcepto pzi
pitur nobis reuereri pzi pncipij vnitates
scdō ei vnitatē. terciō boitate qua scificam
et in q qescim sic i fine. Potest etiā dici q p
primū pceptū ordiamur ad deu qtu ad op p
scdm qtu ad os. p terciū qtu ad cor. qz i scifi
ficatōe sabbati scdōz qd est pceptū morale qes
cordis pceptū m deu. Ad pxios aut bñ se de
bet qz hō et spālter et generaliter. speālter
quid qtu ad eos quoz ē debitor vt eis debi
tū reddat ad qd pnet pceptū de honozatōne
parentū. Generaliter qtu ad omē vt nulli no
cumētū inferat ope vel oze vl corde. ope qui
de nec qtu ad psonā pziā. cōtra qd dicit nō
occides. neq; cōtra psonā dūinctā ad pparatū
onē plis. cōtra qd dicit nō mechaberis. neq;
in rē possessaz cōtra qd dicit nō furtū facies. Nocu
mentū aut ozis phibē cū dicit nō loqris cōtra
pxim flm testimoniū. Nocere aut dūngit pxi
mo in affectu p concupiscentiam oculozum
et p concupiscentiaz carnis. contra que duo
dicit nō dūpisces domū pximi tui. nec deside
rabis vxozē ei. Bz cōtra pdicta obr. qz sup
illō Ro. vii. dūpiscētā nesciebā nisi lex dice
ret dicit glo. bona ē lex q dū dūcupiaz phibet
oia mala phibz. et sic sufficit solū phibere d
cupiaz. supfluūt gō alia pcepta. qz dūcupia
dicit duplr. vno mō generaliter put dicit quilibz
a ppetit libidiosus et imoderat et sic sumit
in illa glosa. Alio mō spēaliter p appetitū de
lectabil scdōz gustū et tactū. et sic phibetur
pcepto speciali. Quō pcepta decalogi dēt
ordinari. qz ordiant supradicto mō. Ratō
cui ordis ē. qz pcepta decalogi sūt de his q
statū rōnabilia et dōbita vident. tāto aut ali
qd a pparz facili rōnabile qto suū. cōtrarium
a pparz guī. et iō ordē pceptoz. dcalogi su
mit scdōz qd eis vicia magis vl min gūia op
ponūt. Vñ sp i pceptū pponit cui guī vi
ciū o pponit vt p3 incuēt. Quō pcepta deca

logi hnt distingui et numerari i tabulis. qz
qz dupliciter. vno mō scdm sensū lralem et sic
quiq; fuerūt i vna tabula et quiq; i alia et hō
mō distinguit ioseph q fuit historioqph et
qui ad sensū lralem pncipaliter respiciebat.
Alio mō scdm sensū mysticū. et sic distinguerūt
doctozes sacre scripture dicētes mādata ordi
nātia ad deu ptnere ad primā tabulam. ordi
nātia vō ad pximū ad scdam tabulaz. Illa em
distingūtio secūde tabule a prima fiebat ad in
sinuandā et cōmendandā caritatē geminā.
Equit videre de scdō scz de dūnetia alio
rū pceptoz moralium i pceptis decalogi
Circa qd sciend q oia pcepta moralia reducū
tur ad pcepta decalogi. Vñ aug. de decē cor
dis loquēs d pzo pcepto legis nature scz qd
est. bonū ē ordiate diligēdū. et de pcepto di
lectōis dei et pximi dicit. illd vñū pceptū cō
tinet illa duo et illa duo dūnet illa decem. et
illa decē dūnet oia. Ad cui euidētia scien
dū q psum sufficit ad pns pcepta moralia se
hnt ad primū pceptū legis nature in triplici
dūtia. quedā em sūt i quibz oia alia pcepta
moralia radicanr sicut i dclusioibz pncipio
pximozibz. cum mōi sūt pcepta de dilectōne
dei et pximi. Alia sūt q etiā de pxio ordiant
ad illa. tn qz ppter obliuōz rōis hūane hō p
erzare circa illa iō scribi debuerūt. et hec sūt
decē pcepta decalogi. Alia sūt ad q reducen
da i prima pncipia indiget hō maiori iuesti
gatōe et sapiētū instructōe siue diuina reuelā
tōne. et talia reducunt ad decē pcepta deca
logi. Nā ad primū pceptū reducūt oia q phi
bent illa q deseruiūt idolatrie vt sūt filij vel
filie p ignē lustratō. arioloz sciscitatō. som
nioz et augurioz obseruatō. maleficioz et
incantationū opatō. phitonū. diuioz. mortu
oz iterrogatō de quibz habe deū. xviii. Ad
scdm reducūt blasphemie de q leui. xxiij. et
falsē doctrine de q deū. xiiij. Ad terciū reduci
vident oia ceremonialia. Anptū tn ē morale vi
dent ad ipz reduci phibitōes illoz pceptoz q
maxie quietē mētis impediūt i vacādo deo. vt
est phibitō timiditatis et temerarie audacie
et spectātū ad gulā. et omēs phibitōes imo
deratīe passionū et pcepta de fortitudie inq
tum est moderatīa passionū q quietē mētis in
deo impediūt. Anptū tn actū fortitudis ē or
dinabilis ad vtilitatē dūitatis et maxime ad
honozem fidei sicut fortiter sustinere ppter de
fēsionē fidei reduci pnt ad pceptū primū. Ad
quartū reducūt pceptū de honozatōe senū. de
quo leui. xiiij. et omia pcepta de reuerētia su
pioz. Ad quitū reducūt phibitō iniuste vio
lentie cōtra pximū. de q leui. xix. et phibitō
odij. de qua ibidē. Ad sextū reducūt phibitō
meretricij de qua deū. xxij. et phibitō coit
cōtra naturā de q leui. xviii. et phibitō volun
tarie effusiois semis p quēcūq; modū excep
to federe matrimoniali. et etiam phibitō gule
inqtrū pstat fomētū luxurie. Ad septimū redu
citur phibitō vsure de qua deū. xxij. et phi
bitō acceptōis rei aliene p fraudē d qua deū
xxv. vbi dicit. nō habebis in sacculo diuersa

quod mētis pncipalis

2 pncip

sup. l. d. 1. 3.

sup. l. d. 1. 3.

pondera. et prohibitio rapine. Ad octauum
reducit prohibitio falsi iudicij de q̄ exo. xxiij.
et prohibitio mendacij et piurij q̄ etiāz reducitur
ad scdm. et susceptōis mēdacij et acceptōis
munerū de qb̄ habē ibidē. qz oia p̄dicta co
opant̄ ad corruptōz iudicij. Et prohibitio de
tractōis d̄ q̄ leui. xix. vbi d̄. n̄ eris crumiatōz
nec susurzo i p̄lis. Vt̄z aut̄ sint aliq̄ q̄ re
ducant̄ ad vlt̄a duo p̄cepta infra videbr̄ eū
de illis agē. Sic ergo p̄z qz oia p̄cepta mora
lia alia a decē p̄ceptis decalogi aut i eis ori
nent̄ sicut p̄cipia i cōclusiōib̄ sicut p̄cipiū
p̄cipiū legis nature et p̄ceptū de dilectōe
dei et p̄ximi. aut reducūt ad ea sicut cōclusi
ones ad p̄cipia.

Equit̄ videre de tercio scz de mō tradēdi
x. p̄cepta. Et circa h̄ q̄run̄ p̄la. s. v. v. v. v.
mādata decalogi debuerit tradi p̄ modū ob
ligatōis et p̄cepti. *Is̄ q̄ sic. rō huī ē. tū qz
deū decebat. tū qz nobis expediebat. deū vti
qz decebat. qz i his verbis decalogi d̄sistit re
gula iusticie scd̄z qd̄ dicitur lumē rōnis recte.
et qm̄ dē tan. p̄ iust̄ debet esse emulatoz re
ctitudis et iusticie et i subditis et i seip̄o. hic
est qz hoī leges iusticie ip̄osuit ad q̄s ip̄z obli
gant̄ ut n̄l̄o mō licerz ip̄z eas ip̄one trāsgre
di. Nobis etiā expediebat. Deū p̄pter gloriā
augēdā qz gl̄ios̄ est hoī obtinere b̄titudinē
p̄ merita q̄ sine meritis. et qm̄ cū aliqd̄ reddi
t̄ ex meritis qd̄amō h̄ q̄ meret̄ obligat̄ sibi re
tributorē et magis decet hoīez obligari d̄o q̄
deū hoī. Hinc ē qz ad opa p̄ q̄ d̄ungebat me
reni debuit h̄o p̄cepta obligari ut dū obli
gat̄ obediret et merito p̄ficerz et ad maiore
grē cumulū pueniret. Scd̄o p̄pter pacē d̄seruā
dā q̄ tm̄ bonū est. sic dicit aug. ut cūcta p̄ce
a p̄petat. Pax aut̄ seruari nō p̄t vbi h̄o vsurpat
sibi qd̄ est alienū. ideo ut pax seruaret̄ ipter
hoies debuit dē mādata hoī tradere i q̄bus
obligarē ne qd̄ ē alienū sibi vsurparet̄ s̄ red
deret deo et p̄xio qd̄ eis deberz. ne aliter fa
ciēdo iniuriā pacē frāgeret et frāgendo pacē
ip̄e i se pace amitteret. S̄z obī c̄tra p̄dicta
qz d̄. ro. vij. p̄ctm̄ occasiōe accepta p̄ mādatū
opatū est i me om̄ez d̄cupiam. s̄ dē nihil im
ponere debz qd̄ augeat d̄cupiam. *Is̄ q̄ dicitū
apl̄i habz veniatē s̄ valde p̄ accūs et occasi
onaliter. ex hoc em̄ qz p̄ legē erat p̄cti d̄gnitō
et tm̄ p̄ ip̄az n̄ erat grē collatō d̄cupia intentē
in vetitū et hoīe sciēter p̄petrāte p̄ctm̄. occa
sionaliter fieret et ip̄i d̄cupie intēsiō et p̄cti
aggrauatō. s̄ hoc nō erat de p̄cipali inten
tione ferēus mādata nec de ip̄oz mandatorz
obligatōe. Nā deus sic tribuit mādata obliga
toria qz sp̄ fuit p̄mp̄t̄ tribuē grāz adiutricē
ad illa implēda. vñ qz p̄ mādatōz obligatōz
augeret d̄cupia hoc nō erat ex ip̄is mādatis
s̄ pot̄ ex negligētia et culpa hoīis. d̄ns aut̄
p̄pter negligētiā hoīis n̄ debuit dimittere qui
diligētiā c̄ca salutē hoīis exercerz. *Vt̄z mo
dus caritatis cadat sub p̄cepto legis diuine.
*Is̄ circa h̄c fuerūt c̄trarie op̄ioes. quidā ei
dixerūt absolute qz oino mod̄ caritatis n̄ ca
dit sub p̄cepto qz si caderet sequeret̄ qz q̄cumz****

nō haberet caritatē peccarz mortaliter i ope
qd̄ facit q̄tumcūqz sit de genere bonoz qd̄ ē
incōueniēs. Alij dicūt absolute mod̄ carita
tis eē sub p̄cepto. nec eē ip̄ossible seruare h̄o
p̄ceptū nō habēti caritate qz p̄t se disponere
ad h̄o qz ei caritas infūda. nec q̄ncūqz aliq̄s
nō habēs caritatē facit aliqd̄ de genere bono
rū peccat mortaliter qz hoc ē p̄ceptū affirma
tiū. scz ut ex caritate opē et n̄ obligat̄ p̄ sp̄
s̄ p̄ tpe illo quo aliq̄s habz caritate. Vt̄qz
aut̄ q̄tū ad aliqd̄ v̄ez dixerūt. *Act̄ em̄ cari
tatis dupliciter d̄siderari p̄t. vno mō s̄m qz ē
quidā act̄ p̄ se. et sic cadit sub p̄cepto legis
qd̄ de hoc speāl̄iter dat̄ scz diliges d̄m deū
tuū. et diliges p̄ximū t. et q̄tum ad hoc scd̄i
v̄ez dixerūt. Alio mō scd̄z qz ē mod̄ aliaz v̄
tutū et scd̄z qz act̄ aliaz v̄tutū ordinant̄ ad
caritatē q̄ est finis p̄cepti ut d̄. j. thi. j. et sic
v̄ez dixerūt p̄ximi scz qz mod̄ caritatis nō ca
dit sub p̄cepto. h̄o ē dicitū qz i hoc p̄cepto ho
nora p̄em tuū nō includit̄ qz pater ex carita
te honoret̄ s̄ tm̄ qz p̄ honoret̄. vñ qui hono
rat p̄ez licz nō habeat caritatē nō ē trāsgres
sor huī p̄cepti licz sit trāsgressor p̄cepti qd̄ ē
de actū caritatis p̄pter quā trāsgressiōz penā
meret̄. Sic ergo qui honorat p̄ntes tenē ex
caritate honozare nō ex vi huī p̄cepti qd̄ est
honora p̄ntes s̄ ex vi huī p̄cepti qd̄ ē dili
ges d̄. de. t. ex ro. cor. t. Et hec duo p̄cepta
affirmatiua nō obligatiua p̄ sp̄. p̄nt̄ p̄ diuersis
t̄pib̄ obligare. et ita p̄t d̄igere qz aliq̄s ipl̄ē
hoc p̄ceptū de honozatiōe p̄ntum nō trāns
gredia. t̄ p̄ceptū d̄ om̄issioe mōi caritatis
Si ergo obicia qz si mod̄ caritatis nō cadat
sub p̄cepto ergo aliq̄s ipl̄ere p̄t p̄cepta legis
sine caritate et p̄ d̄ns sine grā que caritati sp̄
est adiūcta. Hic aut̄ est error pelagij ut p̄z p̄
aug. de heresib̄. Dicit̄ qz nō p̄t seruare oia p̄
cepta legis nisi s̄uet p̄cepta caritatis qd̄ sine
grā nō fit et ideo pelagij errauit. hec tho.*

Equit̄ videre de quarto scz de debita ob
seruatōe. x. p̄ceptorz. Circa qd̄ gr̄it̄ v̄tū
dei p̄cepta merito sint seruāda. *Is̄ qz sic et
hoc p̄z p̄mo ex p̄te d̄i cuī autoritate nulla
est maior. p̄. tu sol̄ altissim̄ sup̄ om̄ez terzā
Ip̄e em̄ est d̄ns n̄ iure creatōis iure guberna
tionis et iure redemptōis. ideo merito tanq̄
subditi et serui eius ei obedire debem̄ ut scz
ip̄ius p̄cepta diligēter obseruem̄. *act̄. j. obe
dire oportz deo magis qz hoīib̄. Propter qd̄
d̄ns recte p̄iusq̄ mādata p̄ponat p̄mittit̄ *exo.
xx. ego sum d̄ns deus tū q̄ eduxi te d̄ terzā
egiptū et de domo seruitutis. q. d. bene possū
vobis p̄cipe et vos debetis michi obedire qz
ego sum d̄ns deus tuus p̄ creatōez qui eduxi
te t̄. p̄ redemptōz scd̄m sensū sp̄ualem. Scd̄o
ex p̄te n̄ri qz obseruatō eoz est nobis fructū
olissima. *Math. ix. si vis ad vitā ingredi serua
mādata. et trāsgressio piculolissima. p̄. Ma
ledicti qui declināt a mādatis tuis. maledi
cti qz dicet̄ eis. Ite maledicti in ignē eternū
Cōsidera qz posuit nos dē inter paradisum et
infernū. nec aliter possum̄ ingredi paradisum
nec euadere infernū nisi p̄ obseruatō mādatōz.****

pax qm̄ bonū

V. mag. carit. cadat sub p̄cepto

Tercio ex pte ipoz mādatorū. tū qz sūt irzēp
hēfabilia. nihil em dānet irzōnabile sō. vij.
mādātū iustū scēm et bonū. Tū qz sūt leuia. ni
chil em dānet graue. j. iob. v. hec est caritas
di vt mādātā ei? custodiam. et mādātā eius
grauia nō sūt. vñ dicit hec ē caritas dei ha
bēti em caritatē dei pcepta sūt facilia nō ha
bēti sūt difficilia. Et poit aug. exēplū de aue
sine plumis cui difficile ē volare hñti vō fa
cile. Sī r hñti pueriaz volūtātē vidēt mādā
tā difficilia q hñti caritatē sūt facilia. S3
dices g° n hñti caritatē sūt difficilia. vñ est
s3 cui libz nō hñti caritatē facile est eā hre. qz
de? patus ē eam dare cuiqz se disponēti eam
recipe. vñ deu. iij. mādātū qd ego tibi pceptio
hodie nō ē sup te nec pcul positū nec in celo
sūt sed iuxta te ē valde sermo meus in ore
tuo et in corde tuo vt facias illum.

Equit? videre de quito scz de possibilitate
dispensatōis. x. pceptoz. Et circa hoc
qñ vñ pcepta decalogi sūt dispensabilia. Et
qñ n. pcepta ei legis eterne n sūt dispensabilia
sue p hoies sue p deū. Fidelis est em de? et
seipz negare nō p. j. thi. ij. sic aut dicit aug.
xxj. li. dtra faustu lex eterna ē rō vel volun
tas diuina ordinē naturālē dseruari iubēs et p
turbari phibēs. i quo patz ex dñi q nec de?
nec hō dispensare p i lege nature. Est em vt
dicit aug. li. lxxxij. qōnū. q. liij. trāscripta i
aimā rōnālē ex ineffabili atz sublimi rez. ad
miseratōē q fit p diuinā puidētā. Et iō vt de
distinctōne. v. ius naturale cepit ab exordio
rōnalis creature nec variat tpe s3 pmanet im
mutabile. Omnia ergo pcepta q ex primo prin
cipio legis nature necio et immutabiliter cōse
quūtur sūt immutabilia et p dñs idispensabilia
talia at sūt oia pcepta decalogi accepta s3 m
intētōz pceptiētis. et iō sic accepta sūt ita imu
tabilia q i illis nec deus nec hō dispensare p
vñ. di. vj. c. ij. bis itaqz rñdet. dz. Moralitā p
cepta ad naturale ius spectāt atz iō nullā mu
tabilitatē recepisse mōstrātur. In aliqbus aut
alijs mādātis ex primo prin° legis nature se
queribus. nō tñ ita immutabiliter quin i pauci
oibz ppter aliqs pculares circūstātiās pos
sit dtingere vt eoz obseruatio nō essz scdm le
gem nature. s3 magis dtra pnt dispensatō locū
hre. vt in pcepto de reddendo depositū petē
ti qd depositū si qs redderet qñ essz inotabile
pudiciū ipi? petētis et reipublice. n faceret
scdz legē nature s3 magis dtra. qz talis reddi
tio pcurbare ordinē rōis quē eterna lex et na
turalis iubēt inuolabiliter obsuari. Nec p
dētis obstat q de? pcepit abzabe q filiū suū
occiderz. Gen. xxij. qz p illud pceptū nō occi
des. phibet scdz intētōz phibētis occisio
hois sine cā rōnabili. inocens aut ex causā rō
nabili pnt occidi. scz cum h° pceptū ille q ē dñs
vite et mortis. Quod ipē dñs rōnabiliter p
tū qz hō i statu nature lapsē ē debitor mortis
ppter pētīm originalē. tū etiā ppter maiorem
vilitatē ei? q occidit q de causa afflixit iob
plur. p exigeret pētā actualia que fecerat iob
xvi. vñā a penderet peccata mea quibz irā

merui et cala. q patioz in statera q are. marif
hoc guioz a pparerz. Cū aut de? pcepit ofee
pimo facere filios fornicationū qd ē dtra i°
nō mechaberis. itelligit q illos de muliere
fornicaria generaret. ad quā nō affectu forni
cario s3 sic ad mulierē ex mādātō dei factam
suā accederet. Cū etiā pcepit filijs isrl q a
spotarēt res egiptoz nō pcepit eis furtū. s3
q res illas quas dñs oim transtulerat in ius
eoz ppter maliciā egiptoz et ppter seruiciū
qd a filijs isrl receperāt pcuraret secū. Qd
aut dicit bern. ij. de dispe. et. p. c. v. q in pze
ceptis scde tabule dispelare p de? et nō hō
intelligit nō de pceptis acceptis scdm intēti
onē mādātis qz sic claudūt in se debitū ordi
nē ad pximū quē dñs infringere nō p. ppter
qd idē bern. e. li. c. vj. dicit a deo n pnt imitari
quidqd de dilectōe de huilitate ceterisqz vir
tutibz tam i nouo q in veteri testamēto spūa
liter obseruandū tradit. s3 intelligit qntū ad
actus qui scdm virtutē lre nō hnt ordinē hūc
annexū. vt est nō occidere. pntes honorare.
qui nō essent honorādi inq̄tum facerent dtra
deū et retraherent honorāntē a dei amore. in
quo casu dicit dñs luc. xiiij. si quis venit ad
me et n odit pa. su. et ma. zc. Sed quare lex
nature nō pnt reuocari vel a suo mutari cōdito
re sic lex positia. Et qz lex nature cū sit qued
picipatio legis eterne vt dictū est a deo mē
tibus nō est impōsa quātum ad suū primū pri
cipiū seu pceptū et q̄tum ad. x. pcepta decalo
gi accepta scdz intētōne pceptiētis. dānet ho
mis ordinē ad deū et ad pximū. eo aut ipō q
de? ē vlti? finis debet hō ordinari ad deū et
ec ipō q pxim? ē ordinabilis ad eundē finēz
debet ordinari ad pximū. sic ergo de? nō pnt
negare seipz esse vltimū finem. ita negare nō
pnt hoiem ordinari debere ad ipz et p dñs nec
ad pximū. vñ etiā sequit q legē nature nō pnt
infringere in p̄tū est dānet ordinē istum. lex
aut hūana cū nō dānet nisi pcepta q sūt de
termiatōnes quedā pceptoz legis nature. et
dclusiones tales que vt in paucioribus ppter
circūstātiās aliquas pculares pnt a lege na
ture deuiare nō habz p̄dictū ordinē duplicēz
immutabiliter anexū. et iō magis pnt reuocari l
mutari a suo cōditore vel a sua dditōne q lex
nature. hec rich. Dixerūt tñ quidā q de?
dispensare poterat in pceptis scde tabule qz
p pcepta scde tabule ordina? hō ad pximū. p
pcepta vero pame tabule ordina? ad deū sic
ad finē vltimū. sublato aut ordie rei ad finēz
tollit? ordo vnus rei ad aliā et nō ecōuerso.
Cui? rō ē qz ille ordo est ppter illū et nō ecō
uerso et iō sublato ordie ad pximū adhuc re
manet ordo ad deū nō ecōuerso. et iō deus di
spensare pnt in istis pceptis nō in illis. Sed
dtra hoc obi? qz ordinem hois ad deū facit
amor dei et ordinē hois ad pximū facit amor
pximi. sed remoto amore pximi remouetur a
mor dei. j. iob. iij. si quis dixerit qz diligo de
um et frēm suū odit mēdax est ergo zc. Orete
rea p hoc q filij isrl mādātō dei acceperunt
vasa egiptoz non tollebarur ordo pximi ad

primū. qz nō acceperūt ea nisi ut facta sua. alias fecissent extra amorē primi et p̄sequē dei vñ nō omiserūt furtū. **D**icend ergo q n̄ p̄t p̄cipe seu disp̄sare q fiat malū nisi amota rōe mali q̄ erat rō p̄hibitōis. vñ p̄cepit filijs isrl̄ q tolleret illa vasa amota rōe furā. **E**x p̄dictis verificari p̄t dictū āt̄ quoz scz q duplex ē malū. q̄dam ē malū in se et hoc nulla circūstātia p̄t bñ fieri et iō illd̄ de⁹ nō p̄t p̄cipere. ut odire deū v̄l agnoscere nō suā ex libidine et huiōi. aliud ē qd̄ ē malū nō in se et tale p̄t bñ fieri posita aliq̄ circūstātia et tale deus p̄cipe p̄t imo eo ip̄o q̄ p̄cipit ē bonū. **Hec alex. anglic⁹ li. j. sententiarū di. xlvij.**

De expositiōe primi p̄cepti ti. iij.
Qonsequenter cōsiderandū ē de singulis p̄ceptis decalogi. et p̄io de primo p̄cepto de quo p̄io sūt exponēda v̄ba qui bus tradidit. scd̄o p̄sequēdū ē lat⁹ de ijdolatria et alijs q̄ p̄ ip̄m p̄hibent. Circa primum p̄io de his q̄ p̄tinet ad decalogi q̄i titulum. Scd̄o de his q̄ p̄tinet ad ip̄m p̄ceptū. Tercio de his q̄ mouere debēt ad ip̄z ob̄suandū. **C**irca primum ergo sciendū q̄ exo. xx. p̄mittit̄ decalogo q̄i titul⁹ talis. ego sum dñs de⁹ tu⁹ qui eduxi te de terra egipti de domo seruitutis. Nā leges ferre et p̄cepta iūgere nō duenit alicui nisi p̄sit multitudi. ut ergo dñs ostēdat hoc cōuenire sibi manifestat in p̄dictis verbis se eē dñm et rectorē vniuersoz dicēs. ego sum dñs creans oia p̄ potētiā. **deus fons et gubernās oia p̄ sapiam ut em̄ dicit dam. li. j. c. ix. theos grece qd̄ ē idē qd̄ deus latine d̄z a thei qd̄ ē fouere vniuersa. Dicit̄ etiā theaste qd̄ ē cōsiderare oia. Tu⁹. te redimēs et repans p̄ bonitatē et clemētiā. Et sic in p̄dictis verbis p̄ hec tria dñs deus tu⁹ insinuat̄ trinitas p̄ et filius et sp̄s sanct⁹ p̄ tria app̄riata p̄ p̄dicta tria vocabula designata. Per hoc q̄ ibi singulariter d̄z ego sū designat̄ eēntie vnitas et sic patet q̄s loq̄tur et iūngit sequētia et mādata qz deus cui hoc facere op̄eit ut visum ē. Seq̄tur qui eduxi te zc. In quo oñditur cui loq̄tur qz populo educto de egipto. **V**bi attēdēdū qz p̄cepta decalogi innata sunt cui⁹ libet d̄scie. Sūt etiā data ip̄is iudeis sp̄aliter et expresse ut hic d̄z. et iō p̄cepta ista s̄m q̄ sunt innata respiciūt oīs diuiter. scd̄m v̄o q̄ sūt data illū ppl̄m singulariter quē scz dñs eduxit ad liberatē de egipto sp̄ualiter tñ cū d̄z eduxi te zc. tāgit̄ triplex effect⁹ rñdens trinitatē app̄riat⁹ educere ei ē potētie. de terra egipti sapie. egiptus em̄ tenebre iterptatur i quo error̄ ifidelitatis notat̄. de domo seruitutis ē boītatīs et clemētie. dom⁹ em̄ seruitutis reat⁹ ē peccati. qz qui facit p̄ctm̄ seru⁹ est peccati. **D**icit ergo ego sum dñs q̄ eduxi te scz p̄ potētiā. deus q̄ te eduxi de terra egipti. i. de tenebris erroris et infidelitatis ad itelligentiā veritatis. ego tuus qui eduxi te de domo serui. i. reatu peccati et p̄auoz mox ad libertatē gratie et affectōz boītatē. **P**otest etiā sp̄ualiter i d̄ctis verbis notari beneficiū creatōis et beneficiū rep̄atōis. primū cū d̄z ego sum dñs deus tu⁹**

scd̄z cum dicit̄ qui eduxi te zc. **D**e his duob⁹ sunt duo articuli fidei qui iter omēs articulos sūt maxia fūdamēta fidei. **V**n sūt q̄i duo radij siue oculi dirigētes nos in via mādatoz dei hō p̄ius oculos apit q̄ ambulat. sic hō p̄i⁹ debet cognoscere p̄ fidē qd̄ exequat̄ p̄ opatiōnē. **R**ecte ergo p̄o p̄oit p̄dicta v̄ba p̄tinentia ad fidē et postea p̄oit mādata p̄tinentia ad opatiōnē. **N**otandū aut̄ q̄ in illis v̄bis ego sum dñs zc. scd̄z alex. angl. ut dictū ē s̄ po⁹ q̄i titul⁹ decalogi scd̄z v̄o alios assignat̄ rō p̄mi p̄cepti. **E**quit̄ videre d̄ scd̄o scz de his q̄ p̄tinent ad ip̄z p̄ceptū. Circa qd̄ sciendū qz primū p̄ceptū est. nō habebis deos alienos corā me nō facies tibi sculpsile nec omēm silicudinez q̄ est i celo desup et q̄ i terra deoz sū nec eoz. q̄ sunt i aq̄nis sub terrā n̄ adorabis ea nec coles. ego sum dñs de⁹ tuus fortis zelotes visitans iniquitatē pat̄z in filijs in terciā et quartā generatōz eoz. q̄ odert me. et faciēs misericordiā in milia his qui diligūt me et custodiunt p̄cepta mea. In his v̄bis p̄io ponūt̄ ea q̄ p̄tinent ad ip̄m p̄ceptū. Scd̄o ea q̄ mouere debent ad ip̄m obseruandū scz ego sum dñs de⁹ tuus zc. **C**irca primum nota qz ibi remouetur oīs ijdolatria. ijdolatria em̄ ē exhibitō honoris soli deo debiti. creature facta. **M**ut ergo exhibet̄ actu interiori scz affectu. p̄pter qd̄ d̄z nō coles. **M**ut actu exteriori p̄pter qd̄ d̄z non adorabis. et hec d̄ntia assignat̄ inter colere et adorare in glo. Honor aut̄ exhibet̄ siue exteriori siue interiori aut est exhibit⁹ creature sp̄rituali iō d̄z nō habebis deos alienos. unde orig. i glo. angl. os quib⁹ gentes omisit excel sus vocat̄ scriptura deos q̄i a deo datos. vñ d̄z ego dixi dii estis aut̄ ē exhibit⁹ creature corp̄ali. et h̄o aut̄ i imagine ficta q̄ nulli⁹ rei naturalis est representatiua iō dicit̄ nō fa. sculp. aut imagine vera. i. alicui⁹ rei representatiua iō d̄z ibi neqz omēm similitudinē celestiu⁹ terre. s̄tū aquatiliū. et noīe celestiu⁹ p̄nt accipi non solū sidera sed etiā aues qz aer d̄z celū scd̄z i⁹ **M**ath. xij. aues celi comederūt illd̄. **P**otest etiā notari qz cult⁹ deoz alienoz dupliciter apud aliquos seruabat̄. quidā em̄ quāsdā creaturas p̄ dijs colebāt sine institutiōe imaginū vñ varzo dicit̄ qz antiqui romani dos diu sine simulacris coluerūt et hic cult⁹ p̄hibet̄ p̄io cū d̄z nō habebis deos alienos. **A**pd̄ aliquos vero erat cult⁹ falsoz deoz sub quibusdam imaginib⁹ et iō p̄hibet̄ etiā ip̄az imaginū institutiō cū d̄z nō fa. t. sculp. et ip̄az imaginū cultus cū d̄z nō adorabis zc. **S**ed forsā in surget aliq̄s extra xp̄ianos faciētes imagines dicens eos ijdolatrare qz faciūt extra illd̄ nō facies tibi sculp. neqz omēs silicudiez. Sed h̄o remouet̄ p̄ hoc qd̄ i textu sequit̄ nō adorabis ea neqz coles. q. d. nō facies ea ad adorandū vel colendū. xp̄iani aut̄ ad hoc nō faciūt imagines sed ad memorandū. et oīs honor ille q̄ imagini exhibet̄ ut dicit̄ dam. ad p̄thotipu id ē ad illd̄ qd̄ imago p̄sentat̄ refert̄. Honor aut̄ qui exhibet̄ sanctis ē honor dulie et non latrie. dulia em̄ ē honoz debiti creature iqtū

174
ad. 4

174

174

est diuine bonitatis participatiua. latria vero e
honor soli deo debetur in quantum e principiu ois
rei productum et seruatum. **D**ubitaret aut ali
quis de hoc qd dicitur aquas ee sub terra. s. h. in
telligi debet respectu aquarum q recipiuntur i ve
nis terre vñ fontes erupunt et flua. rone etiã
harum aquarum dicitur esse terra sup aquas scdm illud
ps. qui fundauit terram sup aquas. **N**o aut itel
ligit respectu oceani qd totã terrã circuit et
ei supeminet vt natura min⁹ gnis. Et hec di
cta sunt p̄tum ad supficiẽ litere primi p̄cepti
Sed ampliorẽ tñ intelligentiã notari p̄t q i
p̄dictis verbis tria phibent nobis p q mens
nra auerit a reuerẽtia creatoris. p̄tio om̄s p
phane pactõnes demonũ ibi. nõ habebis de
os alienos. et hoc siue fiant p incãtãtões ver
borum siue inscriptões caracterũ vel imaginũ
siue p imolatões sacrificiorum. in his em̄ trib⁹
consistunt om̄s artes magice. phibent igit om̄s
p̄phane pactões demonũ siue sint ad ludifica
tõz sensuũ vt faciunt histriões siue ad trãsmuta
tõz naturarum vt fecerunt magi pharaõis siue ad
inuestigatõz futuroz contingentiũ vt faciunt di
uini. oia hec vocat aug. pactõnes demonũ. i
talibus em̄ attribuit creature qd debet attri
bui creatori. et iõ peccat dtra primũ verbum
primi p̄cepti scz nõ habebis deos alienos. Et
de faciẽtib⁹ hoc dicitur deu. xxiij. puocauerunt
eũ in dijs alienis. Et iõ scd⁹ aplm ad Ro. tra
didit illos de⁹ in passiones ignominie. Scd⁹
om̄es false et supstitiose adinuentiones erroz
phibent cũ dicitur nõ fa. t. sculp. om̄is em̄ erroz
est fictio mētis. errozẽ aut facit fantasia ob
nubilans rõem que facit q illud qd non est
esse videtur. **F**luidi aut adinuentiones erroz
pcedunt aut ex impbo ausu inuestigatiõis p
hibite vt errozes philozophoz sic ponẽ mūd
eternũ et q vnus intellectus est in om̄ib⁹ ho
mibus. Aut ex puerlo intellectu sacre scriptu
re. vt hereses hereticoz q male sentiũt de x⁹
de trinitate et de spũsancto. Aut ex inordiãto
affectu carnalitatũ huãne vt errozes epicu
roz dicentiũ nullã aliam esse vicã q istam. et
nicolaitarum dicentiũ q licet cuilibet turpiter
agere cũ qualibz. Om̄es isti errozes tan⁹ stul
ti et vani sũt deestabiles qz sunt dtra verbum
primi mãdati scz nõ fa. t. sculp. vñ hie. stul
tus fact⁹ est ois homo a scia sua ofusus e ar
tífex in sculpali suo. vana sũt opa eoz et ri
su digna et in tpe visitatõis sue pibunt. Ter
cio phibent om̄es puerse appreciatões crea
turarum cũ dicitur nec om̄ez similitudiez zc. Ois autez
puerfa a p̄preciatio creaturarum pcedit aut ex
sublimitate aut ex cupiditate aut ex delecta
tione. p̄tio mō est ijdolatria supboz. scd⁹ cu
pidoz. terciõ lasciuoz. sic ei dicit hiero. qd
qs plus venerat et amat hoc illi deus e. Co
lit aut supbus similitudiez celestiu qz sup om̄ia
diligit p̄ferri. Colit cupidus similitudinẽ ter
restriũ qz sup om̄ia diligit ditari col. iij. auar
icia est ijdoloz seruic⁹. Colit lasciu⁹ simili
tudine aquatiliũ qz sup om̄ia diligit delecta
ri in delicijs hui⁹ mudi que sũt flexibiles in
star aquarum. phil. iij. quoz deus venter est.

Equit videre de tercio scz de his q mone
re debet ad obseruãdũ primũ p̄ceptũ que
qdez ponũt i his verbis. Ego sum dñs deus
tuus fortis ze. zc. **U**bi ponũt duo scz om̄ina z
tio et pmissio. ad obseruatõz em̄ p̄cepti p̄cipue
mouet timor et amor. et sic auis ad volandũ
indiget alis duab⁹ et ad ambulandũ hõ duo z
bus pedib⁹. ita timore et amore iducit homo
ad impletionem p̄dicti p̄cepti. timor autem
aggenerat in hoie ex dñderatõẽ diuie iusticie
amor vero ex dñderatõẽ diuie misericõdie. **S**d in
cutiendũ ergo timore trãsgressiõis p̄tio ponit
om̄inatõ vt sic timeamus diuinã iusticiã. ego
iquit sum dñs deus fortis tu⁹ ze. i. fortissimũ
habens zelũ iusticie visitã. i. vindicã iniq
tate patz in filios. **S**z hoc videt esse dtra iõ
qd dicit ezech. xviij. filius nõ portabit iniq
tate patz. **S**d qd respõdet p illud qd hic seq
tur scz eoz qui oderũt me p imitatõz paterne
malicie. Tercia vero et quartã generatõz po
nit quia tñ solẽt viuere patres. puniũt ergo
in filijs ad quos exẽplũ male vite trãsmiserũt
Scd⁹ ponit pmissio vt diuinã misericordiam
cõsideremus et amemus. faciens inquit mise
ricordiã in milia i. in infinitũ. diligentib⁹ me
et custodientibus p̄cepta mea. in quo ostẽdit
quãtum iusticiã excedat misericordiã.

De latria quid est. ti. v.

Einde post expõsitõz verborum in quib⁹
tradit primũ p̄ceptũ dñderandum est
plen⁹ de ijdolatria que phibet p ipz
Est aut ijdolatria latria ijdolis exhibita. La
tria em̄ dupl r sumit scz p̄prie et diuiter. p̄prie
scdm q dicitur cult⁹ deo debitus et deo exhi
bit⁹ et hoc mō o pponit ijdolatrie. diuiter vñ
sumit latria scdm qd est cult⁹ soli deo debi
tus et hoc mō ijdolatria potest dici latria scz
cum ille cult⁹ ijdolis exhibet. Et iõ ad maio
rem intelligentiã primo dicendũ e de latria.
postea de ijdolatria. **D**e latria aut dicendũ pri
mo de ipa et postea de actib⁹ eius. Circa pri
mũ dicendũ est p̄tio qd sit latria. scd⁹ quomō
differt a theosebia et dulia. **Q**uãtũ ad pri
mũ dñderandũ q latria grece idem est qd reli
gio latine vt vult aug. x. de ci. dei. c. iij. vñ
dicit ibidẽ q cult⁹ deo debitus quatuoz noi
b⁹ vocatur scz duob⁹ apud grecos et duob⁹
apud latios. **A**pud grecos dicitur latria et theose
bia et eusebia id e cultus diuin⁹ vel cult⁹ bo
nus. **A**pud vero latios dicitur religio et pietas
ita q hec duo noia correspõdent illi duob⁹ li
cet qdã mō sint in plus p̄tum ad modũ dñuetũ
sic ergo latria idẽ est q religio. religio aut dicitur
a relegendo scz p̄tinentia ad diuinũ cultũ vt
dicit ijsi. li. et hi. qz hui⁹ sunt i corde frequẽ
ter reuoluẽda puer. iij. in oib⁹ vjjs tuis cogi
ta illũ. vñ a relegẽdo scz deũ que p p̄ctm ami
sim⁹ vt dicit aug. x. de ci. dei. vel a religãdo
vñde aug. de vera religiõẽ. religet nos reli
gio vni oipotentũ deo. Ideo patz q religio vñ
decũz dicitur p̄prie importat ordinẽ ad deũ. vñ
aug. x. de ci. dei dicit q religio distinct⁹ non
quẽlibet sed dei cultũ significare videt. **E**xte
fo tñ noie rferet eẽ ad ea q huãnis dñgnitõib⁹

exhibentur ut etiam idem dicere videtur ibidem.
et sic religiosi dici possunt dicitur omnes qui deum colunt
specialiter tamen dominum religiosi qui vitam suam totam deo
dedicantes a mundanis negociis se abstrahunt

Circa secundum sciendum quod dicitur latría et theose-
bia licet aliqui sumantur per eodem scilicet propriam
acceptioem quod theosebia proprie respicit cultum inte-
riorem qui proprie pertinet ad virtutes theologicas. scilicet
latría servitutem exteriorém que pertinet ad iusticiam
latría enim grece idem est quod servitus latine de ro-
ne sui vocabuli ut vult augustinus. li. de tri. Si autem la-
tría respicitur cultum interiorém principaliter cum
iste consistat in credendo et sperando et diligendo
deum ut dicit augustinus. in enchiridion. tunc non esset virtus cardia-
lis sed theologica non inquam ab alijs distincta sed con-
sequens ad omnes illas scilicet bonorum. sed hoc modo non su-
mitur ita proprie sic modo supradicto. cum nomen eius
impositum fuerit a servitute que proprie respicit actum
exteriorém. utroque tamen modo dicitur repiri eas dicitur
et scilicet hoc doctorum positioes diversificari. unde
quidam ponunt eam specie virtutis cardinalis scilicet iu-
sticie. quodam vero tres theologicas circumplecti
et utrumque vere potest dici sine contrarietate propter
diversum modum accipiendi scilicet bonum. **S**ed quod se habet
latría ad dulia. **S**ed ad cuius evidentiám sciendum quod
dulia multumque sumitur uno modo scilicet quodammodo ano-
logia et tunc importat cultum debitum nature superio-
ri siue creature siue creatori scilicet aliquam rationem
quam creator dicitur creature utpote scilicet rationem
divinam. et sic accipitur in glo. super 1° psalmi. in ecclesijs
benedicam domino. glo. deo cui debetur latría. domino
cui debetur dulia. Alio modo scilicet anthonomasiá
et sic dicitur reuerentiám debitam creature humane
deificate. et sic sumitur glo. super 1° psalmi. adorate
scabellum pedum eius ubi dicitur quod dulia maior de-
betur soli humanitati christi. Tercio scilicet significa-
tione propria. et sic scilicet augustinus. primo de tri. c. vii. la-
tría dicitur cultus tamen deo debitus dulia vero ho-
noris debitus et exhibetur creature rationali et sic
dicitur accipi consuevit. et hoc modo latría et du-
lia sunt diverse species virtutis que respiciunt cultum ex-
teriores formaliter diversos. Aliiter etiam et alia
ratione adoratur creator et creatura. Adorat enim crea-
tor quod in eo est summa maiestas que est principale prin-
cipium omni boni quod habere potest ille qui adoratur. Creatu-
ra vero adoratur in quantum consideratur ut adiuvans et hoc
vel ad eum ut per carnalis vel ad bonum eum ut per spiri-
talis. Si gratia que glo. superposita magis dicitur
latría debere deo et dulia domino cum idem sit dominus
et deus. Dicitur quod dominus dicitur creature. et de
creatore et creatura dicitur analogice. deus autem non
ita dicitur sed si dicatur de creatore et creatura
dicitur equivoce. et propterea dicitur latría debere deo
et dulia domino. non ut significetur quod alia specie ado-
randum sit in quantum deus et alia in quantum dominus. sed ut
innotescat dignitas horum vocabulorum et sicut cum
dignitas innuit convenientiam. Ex predictis patet quod la-
tría est virtus ad reddendum honorem deo debitum habi-
tativa moralis. ad iusticiam reductibilis.

De actibus latrie ti. vi.

Postea considerandum est de latría siue reli-
gione quantum ad actum eius et primo in com-
muni scilicet in speciali de actu sacrificandi.
Tercio de actu adorandi **C**irca primam sciendum

quod religio aliquos actus producit mediatis
virtutibus quibus impartit ordinans eos in dei re-
uerentiam. quod virtus ad quam pertinet finis impe-
rat virtutibus ad quas pertinet ea que sunt ad fi-
nem. et sic religio actus per modum imperij po-
nitur iacobi. i. esse. visitare pupillos et viduas in
tribulatione eorum quod est actus elicitus a miseri-
cordia. et immaculatum se custodire ab hoc se-
culo quod elicitur a continentia vel aliquid huius vice.

Aliquos vero producit per se et immediate per
quos homo ordinatur tantum ad deum. et inter
hos actus habet aliquos interiores tanquam prin-
cipales et per se. et isti videntur esse devotio et
oratio. Aliquos vero habet exteriores quasi
secundarios et ordinatos ad actus interiores
quibus ipsa virtus quasi signis ad exercitandum
mentes ad actus spirituales. Et in aliquibus horum
actuum exteriorum corpus ad venerandum deum ex-
hibetur ut in oratione. In aliquibus vero aliquid
de rebus exterioribus offertur. et hoc vel
permittendo ut in votis vel dando ut in sacrifi-
cijs et oblationibus primitiis et decimis. Nec
enim dicitur quia sacrificia proprie dicuntur quam ali-
quid fit circa res deo oblatas. sicut quod animalia
occidebantur quod panis benedicitur frangitur et com-
editur. et hoc ipsum nomen sonat. nam sacrifici-
um dicitur ex hoc quod homo facit aliquid sacrum.
Oblatio autem directe dicitur quam deo aliquid of-
fertur etiam si nihil fiat circa ipsum sicut offerri
dicitur denarii vel panes in altari circa quos
nihil fit. unde omne sacrificium est oblatio et non
ecoverso. Primitie autem sunt oblationes que deo
offerebantur ut legitur deuteronomio. xvij. non autem sunt sa-
crificia que nihil sacrum circa ea fiebat. Deci-
me autem proprie loquendo nec sunt oblationes nec
sacrificia que non exhibentur deo immediate sed
ministeris cultus divini. In aliquibus autem
actibus exterioribus religionis aliquid divi-
num assumitur ut aliquid sacramentum vel nomen
divinum. Et quidem de oratione et devotione nec
non et de oblationibus primitiis et decimis atque
assumptione sacramentorum infra in suis locis a-
getur. De assumptione vero nominis divini et
etiam de votis in quibus etiam aliquo modo dei
nomen assumitur infra dicitur cum de precepto
secundo agetur. unde restat ut ad presens con-
sideremus tantum de adoratione et sacrificijs.

Sequitur ergo videre de secundo scilicet de sa-
crificijs. circa quod sciendum quod sacrificium
quod offertur exterius. signat spirituale sacrifi-
cium interius. quo anima offert se deo secundum
illud psalmi. sacrificium deo spiritus contribulatus. **M**ia
autem offert se deo in sacrificium sic primo sue crea-
tionis et sicut fini sue beatificationis. et ideo illi
soli deo est offerendum sacrificium tam interius quam
exterius unde exo. xxij. qui immolat dicitur occide-
tur propter soli deo. Tenentur autem omnes offerre
deo sacrificium tam interius mentem devotam quam ex-
terius bonam operationem. secundum psalmi. sacrificate
sacri. iust. Est enim triplex sacrificium scilicet bone ope-
rationis. devote orationis et immolationis. Primum
est virtutum omnium. secundum est theologiarum

Tercium est speciale ipsius latrie.

Sequitur videre de tercio articulo scilicet de ado-

ratione. et de hac querunt plura scz vtz ad
ratio impozt actū corpale hē q sic. vt em di
cit dam. iij. li. ex duplici natura opoziti sum
scz intellectuali et sensibili ideo duplicē deo
adoratōz offerim⁹ scz spūalē que dicitur i inte
riori motu aime. et corpalem q dicitur in exte
riori corpis hūilitatē et qz in omibus actib⁹
latrīe i^o qd est exteri⁹ refert⁹ ad i^o qd ē iteri⁹
sic ad pncipali⁹. iō exteri⁹ adoratō fit pp
ter iteri⁹ vt scz ppter signa hūilitatis q coz
paliter exhibem⁹. excitet⁹ affect⁹ nō ad subi
ciendū se deo. qz onaturale est nobis vt p sen
sibilia ad intelligibilia pcedamus. vñ genu
flectim⁹. nām infirmitatē signātes respectu
dei. psternim⁹ aut nos quasi pfitentes nos
nihil esse ex nobis. ¶ Vtz adoratio requirat
locū determinatū. hē q sic. Sic em dictū est in
adoratōne pncipalior est deuotō mentis in
terior. secundariū aut est qd ptnet exteri⁹ ad
signa corpalia. mens aut interi⁹ apprehēdit
deum quasi nō op̄hensum aliquo loco hē coz
palia signa necesse est esse i loco determinato.
et ideo loci determinatio nō requiritur pncipa
liter ad adoratōem quasi sit de necessitate ei⁹ hē
scdm quandā decentiā sic et alia signa corpa
lia scdm illud jo. ij. domus mea dom⁹ oratio
nis vocabit⁹. Per illa aut verba jo. iij. venit
hora qn nec in monte hoc nec in hierl^m ado
rabit⁹ p̄em. p̄dicat dñs cessationē adoratōis
tam scdm ritum iudeoz adorantiū in hierl^m
q scdm ritum samaritanoz adorantiū in mon
te gariam. Vterqz em ritus cessauit veniēte spi
rituali euangelij veritate. Sic ergo locus de
terminatus eligitur ad adorandū nō ppter euz
qui adorant quasi loco ocludat⁹ hē ppter ipos
adorantes et hoc triplici rōne. Primo ppter
loci dsecratōz ex qua spēalem deuotōez dēpi
unt adorantes vt exaudiant⁹ vt pz ex orōne sa
lomois. iij. Re. viij. Scdo ppter sacra mysteria
et alia sanctitatis signa que ibi dñent⁹. Ter
cio ppter dcursum multoz adorantiū ex quo
fit oratio magis exaudibilis hē i^o Ma. xvij.
vbi duo vl tres dgregati fue. in no. m. ibi sū
¶ Sciend⁹ insup q scdz quādā ddecentiā ado
ramus versus orientē. p̄io ppter diuine maie
statis indiciū qd nobis manifestat⁹ in motu ce
li qui est ab orientē. Scdo ppter paradisu i orie
te dstitutū vt legit⁹ gen. ij. hē lram. lxx. iter
ptum. q̄i redire queram⁹ ad paradisu. Tercio
ppter xp̄z qui ē lux mūdi. et d̄z oriens zach. vj
et qui ascēdit sup celū celi ad orientem. et ab
orientē vēturus expectat⁹ hē illd Ma. xxij.
sic fulgor exit ab orientē et paret vsqz i occi
ta erit zē. ¶ Vtz tres psone adozent⁹ vna ado
ratōe. hē q sic. Vna est em exntia siue eēntia
siue excellētia triū psonaz et iō vn⁹ honor et
vna reuerētia et p dñs vna adoratō debetur.
In cui⁹ signum legit⁹ de abzaam ge. xvij. q
tres vidit et vnū adorauit dicens. dñe si inue
ni grām zē. Qn tñ noiant⁹ tres psone sigilla
ter flecti⁹ gēna i signū triū psonaz. ¶ Vtz
adorari possit aliqua creatura. hē q sic. Deo
em debetur reuerētia ppter ei⁹ excellētiā. q
dūicat⁹ ur aliqbus creaturis nō scdm equalita

tem sed scdm quandā picipatōz et iō alia ve
neratōe veneramur deū qd ptnet ad latrīa et
alia veneratōe qsdaz creaturas excellētes qd
p̄tinet ad dūliā. Et qz ea q exteri⁹ agunt⁹ hē
sūt interioris reuerētie quedā exteriora ad re
uerentiā p̄tentiā exhibent⁹ excellētib⁹ crea
turis. inter q maximū est adoratō hē aliquid ē
qd soli deo debet⁹ scz sacrificiū. et hec haben
tur ex verbis aug. x. de ci. dei. Scdm ergo re
uerētiā excellēti creature debitā nat̄a ado
rauit dd. iij. Re. j. vbi d̄z q nat̄a p̄pheta in
gressus an rege dd. adorauit eū p̄n⁹ in terraz
et h^o etiā mō adorauit abzaā āglos ge. xvij.
et silr Iosue. v. hēz intelligi possit q adorauit
rit adoratōe latrīe deū qui i psona angeli ap
parebat et loq̄ba⁹. Iohēs aut p̄hibet⁹ ē adozare
angl^m apo. vlt. Tū ad oñdendū dignitatē
hoīs quā ē p xp̄z adept⁹ vt adequet⁹ angelis
vñ subdit⁹ ibi d̄seru⁹ tuus sū et. frat⁹ tuoz.
tū etiā ad excludendū ijdolatrie occasionē. vñ
subdit⁹ deū adozare. tū ad oñdendū dignitatez
Iohānis qui excellēti⁹ erat multis angelis.
Scdz eē reuerētiāz q deo debet⁹ mardoche⁹ no
luit adorare amon timēs ne dei honozē transf
ferret ad hominē vt dicit⁹ hester. xij. ¶ Vtrū
hūanitas xp̄i sit adorāda cultu latrīe. hē h^o
dupliciter p̄t intelligi. aut habēdo respectūz
ad hūanitatē xp̄i i se et sic cū sit creatura non
obstāte qd est verbo vnita nō ē ei latrīa exhibē
dā. et sic dicit glo. sup illd p̄ā. adozate sca
bellū pedū eius. p̄ caro xp̄i adozat⁹ a nobis nō
adoratōe latrīe q soli creatori debet⁹ hē illa q
dūlia dignior ē. Aut habēdo respectū ad ver
bū cū. quo est vnita iipostatice et sic hūanita
ti xp̄i cult⁹ latrīe debet⁹. vna ei adoratōe ado
rat⁹ su ppositū et natura ita q natura p su ppo
sitiū. xp̄us aut ē nomē psone in duab⁹ naturis
scdz dam. li. ij. c. ij. et iō vna et eadē adozat
ōe adozat⁹ xp̄us et hūanitas ei⁹. et huic mō
rñdendi dcorat⁹ dam. li. ij. c. vij. dicit⁹ sic
vn⁹ ē xp̄s p̄fect⁹ deus et p̄fect⁹ hō quē ado
ram⁹ cū patre et spūsancto vna adoratōe cū
incōtamiata carne ei⁹ nō inadozabilē carnez
eius dicētes. adozat⁹ em in vna verbi iiposta
si p̄lec rich. ¶ Vtz imago xp̄i sit adorāda cul
tu latrīe. hē imago p̄t dupl^r d̄siderari scz vl
scdm q ē quedā res et sic null⁹ honor sibi de
bet⁹ sic nec alicui lapidi vl ligno. vl scdz qd
est imago et tūc qz idem motus ē in imaginē
inq̄tū est imago et i imaginatū vn⁹ honor de
bet⁹ imagini et imaginato. et iō cū xp̄s latrīa
adozet⁹ eius iimago silr debz latrīa adozari.
Vñ dam. li. ij. c. vij. q honor imaginis p̄ue
nit ad p̄thotipū. i. imaginatū. ¶ Obi⁹ illd
exo. xxvj. non facies tibi imaginem nec scul
ptam similitudinem. dicendū q illud p eo tē
pore p̄hibitum est in quo deus naturam hūa
nam non assumpserat. tunc em cum de⁹ omni
no spiritus esset infigurabilis erat. sec⁹ aut ē
postq naturam assumpsit humanam. ¶ Sunt au
tē imagines huiusmodi introducte ppter sim
plitiū instructōz et ppter affect⁹ excitatōz
qui frequenter mouetur magis ex visis q ex
auditis et ppter maiorem et frequentiozem

supstitioe idolatrie. 3° de supstitioe diuinitonũ
 Quarto de supstitioe obseruantiarũ. ¶ Circa
 primũ q̄runt̄ pl̄ a sc̄z vtz̄ i cultu veri dei pos-
 sit esse aliqd̄ p̄niciosũ. ¶ Sic q̄ sic. vt em̄ dic̄ auḡ
 li. d̄tra medaciũ. mendaciũ maxime p̄niciosũ
 est qd̄ fit in p̄tinentib̄ ad religionẽ xp̄ianam.
 Est aut̄ medaciũ cũ aliq̄s exteri⁹ signat̄ d̄tra
 riũ veritati. sic aut̄ signat̄ aliqd̄ verbo ita et
 facto. et in tali signatõe facti d̄sistit cult⁹ re-
 ligionis exteri⁹ vt p̄z ex supradictis. et iõ si p̄
 cultũ exteriore aliqd̄ falsũ significet̄ erit cul-
 tus p̄niciosus: hoc aut̄ d̄git̄ dupl̄r. vno mō
 ex pte rei signate a qua discordat significatio
 cultus et hoc mō tpe legis noue pactis xp̄i
 misterijs p̄niciosũ est vti ceremonijs legis ve-
 teris quib⁹ xp̄i misteria significabant̄ futura
 sic etiã p̄niciosũ est signis d̄fiteri xp̄m eẽ pas-
 surũ. Alio mō ex pte colentis et hoc p̄cipue i
 cultu d̄ni qui p̄ mistros exhibet̄ i p̄sona toc̄i⁹
 ecclie. sic em̄ falsarius est̄ p̄pones ex pte ali-
 cui⁹ nō d̄missa sibi. Ita etiã exhibes deo cul-
 tum ex pte ecclie d̄tra mod̄ diuina auctoritate
 ab ecclia d̄stitutũ et in ecclia d̄suetũ. vñ dic̄
 amb̄r. indign⁹ ē q̄ aliter celebrat̄ misteriũ q̄
 xp̄us tradidit et iõ eẽ dic̄ glo. sup̄ col. ij. q̄
 supstito ē q̄n traditõ hũane nom̄ religionis ap-
 plicat̄. Nota tñ q̄ i diuersis ecclesijs diuerse
 sũt d̄suetudies in cultu diuio que i nullo veri-
 tati repugnat̄ et iõ sũt seruãde et eas p̄terire
 nō licet. ¶ Vtz̄ i cultu veri dei possit esse ali-
 quid supflũ. ¶ Sic q̄ sic. Sciend̄ tñ q̄ aliqd̄ su-
 pflũ d̄ dupl̄r. vno mō scdm̄ q̄ritatẽ absolu-
 tam et sic nihil p̄t esse supflũ in diuio cultu
 qz̄ nihil p̄t homo facere qd̄ nō sit min⁹ eo q̄
 debet deo. alio mō scdm̄ q̄ritatẽ p̄p̄tõis qz̄
 sc̄z nō ē fin̄ p̄p̄tõnatiũ. Finis aut̄ diuĩ cult⁹
 ē vt hō det gl̄iam deo et ei subiciat̄ se mente
 et corpe. et ideo quidq̄d hō facit p̄tinent̄ ad
 gl̄iaz dei. et ad hō q̄ mēs hois deo subiciat̄ et
 etiã corpe⁹ p̄ moderatã d̄cupiaz̄ refrenatõez
 sc̄z dei et ecclie ordiatõez et d̄suetudiez eoz̄.
 quib⁹ cõiuit̄. nō supfluit i cultu dei. Si vero
 sit aliqd̄ qd̄ q̄tum ē de se nō p̄tineat ad aliqd̄
 triũ p̄dictõz̄ aut etiã sit p̄ter dei et ecclie in-
 stitutõz̄ vñ d̄tra d̄suetudiez d̄nem q̄ sc̄z auḡ.
 p̄ lege hũana habẽda ē totũ ē supflũ repu-
 tandũ et supflũ. qz̄ in exterioribus tñ d̄si-
 stes ad icenore nō p̄tinet cultũ. vñ auḡ. li. d̄
 vera religioe inducit illud luc. xvij. regnũ di-
 intra vos est d̄tra supstitiosos qui sc̄z exteri-
 oribus p̄cipalẽ curam impendunt.

De idolatria ii. ix.
 Ende d̄siderandũ ē de supstitioe iido-
 acrie. de hac aut̄ q̄runt̄ plura sc̄z vtz̄
 sit sp̄s supstitois. ¶ Sic q̄ sic vt dictũ
 ē supra iudolũ em̄ deductũ ē ab eo qd̄ ē iidos
 vt dic̄ i iudoz̄. iidos aut̄ dicit formã ab iidea
 tractã vt dicit seneca. Vñ iudolũ p̄p̄ie d̄z̄ simu-
 lacrũ representat̄ rei exñtis vel rei ficte et se-
 cundũ hoc iudolatria p̄p̄ie d̄z̄ cũ simulacra co-
 lunt̄. Ex cõi tñ d̄suetudie qua creaturas cole-
 bant̄ gẽtiles sub quibusdã imaginib⁹ imposi-
 tũ est nomẽ iudolatrie ad significandũ quẽcũz̄
 cultũ creature etiã si finẽ imaginib⁹ fierz̄. Cul-

tus nanqz̄ diuin⁹ sic creature sensibili exhibe-
 bat̄ p̄ aliqua sensibilia signa puta sacrificia
 ludos et alia huiõ. ita etiã exhibebat̄ creatu-
 re representate p̄ aliquã sensibile formã siue fi-
 gurã que d̄z̄ iudolũ. Diuersimode tñ cultus di-
 uinus exhibebat̄ iudolis. quidã em̄ p̄ quãdãz̄
 nephariã artẽ imagines quãsdã d̄struebant q̄
 virtute demonũ aliquos certos effect⁹ habe-
 bant̄ vñ putabãt in eis esse aliqd̄ diuinitatis et p̄
 d̄ns eis cultũ diuinũ deberi. et hec fuit opio
 hermetri termegisti vt dicit auḡ. viij. de ci. di.
 Alij vñ exhibebãt cultũ diuinitatis n̄ ip̄is ima-
 ginib⁹ s̄z creaturis q̄z̄ erãt imagines. oia ac
 hec ad supstitõz̄ iudolatrie p̄tinebat̄ vtz̄ p̄ auḡ.
 ij. de do. xp̄ia. ¶ Notandũ aut̄ q̄ apl̄s. i. cor.
 viij. dic̄. sc̄m⁹ qz̄ nihil ē iudolũ in m̄do. pro
 eo q̄ imagies ille q̄ iudola dicebant̄ nō erãt
 aiate nec aliquã virtutem diuinitatis hñtes vt
 hermes ponit̄ q̄i est̄ aliqd̄ d̄positũ ex aima et
 corpe. Et sil̄ r̄ intelligendũ ē illd̄ qd̄ dicit infra
 .x. c. q̄ iudolis imolatũ n̄ ē aliqd̄. qz̄ p̄ huiõ
 imolatõz̄ carnes imolate nec aliq̄ sc̄tificatõz̄
 d̄sequebant̄ vt gentiles putabãt nec aliquaz̄
 imundiciã vt iudei credebant. ¶ Nota etiã q̄
 latria vno mō p̄t significare actũ humanũ ad
 cultũ dei p̄tinentẽ et sic d̄z̄ vniuoce de cultu
 diuio et de cultu scdm̄ q̄ p̄tinet ad iudolatriã
 sic etiã solutio tributi vniuoce d̄z̄ siue exhibe-
 at̄ vero regi siue falso. Alio mō sumit̄ p̄t ē
 idẽ religioni. et sic cũ sit virt⁹ de rōne eius ē
 q̄ cult⁹ diuin⁹ exhibeat̄ ei cui debz̄ exhiberi
 et sic equoce d̄z̄ de latria vere religionis et de
 iudolatria. ¶ Vtrum iudolatria sit p̄ctm̄. ¶ Sic
 q̄ sic ero. xx. nō adorabis ea sc̄z exteri⁹. nec
 coles sc̄z interi⁹ vt exponit̄ glo. et loq̄tur de
 sculpa lib⁹ et imagibus. Nam est̄ om̄s supio
 res reuereri debeam⁹ nō tñ eadẽ reuerẽtia oi-
 bus debe⁹ q̄ debet̄ sũmo deo q̄ i singulari rōe
 om̄es excedit. Dixerũt aut̄ qdã heretici nō eẽ
 piculosũ si q̄s p̄secutõis tpe dep̄hensus. exte-
 rius iudola colat. dũ tñ m̄te fidẽ h̄uet. s̄z hō
 ē manifeste falsũ. cũ em̄ exteri⁹ cult⁹ sit signũ
 interioris sic ē p̄niciosũ medaciũ verbis asse-
 re d̄trariũ eius qd̄ credit i corde. ita eẽ si exte-
 riorẽ cultũ exhibeat̄ alicui d̄tra illd̄ qd̄ sentit
 in mente. Est etiã iudolatria ḡuissimũ p̄ctõz̄.
 vñ dicit glo. sup̄ leui. xv. om̄e p̄ctm̄ ē imũdi-
 cia aie. s̄z iudolatria maxie. et hoc ē vtz̄ q̄tũ
 est ex pte ip̄i⁹ p̄cti. sic em̄ i repub. ḡuissimũ eẽ
 vidẽ q̄ aliq̄s honore regũ impẽdat alteri q̄
 vero regi qz̄ q̄tum ē in se totũ ordinẽ rep. p̄-
 turbat. ita i peccatis q̄ d̄tra deũ d̄mittunt̄ q̄
 tñ sũt maxia. ḡuissimũ esse videt̄ honore diui-
 nũ impedere creature qz̄ q̄tuz̄ ē i se facit aliũ
 deũ in m̄do minuens p̄cipatũ diuinũ. Alio
 tñ mō p̄t attẽdi ḡuitas ex pte peccãtis. sic d̄z̄
 graui⁹ esse p̄ctm̄ ei⁹ q̄ peccat̄ sciẽter q̄ peccã-
 tis ignorãter et scdm̄ hoc nihil p̄hibet̄ ḡuissimũ
 peccare hereticos q̄ fidem sciẽter corrupunt̄
 quã acceperũt q̄ iudolatrias ignorãter peccã-
 tes. Et similiter etiã alia peccata possunt̄ ef-
 se maiora propter maiorem contemptum pec-
 cantis. ¶ Que fuit causa iudolatrie. Responso
 causa eius dispositiua fuit ex parte hoim̄. et

latina 102 20

idolatrie dicitur figurata

idolatrie dicitur

hoc tripliciter. primo ex inordinatōe affectu
pat scz hoies aliqūe hoiem nimis honorātes
vel nimis venerātes honorē diuinū ipēderūt
ei. Scdo qz hō naturaliter i representatōe dele-
ctat vt dicit phūs i sua poetria et iō hoies a
primū vidētes p diligētia artificis imagines
hoim exp̄ssiuas factas. diuinitatis cultū eis im-
pēderūt. 3o ppter ignorātia veri di cui⁹ excel-
lētia hoies n cōsiderātes qbusdā creaturis p-
ter pulcritudinē siue virtutē ditatis cultū exhibi-
uerūt. de his trib⁹ habet in li. sap. de p̄ria
c. xiiij. de scda. xiiij. de tertia. xiiij. vt p3 dili-
genter intuei. Alia aut cā i idolatrie scz cōsu-
matia fuit ex pte demonū qui se colēdos ho-
mibus exhibuerūt i ijdolis dādo responsa et
alia q videbant hoib⁹ mirabilia faciēdo. vñ
ps. om̄s dii gentiū demoia. Et nota q i p̄ria
etate n fuit i idolatria ppter recētē memoriā
creatoris mōi. ex q adhuc vigeat cognitio
vni⁹ dei i mēte hoim. s3 in scda etate legi⁹ eē
iūeta a nemroth. q vt dicit cogebat hoies ignē
adorare. vñ a nmo qui imaginē p̄ris sui beli a-
dorare fecit. Apud grecos aut vt ijsidoro re-
fert pmethe⁹ primū simulacra hoim finxit d
luto. Audi vō dicit q ismael primū simulac̄ d
luto fecit. In sexta vō etate exclusa ē p virtu-
tem et doctrinā xp̄i q de diabolō triūphauit

De diuinitate et eius speciebus in diuinitate.
Ostea cōsiderād e de sup̄sticōe diuinita-
et primo i diu. scdo de p̄tib⁹ ei⁹ iu spe-
ciali. Circa primū q̄rit⁹ p̄la scz vñ di-
uinitatē sic p̄t̄m. s3 q sic vñ dē deu. xiiij. n̄
sit q phitones cōsulat neqz diuinos. et. xxvi. q.
v. dē q diuinitatē experit sub regul quique-
m iaceat scd3 grad⁹ p̄nie diffitōs. Ad qd i
telligendū notand e q diuinitatē nō dē si q̄s p-
nūciat ea q nēcio l vt i p̄lib⁹ eueniūt q hūa-
na rōe p̄nosci p̄nt sic ast̄logi ex cōgnitōe cāz
p̄nūciant ifallibiliter futuras eclipses. et ex
cōsideratōe stellaz p̄nūciāt diecturaliter plu-
uias et siccitates. et medici sanitatē et mortē
et ita euenit vt in p̄lib⁹. Nō vidē etiā diui-
natō si q̄s aliq̄ futura cōtīgētia deo reuelante
cognoscat. tūc em̄ ip̄e n̄ diuiat. i. qd diuinū ē
facit. s3 magis qd diuinū suscipit. Tūc aut solū
dē diuiare q̄n indebito mō sibi p̄nūciatōz fu-
turoz euetuū vsurpat. P̄terea q̄n p̄ter dei
maifestā reuelatōz p̄nūciare p̄sumit aliq̄ futu-
ra cōtīgētia ad vtrūlibz. vt sunt illa q depen-
dēt ex libero arbitrio. l etiā cōtīgētia vt i pau-
ciorib⁹ vt sūt q p accēs cōtīgūt siue i reb⁹ hu-
manis siue i reb⁹ naturalib⁹. sic q lapide ca-
dētē fiat terremotus et q hoie fodiētē thesau-
r⁹ iueniat. p̄scire em̄ talia ē sol⁹ dei. vñ ijsa-
xlj. annūciate q̄ futura sūt in futu⁹ et sciēti⁹
qm̄ dii estis. vñ ijsa. li. ethi. dicit q diui dicti
sūt q̄i deo plei. deitate em̄ se plenos silant et
astucia qdā fraudulētie hoib⁹ futura diectu-
rāt. hec ijsa. cōstat aut hoc eē p̄t̄m. vñ diuinitatē
sp̄ e p̄t̄m. et iō hie. dicit s̄i math. q diuinitatē
sp̄ accipi i malā p̄tē. s3 obi⁹ qz aug. dicit
de li. ar. q̄s audeat dicere aliq̄ disciplinā esse
malā s3 aliq̄ artes sūt diuinitatē vtz p phm̄ li. d
memo. ergo vidē q diuinitatē n̄ sit p̄t̄m. s3 q

aliq̄ artes sūt ad p̄noscedū futuros euet⁹ q ex
nēcitate vñ frequēter eueniūt. qd nō p̄tinz ad
diuinitatē. s3 ad alios futuros euet⁹ cōgnoscen-
dos n̄ sūt aliq̄ vñ artes siue disciplie. s3 fallā-
ces et vane ex deceptōe demonis introducte vt
aug. dicit. xxi. de ci. dei. **Uñ spēs diuinita-
tis sint plēs. s3 q sic vt vult ijsa. ethi. li. ad**
qd itelligēd q̄ ois diuinitatē vñ ad p̄cognitōz
euet⁹ futuri aliq̄ demonū cōsilio et auxilio.
qd quidē exp̄sse q̄n3 implozāt. q̄n3 aut ppter
hois p̄tōz se demō ingerit occulte vanis in-
q̄sitōib⁹ futuroz. vt mētēs hoim iplicz flita-
ti aut vaitati. **Est at vna vana iq̄sitō futuro-
rū cū q̄s futura p̄noscere tēptat. vñ p̄nosci nō**
p̄nt. Demōes aut exp̄sse iuocati solēt futura p̄-
nūciare multipliciter. q̄n3 qdē qbusdā p̄stigio-
sis a p̄paritōib⁹ se aspectui et auditui hoiz in-
gerētēs. ad p̄nūciādū futura. et hec species
dē p̄stigiū ex eo q oculi hoim p̄stringūt q̄n3
p somnia et hec dē diuinitatē somnoz. q̄n3 p mor-
tuoz aliquoz a p̄paritōz l locutōz et hec dē
nigromācia vt dē in li. ethi. nigros em̄ grece
mōēs dē latie. mātia vō diuinitatē qz qbusdā p̄-
cātātōib⁹ adhibito sanguie videntē resuscita-
ri mortui diuiare et ad itezrogata r̄ndere. di-
cūt em̄ demōes sanguiez amare. Q̄n3 vō p̄nū-
ciant futura p hoies viuos vtz in arzepticijs
et hec dē diuinitatē phitōnica qz scz fit p phito-
nes q sic dēi sūt vt dicit ijsa. a phitō a p̄pollie q
dē fuisse autoz diuiniandi. Q̄n3 p aliq̄s figurat
vñ signa q a p̄parēt i reb⁹ maiatis q qdē si ap-
pareat i aliquo corpe terzestri vt i vngue l in
fero l lapide politico dē geomācia a geos qd
ē terza si aut i aq̄ dē idromācia ab ijdros qd
ē aq̄. Si i aere dē aerimācia. Si i igne p̄ro mā-
cia a p̄r qd ē ignis si at i viscerib⁹ aialiu im-
molatoz i aris demonū dē aruspiciū q̄i in spe-
ctio i aris. **Diuinitatē vō q̄ fit s̄i exp̄ssa dmonū**
iuocatōe diuidi i duo genera. quoz primū ē
q̄n ad p̄noscedū futura cōsideramus aliq̄d in
dispositōib⁹ aliaz rez. et si qdē aliq̄s nitatē
p̄noscere futura ex cōsideratōe sicut et mot⁹ si
dēz hoc p̄tinet ad astrologos. q dicit⁹ gene-
atū ppter nataliū cōsideratōes diez. Si vō ex
cōsideratōe diez vñ horaz vñ auraz tūc d̄nr
auruspices qui scz dies et horas i negocijs et
opatoibus agēdis obsuāt. **Nota tñ q obsz**
uare r̄pus q̄n3 ē ifidelitatis vt i his q pure de-
pendet a libero ar. q̄n3 nēcitatē scz ppter p̄ce-
ptū vt in nupcijs celebrādīs. q̄n3 sagacitatis
vt in his que cām habēt naturalē. vt in potō-
nibus minutōibus et huiōi. Si vō p voces vñ
mot⁹ auiū vel quoz cūqz aialiu siue p sternu-
tatōes hoiz l salt⁹ mēbzoz. hec p̄tinet ḡnali-
ter ad auguriū. qd sic dē q̄i auigeriū l auigar-
riū a gestu l garritu auiū sic auspiciū ab ispe-
ctōe auiū. quoz primū p̄tinz ad aures scdm̄
ad ocl̄os i aui⁹ em̄ huiōi p̄cipue solēt cōside-
rari. Si vō huiōi cōsideratō fiat circa vba ho-
minū alia intentōe dicta q quis retorquet ad
futu⁹ qd vult p̄noscere dē omē. Si aut cōside-
rent aliq̄ dispōēs figuraz in aliq̄b⁹ corpi⁹
visui occurrētēs erit alia spēs diuinitatē. Naz
ex lineamētis man⁹ cōsidat⁹ diuinitatē sūpra dē

Ydol. ad. p. 4. q. p. d. d. d. d.

Diuinitas p̄t̄m

Spēs diuinitatē

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

aijromancia cijos em grece dicit man⁹ latie
 Divinatio vero ex quibusda figuris i spatula
 alic⁹ aialis a paratib⁹ de spatulimantia. Ad
 scdm vo gen⁹ divinatōis qd e sine expssa dmo
 nū inuocatōe pūnet divinatō q fit ex cōsiderati
 one eoz q eueniūt ex qbusdam q sero fiūt ab
 hoibus ad inqrendū aliqd occultū siue p cō
 sideratōz punctoz qd pūnz ad artē geoman
 cie. siue p cōsideratōz figuraz q pueniunt ex
 plūbo liqfacto i aqz plecto. siue ex qbusdam
 cedulis scripū v l nō scripū i occulto repo
 sitis cū cōsiderat⁹ qsqū accipiat. vel etiā ex fe
 stucis ineqlib⁹ ppositis qz maiore v l mioze
 accipiat. v l etiā ex taxilloz plectōe qz pun
 cta pla piciat q oia forū nomē hnt. Vñ noie
 forū legij dūnent. Sic g^o triplex e gen⁹ diuina
 tōis quoz primū e p maifestā demonū iuoca
 tōz. scd⁹ p solā cōsideratōz dispositōis l mot⁹
 alic⁹ rei. terciū e dū facim⁹ aliqd vt nobis ma
 nifeste aliqd occultū. primū pūnz ad nig mā
 ticos. s m ad augures. terciū ad forū legos.
 Sub quolibz aut hozz multa dūnt⁹ v l ex di
 ctis. Qes modos p dicitos poit aug. et habet⁹
 .xxv. q. iij. i gen⁹ et. q. v. nec mix et. c. epi
 et. q. vij. n. ob hūetis. **S**z ctra sup dicitā obi
 m l pliciter. aie ei scd⁹ nō fauet illicite in
 terrogatōi. s sauli iterrogati de euētu futuri
 belli p mulierē phitonissaz samuel a paruit
 et futuz bellū pdixit. g^o divinatō q fit p iuo
 catōz dmonū n e p ctm. **O**reterea aues cca fu
 turos euēt⁹ tpm aliq nāliter agnoscūt scd⁹
 i^o hie. vij. milu⁹ i celo cognouit tps suū. s
 nālis agnitō e ifallibil et a do g^o vti agnitō
 one auū ad p d g scda futura qd e auguriari
 nō e illicitū. **O**reterea gedēo i numero scd⁹
 p^o v l heb. xj. q tū vltus fuit omie ex h^o q au
 diuit recitatōz et iterptatōz cui dā somnij. vt
 le^o iud. vij. Et sil r eliezer hūus abzabe. vt le^o
 ge. xij. g^o vide⁹ q tal divinatō n fit illicita.
Sz ad primū dicit⁹ q sic aug. dicit ad sim
 plicianū n e absurd credere aliq dispelatōe p
 missū fuisse. vt n dñante arte magica l potētia
 s dispelatōe occulta q phitonissaz et saulē la
 tebat se iusti spūs oñderz reg aspectib⁹ diuina
 eū snia pculsur⁹. v l n de spūs samuel a sua re
 qe e excitat⁹. s aliqd fātasma et illusio demo
 nū imagiaria dijaboli machiatōib⁹ e scā quā
 appellat samuelē scriptura sic imagies solent
 rez suaz noib⁹ appellari. Ad scd⁹ dicit⁹ q il
 la auctoritas loqt⁹ de agnitōe auū respectu
 eoz q pūnet ad eas. et ad hec p cognoscēda
 eoz mot⁹ et voces cōsiderare n e illicitū pu
 ta si qz ex hoc q cornicula crocitat pluuiā eē
 cito futurā pdicat. Ad terciū dicit⁹ q gedēo
 obseruauit recitatōz et expositōz sōnij accipiēs
 eā p omie q i ordiatā ad sui istructōz a diuina
 puidētia. et sil r eliezer attendit vba puelle
 orōne ad deū pmissa. Ad hec nota q i noua
 lege mēs hois arce⁹ a tpaliū sollicitudie et iō
 i noua lege n e aliqd istitutū ad p cognitōem
 futuroz euētū de tpalib⁹ reb⁹. In veteri at
 lege q pmittebat terrena erāt cōsulcatōs d fu
 turis ad fligiōz pūntes vñ de isa. viij. cū dixē
 rint ad vos qrite a phitoib⁹ et diuis q studēt

i icatōib⁹ subdit q i rōz. nūqd n pplus a do
 suo reqret visioz p viuis et mortuis. Euerūt
 tñ etiā in noua lege aliq p pbecie spūs habē
 tes. qui ml ta de futuris euenib⁹ pdixerunt.
De agnitōe demonū respectu futuroz. a. xj
O Eide cōsiderād e de pab⁹ divinatōis i
 spāli et p^o de divinatōe p demoia. scd⁹
 de divinatōe p alstra. 3° de divinatōe p sō
 nia. q rto de divinatōe p soralegia. **C**irca pri
 mū ad maiore hui⁹ materie euidentā cōsiderā
 dū e de agnitōe dmonū respectu futuroz. et
 h⁹ gra qru⁹ pla scz v l demōes agnoscāt fu
 tura. **S**z futuroz triplex e gen⁹. qdā ei futu
 ra hnt determiatas cās et ifallibiles vt illa
 q attēdūt circa motū cozpm supioz in qb⁹ e
 determiatō et ois ipedimū r motō. et tlia pnt
 certitudialr sciri n solū a do et in deo s etā a
 creatura. et h^o i sua cā sic tpus eclipsis et cōsi
 miliū. Qued hnt determiata cāz s tñ fallibile
 vt illa q sūt scd⁹ iferioze naturā q iō hnt cāz
 detiatā q itētō nature mouz detiate ad vñū.
 iō vō fallibile. qz ml tipl⁹ p t occurzere ipedi
 mētū vt pote q ager sciat⁹ si terra piguis e et
 bona dispō supioz cozpm afferat fructū pin
 guē et ista pnt qdāmō sciri et p sciri n tñ a do
 s eē a creatura q nouit naturas rez supioz
 et iferioz n tñ ita certitudialr sic pdicta. Qued
 hnt cāz indetiatā et fallibile sic ea q sūt a vo
 lūtate nra q indetiatā e ppter h^o q e ad oppo
 sita. et fallibil eē. qz pnt volēt p ficere occur
 rere ml ta ipedimta. et talia n pnt certitudia
 liter sciri ab aliq creatura i seipa s solū a do
 v l p reuelatōz diuiaz. vñ dam. li. ij. c. iij. dicit
 q futura neqz āgeli neqz demōes nouerē scz
 nāli agnitōe et loqt⁹ d futuris dū gētib⁹ sō
 at h⁹ e ista qz agnitō creature pēdz ex re. qm
 g^o res icerta e i se et i sua cā. iō creatura n pnt
 illā certitudialr noscere aut p scire. diuina aut
 agnitō n depēdz a reb⁹. imo oia q nouit s m
 mod vītatis nouit. et qz sua vītās e certissima
 ceratissime agnoscit cōngētia vt nccia. et sic
 ceratissime nouit ita pnt certitudialr demōstra
 re et reuelare. iō p cognitō futuroz l e dei l
 a do. et iō cū talia futura pdictū pdictō de di
 uiatō qz talis e act⁹ diuin⁹. Et etiā qz dijabo
 li supbi maxie conāt cōndere h^o i se hre. et iō
 dicere q demōes p seipos futura cōngētia p
 sciāt certitudialr. hoc e eis attribuere qd dei
 e iō e ibi ifidelitas et ifidelitati frequēter an
 nexa i idolatria. iō diuiatō e p hibita. Quāuis
 aut demōes n pnt p seipos futura cōngētia
 scire certitudialr tñ frequēter vā pēdicūt. qz
 euētū futuroz aliq^o mō p sciūt v l p sciunt.
 hec at qd zupl⁹ sciūt sic dicit aug. iij. sup ge.
Sz ei sensus v l igenij acrimoia. **S**z multa
 expientia. **S**z dolosa cautela. **S**z aliena do
 ctina. **S**z sensus acrimoia. vt qñ vidēt diligēter
 cōsiderāt ad qd icline⁹ affectō nra v l q sint i
 ducentia v l retrahētia. **S**z expientia tpm qz ex
 talib⁹ vidit accidere tlia. **S**z dolosa cautela qñ
 ppoit aliqd facere et pdicit q i aliud sic factu
 rus. **S**z aliena doctria qñ iusto dei iudicio pmit
 titur ab āgelis addiscere. Et sic p3 q demōes
 futura cōngētia et si pnt p babiliter n pnt tñ

fura p 3 rna

Demones n pnt p scire futu

vt p dicit pnt

Inle no apstia re f huc orrem?

instinctu naturali pluuia et vetu futurū app
hendūt. vñ et formice ppter impñionē poriat
granū in cauernā anteq̄ pluat. qz em̄ effect⁹
sunt virtualiter i causis iō effect⁹ pcedēs ex
vna naturali causa i vno gerit aliquo mō fili
tudine illi⁹ effectus. qui postmod̄ accidet ex
eadē causa naturali in alio. et hinc est q̄ im
pressio facta i corpe ex dispōne influētie celi
et elementoz. ex qua postea pueniet pluuia
similitudine gerit pluuie future. et sic p illā
impñionē repñtari p̄t in somnis ipi aīme ima
go future pluuie. et erit illd̄ somniū signū nō
causa future pluuie. licz aut̄ hec sōmia et p̄ce
dētia sint signa futuroz. nō tñ oportet q̄ il
la signa euēniāt. qz ex aliq̄ causa supueniēte
possūt impediri. vñ qñz ppter nimia abūdan
tia ardentis colere in corpe. somniat hō se fe
bricitare et tñ nō sequit̄ febris ppter aliquaz
causam supueniēte que tempat colerā illā.
vel qz a pponit̄ remediū medicine. S̄ilr qñz
ppter dispositōz celi et elemētoz q̄ p̄tum est
ex pte sua h̄ret cito cāre pluuia fit impressio i
hoie p quā somniat pluuia nec tñ sequit̄ plu
uia hoc impediēte aliq̄ cā supueniēte alia. Et
his dictis d̄cordat ph̄s de sō. et vig. parum
aū finē vt p̄z d̄sideratū verba ei⁹. Quedā aut̄
futura h̄nt cāz volūtariā in hoie somniāte vt
sunt illa q̄ dependent ex ope ip̄ius somniātis
et huiōi futura n̄ p̄uidēt̄ in somnijs p aliq̄
cām d̄terminatam naturālē. s̄ qñz p̄uidēt̄ a
casu vt cū homo est aliqd̄ volūtariē factur⁹
de quo nunq̄ volūtariē faciēdi nec aliquā in
clinatōez habuit ad hoc. si hō somniat se ali
quid tale facere a cāu ē nisi hoc habeat p re
uelatōz. vñ talia somnia n̄ sunt signa nec cāe
futuroz. s̄ d̄nr̄ accidētia siue caūalia. Qñz at̄
p̄uidēt̄ p aliquā cām d̄terminatā ex volūta
te creata vt cū hō in vigilia multū sollicit⁹ fu
it de aliquo ope faciēdo. et vehemēter illud
facere desiderauit. et cū magna iuestigatōne
inq̄sūt modū p quē facere possz. et nō potēs
modū iuenire obdormit i tali sollicitudine. ex
his causat̄ in aīa qñz dispō p quā somniat se
illud op⁹ facere. et d̄tingit qñz qz i vigilia
erat facta p̄paratō ad iueniendū modū faciē
di. in somnio ppter sedatōez motuū exteriorz
et interiorz circa aurozā. repñtat̄ aīe modus
ille quē in vigilia nō potuit iuenire. vñ acci
dit q̄ euigilās se ponit ad faciēdum opus qd̄
alias nō fecissz eo q̄ in vigilādo modū faciē
di nō poterat repire. et tale somniū est cā ef
fectus futuri p modū iam dictū et est cā sine
qua nō. Et his d̄cordat ph̄s. ij. d̄ som. et vi.
vt patz intueti verba ei⁹. Cōtingit etiā qñz q̄
talīa somnia nō sūt cā effect⁹ futuri s̄ tñ sūt
effect⁹ motuū qui i vigilia p̄cesserūt mediāte
quadā impñiōe quā reliquerūt i nobis. Qued
vō futura h̄nt causaz volūtariā in alijs hoib⁹
ab ip̄o somniāte et i remotis p̄tib⁹ vt scz illa
somnia q̄ illi hoies facere disposuerit et talia
p̄uidere nō p̄nt i somnijs p aliq̄ cām natura
lem et d̄terminatam. s̄ si aliquis hō somniat
aliquid qd̄ postea accidet in remotis p̄tib⁹ p
causam volūtariā. hoc est a cāu. et iō huiōi

somnia scdm ph̄m. li. de som. et vi. dicuntur
accidētia vel casus. et hoc intelligo nisi illa
futura reuelent̄ dormiētū p aliq̄ cāz volunta
riā sicut p diuinā reuelatōz imēdiate vel me
diāte misterio angeloz. quoz reuelationem
aime dormiētū et p̄cipue in nocte sicut dicit
ph̄s in de som. et vi. si silences sunt noctes.
qñz sunt magis apte recipe q̄ in vigilando.
ppter sedatōz motuū exteriorz et interiorz et
maxime circa aurozā qñ digestio est d̄pleta et
sedati sunt mot⁹ fumositatū. qz em̄ angel⁹ est
limitate virtutis efficacius reuelare p̄t aliqd̄
futuroz aīe disposite q̄ idisposite. vñ et som
nia de quib⁹ dictū est p̄io et scdo loco qñ ha
bent̄ in tali hora sunt veriora. et his dictis
d̄cordat Auic. vj. naturaliu li. iij. c. ij. tñ qua
cūqz hora reuelat angel⁹ ver⁹ et bon⁹ dormi
enti. sp̄ ē ver⁹ qd̄ reuelat Ex p̄dictis p̄z q̄ som
nioz qd̄az h̄nt cām d̄terminatā et hoc i som
niāte vel ex somniāte. aliqua vō nō h̄nt cām
d̄terminatam s̄ sūt caūalia et hui⁹ d̄stinctōi
d̄cordat Auic. vj. naturaliu li. iij. c. v. vbi di
cit q̄ somnia qdam sūt naturalia. et hec sub
diuidit in duos mōs p̄dictos. qd̄ sūt volūta
ria et sub his d̄phendi p̄nt illa q̄ sunt a casu
patet etiā ex dictis q̄ somnioz aliq̄ sūt signa
scz p̄cedentiū motuum vel etiā aliquoz futu
roz. aliqua sūt cāe sine quib⁹ nō fierēt aliqua
futura. aliqua sunt accidētia. et hui⁹ d̄stun
ctiōi d̄cordat aristo. li. ij. de som. et vi. c. de
diuatiōe q̄ fit i somnis vt p̄z ibidē itueti. qua
ppter vt dicit ph̄s ibidē somnia nō debem⁹
oīno d̄tēnere nec oīno de eis curare. eo q̄ sic
dicit auic. vj. naturaliu li. iij. c. ij. nō oīnia
somnia sūt vera. his etiā d̄cordat sac̄ scriptu
ra q̄ qñz p̄hibet attēdere somnijs. qñz appbat
attēdere visicibus q̄ fiūt i somnijs. hec rich.
Si quis ergo vtat̄ somnijs ad d̄gnoscedā fu
tura scz q̄ somnia p̄cedūt ex reuelatōe diuina
vel ex naturali cā intrinseca v̄ extrinseca quā
tū p̄t extēdere se talis v̄tus nō erit illicita di
uinatō. si aut̄ huiōi diuatiō causat̄ ex reuela
tione demonū cū quib⁹ habent̄ pacta vel ex
pressa qz scz ad hō iuocant̄. vel occulta v̄ ta
cita qz huiōi diuatiō extēdit̄ ad illd̄ ad qd̄
se nō p̄t extēdere. erit diuatiō sup̄sticiosa et il
licita. hec tho. d̄ prohibet̄ ergo curiosa obser
uatio somnioz et temerariū ē inniti somnijs
qm̄ difficile est d̄gnoscere qñ accidūt ex cau
sis naturalib⁹ v̄ sup̄naturalib⁹. et qñ ex āge
lis bonis vel malis. hec ioh. de pecē. in sum
ma sua de aīma. vñ sacra scriptura rephendit
eos qui d̄fidunt in somnijs dicit̄ em̄ ec̄. xxx
iij. sicut p̄turiētis cor tuū fantasias patitur
nisi ab alissimo immissa fuerit visitatio.

De sortilegijs ti. xiiij.
Einde d̄siderādū ē d̄ diuatiōe sortiu et
p̄i⁹ de ip̄a. 2⁹ de ei⁹ pena. Circa p̄i
mū q̄rit̄ v̄t̄ sit licita. s̄ q̄ sic supra
dictū ē sortes p̄p̄e d̄nr̄. cū aliquid fit vt ei⁹
euētū d̄siderato aliquid occultū inotescat. Et
si quidez queratur iudicio sortium quid tibi sit
exhibendū siue illd̄ sit res possessa siue sit ho
noz seu d̄gessitue pena aut actio aliqua d̄z

Sors q̄

sortes diuiforia. Si autem inquirat quid sit agen-
dum dicitur sortes consultoria. Si vero gratum quid sit
futurum sortes de diuiforia. Actus vero humani qui
requirunt ad sortes non subducuntur dispositioni
stellarum nec etiam euentus ipsorum actuum. Vnde si quis
ea intentione sortibus utatur quasi huiusmodi actus
humani qui ad sortes requiruntur. ex dispositione
stellarum effectum sortiatur. vana et falsa erit
opinio et per consequens suggestione demonum non
carebit et ex hoc diuination talis superstitiosa et
illicita erit. hac autem causa remota necesse est quod
fortialiū accidētū expectet euentus. vel ex for-
tuna vel ex aliqua speciali causa dirigente et si qui
deus ex fortuna quod locum habere potest tamen in sorte
diuiforia non videtur habere vicium nisi forte vanita-
tis. sic si aliqui non valentes concorditer aliquid
diuidere sortibus ut velint ad diuifionem quasi
exponetes fortune quis quas accipiet parte.
Si vero ex speciali causa iudicium sortium expectet
quod quidem expectat ex demonibus. sic legitur
eze. xxi. q. rex babilonis stetit in biuio in capi-
te duarum viarum et miscens sagittas interrogauit
idola et ea consuluit. et tales sortes sunt illicite
et secundum canones prohibentur. quod quod expectatur
a deo. secundum illud puer. xvi. sortes mittun-
tur in sinum sed a domino trahuntur. et talis sortes non
est aliquid mali ut dicitur glo. aug. sup illud ps
in manibus tuis sortes m. Nota ulterius quod sortes
potest sumi multipliciter. vno modo pro electione gra-
uita. ut in ps. in manibus tuis sortes m. et ad
eph. i. in qua sorte vocati sumus. Alio modo pro eo
quod est iudicium diuine voluntatis. ut act. i. ceci-
dit sortes super mathiam et sic dicit aug. quod sortes non
est aliquid mali sed res in humana dubietate po-
sita diuinam indicans voluntatem. xxvi. q. ij. sortes
sortes enim secundum ipsam operatum putat in fieri est res
dubia. sed postquam est in facto esse est res certa et
iudicium diuine voluntatis. Sortes primo modo non est ali-
quid mali nec etiam secundo modo est aliquid mali
in se. sed ratione circumstantie potest aliquid mali in se con-
tinere. vnde prohibet ne sub hac specie homines in ido-
latria labantur. xxvi. q. ij. q. his ita. 3. potest acci-
pi sortes potest esse nomen ulterius deriuatum ad sig-
ficandum diuinationem secundum quod dicitur leo papa 3.
quod sortes nihil aliud est quam diuinationis et maleficium
a sanctis patribus damnatum. Et secundum hoc non est
licita nec credenda nec exercenda aliquid modo ut
dicitur in dicto. q. his ita et c. se. et xxvi. q. v. p
totum. et ideo hoc modo prohibet sub anathema-
tis interdictione. xxvi. q. v. sortes. Sciendum etiam quod
in sortibus secundo modo dictis peccatum potest accidere
quadupliciter. primo si sine ulla necessitate ad
sortes recurrat. hoc enim videtur ad dei contemptum
 pertinere. vnde aug. sup luc. qui sorte eligitur huma-
no iudicio non obprobretur. 2. etiam si quis in ne-
cessitate absque reuerentia sortibus utatur. vnde
beda sup actus apostolorum. si qui necessitate ali-
qua compulsi deum putant sortibus apostolorum esse con-
sulendum. videant hoc ipsos apostolos non nisi fratrum
collecto ceterum et precibus ad deum fufis egisse. 3.
si diuina oracula ad terrena negocia auertan-
tur. vnde aug. dicit ad inquisitiones ianuarij.
His quidem paginis euangelicis sortes leguntur
et si optandum sit ut illud potius faciat quam ad de-

monia consulenda occurrant. ista tamen mihi di-
splicet consuetudo et ad negocia secularia et
ad vite huiusmodi varietatem auertere diuina oracu-
la. quarto si aliqui sortibus utantur in electionibus
ecclesiasticis que fieri debent ex inspiratione diuina
vel spiritus sancti. vnde sicut dicit beda sup act. ma-
thias ante penthecostes ordiatur. sorte quiritur
quia secundum pleitudinem spiritus sancti nodum erat effusa
in ecclesia. septem autem diaconi postea non sorte sed
apostolorum electione sunt ordiati. Secus autem est in
dignitatibus temporalibus que ad terrena disponen-
da ordinantur. in quarum electione plerumque sorti-
bus homines utuntur. sicut et in temporalium regum diu-
sione si necessitas imineat licitum est cum debita
reuerentia sortibus diuinum iudicium implorare.
Vnde sicut dicit aug. in epistola ad honozatum. si
inter dei ministros sit disceptatio qui tempore eorum
persecutionis maneant et qui fugiant ne forte mor-
te omnium deserat ecclesia si hec disceptatio aliter
terminari non possit quantum mihi videtur eligendi
sunt sorte qui maneant et qui fugiant. et libro pri-
mo de doctrina christiana dicit si tibi aliquid ab
daret quod oportet dari ei qui non haberet nec
duobus dari posset sed occurrerent tibi duo
quorum neuter alium vel indigentia vel erga te
aliqua necessitate superaret. nihil iustius face-
res quam si sorte eligeres cui dandum esset quod utri-
que dari non posset. Per predicta cessat obiectio quod
sancti viri tam in veteri testamento quam in nouo sor-
te vti fuisse leguntur. Anno. ec. extra. e. ca. dicit
quod licet vti sortibus per litteras dirimendis et. xvj.
. q. j. sortes. et idem dicit host. et hoc intellige
secundum eum in temporalibus et de sorte simplici cum pa-
leis vel huiusmodi. et sine aliqua superstitione. No-
ta breuius quod cum aliquid pro sorte quiritur aut illud
pertinet ad rem temporalem ut diuifio hereditatis et
his similia. et tunc licet ff. fail. hercil. si qui
sunt. aut pertinet ad rem spirituales et tunc aut per-
tinet ad electionem alicuius prelati. et tunc nullo
modo licet. et de sortibus in ecclesia in fine. Aut
pertinet ad aliquid aliud spirituale iurgium diri-
mendum. et tunc si illud procedit licet. xxvi. q. ij.
non exemplo et argumentum ex. e. ecclesia ubi hoc
tamen prohibet in electionibus. et per hoc videtur con-
cedi in alijs iurgijs dirimendis. cuius ratio potest
esse quia non ita in alijs sicut in electionibus
est periculum. si vero non procedit non licet. xxvi. q. ij.
non statim. Ad inquisitionem autem veritatis de ali-
quo futuro vel preterito ut furto et filibus non
licet. et. e. c. j. Quid si contentio esset de ali-
quorum electione et esset paritas in omnibus utro-
bius. et scripserunt laurentius raij. jo. et tanquam
tunc exemplo mathie possent fieri sortes sed hoc
reprobatur ex. e. ecclesia nostra. vnde host. dicit quod
hoc non posset fieri sine auctoritate pape. vnde
secundum eum et gof. in tali casu vel debet iterum eli-
gere vel per superiorem alter rectificabit. Quid de iudicijs feri cadentis et aque ferue-
tis et singularis decertationis que dicuntur vulga-
ria nunquam sunt licita. et huiusmodi iudicia ordi-
nantur ad alicuius peccati occulta inquisitionem
per aliquid quod ab homine fit et in hoc cum sortibus
conueniunt. in quantum tamen expectat aliquis miracu-
losus effectus a deo. omnem sortium rationem excedunt.

Sors 32. a

Supra dicitur qd gmitur pchm

Supra dicitur qd gmitur pchm

Vñ huiusmodi iudiciū redditur illicitū. tū qz ordiā ad iudicandū occulta q̄ diuino iudicio reserua tur. tū qz n̄ ē auctoritate diuina scriptū. ij. q. v. consulisti et ex. de purg. vul. c. fi. **¶** Quid d̄ his q̄ inuestigat p̄dita p̄ inspectōz astralabij aut inscriptōes et huiusmodi. **¶** hoc facere nō licet scd̄z rod. gōf. et host. ex. de sortil. ex tuaz.

¶ Circa scdm̄ qd̄ est de pena forū legoz scie dum qz pena eoz est scdm̄ leges bonoz publicatō et decapitatō vt pz. C. de malefici. null. et le. nemo. et. l. culpa. et est filis culpa p̄hibita discere et docere vt i. l. culpa. Et si quis tali arte m̄licere ad luxuriam puocauerit. bestijs subdit vt d̄z ibidē. l. m̄licia. scd̄z aut cano. iponi p̄nā sp̄ualis. xl. diez vt ex. de sortil. c. j. Et si p̄ctm̄ sit notoriū eucaristia denegat. de ose. di. j. p̄ dilectōe. Itē si sit clericus ē deponēdus et in monasterio detrudendus. si vero laic⁹ sit ē excōicand⁹. qd̄ itellige qū renuit agere p̄nāz p̄dictā et si criminaliter accusat h̄o intellige. xvj. q. v. nō d̄z et. c. si q̄ ep̄us aut p̄sb̄. qū tñ p̄nāz d̄cēnt agere ē ab excōmunicatōe icpiend⁹ vt. xxvj. q. v. si q̄s cleric⁹. s̄z crescēte d̄umacia augere debz et pena etiā in laicos. q̄ si sūt serui verberib⁹ castigat̄ si liberi. sūt iclusionē digni districtaqz sunt in penā redigēdi vt eadē. q. d̄tra idoloz. Ep̄us aut tales turpiter deonestatos de p̄ochia sua debz eicere. xvj. q. v. ep̄i. qz decaluare p̄t eos. i. vestes et capillos añ et retro p̄scidere sicut i q̄busdā locis de d̄suetudie obseruat. et de hac d̄caluatōe loq̄tur. xxij. q. j. d̄ benedictōne. s̄z tales sūt ifames. et nō tm̄ ipi s̄z etiā q̄ d̄currūt ad eos. ij. q. viij. quisq̄s. hec host. **¶** Quid si quis sacrificet deo nūmoz scz m̄amo ne vt diues fiat vt filia faciat. Quid etiā si qd̄ de sacramētis ecclie de eucaristia scz vel crismate vt d̄ oleo b̄ndictō aut aq̄ b̄ndicta fontium facit sortilegiū vt baptizat imaginē nūqd̄ ex hoc fiūt irregl̄ares. s̄nd̄z rod. qz cū talia videant̄ eē enozmia p̄pter idolatriā vel enozmē suspitōz. licet sint occulta generāt irregulāritatē s̄m aliquos. s̄m aliquos vō nō vnde in huiusmodi dubio d̄sulendū ē talib⁹ qz petāt d̄z sp̄nsatōz. nō tm̄ p̄cise dicend⁹ est eis qz alias n̄ sit salus illis. et absolui debēt d̄ p̄ctō si peniteat eos. si aut huiusmodi p̄ctā sint notoria s̄m oēs egent dispensatōe. s̄z de hoc plenius dicetur infra li. vj. ti. de dispensatōibus.

¶ De m̄ultiplicib⁹ obseruacijs s̄sticōsis ti. xv.

¶ Ostea d̄siderandū ē d̄ sup̄sticōe obseruaciāz. Et circa hoc q̄runt̄ pl̄a scz verum vt obseruacijs artis notorie sit licitū. **¶** hoc qz ars notoria est illicita et inefficax. Illicita quidē est qz vt̄t̄ quibusdā ad sciam acquirendā. que nō h̄nt s̄m se virtutē causandi sciētā. s̄c̄ inspectōe quarūdā figuraz et platōe quēdāz verborū ignotoz et alijs huiusmodi. et iō huiusmodi ars nō vt̄t̄ his vt causis s̄z ut signis nō aut ut signis diuinit̄ institutis sicut sūt sac̄mētalicia signa. Vñ restat qz sunt signa vana et sup̄uacua et p̄ d̄ns d̄nētia qd̄az pacta signatōnū cū demoib⁹ p̄hibita et federata. ars ergo notoria ē xp̄iano penitus repudiāda et fu

giēda sicut etiā alie artes mugatorie vt noxie sup̄sticōis vt aug. dicit. ij. de do. xp̄ia. Est etiā huiusmodi ars inefficax ad sciam acquirendā cū cū p̄ huiusmodi artē nō itenda acq̄sitō sciē s̄m modū homi d̄naturalē scz i adinueniēdo vt in addi scēdo. d̄ns est qz iste effect⁹ expectat̄ a deo vt a demoib⁹. certū est aut aliquos a deo sapiāz et sciam p̄ infusione habuisse. s̄c̄ de salomone legit̄. iij. re. iij. et. ij. pal. j. xp̄us etiā dixit discipulis suis luc. xxi. ego dabo vobis os et sapiam et sciaz cui nō. po. resi. etiā oēs aduer. vñ s̄z hoc donū nō dat̄ q̄buscūqz cū certa obseruatōe sed s̄m arbitriū sp̄s sancti iux̄ i. j. cor. xij. Alij dat̄ p̄ sp̄m s̄mo sapie zc̄ et postea subdit̄. hec aut oia opat̄ vn⁹ atz idem sp̄s diuidens singulis put vult. Ad demonē aut nō p̄tinet illuare intellectū. acq̄sitō aut sciē et sapientie fit p̄ illuatiōz intellect⁹. et iō nullus vnq̄ sciam p̄ demones acq̄sivit. p̄nt tñ demones hoibus colloquēdo aliquaz sciaz exp̄riamere documēta. s̄z hoc nō querit̄ p̄ artē notoriam. **¶** S̄z obi⁹ qz dan. j. puris abstinentib⁹ dicit deus sciaz i oī li⁹ et sapiāz s̄z obseruatiē artis notorie sūt scd̄z quedā ieiunia et quasdam abstinentias ḡ zc̄. **¶** Illi nō abstinebāt scd̄z vanā obseruantiā artis notorie s̄z scd̄z auctem legis diuine nolētes cibis gentiliū inq̄nari et ideo merito obedientie sūt a deo sciam d̄secuti. s̄m iō p̄s. sup̄ senes itellexi qz mā. tua q̄siui **¶** Vñ obseruatōes ordinate ad corp̄m imunitatōz vt ad sanitatē vt ad aliqd̄ huiusmodi sint licite. **¶** hoc qz nō dicit̄ em̄ aug. ij. de do. xp̄ia. qz ad sup̄sticōz p̄tinet volūia magicaz artū et ligature et r̄media q̄ medicoz d̄demnat scia siue in p̄catōib⁹ siue i q̄buscūqz notis q̄s caracteres vocāt siue i quibuscūqz reb⁹ suspendēdis atz infigendis. hec aug. Nā in his q̄ fiunt ad aliquos effect⁹ corp̄ales iducendos d̄siderā dū ē. vtz. naturaliter videant̄ posse tales effect⁹ cāre sic em̄ nō erit illicitū. licz em̄ causas naturales ad iducendū effect⁹ p̄pos adhibere. Si aut nō videant̄ naturaliter posse tales effect⁹ cāre. d̄ns est qz nō adhibeant̄ ad hos effect⁹ causandos tanq̄ cause s̄z tm̄ ut si gna et sic p̄tinet ad pacta signatōnū cū demonib⁹ imita. vñ aug. xxi. de ci. dei. illicitū ē homines p̄ creaturas q̄s nō ipi s̄z deus d̄didit d̄lectabilibus p̄ sua diuersitate diuersis. nō vt aialia cibis. s̄z ut sp̄s signis q̄ cui⁹ cūqz d̄lectatōi d̄gruūt. p̄ varia genera lapidū herbarum lignoz aialū. carminū et ritū **¶** S̄z obi⁹ cit⁹ qz sicut corpa naturalia subdunt̄ corpi b⁹ celestib⁹ ita et corpa artificialia ut imagines ergo sicut illa ita et ista sortit̄ aliq̄s virtutes ex imp̄ssiōe corpm̄ celestū ad aliquos effectus cāndos. **¶** hoc qz naturales virtutes corpm̄ naturalū d̄sequūt̄ sb̄ales formas ipoz. q̄s sortit̄ ex imp̄ssiōe corpm̄ celestū. et ideo ex eozdē imp̄ssiōe sortit̄ quasda virtutes actiuas. s̄z forme corpm̄ artificialiū p̄cedūt ex d̄ceptōe artificis et iō cum nihil aliud sint qz d̄positō et ordo. vt d̄z. ij. phi. n̄ p̄nt nālem virtutē h̄re ad agendū. Et inde ē qz ex imp̄ssiōe corpm̄ celestū scd̄z qz sūt artificialia nullam

stia h̄m̄s p̄p̄s

*Obscuras v̄t̄ adn̄t̄ p̄mit̄
sunt licite*

b

foctiūtur virtutē. s; tñ s; m materiā naturalem
Quod de q̄busdā secleratis mulierib; q̄ cre-
dunt se et p̄tinent cum dijana dea paganoꝝ
nocturnis hois et cū herodijad sup q̄idaz be-
stias et multa terraz spacia itempeste noctis
silento peransire. eiusq; iussioib; obedire ve-
lut dñe. et cūctis noctib; ad ei; s; uiciū euo-
cari. asserē etiā ab illis aliq; creaturas posse i
meli; vel i deterioꝝ p̄mutari aut i aliā sp̄ez et
silitudiez trāsfornari. **S** q̄ nō a diuio spū s; a
maligno talia fāsmata mētib; fidelū ir-
rogant. dijabol; em cū aiaz alic; p̄ talē cre-
dulitatē subingauerit sibi. trāsfignrat se i an-
gelū lucis. et trāsfornās se i diuersaz p̄sona-
rū sp̄es at; silitudies mētē quā captiua tenet
m̄t̄pliciter deludit. **N**ec d; aliq; v; aliq; in-
tantā venire stuliciā ut credat hec oia q̄ i so-
nis et spū tñ fiūt. eē i corpe accidere. cū etiā
paul; n̄ audeat asserere q̄ fuerit rap; i corpe
q̄cūq; g; talia crediderit s; post; sup talib;
audient veritatē v; asseruent s; etiā p̄naci-
ter p̄culdubio ifidelis ē et pagano deterioꝝ
xxv. q. v. epi. **V**tr; obseruatiē q̄ ordinat
ad p̄cognoscēdū aliq; fortunā v; infortunia
sint licite. **S** q̄ n̄. dicit em aug. ij. d. do. xpi.
q̄ ad pacta cū demonib; imita p̄nent milia
vanaz obseruatōnū. vt si mēbzū aliq; salie-
rit. si iuncti ambulātib; amicis lapis aut ca-
nis aut puer medi; iteruenerit. limē calcare
cū q̄s an̄ domū suā trāsit. redire ad lectū. si q̄
dū se calceat sternutauerit. redire ad domū su-
am si q̄s p̄cedēs offēderit cū vestis a murib;
rodit; plus timere supstitōz malī futuri q̄ dā-
nam dolere. **hec aug.** Omnes em huiōi obs;ua-
tōes accēdūt hoies. nō ut q̄sdaz cās s; ut q̄dā
signa enētūū futuroꝝ bonoꝝ l̄ maloꝝ. n̄ ac-
obseruāt; sic signa a deo tradita cū nō sint in-
troducta aucte diuina. s; magis ex vanitate hu-
mano coopante demōnū malicia. qui mētū
hoim aios huiōi vanitatib; iplicare. et iō ma-
nifestū ē huiōi obseruāciās om̄s eē supstitio-
sas et illicitas. et vident; eē quēd reliq; i;do-
latrie s; m quā obseruāt; auguria et q̄dā dies
fausti v; infasti q̄d q̄dāmō p̄tinet ad diuina
tōez q̄ fit p̄ astra s; m q̄ diuersificant; dies nisi
q̄ huiōi obseruatōs sint sine rōe et arte. vñ sic
mag; vane et silitiose. **S** obi; q̄ irōnabile
est negare i; q̄d q̄ om̄es expiunt; q̄ aliq; tpa
vel loca vel verba audita vel occurus hoim
siue aialiū aut distoꝝ v; inordiat; act; aliq;
p̄fagiū hñt alic; boni v; mali futuri. g; n̄ vi-
det; esse illicitū illa obs;uare. **S** hoc q̄ a p̄i-
cipio i illis obseruatōib; expi sūt hoies ali-
q̄d veri a casu accidit s; postea cū hoies icipi-
unt huiōi obseruāciās aim iplicare m̄ta scōz
huiōi obseruatōes eueniūt p̄ deceptōes dmo-
nū. vt huiōi obseruatōib; iplicati curiosiores
fiāt et se magis erroꝝis p̄niciosi multiplicib;
laq;is ingerat vt dicit aug. ij. d. do. xpi. dicit
eē q̄ huiōi portētis occl̄to dei iudicō p̄ dmo-
nū fallaciā illud; curiositas hūana. dū i; ipu-
deter a p̄tēt scire q̄d eis n̄ ouent iuelligare
dicit etiā aug. hoc fieri p̄missōe diuina ut illi
q̄ h; audiūt et vidēt p̄ben; in q̄ fide sūt apud

deū. et p̄bat h; aucte deu. xij. si surrexerit i
medio tui p̄beta aut q̄ somnū dicat se vidisse
et p̄dixerit signū et euenerit q̄d locut; ē. et di-
xerit tibi eamus et sequamur deos alienos nō
audies verba eius q̄ temptat vos deus vt ve-
palam fiat vtr; diligatis eū an nō et. **xxx. q.**
v. nec mirū circa fi. **V**tr; virtus imagina-
tua possit facere trāsmutatōes aliq; i corpe
in quo ē. **S** q̄ sic et hoc dico accipiēdo ima-
ginatiā nō in p̄tū distinguitur cetera virtutes
alias sensitias iteroꝝes s; accipiēdo eā p̄ ip-
sis vtr; sensitias iteroꝝib; et hoc decla-
ratur p̄ auctoritates et expimēta dicit ei auct.
v. naturalū li. iij. c. vlti. q̄ aliq; homo p̄t
ambulare supra trabem que est in medio vie.
Si vero posita fuerit sup aquam p̄fundam nō
audebit ambulare sup eam. eo q̄ imaginabit;
in eius aima forma cadēdi vebemēter imp̄es-
sa cui obedit materia eius et vire; mēbzū
eius. et nō obediūt eius d̄rano s; ad dirigē-
dum et ambulandū. et plura alia expimēta
de hoc ponit ibidem. **Q**d aut dicit ibidem de
virtute imaginatiā q̄ potest extranea corpa i-
mutare nō est tenendū q̄ in hoc nimis v̄tute
imaginatiōis extendit. plura etiā dicit **aug. xj.**
de ci. dei ad hec p̄tinentia. et inter alia dicit
se audisse a quodā q̄ tam expressaz et quasi so-
lidam speciē feminei corpis cernere soleret.
vt ei se q̄ miscere senties etiā in genitalibus
flueret. tantā vim habz aima in corpe suū. In
eodē etiā h; **aug.** ad memoriā reducit illud
q̄d habet **Gen. xxx. de oib; iacob** ad p̄bandū
virtutē imaginatiōis dices sic sunt exempla q̄
copiose numerari p̄nt. sed vnū sufficit de fide-
lissimis libris q̄d fecit iacob ut oues et capre
varijs colorib; p̄erent. supponendo eis varia
virgulta in cānalib; aq; q̄ potātes intuerē;
eo tpe quo d̄eperant. **S** Sed obi; q̄ si ita est;
videt; q̄ q̄n homo vellet generare masculum
posset. et s; r q̄n vellet femiam. **S** nō sequit;
q̄ et si volūtas aliq; poss; imprimere i imagi-
natiō; nō tñ sicut vellet et q̄n vellet. imagina-
tio etiā et si posset corpe trāsmutare i quo ē. n̄
tamē in trāsmutatōe qualicūq; **P**otest eē ima-
ginatio esse ita debilis et cozp; ita firmū i di-
spositōibus suis q̄ illa imaginatō parum pos-
set corpus trāsmutare. et si poneremus etiā q̄
imaginatio ess; fortis. nō p̄pter hoc imp̄ime-
re posset ita fortiter in vim formatiuā q̄ vis
formatiua semp posset ad talem imaginatōem
masculū foemare. q̄ alique alie cause possent
obsistere puta si virtus in semine patris esse
debilis. et forte aliqua causa actiua q̄ habet;
vim formatiuā debilitare et semē ineptum ad
masculi formatōz reddere. posset tñ imagina-
tio eē ita fortis q̄ multū iuuaret ad formatōz
masculi nisi essent ipedimēta muleū fortia ad
d̄ranū. **hec rich.** **V**tr; fascinatō sit possibi-
lis. **S** fascinatō s; m q̄ potest elici ex glo. s; r
illud **Gal. iij.** **Q** insensati galathe q̄s vos fa-
scinavit eē d; tripliciter. **V**no mō d; ludifica-
tio sensuū que fit per artē magicā et sic potest
fieri p̄ misterium demonū nisi p̄hibeat; a deo
immediate l̄ mediāte misterio scōz ang; or;

70 11 y 51. 11. 11

fascinatō 1073

Secundo modo inuidia et sic est etiam possibilis si
cut multiplex experientia docet. Tercio de imu-
tatio ad malum facta in corpore alicuius per oculos
alterius aspiciendi eum. et de fascinatōe huiusmodi
dicta dicitur auctor. vij. naturalium li. iij. c. vlti-
ma. multociens autem anima operatur in corpore alieno
sicut in proprio quod admodum est opus oculi fascinan-
tis et estimatōis operantis. Et eandem sententiam po-
nit algazel li. suo phisicorum. v. c. ix. Vnde videtur
ambo fuisse opinari hominem aliquem per naturalem
virtutem anime sue. posse aliena corpora per sua vo-
luntate transmutare. Sed hoc est multum contra ratio-
nem quod angeli qui sunt naturaliter potentiores quam anima
et si possunt transmutare corpora secundum locum. non tamen
possunt transmutare ea ad aliam naturalem formam nisi
si mediante opere alterius nature a natura ange-
lica. sic expressit dicitur aug. iij. de trim. Contra est
opinionem predictam videtur facere excōicatio cuius-
dam articuli qui talis est scilicet quod intelligentie su-
piores imprimunt in inferiores sic una anima intel-
lectiva imprimunt in aliam et in animam sensitivam. et per
talē impressionem incantatur aliquis picit camelum in fo-
veam solo visu. hic articulus est excōicatus. Ad
hoc etiam facit excōicatio alterius articuli qui ta-
lis est scilicet quod materia exterior obedit sub spūa
li. et de ibi quod est error si intelligatur simpliciter et secundum
omnem modum transmutatōis. His visis declaratur
dum est quod fascinatōe tercio modo dicta quod de ea pri-
cipaliter queritur. secundum aliquem modum non est possi-
bilis et secundum aliquem modum est possibilis. Non
enim est possibile homini quod per naturalem virtutem ani-
me sue per oculos talē virtutem emittat quod non me-
diante transmutatōe proprii corporis neque medijs no-
cumentum inferre possit corpori hominis quem aspiciat
maxime cum secundum opinionem communiorē videamus in
tra suscipientes nihil esse mittentes. Non est etiam
possibile homini quod per virtutem naturalem anime sue pro
voluntate sua transmutatōem imaginando faciat in
oculis suis. quod mediante transmutatōe medijs scilicet
aeris possit corpus hominis quem aspiciat in aliquam
transmutare qualitatem secundum quod sibi placuerit. secundum
hos duos modos predictos non possit unquam homo
alium fascinare. quod nulli hominum per naturalem vir-
tutem anime sue posset talis virtus inesse. Vnde secundum
illos duos modos debet intelligi excōicatio ar-
ticuli de fascinatōe. secundum tamen aliquem modum fa-
scinatōe est possibilis. potest enim aliquis contingere quod
homo vel mulier aspiciens corpus alicuius pueri mo-
ueat ipsum mediante visu et imaginatōe vel aliam
passione sensibili. et quod passio sensibilis est cum
quadam imutatōe corporali. et oculi sunt teneri-
mi propter quod sunt impressiois multum receptivi. id
quod contingit quod per aliquam passionem interiorē
transmutantur oculi in aliquam malam qualitatem
maxime coopante ad hoc aliqua imaginatōe.
cuius impressio cito redundat in oculos et propter
eorum teneritudinem et propter vicinitatem radicis
sensuum particularium ad imaginatōis organum. Cum
autem oculi sunt transmutati in aliam qualitatem nec-
essariam contingere potest quod transmutent aerem sibi
contiguum in aliam qualitatem malam. et illa pars
aliā et sic usque ad aerem contiguum oculis pue-
ri qui aspiciat. et ille aer contiguus poterit quod
in materia disposita quam non disposita cui resonat

transmutare oculos ipsius pueri in aliam quali-
tatem malam et mediante oculis ipsius pueri ali-
quas partes interiores. Experimentum huius rei ma-
nuctinū est. quod videmus hominem patientem in ocu-
lis quibus ex aspectu suo ledere oculos eum aspici-
entis quod contingit ex hoc quod oculi mala qualita-
te infecti inficiunt aerem medium et aer infectus in-
ficit oculos directos ad oculos infirmos eo quod
secundum rectam lineam infectio illa derivatur in dire-
ctum ad oculos insipientium. coopante ad hec
multum imaginatōe eius quod aspiciendo oculos
infirmos imaginatur se ledi. et alia etiam exper-
imenta ad hec manuctinū possent adduci que
obmittit causa breuitatis. predictis autem concordat
quedam glossa super i. ps. q. ti. te. vi. me. et le. di-
cens. magna virtus in oculis est quod in naturali-
bus apparet. animal enim visum predest pertericis
prior videns lupus vocem aufert. basilicus si
prior videt occidit si prior videtur occidit. Et
huiusmodi scilicet quare basilicus videtur occidit hominem
rō reddi potest quod ex aspectu et imaginatōe
excitat in eo passio mala. que habet excitare in
eius corpore materiam venenosam. per quam eius oculi
venenosa qualitate inficiuntur qua aer oculis eius
contiguus inficitur. et ab illa parte aeris pars alia
et sic inde usque ad aerem contiguum homini. que aerem
cum homo per inspiratōem attraxerit intoxicat et
moritur. hec de predicta questione sine preiudicio et te-
meraria assertione dicta sunt. hec rich. in questio-
nibus de quolibet. **U**ter infortunium accidens
alicui possit ingerere dolorem eius amico nihil
dubio scientia. Sed aliquem hominem tristari et angusti-
ari eius amico remoto infortunium aliquod patien-
te. quod contingit a causa scilicet quod in illa hora quod suus
amicus infortunium patitur melancolia in eo mo-
uetur. per cuius motum cadit in tristitiam et timorem
propter multas cogitatōes et suspiratōes noci-
uas que per motum melancolicum excitantur et ex
omni mente agguarunt et poderosus redditur licet
infortunium amici nihil ad hoc penitus operetur
quod vero hoc contingit ex aliqua causa voluntaria
determinata. Opabolo enim quod conatur homines in-
ducere ad opiones suspiciosas. quod cum permittitur
affligit hominem ponderositate et tristitia in
la hora quod amicus eius remotus infortunium pati-
tur ut existimet hoc per amici infortunium sibi
naturaliter evenisse. Quod etiam hoc contingit ex
aliquo probabilis suspitōe. ut cum quis scit amicum
esse in taberna cum inimicis suis probabiliter con-
necit eum iuadi ab inimicis et ex hoc quod in il-
la hora qua amicus eius ab inimicis opprimitur
in eo timor et angustia generatur. sed ille do-
lor est post aliam dignitatem. hec rich. **U**ter her-
be vel armonie possint impedire demones a vexa-
tione hominum. Sed quod herbe vel armonie non possunt
sua naturali virtute totaliter excludere vexa-
tōes qua opabolo possit hominem vexare si sibi per
mitteret a deo vel angelis hominibus. possunt tamen illam
vexatōem mitigare. et ita parva posset esse vexatō
illa quod possent eam penitus excludere. et hoc qui
de faceret non agendo in ipsum demone cum sit spiritus
seperatus in quem non potest naturaliter agere corpus
sed agendo in ipsum vexatum a demone. omnis enim causa
limitata virtutis producere potest effectum intensiorem

herbe & armonie cum spiritum
pedunt demones

in materia disposita q̄ nō disposita cui resonat
illud p̄bi. ij. de aia act̄ actiuoz sūt in paciēte
p̄disposito. demō aut̄ est agēs limitate v̄tutis
ergo vexatōem intensiorem facere potest dya
bolus in homine disposito ad illam vexatio
nem siue ad illud ad quod dyabolus inten
dit adducere. q̄ i hoie dispositōis contrarie. pu
ta dyabol̄ p̄t vexare intensi⁹ passiōe melāco
lica hoiem dispositū ad illā. q̄ hoiez contrarie
dispositōis. certū aut̄ est q̄ herbe et armonie
multū p̄nt imutare dispositōz corp̄is et ex dñ
ti mo⁹ sensualitatis. hoc p̄ de herbis cū que
dā inclinet ad leticiā quedā ad tristitiā et sic
de alijs. Hoc etiā p̄ de armonijs p̄ p̄m. viij
pol. vbi vult q̄ diuerse armonie h̄nt puocare
diuersas passiōes in hoie. hoc etiā refert boe
ti⁹ i musica sua et autor de ortu sciaz vbi lo
quens de utilitate musice dicit q̄ valet ad cu
randū v̄l alleuandū diuersas infirmitates. Et
ita p̄ q̄ herbe et armonie q̄n̄z cāre p̄nt i hoie
dispositōz contrariā illi vexatōi qua dyabolus
hoiem vexare conat̄. ex quo sequit̄ q̄ ceteris
p̄ib⁹ fit vexatō debilior. Nō vidō tñ quo herbe
vel armonie possint in hoie dispositōez aliq̄
cāre p̄pter quā hō nullo⁹ vexari possz a demō
ne si p̄mitteret̄ q̄ dyabol⁹ mouēdo solū mo
tu locali vapores et ip̄os sp̄s iordinato mo
tu posset hoiem multū vexare. herbe aut̄ v̄l ar
monie nullā dispositōz cāre possent in homie
sua naturali v̄tute p̄ quā p̄hibet̄ demon p̄di
ctam omotōz facere. d̄tingit tñ q̄n̄z q̄ dyabo
lus nō p̄mittit̄ hoiem vexare nisi vexatōe ita
pua q̄ p̄ aliq̄ forte dispositōz ad contrariū. to
taliter tolleret̄. et tūc aliq̄ herbe l̄ armonie
possent corpus hois ita ad contrariū disponere
q̄ illa vexatō totaliter amoueret̄. verbi gr̄a.
dyabol⁹ q̄n̄z posset hoiem vexare vexatōe tri
sticie ita debilitet̄ q̄ per aliq̄s herbas vel ar
monias que haberet̄ cāre dilatatōz et diffusi
onē sp̄uum qui sunt motus contrarij tristicie to
taliter amoueret̄ illa tristitia Qd̄ aut̄ aug. li.
ij. de do. xp̄i. odemnat ligaturas et quedam
alia de q̄bus ibi diffusius scribit hoc attribu
ens arti magice. hoc ē q̄rtum ad 1° in qd̄ non
p̄nt ex sua naturali v̄tute. qd̄ p̄ hoc q̄ dicit̄
sic. ad hoc gen⁹ p̄tinent om̄s ligature atz re
media q̄ medicor̄ odemnat disciplina. In q^o
satis p̄ q̄ illa odemnat q̄rtū ad v̄sum respe
ctu cui⁹ nō h̄nt aliquā efficacitā ex sua natura
li v̄tute Quātū aut̄ ad illud qd̄. i. re. c. xvj. ha
bet̄ q̄ saul q̄ vexabat̄ a demone alleuiabat̄
q̄n̄ d̄. cytharā p̄cuciebat̄ corā eo. et q̄ reced
bat sp̄s malus. sciend̄ q̄ bñ verū est q̄ p̄ ta
ctum cythare v̄tute naturali illi⁹ armonie al
leuiabat̄ aliq̄tulū afflictio saul̄. inq̄rtū illa
armonia aliquāqualiter dulcorabat̄ appetitū ei⁹
p̄ auditū. p̄ quā dulcoratōz reddebat̄ minus
aptus ad illā vexatōz. Sed q̄ sp̄s mal⁹ rece
deret a saule q̄n̄ dauid cytharizabat̄ corā eo
hoc erat p̄pter vim crucis. qd̄ satis exp̄sse dicit̄
tur in glo. vbi d̄ sic. erat d̄. in cāticis musi
ce erudit⁹ diuersor̄ sonor̄ rōnabilis mode
ratusqz decentus v̄nitatē eēntie significat̄ que
varijs modis quotidie r̄sonat. dauid malignū

De saule q̄ vexabat̄
a demone

sp̄m in cythara sua d̄pescuit. nō q̄ tanta esset
vis in cythara s̄ i signo crucis q̄ in ligno cru
cis et cordaz extēsiōe gerebat̄ q̄ iam tūc de
mones effugabat. et hec sūt dicta sine p̄iudi
tio hec rich. in q̄omb⁹ de quolibz. **V**erū lice
at ad collū diuina verba suspēdere. **S**ed i oib⁹
incātatōibus vel scripturis suspēsis duo ca
uenda vident̄. primo qd̄ p̄fert̄ vel scribit̄ q̄
si ē aliq̄d ad inuocatōz demonū p̄ncēs maite
ste est suspēditum et illicitū. Bilr̄ cauendum
ē si d̄tingat ignota noia ibi poni. ne sub illis
lateat aliq̄d illicitū. vñ criso. dicit sup̄ Ma. q̄
pharizeor̄ magificatiū simbas exēplo. nūc
multi aliqua noia hebraica āgelor̄ d̄tingūt
et scribūt et alligāt que nō intelligēb⁹ metu
enda vident̄. Cauendū ē etiā ne aliq̄d falsū
d̄tineat̄ q̄ sic ei⁹ effect⁹ expectari non possz
a deo qui nō est testis falsitatis. Secdo cauē
dū est ne cū verbis sacris ibi d̄tineat̄ aliqua
vana vt̄ aliqui caracteres inscripti p̄ter signū
crucis. aut ne spes habeat̄ i mō scribēdi vel
ligādi vel in quacūz alia hui⁹i vanitate que
ad diuinā reuerentiā nō p̄tineat. q̄ hoc iudij
carē suspēditum. alias aut̄ est licitū vñ. xxvj.
. q. vij. nō liceat xp̄ianis. d̄. q̄ nō liceat in col
lectōib⁹ herbar̄ medicinaliū aliq̄s obserua
tōes vel incātatōes attēdere nisi tñ cū simbo
lo diuino aut orōne d̄nica. vt̄ tñ creator oim
deus honoret̄. Nec his obstat cūso. dices su
per Ma. q̄ virtus euāgelij nō est in literis si
ue figuris ad collū suspēsis. s̄ in intellectu. q̄
crisostom⁹ loq̄tur q̄n̄ respect⁹ magis ad figu
ras scriptas q̄ ad intellectū verbor̄ habet̄.
Sed contra p̄dicta oñdit̄ q̄ liceat diuina verba
ad collū suspēdere q̄ n̄ min⁹ opant̄ verba sa
cra in corp̄ib⁹ hoim q̄ in corp̄ib⁹ serpentū et
alior̄ aialiū. sed incātatōes quandā efficaci
am habēt ad reprimēdū serpētes v̄l ad sanā
dū quedā alia aialia. vñ p̄. sic aspidis surde
fa. **S**ed q̄ etiā in incātatōib⁹ serpentū vel quo
rumcūqz aialium si respect⁹ habeat̄ tñ ad v̄
ba sacra. et ad virtutē diuinā nō est illicitum
sed plerūqz tales incātatōes habent illicitas
obseruātiās. et p̄ demones sortiūt̄ effectū. et
p̄cipue in serpētib⁹ q̄ serpens fuit primū de
monis istrumentū ad hoiem decipiendū. vnde
glo. dicit̄ ibidē q̄ nō laudat̄ i scriptura vnde
cunqz silitudo datur in scriptura orz de imiq̄
iudice qui rogātē viduā vix audiuit hec tho.
Quid de breuiculis que fiūt in ascensione
Sed nō sunt reprobanda cū nō d̄tineant nisi ver
ba euāgelica. sed suspēditum ē si credant̄ eē
min⁹ efficacia si scribant̄ post lectū euange
liū vel post missam aut alia die. q̄ si scribant̄
cū legunt̄ siue cantant̄ in ecclia siue missa.
hec rod. **S**ed quid de carminibus et car
minatoribus qui carminat̄ infirmos v̄l p̄eros
vel alia nūquid peccant mortaliter. **S**ed si ni
hil suspēditum dicunt aut docēt aut faciūt
sed tantū vtuntur licitis p̄tib⁹ et admiratōi
bus sicut p̄ passiōē et crucem et similia non
credo q̄ peccent mortaliter nisi talia fecerit
post p̄hibitōz ab ecclia sibi factaz sed credo

K. 5.

2
Xvj. P. 1. 1. 1.

S. 1. 1.

q̄ p̄hibendi sunt viri et mulieres a talib⁹ q̄ multa inuicilia et sup̄sticiosa solent admiscere nisi forte sit sacerdos religiosus et discretus aut etiā laic⁹ siue vir siue mulier excellentis vite et p̄bate discretōis. qui fusa orōne licita sup̄ infirmū nō sup̄ pomū v̄l pirū aut cingulū et filia. s̄ sup̄ infirmātes man⁹ iponat iuxta illd̄ Ma. vlt. sup̄ egros man⁹ ipo. et bñ ha. nec sūt he p̄sone p̄hibēde a talibus nisi forte timeat q̄ ad exēplū illoꝝ idiscru et sup̄sticiosi carniatores sibi vsurpent abusu. tuētes se exēplo illoꝝ. hec rod. Quid d̄ portatōe reliquiaz. s̄ si porten⁹ ad fiduciā dei et sc̄tōꝝ nō ent illicitū. si aut̄ circa hoc attēdat̄ aliqd̄ aliud vanū puta q̄ vas sit triāglare v̄l aliqd̄ aliud huiōi qd̄ nō p̄tineat ad reuerētiā dei et sc̄tōꝝ sup̄sticiosū erit et illicitū. hec tho. Quid erit de sacerdotib⁹ qui cā doloris p̄mo ti aut altare vestib⁹ sacris exuūt. aut qualibz veste lugubzi opiūt aut osueta luaria subtra hūt aut altare v̄l crucifixū spinis circūdant. Quid etiā de illis qui p̄ viuis sciēter cātāt missaz defūctōꝝ vel sub noie illoꝝ quos odi unt feretrū cū exequijs mortuoz i me⁹ eccie ponūt vel alia filia faciūt vt illi citi⁹ moriāt̄. s̄ ad hoc dico q̄ si aliqd̄ p̄dictōꝝ faciat p̄pter odiū p̄iuatū grauisime peccat q̄ facit. et nisi p̄ legimā p̄niam se purgauerit d̄z de p̄o si aut̄ p̄pter cāz d̄uem puta q̄ metuit oramia. tōz sacroz ordinū vel subuersiōz fidei v̄l ho stilitatē suffert. v̄l obsidiōz l̄ diuioꝝ iudicio rū sniam metuit. et iō tale qd̄ fecit nō d̄z peccare. q̄ i tali facto plus humilitas q̄ de⁹ placatur q̄ iterni liuozis dolositas declarat. hec etiā osuetudo eccleie tenet. vñ solet cātare d̄s venerūt gētes zc. et i signū tristicie die vene ris sancta altaria spoliare. hec tñ distinctō fal lit i illis q̄ sciēter p̄ viuis celebrāt officiū de fūctōꝝ. Nā tales si fuerit directi indistincte debēt deponi et ad agendū p̄niaz tā ip̄e sacer dos q̄ q̄ eum ad hoc icitauit debēt exilij p̄pe tui ergastulo siue monasterio relegari. hoc to tū habes exp̄sse. xxvi. q. v. qd̄cunqz. hec raij. Fallit etiā distinctō i illis q̄ altare l̄ crucifixū spinis circūdant q̄ ois talis abusus idistincte penit⁹ re p̄bat⁹ et district⁹ p̄hibet et est gra uiter puniendus vt l̄. vj. de off. oꝝ. si canonici De temptatōe q̄ de⁹ tempta. ti. xij. Ortea osiderand̄ ē de vicijs oppositis religioni p̄ defectū ei⁹ que maifeste sūt contraria religioni vñ d̄inent⁹ sub irze ligiositate. hozz aut̄ quedā directe p̄inet ad irzeuerētiā dei. quedā ad irzeuerētiā rez sa cranz. Ad genus primū p̄inet piuriū quo dei nomē irzeuerēter assumit de q̄ infra dice⁹ cū de sc̄do p̄cepto age⁹. et tēptatio qua de⁹ tem ptat⁹ de qua ē hic dicend⁹. Querūt̄ aut̄ pl̄a de ip̄a sc̄z in q̄bus temptatō dei consistat. s̄ q̄ consistit in aliq̄bus factis l̄ verbis i q̄bus expe ctat̄ effect⁹ solū diuie p̄tatis. Ad cui⁹ eui dentiā osiderādū q̄ sic tēptare p̄p̄ie. est expi mentū sumere de eo q̄ tēptat⁹. sumit̄ aut̄ expi mentū de aliquo ex verbis et factis. Et vtroz qz modo dupliciter sc̄z ap̄te et insidiose siue

occulte. rurſū qñz q̄ritur exp̄sse qñz iterptat̄. sic ergo hō deū tēptat qñz verbis qñz factis. verbis quidē deo colloquim⁹ orādo. vñ i sua petitiōe aliq̄s exp̄sse deū tēptat qñ ea intētiōe aliqd̄ a deo postulat vt explozet dei sciam po testatē vel volūtātē. factis aut̄ exp̄sse qñ p̄ ea que facit itendit exp̄imentū sumere diuie po testatis siue pietatis aut sapie. Sed q̄i iterpta tiue deū tēptat qui et si nō intēdat exp̄imentū sumere d̄ deo. aliqd̄ tñ petit v̄l facit ad nihil aliud nisi ad p̄bandū deū. Qñ 8º aliq̄s p̄pter aliquā nccitatē l̄ vtilitatē se d̄mittit dei auxi lio i suis petitiōibus vel factis hoc nō ē deuz temptare. ij. pal. xx. cū ignozam⁹ qd̄ agere d̄ beam⁹ hº solū habem⁹ residui vt oculos no stros dirigam⁹ ad te. Vñ p̄dicatores regni d̄i qui tp̄alia p̄mittūt vt verbo dei expedici⁹ vacent. si soli deo imitant⁹ nō tēptant deū. be ata vero agatha expta erat erga se dei beni uolentiā vt vel ifirmitates nō pateret⁹ p̄ q̄b⁹ corpali medicina idigeret. v̄l statim sentiret diuie sanatiōis effectū. iō dicebat habeo dñm ihm xp̄z qui solo ser. restau. vni. Qñ vñ hº agi tur sine nccitate v̄l vtilitate hoc ē interpretati ue deū tēptare. vñ sup̄ iº deū. vj. dñm deū tu um. dicit glo. deū tēptat q̄ habes qd̄ faciat si ne rōne d̄mittit se p̄iculo exp̄iens vtz libera ri possit a deo. Vtz temptatō dei sit pecca tū. s̄ q̄ sic vñ deū. vj. nō tēptabis dñm deuz tuū. tēptare em̄ vt dictū ē. est exp̄imentū sume re. exp̄imentū aut̄ null⁹ sumit de eo de quo ē certus. et iō ois tēptatō ex aliq̄ ignozātia vel dubitatōe p̄cedit. vel tēptantis vt quis expi mentū sumit de aliqua re vt ei⁹ qualitātē co gnoscat. vel alioꝝ vt cū quis exp̄imentū su mit de aliquo vt alijs inotescat p̄ quē mod⁹ de us d̄z nos tēptare. Ignozare aut̄ vel dubitare de p̄tinetib⁹ ad dei p̄fectōz est p̄ctm̄. vñ p̄z q̄ tēptare deū vt temptās dei virtutē agnoscat est peccatū. Si aut̄ exp̄imentū sumat de p̄tine tibus ad dei p̄fectōz vt alijs demōstret hoc n̄ est temptare deū cū subsit iusta nccitas l̄ pia vtilitas et alia q̄ ad hoc d̄currere debent. sic em̄ apli a dño pecierūt vt in noie xp̄i fierent signa vt d̄z act. iij. vt sc̄z ifidelib⁹ inotesceret virtutes xp̄i. Ad hec nota q̄ deus volebat dare signū achaz nō p̄ ipo tñ s̄ p̄ tocius po puli instructōe et iō rep̄hendit⁹ p̄sa. vij. q̄i im peditoz d̄uis salutis q̄ signū petere nolebat ne petēdo deū tēptaret nequaq̄ tñ deū tēptat set. tū q̄ ex dei p̄cepto petiuit. tū q̄ hoc p̄tinebat ad d̄uem vtilitatē. Abzaam vñ gen. xv. signū peijt ex instinctu diuio dicēs. vnde sci re possum q̄ possessur⁹ sim eam sc̄z terzā p̄mis sam ideo nō peccauit. Cedeon vero iudic. vj. ex debilitate fidei signū petisse videtur de vi ctoria p̄missa ideo a peccato nō excusatur vt dicit glo. ibidē. Sic et zacharias peccauit di cens luce. j. ad angelū. vnde hoc scia vñ etiā p̄pter incredulitatē punit⁹ fuit. Sciendū tñ q̄ dupliciter aliquis petit a deo signū vno mō explozādo dei p̄tatem aut dicti ei⁹ veritatē et hoc de se p̄inet ad dei temptatōz. Alio mō vt instruat̄ qd̄ sit circa aliqd̄ factū placitū d̄o

Relig. p̄hibe. p̄tate.

D̄s Agatha

Temptatō dei an sit p̄ctm̄

D̄s Arlyz.

Deubau

D̄ Bedu.

Garzauo

De ip̄a sc̄z in q̄bus temptatō dei consistat.

nec aliqd eum laet. Assumere aut deum in te-
stem de iurare qz qd p iure introductu e vt qd
sub iuocatoe diui testimonij dz. p vero habe
at. Magistral aut notificato iuramenti e q iur-
amentu e affirmato vel negato de aliquo sa-
cre rei attestatoe firmata s3m gof. et rap.

Quoniam scdm sciend q sps iuramenti s3c due
sc3 iuramentu assertoriu et pmissoriu. As-
sertoriu e qn iurat aliquid de pnti vel de pte
rito sic ee vel no esse. fuisse vel no fuisse. p e
s3m rod. fieri de futuro vt cu quis iurat aliqd
futuru esse no pmittedo aliquid vt si quis iu-
rat q cras pluet vel ninget et huioi. Iurame-
tu pmissoriu e cu quis iurat se aliqd daturu
vel factur u vel no daturu l no factur u. S3c
et alie diones iuramenti q pntent ad foru iu-
diciale de qbus est aliqd breuiter dicendum
vt habeat aliqlis noticia ipoz. Iuramentu
em assertoriu est triplex. vnu est voluntariu qd
defert ps parti ex ouentoe ex iudiciu et dici-
voluntariu qz voluntate defert et suscipit. Al-
ter est necessariu qd sc3 iudex defert pu i de-
fectu pbatois. vt qn habet tm vnu testem et
hoc dz ncem qz no pt recusari nisi ex iusta ca-
puta qn dubitaret ille cui defert. cu em hoc
iuramentu sit de veritate dicenda in hoc cau si
no admittit recusatio pt appellari. terciu est
iudiciale qd in iudicio ps defert pu. et hoc
pt recusari nisi sit aliqs ouent actioe famo-
sa vt furti rex. amotax. et huioi hec gof. ti.
de iureiura. et bern. ex. e. c. vlt. et plura alia
de hac materia. **T**ercz qd duplex est iuramentu
sc3 de calumnia. de malicia. de veritate. deci-
soriu. iuramentu de calumnia vitanda sc3 l no
omittenda e. cu quis iurat se no aio caluniani
s3 bona fide qdem mouisse et mouere. et simili-
ter reus iurat se no aimo caluniani resistere
Et ouinet hoc iuramentu quiqz sc3 q credat se
bona cam hre. p iterogatus non negabit qd
veru esse credet. q no vtetur scieter falsa pba-
tione. q dilatoz no petz in fraude. q no dedit
nec dabit nec pmittet aliqd p hac ca nisi p
sonis illis qbus leges pmittit. vn versus. Il-
lud iuret q lis sibi iusta videt. Et si queretur
veru no inficiet. Nil pmittet nec falsa pba-
tio detur. Vt lis tardet dilatio nulla petet.
Iuramentu vero de malicia sc3 vitanda vel no
omittenda differt a iuramento calunie in plibus
qz iuramentu calunie pstat tm post litem ote-
statam et tm semel i tota lite ab eadez psona.
et habz locu tm in pphanis siue i tpalib9 cais
tam criminalib9 q civilibus. no aut in spuali-
bus vel aneris spualib9 et p ipm puidet ne
qd fiat caluniose in tota lite. Iuramentu aut
malicie pstat et ante litem otestata et post et
pstatur tocies quoties aliqd pponit in iudi-
cio vel petit fieri qd ex malicia pcedere psu-
mit. et habz locu tam in pphanis q in spuali-
bus. et p ipm puidet ne quid maliciose ppo-
natur vel petat. Terciū iuramentu sc3 de veri-
tate dicenda differt a iuramento calunie qz pze-
stat in cais spualib9 illud aut no. Itē etiā rñ-
detur in eo de eo qd quis scit vn debet ibi rñ-
deri simplr scio vel nescio. s3 in illo respōdet

de eo qd qd credit s3m gof. s3 s3m ino. et host.
ex. e. lras. etiā in hoc rñdet de eo qd qd cre-
dit. Itē illud ouinet pla capitula vt habitū e
supra q locu in hoc no habet. Itē in illo dila-
tio no impetrat cu statim rñderi possit credo
vel no credo. secus e in hoc qn rñdere debet
qz de veritate qua volet ab alijs dist. ere. Quar-
tu iuramentu sc3 decisoriu defert tam in cais
spualib9 q no spualib9 reo actore sufficieter
no pbante nisi iudex inspectis psonaz et cae
circustantijs illud actore vident deferenduz
hec dic gof. ti. de iura. calu. et bn. ex. e. inbe-
retes et. c. cu cam. et dimisi pbatōes gra bre-
uitatis qz hec no sunt icentōis pntis. **N**ota
tm q s3m bern. ex. e. lras. magis videt iurand
de calunia in cais spualib9 q in alijs. qz i ill-
piculosis caluniose litigat. Vn et hodie in
cais spualibus iurat de calunia et de verita-
te vt p3 ti. e. si de calunia. Est etiā aliud iura-
mentu qd dz iuramentu in lite et in hoc iura-
de affectōe vt cu quis iurat p quato nollet
re carere puta p. c. qn3 etiā dz iurare qz i lite
cu iurat rem tati ee pci vel fuisse et de h. c.
et. ff. de in lite iurado. Quid si agam ota te-
rei vendicatioe et tu scias rem ee meam. et ni-
hilomin9 tu velis resistere ppter actoz de eni-
ctōe. nuquid iurado de calunia peccas. vi-
detur q sic qz negas rem esse mea et metiris.
S3 gof. dicit i suma ti. de iura. calu. vt post
libellu porrectu ofitearis veritate nec de ca-
lunia iurabis ex quo fateberis rem ee actozis
et no min9 oueniret stipulato de euictōe.

Quoniam terciu argumetu qrun9 pla. s. vtru li-
ceat iurare p deu. **S**3 q sic et hoc p3 p
mo aucte sacre scripture. dz em deut. vj. dnm
deu tuu ti. et illi soli seruias ac p nome illius
iurabis. Itē legit dñs in veteri testameto iu-
rasse in plibus locis. vn in ps. iurauit dñs et
no penitebit eu. et hoc ad ondendu immobi-
litare ei9 qd dz vt habet ad hebze. vj. imo ec
pcepit in veteri testameto leui. x. reddes dño
iurameta tua. vn dicit aug. in smoe de verbis
apli. si pstm essz iurato no diceret i lege red-
des dño iurameta tua. reddim9 aut dño iura-
meta qn iuram9 p deum. Scdo p3 hoc rone. et
primo rone originis. qz iuramentu e introductu
ex fide qua credut hoies hre deu veritate in-
fallibile et oim agnitōz et pvisione vlem. Se-
cudo rone finis qz iuramentu introductu ad
certificandu hoies et finiedu otrauerfias vt
dz ad hebr. ij. solo em iuramento credit. qn d
ofcia alicui9 dubitat. ex. d sen. ex. si vo aliqs
S3 obicit ota pdicta illud Ma. v. ego di-
co vobis no iurare oino. et illd iac. v. an oia
fres mei nolite iurare. **S**3 quida heretici scili-
cet manichei dixerut ome iuramentu esse illi-
citu no tm iuramentu factu p creatura s3 etiā
factu p deu. et occasionem huioi errozis sui
sumpserut ex verbis pmissis. qz nescierunt di-
stinguere q aliū sensum facit negato pposita
vniuersali signo aliū postposita. pposita ei eq
pollere facit pulari negatio. postposita vo
suo otrario. i. vli negatio. vn dicit dicere non
ois hō currit et ois hō no currit. deus aut no

dixit. oio nō iurabis s; dixit. nō iurabis oīno
vñ nō p̄hibuit om̄ez iuratōz. s; p̄hibuit ne iu
raret oī mō et sine om̄i cā. **Vñ aug. li. de men
datō.** hoc iō dicit. a est s; ne iurādo ad facili
tatem iurādi veniat. et ex facilitate ad d̄suetu
dine et ex d̄suetudine in piurū decidoat. **ecc.
xxiiij.** vir multū iurās reple. iniquitate. Qua
re ergo dicit dñs i euā. sic sermo vñ est est nō
nō. **s; qz** affirmatō vñ negatō que ē in corde
debet ee in ore. s; qz hoīm malicia crescēte nō
credit simpliciter assertōi iō adiunxit qd̄ ampli
ē a malo est nō s; culpe s; pene. nō iurantiū
s; iuramentū exi gētū. **Nā** incredulitas huiōi
magis ē pena q̄ culpa vñ nō dixit malū sed a
malo. **Nec** tibi forte videat q̄ de⁹ in testē in
uanū inuocet eo q̄ nō apparet q̄ deus p̄ ip̄o
qui iurat p̄ eū. testificet. qz s; m̄ rich. si debito
mō inuocet. manifestat. verū verū sit qd̄ d̄. ali
qñ i vita ista. vñ mouēdo corda iudicis et ad
uerse pas p̄ aliquā latentē inspiratōz qua cre
ditur iuranti. vel ponendo in palā factū pro
quo iurat. vel dando d̄stantiā cordi et verbo
iurantis q̄ quandā p̄babilitatē aggenerat q̄
iuret verū. vel puniendo mētientē. et tunc ē sil
testis et iudex. et si deo nō placet in hac vita
testificari p̄ aliqd̄ signū. p̄ certo tñ testificabi
tur in futuro qñ illuabit abscondita tenebra
rū et mai. d̄si. cor. vt d̄. **1. cor. iij.** **Vtrū** iu
rare p̄ deū sit act⁹ bonus ex genere vel actus
indens. **s; m̄ rich.** actū quidā in se ordinē
rōis icludūt siue legis eterne. vt diligere de
um p̄pter se et sup̄ oia. et assentire prime veri
tati p̄pter se. et huiōi act⁹ nō p̄nt esse nisi bōi
et iō nō tñ sunt simpliciter liciti. s; etiā simpli
citer a p̄tēdi. Aliq̄ vero in se icludūt aliqd̄
o p̄positū ordini legis eterne. vt adulterari et
p̄les aliq̄. et hi nō p̄nt esse nisi mali et iō sunt
illiciti et simplr fugiēdi. Aliqui autē nō inclu
dūt in se ordinē p̄dictū nec aliqd̄ ei o p̄positū
et hi sunt liciti qz possūt bene fieri. nō tñ sunt
simplr a p̄tēdi qz p̄nt male fieri. et talis est
actus iurādi p̄ deū. Sicut em̄ dicit. ē supra iu
rare p̄ deū est ip̄m aduocare in testē assertōis
sue. nō autē quelibz assertō est debita materia
inuocatōis talis testis nec quelibet ē ill icita
materia. iō act⁹ iurādi p̄ deū in ista generali
tate dicit. nō est moraliter bonus neqz mal⁹
ex gñe. Iurare tñ vñ p̄ deū ē bon⁹ act⁹ ex ge
nere. qz trāsit sup̄ materiā debitā. sed quia ad
huc nō icludūt ordinē rōis simplr nec aliqd̄
incōpossibile ei iō iurare verū fieri p̄t bene et
male. **Si** autē actus iurādi sit circūstantionat⁹
trib⁹ comitib⁹ icludūt in se simplr ordinem
rōis. et iō nō p̄t esse nisi bon⁹. vñ nō tñ ē licit⁹
tus s; etiā a p̄tēdi. **hec rich.** Et qz act⁹ in
differēs p̄t esse diuersis ex cāis occasio cadēs
di in malū et vitandū malū. iō dñs monet et i
ducit hoies aliqñ ad iurandū p̄ deū vt i vete
ri testamēto vt p̄ hoc reuocarent a iuramēto
p̄doloz. cū dicebat reddes dño iuramēta tua
Aliqñ retrahit vt i nouo testamēto. vt oñdat
piurū esse fugiendū. **hec bon.** **Vtrū** iuramē
tū factū p̄ deū sit a p̄tēdi et frequētandū
t. n̄p̄ vñle et bonum. **s; qz** nō vñ ecc. **xxiiij.**

vir multū iurans i plebit iniquitate. et aug. in
li. d̄tra mendaciū dicit. q̄ p̄ceptū d̄ p̄hibuit
iuramēti ad hoc est positū vt q̄tum est i te nō
affectes nec q̄i p̄ bono cum aliq̄ delectatōne
appetas iusiurandū. **Ad** cui⁹ euidentiā d̄si
randū est q̄ illd̄ qd̄ nō q̄ntur nisi ad subueniē
dū alicui defectui. nō numerat⁹ inter ea q̄ sūt
p̄ se appetēda. s; iter ea q̄ sūt necia vt p̄ d̄ me
dicina q̄ querit⁹ ad subueniendū ifirmitati Iu
ramentū autē q̄rit⁹ ad subueniendū al. cui defe
ctui quo s; vñ hō d̄scredit alteri. et iō non
est hōndum inter ea q̄ sūt p̄ se appetēda. s; iter
ea q̄ sūt huiōi necia. quib⁹ vñt⁹ indebite. qui
cunqz vñt⁹ eis vltra necitatez. **Vñ aug. li. de
ser. dñi** in mōte dicit q̄ intelligit nō in bonis
iō ē p̄ se appetēdis. s; in necessarijs iurationē
hōndam. se refrenet q̄tum p̄t. vt nō ea vitatur
nisi necitas cogat. **hec tho.** Et iō **jac. v.** dicit
nolite iurare ondens nō tñ esse vitandū actū
iuratōis sine cā. s; etiā affectū. vñ monemur
circa actū iuratōis p̄pter piculū piurij vitare
d̄suetudinē et etiā actū p̄ter necitatez. et vita
re affectū. et ad iurandū nō debz quis ire ni
si coact⁹. **Si** autē actus iurādi p̄ deū sit cū istis
tribus comitib⁹ s; cū iudicō in discretōe q̄
excludit⁹ in cautela iurādi. et cū veritate i as
sertōe. et ex cā legitia vtendi talis testis iuo
catōe. sic icludūt in se simplr ordinē rōis.
et est latie actus. q̄ em̄ deū inuocat assertōis
sue testem. p̄fiter⁹ in eo ifallibile veritatez et
oim d̄gnitōz et p̄uissōz. et sic d̄o exhibz hono
rē sibi soli debitū. et iō talis actus nō tñ ē li
citus s; etiā appetēdus qz p̄dicto mō circūstā
cionat⁹ nō p̄t esse nisi bon⁹. **Si** tō aliq̄s p̄di
ctoz triū comitū ibi defuerit icludūt aliqd̄
incōpossibile cadim⁹ rōis et iō talis act⁹ ē il
licitus et simpliciter fugiēdus. qz cū illo de
fectu nō p̄t esse nisi mal⁹. **hec rich.** **Vtrū** li
ceat iurare p̄ aliquā creaturā. **s; m̄ bon.** iu
ramentū duplr̄ habet fieri. qd̄dam p̄ imp̄catō
nem vt cū d̄z ita viuat fili⁹ meus. et s; m̄ hāc
formā iurādi creatura ad testificandū nō inuo
cat⁹ s; potius ip̄i creatori oppignorat. s; m̄ q̄
dicit aug. et est licitū. qz licet ois creatura sit
creatoris tñ bonū l̄ solatiū qd̄ ex creatura re
cipim⁹ et est a deo nobis d̄cessum. deo tanq̄
nim oppignozare possum⁹ hoc tñ gen⁹ iuramē
ti s; m̄ q̄ dicit aug. ē grauissimū. Aliud vō iu
ramētū fit p̄ ip̄ius veritatis testimoniū et iuo
catōz vt qñ aliq̄s iurat p̄ aliquē ad iuocandū
eum in testē. p̄t autē creatura duplr̄ in testioni
um iuocari. vno mō s; m̄ se et hoc nō licz qz sic
crederet⁹ q̄ aliqd̄ numis esset in ea. rōne cui⁹
veritas posset dici p̄ huiōi testimoniū d̄firmari
et sic d̄z **Ma. v.** nolite iurare nec p̄ celū quia
thronus dei ē. et ibi dicit **glo.** qd̄ p̄fectōis ē
docuit cū dixit nō iurare oīno qd̄ vero sup̄sti
tiosum ē r̄secavit cū subdit nec p̄ celū r̄c. **hec
bon.** Sic etiā intelligit⁹ illud **xxij. q. j.** si quis
p̄ capillū. et. c. d̄sidera. **De**chibet etiā ne iu
retur p̄ caput vel capillos dei p̄pter quosdam
hereticos qui ex quadā rusticana simplicitate
dixerūt deū h̄re hūana mēbra cū tñ deus sit
spiritus incorporeus vt **xxiiij. q. fi. §. fi. v. an**

tropomorphice sic dicti. quia deum putabant
 hominem antropos em grece dz ho latine. psona
 tm filij scz xpus e deus et ho ex. de hereti. cu
 est. Jurare tm p creaturas no e malu vbi e p-
 missum a iure neqz illicitu. hzm host. et dicit
 infra post pauca. Qd aut dictu e no debere p
 creaturas vl mebra creaturaz iurari vey est
 ab inicio. hoc ei phibet ne dei honoz ad cre-
 atura trāferat. poro exquo e iuratu. p inde
 habe ac si essz iuratu p deū. Na q iurat i celo
 iurat in dei throno. et i eo q sedet sup ipm vt
 ex. e. et si xpus. licet em multa phibeat tm fa-
 cta tenet ex. e. queadmod. q. q. si post huiōi.
 Alio potest creatura iuocari in teste in pte
 relucet in ea diuie veritatis vestigiū. et sic li-
 cet iurare p creatura hoc em nihil aliud e q
 iurare p eu q relucet i creatura. vn tuc no ve-
 nerat creatura sz creatozē. et sic dicit apl us
 .j. cor. .ij. quotidie morioz p glam vram fra-
 tres. vbi hzm aug. iurauit apls. Sciend aut
 hzm host. p iurare possam p cruce sacratā et i
 manu epi. xxi. q. v. qui iurat. Itē p enāgelū
 .xxi. q. j. si aliqua. Itē p ordinē. j. q. vij. quoti-
 ens. Itē p salute pncipis. ff. e. l. iij. §. fi. et i
 dicto. c. quoties. qz intelligit iurare p deum
 cuius iudicio salus pncipis dicit. Sz hodie n
 videt q sic sic iurandū licz hoc fuerit antiqz
 pibus dcessū. ar. xxi. q. j. §. sic etiā cū i li. v.
 sed ondit q ioseph. Itē p altare seu reliqas
 .xxi. q. j. habem. Itē p fidei interpositoz ex.
 q me. cā. ad aures hec ho. gof. et rap. et bñ.
 ex. e. et si xps Qui at iurat p creatura n dcessā
 debz hzm rap. acerzime fustigari. et si psterit
 in vicō nolens se corrigere dz excōicari. Qui
 aut iurauerit p capillū dei vel aliter blasphem-
 mīa dixerit dtra deū. si sit clericus dz deponi. si
 sit laycus dz anathematizari. xxi. q. j. clericū
 si qz p capillū blasphemīa credit rod. esse qñ
 aliquis iurat p mebra dñi q in alijs hoibz re-
 putant inhonesta. vn talis mortaliter peccat
 qui vō iurat p mebra dñi q nō censent turpia
 vl inhonesta n peccat mortaliter nisi duceret
 in cōsuetudinē sic faciūt ribaldi. hec rod. C
 Verū recipe liceat iuramentū ab ydolatriā fa-
 ctū. Sz q dtingit ydolatra iurare i forma cō-
 cessa et i forma phibita. si iuret pzo mō n iur-
 rat sic ydolatra. et sic licet iuramentū ab eo re-
 cipe in aliq cāu et in aliquo nō. Aut em ille
 qui exigit e psona publica aut priuata si pub-
 lica qtu e ex ordie iuris pt et dz vt index exi-
 gere. si priuata aut exigit ad veritatis dfirmā-
 tōz aut ad veritatis subuersiōz aut ad sue du-
 bitatōis remotōz. Primo mō pt recipi iuramē-
 tum sine aliquo pctō scz cū ad hoc exigi solū
 vt firmioz sit illa pmissio et veritatis assertio
 scdo mō nō pt eē sine mortali pctō vt cū quis
 cogit aliq iurare qz nouit iurare flm. 3o qz
 suspicā ne hō sine iuramento dicat sibi flitātē
 tuc si suspitō illa sistat i generali talis exactō
 tenet potā rōem pene q culpe. si vō descēdat
 ad spēale sic est pctm veniale. dū de pxiō suo
 malā hz suspitōz. et iō dicit glo. q ampliō e a
 malo est scz nō credētis. n imp e sp a malo cul-
 pe. sz etiā a malo pene. et sic licz iuramentū res-

cipe ab ydolatriā et ifidelit. sicut a xpianis
 et fidelibz. Si aut ydolatra iuret i forma p-
 hibita tuc dico q in iuramento facto p ydolu
 est duo dconsiderare scz ydoli veneratōz et exte-
 riozis verbi dfirmatōz. Si habeat respectū ad
 primū nulli licz iuramentū ab ydolatra recipe
 vl exigere nec facere qz ydoli veneratō e oio
 detestada iō dz exo. xxi. p nomē exteriorum
 deoz nō iurabitis. Si vō habeat respectū ad
 hzm sic licet ab eis recipe marie p bono dūni
 et sic recepit iacob a laban socero suo. q erat
 ydolatra qd p3 p hoc q rachel sibi furata fu-
 erat ydola p bono sue posteritatis sic eē xpia-
 ni iuramentū a saracenis recipiūt p pace et vt-
 litate duitatis vn licet iurare p ydolu sit illi-
 citū qz illa e forma phibita tm vbi est nccitat
 et dūis valitas hoc exigit l3 tē recipe iuramē-
 tum. et hoc vult aug. in epla ad publicclā.
 hoc etiā habetur. xxi. q. j. mouet te. hec bon.
 Equit videre de. iij. ar. scz de comitibus
 iuramentū circa qd sciend q iuramentū dz
 hre tres comites scz veritatē iudiciū et iustici-
 am. hie. iij. iurabitis viuit dñs i veritate et
 iudicio et iusticia. vt ex. e. si xpus. §. iacobus
 et. xxi. q. j. aiaduertēd et. ij. q. j. iurabit. Na
 tio aut huiō e hzm bon. qz iuramentū dpat ad
 tria scz ad iurātē a q pcedit et sic dbe sibi iu-
 diciū. Ad re de q fit et sic dbe sibi vitas vt
 fit adeqto sermois et rei. Ad cāz p qua fit sic
 dbe sibi iusticia scz vt p cā iusta fiat. et qz
 omē iuramentū hz istos tres respectus iō omē
 iuramentū istos tres comites debz hre. Sermo
 em n dubiō e hzm q dz sap. ix. cogitatōs mor-
 taliū timide et incerte puidētie nre. iō vt ser-
 mo n p diuinā veritatē dfirmet idigz comiti-
 bus ipm regētibz ne sit dissilis iuocate veri-
 tati. hec bon. Aliter vō pdicta tria distinguit
 alex. an. vt habitū e in a. pcedēti. dz 3o ibi eē
 vitas sp i dscia. i. vt firmiter sciat ita eē. als
 si tm credat n dz de scia h de credulitate iura-
 re. dz etiā eē ibi iudiciū. i. deliberatō discretā
 scz vt nō iurz etiā vey qz. nisi ppter nccitatē
 vt qz psuadet alicui aliqd vey qd expedit ei
 vel e vāle credere. et tm nō vult assertōni sim-
 plici credere. hec rap. iō hzm host. furiosi non
 pnt iurare nec pupilli pxiū ifacie ex. de suc-
 ab itest. c. fi. et. xxi. q. v. puuli nec pueri et ex
 q mat. accu. pos. c. fi. et est vey q i iudicō. i.
 corā iudice n recipi iuramentū pupilli. vn nec
 pt eē testis. iij. q. iij. c. j. sz ex iudiciū pt iura-
 re et deierare exq hz sensū vt ex. de delic. pu-
 pueris. hoc itellige si sit capax doli. alr nō te-
 net. vel forte capax doli nō obligat nisi pte
 dsciente iurauerit vel si p nō dtradixerit p-
 cito sciuit. al dtra vt. xxi. q. v. pueri. An cāu
 tm dvenit pt qz rōe iuramentū pstitū dū erat im-
 pubes vt si ipubes iurauerit se pstitūz opas
 ipe postea factū pubes de hoc pt dveri. ff. d
 libera. cā. l. vlt. el e aut sacramentū qd scz carz
 iudicio. i. discretōe dz tem erariū et iō n seruā
 dū vt ex. e. sic. hec host. debet etiā in iuramē-
 to esse iusticia vt scz illō qd iurat sic licitū et
 honestū. xxi. q. j. ita ergo et ex. e. si xpus.
 Equit videre de quanto scz de cāis ppter

quas licet iurare. cca qd notadu s'm alex. an.
q he s'nt m'lte q'z qda s'nt ex pte boni idncedi
qda ex pte mali vitadi Ex pte boni s'nt. vij. scz
p veritate d'firmada. ij. cor. j. fidelis de q
lermo n' qui fuit apud vos no est i illo est et
no. Itē p veritate declaranda. deu. xix. in ore
duoz aut triu stat ome verbu qz s'm iura non
ē testis nisi iuratus. Itē p amicitia d'rabēda
gen. xxxij. dixerūt viri gerare ad ysaac. sic iu
ramentū inter nos. Itē p pace reformada ge.
xxxij. jacob iurauit laban et ex de iudicijs. no
uit. Itē p fidelitate seruada. ij. Re. v. venerūt
senes isrl' ad regē et p'ussit cū eis fedus corā
dño. Itē p obediētia et subiectōe recognoscē
da sic iurauerūt viri galaad ipi p'p'ete. iudic.
xj. dñs q' hec audiuit ipē mediator et testis ē
q nra p'missa faciem. Itē p d'uetudie ecclie
seruanda. vt canoici. xxiiij. exo. filij isrl' data
lege iurauerūt se dño seruituros. he ergo se
p'tem cāe s'nt iuradi p'pter bonū introducendū
p'opter malū vō amouendū sunt due scz calū
nia sopiēda vt qñ sic iuramentū de calūnia i
d' testatōe litis. hebr. vj. ois d'rouersie ad d'fir
matōz finis est iuramentū. et p infamia purgā
da deu. xxi. si iuentū fuerit cadauer hois occi
si maiores natu ciuitatis illi' lauabūt man'
suas sup vitulā. hec alex. an. host. vō. e. ti. po
nit septē cās p'pter q's licz iurare ad q's tñ sup
dicte nouē pnt reduci si quis attēdat. he aut
.vij. cāe his versib' d'ciuentur. pax et fama fi
des reuerētia cautio damnū. Defect' veri si
bi pnt iura cauēri. sub reuerētia d'phēdi' ibi
obediētia. de pace ex de iudic. nouit. d' fama
ex. de purgatōe cano. p torū. de reuerētia ex
.e. null'. de cautōe damni ex. q me. cā. e. c.
.j. de fide obediētia et veritate ex. d' elec. sig
ficasti. p'dictas etiā cās ponit bñ. ex. e. null'
Donit etiā rap. ti. de rap. vij. casus in qb' de
bent p'sbri vel clerici iurare sic laici. septim'
casus est cū absoluitur ab excoicatione. sex
vero cās in p'dictis versib' tangūtur.

Sequit' videre de. vij. scz de forma iuradi
de hoc notat bon. i 3° suo. q in forma iu
ramēti ipa veritas itroducit i testioniu et h'
p't esse mult'pl'r aut inq'tū tenet rōz p'cipiat' et
sic iurat' p deū. ita q p ipoztat habitudiem
p'ncipātis. Aut inq'tū tenet habitudiez p'nc
cipātis et agnoscentis et sic ē hec forma. testis
est mihi deus siue scit deus qd idē est Ro. ix.
Aut inq'tū tenet hitudine r'tribuētis respectu
bonoz et sic iurat' viuit de' scz q vitaz alijs
tribuit. j. Re. xiiij. viuit anima mea scz di bene
ficio Aut inq'tū tenet hitudine r'tribuētis re
spectu maloz et sic iura' i hac forma. hoc fa
ciat mihi de'. et hec addat. iij. Re. vj. Et qm
diuina veritas nūc maifeste adducitur ad d'fir
matōz veritatis tā p' ois vitatis p'cipiu et ex
emplar. hinc ē q i noua lege dupl'r iurat' scz
s'm primā formā et scdam. qz vero tpe p'imi
tue ecclie veritas nōdum erat plene manife
sta s'z indigebat maiozi euidētia hinc ē q te
nebat' tūc ista forma testis est mihi deus. qā
vero i veteri testamēto d'siderabat' diuina veri
tas vt iudicās et vlciscens et remunerans. qz

sub rōne seueritatis et equitatis hinc ē q d'ur
plicē formā in veteri testamēto seruabant scz
viuit de'. et hoc faciat mihi deus. et hoc ad
dat. Si q'ratur cū aliqñ iurem' p hanc p'posi
tōz p. aliqñ p hanc p'positōz in. s'm q dic apl's
ad Ro. ix. dico in xpo ihū. et nō mencioz. que
sic inter has d'ra. dicendū est q p magis dicit
ipaz veritatē sub rōe testificatōis et p'ncipij
hec aut p'positō in ipoztat habitudine diuine
veritatis sub rōne testificatōis et exemplantis
Vñ s'm rem idem ē iurare in deo et p deuz. et
dicere testis est mihi de'. licz sic d'ra ex parte
mōi dicendi. hec bon. Itē qui iurat in aias ali
oz nō qd sibi videtur sed qd didicit ab his i
quoz aias iurat dicere tene'. vñ d'z iurare sic
iuro i aias taliū q ipi vitatē quā de hoc sciūt
p me dicent. li. vj. de testi. et at. presentium.

Sequit' videre de. vij. articulo scz de obli
gatōe iuramēti. Vtrū iuramentū sit obli
gatoriu. **S**cōm tho. obligatō referē ad a
liqd qd est faciendū v' dimittedū vñ nō vide
tur respicere iuramentū assertoriū. qd est de p
fenti vel de p'terito. nec etiā iuramentū de his
que sunt p alias cās faciēda. vt si q's iuramen
to assererz q pluuia cras futura essz. s'z tñ iura
mentū de his q sunt faciēda p illū qui iurat.
Sic aut iuramentū assertoriū qd est de pntū v'
de p'terito debz h're veritatē. ita et iuramentū
de his q sunt a nobis fiēda in futurū. et idō
vtrūq' iuramentū habz quāda obligatōez di
uerso tñ respectu. qz in iuramēto qd est de p'ze
terito v' de pntū ē obligatō nō respectu rei q
iam fuit vel ē. sed respectu ipius act' iuradi
vt scz iuret qd iam v'z est vel fuit. s'z in iura
mēto p'missorio cadit obligatio ecouerso sup
rem quā affirmauit aliq's iuramēto tenet' em
alijs facere v'z. eē illd qd iurauit. alioqñ de
est veritas iuramēto si aut sit talis res q i
p'rate nō fuit deest iuramēto discretōis iudici
um. nisi forte qd ei erat possibile qñ iurauit
reddat' ei ipossibile p aliqū euentū. si vō sit
possibile fieri s'z nō debeat. qz est p se malū v'
qz est boni ipedimētū. tūc iuramēto deest iusti
cia. et idō iuramentū nō est obseruand in eo cāu
in quo ē p'ctm v' boni ipedimētū. s'm ei aug.
vtrūq' eoz vergit ideterozē exitū. Sic ergo
diceud q quicūq' iurat aliqd se facturū obli
gat' ad illud faciendū. ad hoc q veritas iplea
tur. si tñ aliq' duo comites assint scz iudiciū et
iusticia. hec tho. Cino em seruandū est iuram
tū qd s'uari p't s'n iteritū salutis eterne. ex. e.
si vō aliq's. Beda tñ veri' lo. xxiij. q. iij. si ali
qd vbi s'm rod. inuit a d'ratio s'esu q iuramē
tū ē s'vadū qd n' vgit in peiozē exitū et s'm id
dcm bede d'z icelligi i'. f. q iuramētū s'uari d'z
qd s'uari p't s'n iteritū salutis eterne. vt id sit i
terit' salutis eterne. qd peioz exit'. ne videat'
ob'vad' eē si q's iurauit se scūru aliqd veiale
cū veiale fieri possit s'n iteritū salutis eterne.
h rod. Quid si q's p'pter h q iurauit q supflue
omedez l' ociosa vba dicet supflue omedit l'
ociose locut' fuit. **S**cōm hu. nōuit. xxiij. q. iij. si
aliqd q moel'r peccat qz facit d'ra i' mal' p
missis r'scide fid. xxiij. q. iij. i mal' Rod. vō dic

nō interuenit e⁹ intencōi stādū sic. **Dicēd** h^m
bon. q⁹ ūba illa mltiplicia si magis pcedunt
vnū sensū illi⁹ itencōi stādū ē q̄ illū itellexi
si ūo idifferēter se habēt ad utrūq³ cū neut⁹
pbari possit. stādū ē iudicō bonoz⁹ viroz⁹ qui
pēlatis diecturis et rōnib⁹ odescēdere dōbēt
saniori et puriori itentioni hec bon. petr⁹ au
tē dicit i terciō sup sen. q⁹ qn̄ ūbū ē mltiplex
aut iurās iurat fraudulēter et tūc stādū est in
tellectui recipiētis. ne ex dolo illi⁹ decipiat⁹
Aut iurans iurat simpliciter et tūc stādū est i
tellectui ei⁹ et illud vult rō. **Quid** de vx
re suspecta d⁹ adulterio qd̄ ip̄a dimisit. nūquid
postq⁹ de peccato cōfessa fuit et penituit iurare
potest. q⁹ de adulterio in cōpa n̄ sit ppter vitā
dū scādālū viri q̄ n̄ p̄t aliter placari nisi hoc
iuret et ad hoc eā cogit. h̄ndet rōd. q⁹ poci⁹
debz oīa mala tolerari q̄ h̄mōi temerariū iur
ramētuz subire cum nondū possit esse cta q⁹ hu
iusmodi culpa sit ei remissa vt ex d⁹ purga. ca.
accepim⁹. Si tamē tal mlt⁹ cōpulsā iusto metu
iuraret sub ūbis duplicib⁹ q̄ cōtinēt verū i
vno sensu et in illo sensu itelligeret licet vir a
liter itelligeret forte n̄ peccaret si p cautelā
h̄mōi maliciā ei⁹ excluderet. **Utrū** iuramētuz
incautū sit obligatoriū. **h^m rich.** iuramētū
p̄t esse incautū aut racōe ei⁹ qd̄ ē iuratum aut
racōe mōi iurandi. Si scdo mō h^o dupliciter
aut qz n̄ est fctm cū deliberacōe. et sic n̄ obli
gat de necessitate s³ de cōgruitate tātū si sit li
cītū illud qd̄ ē iuratum. **Rōd.** aut dicit qd̄ in h^o
caū sufficit ad hoc q⁹ sit obligat⁹ q⁹ intendat
inducere deū testē. Aut qz nō ē fctm cū debi
ta reuerēcia et sic peccat hō iurādo. q̄ obliga
tur ad obseruādū qd̄ iurauit si licitū ē qd̄ iur
auit. iuramētum aut incautū racōe ei⁹ qd̄ iur
ratū est est oē i^o iuramētuz cui⁹ iuratum dero
gat caritati. et n̄ lū tale iuramētuz obligat iur
rātē ad obseruādū qd̄ iurat. et qz omnia dīna
pcepta et cōsilia ordinātur ad caritatē. qz vt
dicit. i. thi. i. fims pcepti est caritas nullum
iuramētuz ē obligatoriū qd̄ derogat alicui p
cepto dīno seu cōsilio. Quia etiā qd̄libet pec
catū mortale derogat alicui pcepto dīno. qz
est contra aliqd̄ dīnū pceptū et etiā qd̄libet
pctm veniale derogat alicui pcepto dīno. in
quātū est quedā obliquacō a rectitudine dīno
rū pceptoz⁹ et disposicō ad mortale pctm iō
nullū iuramētū de faciēdo pctm aliqd̄ morta
le vl veniale ē obligatoriū. **xxij. q. iij.** diffō.
si q̄s. Quia etiā dīna cōsilia sunt d⁹ bonis opr
bus superogacōis et pfectōis. iō n̄ lum iur
ramētū de nō faciēdo aliqd̄ bonū superogacō
nis vel de faciēdo cōtrariū bonis oprib⁹ super
erogacōis obligat. nec etiā iuramētū de non
faciēdo ea q̄ meli⁹ ē facere q̄ nō facere vl d⁹
faciēdo ea q̄ meli⁹ est non facere q̄ facere. i
deo iurās q⁹ nō tenebit aliqūe in suo seruicio
quē alias eēt meli⁹ retinere q̄ nō retinere. l
q⁹ nō loquet⁹ cū pximo cū quo alias meli⁹ est
set loqui q̄ nō loq. vl q⁹ nō faciet sibi cōsola
cionē l subuencōz tpālez vl spūalē qd̄ alias
meli⁹ esset facere q̄ nō facere vl q⁹ nō visita
bit infirmū i domo sua quē alias meli⁹ essz vi

litare in domo q̄ nō visitare sic de similib⁹ n̄
obligat ad obseruādū qd̄ iurauit. Quia etiā
stat⁹ religiōis et placōis sunt stat⁹ pfectōis
iō q̄ iurat nunq⁹ se intraturū religionē vl nō
recepturū placōz nō obligat ad obseruādū
qd̄ iurauit. Et idē sentit rō. dices. q⁹ talis p
iuriū incurrit ppter defectuz iudiciū. et iō qn̄
facit qd̄ est meli⁹ nō ē piuriū sed piurio cōtra
rū. Idē dicit rōd. de omnib⁹ em talib⁹ iura
mētis itelligit⁹ illd̄ qd̄ habe⁹. **xxij. q. iij.** et i
citat magister sentēciaz. **l. iij. di. xxxvij.** in
malis pmissis rescide fide in turpi vcto mu
ta decretū. qd̄ incaute vouisti nō facias. et e
adē. q. si aliqd̄ forte incautū nos iurasse con
tigit qd̄ seruātū vgat in peiorē exitū i^o salu
brioz⁹ cōsilio mutādū nouerim⁹. **Cōtrariū** sen
tit hosti. e. ti. q. ex quib⁹ causis ū. qd̄. Propter
tū reuerēciaz dīni nominis iuocati et ad pu
nicionē temeritatis sic iuranciū et propter re
uerēcia cōz q̄ p̄sunt nō debz auctoritate p̄pa
venire cōtra qd̄libet iuramētuz incautuz. s³ p
aliq̄bus recurzere debz ad aliqūe superiorē
suuz q̄ a tali iuramēto d⁹ absoluerē ipm l des
clarare eū n̄ obligatū. maxie qn̄ p̄t cōri dubi
uz. vtz obseruātū vgat in peiorē exitū q̄ non
obseruātū. **Cōtra** tū qd̄libet iuramētuz qd̄ de
rogat caritati l ei⁹ pfectōi l disponētib⁹ ad
eā p̄t hō venire p̄pa auctoritate i caū necessi
tatis. **S³ obi⁹** cōtra p̄dicta qz. **xxij. q. iij.** ino
cēs. q. si. di. q. illicitū iuramētuz obseruari p̄bi
bē n̄ ē itelligēd generaliter. **Vide⁹** etiā ibi
dē sentire graciā⁹ q⁹ iuramētuz d⁹ n̄ assumen⁹
vestē religiōis n̄ la auctoritate p̄hibet s³
uari. **Dre. di. lxxxv.** florentis vide⁹ graciā⁹
vel le q⁹ si q̄s tactis sacrosanctis euāgelijis iu
ret se nō recepturū episcopatum et postea eli
gat⁹ ē repellēd⁹ qd̄ n̄ vide⁹ verū nisi t̄le iura
mētuz essz s̄uādū. **h^m** ad hec tria. **Ad** primū di
cēdū q⁹ ibi n̄ d⁹ teneri graciā⁹. **Ad** secūdū di
cēdū q⁹ licet t̄le iuramētū n̄ la auctoritate pro
hibeat⁹ obseruari n̄ tū p̄cipitur s̄uari. et ido n̄
sequit⁹ q⁹ hō p tale iuramētuz obligē⁹. **Ad** ter
ciū dicēdū q⁹ ille q̄ iurat se nūq⁹ recepturum
epatū n̄ repellit⁹ ab epatu qz tale iuramētū ob
liget. s³ qz sic solēniter iurādo. cū iuramētuz
illicitū fuerit grauiter pccauerit. et ppter hu
iusmōi pctm repellit⁹. **Obici⁹** itēz cōtra p̄di
cta qz **iosue. ix.** habe⁹ q⁹ iosue gabaonit̄s iura
uit q⁹ n̄ occideret eos qd̄ iuramētū vide⁹ esse il
licitū. qz de⁹ p̄ceperat ei ne cū hoibus illius
terze fed⁹ iniret exo. **xxij.** et tū iosue iuramē
tū s̄uauit. **Ad** qd̄ dicēdū q⁹ de⁹ n̄ p̄ceperat fi
lijs isrl occidē hitatores illi⁹ terze nisi essent
icōrrigibiles cui⁹ mōi nō fuerūt gabaonite.
Dre. subingauerūt eol s̄uiciti q̄ ē mors ciuili
hec oīa rēb. **Utrū** iuramētū coactū sit obliga
toriū. **h^m bar.** et tan. et qd̄ā alij dixerūt q⁹ n̄
la coactō l n̄ l⁹ met⁹ excusat i iuramēto asser
torio nisi forte a rāto. qz poci⁹ d⁹ q̄s oīa ma
la sustinere q̄ malū asserere. i. falsum iurare
xxij. q. ij. ita ne. i iuramēto ūo pmissorio excu
sat ab obligacōe met⁹. n̄ qd̄ē leuis s³ gūis si
ue iustus. s. qui cadere p̄t i cōstantem viuz. eo
hec distinctō iuari vide⁹. ff. qd̄ me. ca. q. m

carcerē. **¶** 2° dīstīnxit q̄ si habeat aimū
adimplēdi obligat̄ aliter n̄ ar. ex. d. bap. maior
res cca fi. Alij vt bñ. et pe. dīstīgnūt duplex
forz. s. ecclē et dīscīe ita q̄ obligacō iuramētī
coacti eduerso h̄ se obligacōi iuramētī dolo
si respectu h̄ duplicis forz. Nā in foro ecclē
si iuramētū coactū nō est obligatorīū hoc ē
verū vt dīc pe. q̄n ē grauis met̄. Sec̄ ē si les
uis. tum qz ecclēsia p̄sumit q̄ ille q̄ coacte iu
rauit nō iurauit volūtate implēdi iuramētūz
sed poci⁹ euadēdi piculū. tū qz ille q̄ iurare
opellit cū maliciose et dolose p̄cessent n̄llū
iul acq̄siuit nec d̄ malicia d̄mōd̄ reportare d̄
h̄z vñ n̄llū ius h̄z petēdi In foro at̄ dei iuramētū
coactū obligatorīū ē. qz cuz de⁹ respiciat
volūtate interiorē et volūtate n̄ possit cogi co
actōe sufficēte s̄z inducēte. et ita volūtate co
acta volūtate sit. vt ecclā dicit aug⁹. et habet⁹
xv. q. i. merito. q̄re iudicat de⁹ talem boiem
obligari. et iō i foro dīscīe s̄m theologos cō
fulēdum ē ei q̄ sic iurauit. nisi relaxacō inter
ueniat iuramētūz implere et h̄o dico si iuramētū
fuit respectu rei licite. Alij vō vt host. ray
job. bern. ex d̄ h̄is q̄ vi. abbas. xxvj. naso. e.
ti. ad aures. dīcūt idīstīctē q̄ iuramētūz metu
ecclā ḡui extortū ē obligatorīū. Vñ si q̄s me
tu graui coact⁹ iurauerit rē suā tradere. v̄l e
ciā rē suā iā ab eo traditā nō repetere. tale iu
ramētūz tenet mero iure. cū seruare possit sine
intertu salutis eterne ex. e. si vō. Si q̄s ergo
in h̄o caū d̄tra iuramētūz suū rē suā repeteret
repellē⁹ s̄m hosti. nisi absolut⁹ a papa fuisset
vt ex de elec. venerabilē. s. penl. vbi idem ec
papa eu a iuramēto p̄ vim l̄ p̄ metū extorto de
reb⁹ nō repetēdis absolut⁹ ex. e. verū. Absol
uerūt aut̄ aliq̄n romani pontifices ab h̄mōi
iuramētis boies n̄ q̄i decernētes ea n̄ esse obli
gatoria. s̄z h̄mōi obligacōz relaxātes ex iusta
cā s̄z nūquid iste metu opulsus q̄ iurauit da
re poterit petentē repellere. s̄z. q̄dā vt bar
dicūt q̄ p̄t eū r̄pellere p̄ excep̄cōz q̄d me. ca
ff. de eo q̄ me. ca. metum. s. q̄d p̄tor. et s̄m
bar. s. c. abbas. subuenit⁹ passo metū nisi sua
cl̄pa iciderit metū. ff. e. si mlr. Alij dicunt vt
jo. rap. et rod. q̄ excep̄cōe vtēdo peccat qz d̄
tra iuramētū licitū vtire laborat. P̄dicta ve
ro lex d̄z intelligi q̄ntū ad fctm qz iudex ex
cep̄cōz recipiet in violētū odiū. Addit autez
rap. p̄ h̄o q̄d dīctū ē. s. q̄ vtēdo excep̄cōe pec
cat ē verū nisi q̄n iurabat se solutūz intendit
fer cōtrariū tūc em̄ peccauit mortaliter ita iu
rādo. s̄z bñ p̄t vñ excep̄cōe sine peccato. amē
dum ē tñ scādalu et malū exēplū ei⁹ intēdēz
nesciētū. Et sic rap. vide⁹ sentēre q̄ si iurat se
facturū aliq̄d si nō intēdat se obligare nō est
obligat⁹ ex illo iuramēto licet mortaliter pec
cet i iurādo sic. Rod. vō credit q̄ ex quo q̄s i
ducit deū intēstem alic⁹ rei licite factēde. q̄c
q̄d intēdat l̄ q̄c q̄d p̄oat̄ suae te⁹. Qd̄ g^o ime
diū ille iurās habebit d̄tra eū q̄ ipz iurare co
egit. s̄z. habebit remediū i^o qd̄ h̄z iurās vsu
ras soluere d̄tra eū cui hoc iurat⁹. de quo vid
infra ti. de vsuris articlō d̄ p̄ea vsurarij q̄ est
ab aduersario. vñ s̄m hosti. si q̄s p̄pter iustūz

metū iurauerit bñficiū resignare tenebit⁹ illud
seruare. tñ bñficiō resignato p̄t rescriptū impe
trare et ipm̄ repetere p̄ actiōz qd̄ met⁹ cā. q̄ i
rē dā. licet sic p̄sonalis. sic intelligi p̄t illud
ex de h̄is q̄ vi. abbas. Si aut̄ iurauit nō repe
tere et iterū sibi d̄ferat⁹ p̄t recipere et ex sc̄da re
cep̄cōe agere ex de renūc. cū inter. p. **¶** Vote
rit etiā absolut⁹ p̄ papā petere ex institucōne
prima. sic intelligi p̄t dīctū. c. cū iter et ex. de
iureiu. si vō. Si aut̄ iurauit n̄ venire d̄tra sa
crāmētū. i. absolutiōz nō petere p̄t adhuc ec
clesie denūciare. et ecclēsia ad ei⁹ denūciati
onē ipm̄ p̄prio motu absoluere ex d̄ iureiurā
quēadmodū i si. **¶** Si vō iurauerit nō denūcia
re nō valet vt patet ibidē. qd̄ ē verū q^o ad pe
nā pagēdaz. s̄z si is q̄ iurauit n̄ denūciare. h̄o
faciat zelo recupāde rei magis q̄ salutis p̄xi
mi zelo. videt⁹ sanū esse d̄siliū q̄ n̄ denūcet
qz d̄ierar. s̄m h̄o intellige i^o ex. d̄ iureiurā
c. i. et. c. debitorēs. hec hostiē. ti. d̄ h̄is q̄ vi.
¶ In hoc tñ caū s̄m jnno. ep̄s cognoscet p̄zi
us q̄ absolut⁹ iurātē an fuerit iust⁹ met⁹. Ad
hoc nota q̄ iuramētūz p̄stitū sup dānis nō re
petēdis nō obligat q̄n exp̄se repeti possent
qz aliud ē dānū aliud ē exp̄se. ex. de iureiu.
i n̄a. **¶** Excipiū⁹ aut̄ nouē casus in q̄b⁹ n̄ va
let licet iterueniat sacramētū metu extortūz
primo in matrimonijs q̄ debēt esse libera i d̄
trabēdo ex. de spon. cum locū. **¶** Secundus i
p̄missione dotis eadē racōe. ff. e. si ml̄ier. s.
si dos. Terci⁹ in alienacione rei ecclēsiastice
ex. d̄ re. ec. nō alie. si q̄s p̄sbiteroz. **¶** Quart⁹
i iuredic. progāda. ff. d̄ iud. l. i. **¶** Quit⁹ i vō
to ex. e. c. i. et deuoto licet. **¶** Quit⁹ in auctoz
tate tutoris. ff. de auct. tu. l. i. i si. **¶** Sept⁹ v
bi q̄s p̄ metū facit testamētum. ff. de testa. q̄
testō. **¶** Octau⁹ i snie placōe. xi. q. iij. iniustum
Non⁹ i procuratoris d̄stitucōe ar. ex de p̄cu
ra. accedēs. Omnes hos casus ponit hosti. ti.
de h̄is q̄ vi met⁹. c. fi. **¶** Et bern. ex. e. si. c. ab
bas. **¶** Abbas ponit sex. jobā. vero tñ ponit q̄
tuoz quos etiam ponit. **¶** Ray. s. tres p̄rimos et
quintū. **¶** Rod. aut̄ credit q̄ iuramētūz in caū
p̄rio et sc̄do et q̄nto. obligat licet ecclēia ad
obseruationē nō cogat. **¶** Verum iuramentūz
ab ydolatra factūm p̄ ydola sit obligatorīū
s̄z s̄m Ray. q̄ sic si illud qd̄ p̄misit sic licitū
cum enim infidelis iurauerit p̄ctm̄ in mō iu
randi d̄misit. s̄z si illud s̄uat in hoc bñ facit
et si n̄ seruat peccatū p̄ctō addit. cristian⁹ ve
ro si non potest aliter fidem dīctis ei⁹ adhi
bere et expedit ei ab illo cautidz habere licz
ille peccet iurādo iste tamen non peccat reci
piendo et exemplū huius habetur de laban
gen. xxj. et de abimelech gen. xxj. si tam̄ abi
melech. per deos suos iurauit sicut laban p̄
deos sochor. xxj. q. i. monet te. jbi enim mo
uet augusti⁹ istas questiōes et soluit. Ad idē
facit illd̄ ex. e. et si cristus. **¶** Dzete. si talis inf
delis per deum verum iuraret. iuramēto facili
us obuiar⁹ licz magis peccaret. **¶** His d̄cordat
tho. dicit tamen q̄ non licet infidelem indu
cere ad iurandum per falsos deos. et idē dī
cit. pe. etiāz jnno. supra eodēz. c. et si cristus.

Equē videre d. viij. scz ex qb9 idda iura
mētū illicitū. cca qd nota secund hosti. et
Gof. q illa ex qb9 iuramētū reddi illicitū his
verlib9 dicitur. Si iurādū licitū discerne
notando. Quis. cui qd p qd. ad qd cur quō
qñ. Quis. qz ex psona iurātis iudicat illicitū
iuramentū vt patet ex supradictis in. iij.
ar. q. debet etiā esse ibi iudiciū. Item null9 re-
ligiosus vl religiosa vl cleric9 i quacūqz cā
sue civili siue criminali cogi debz iuramētū ca-
lumnie p̄rare in p̄sa psona s; p̄nt hoc alijs p-
doneis pcuratorib9 delegare si sue ecclesie
nouerit expedire. Vñ nllus cleric9 nisi de li-
cētia ep̄i nec ep̄s nisi de licētia pape iurare
debz. ex. de iura. calū. c. i. hodie tñ qlibz cle-
ric9 i p̄ria cā iurare debz i p̄ria psona. ex. d.
iur. ca. cete. 2. Ep̄us etiā hodie si vult p̄ tra-
ctare cāz suā i psona p̄ria et tunc iurabit de
calūma p̄ntib9 euāgelij sed non tanget ea.
Similiter i dicēdo testimonio iurat ep̄s s; nō
tāgit euāgelij. ex. e. ti. cū in cā. et hoc p̄pter
reuerēciā dignitatis. qñ tñ abiurat heresim
vel scisma tāgit euāgelij aliter non. i. q. vij.
quociēs. Itē licet cleric9 i iuramento require-
re debeat ep̄m sepe tñ hoc nō seruat nec p̄-
ter hoc vicia iudiciū. vt ex. de iur. cal. c. i. i
glo. Nō ē etiā necesse q ep̄s in iuramēto req̄-
rat papā vt ibi. c. cū in cā. Cui cleric9 em cui
q̄ layco iurare nō debet sup sancta dei euāge-
lia. xxij. q. v. null9. iō nec testimoniū dicet.
xj. q. i. testimo. hoc intellige nisi de licētia p̄-
lati ex. d. in. cal. c. i. Vl dic q nec iuramētū si
delitatus exbere debet redigēdo suā ecclesiā
in seruitutē. p si faciat sup eo p̄t accusari ex.
de accu. venies. qz uec p spūalib9 fieri debz
homagiū aliter symonia omittit vide. ex. d. sy-
mom. ex diligēti nisi sic rō cui omittat admi-
stracō ex. e. null9. pmo nec is homagiū faci-
et licet faciat fidelitatē ex. de re. iur. c. fi. h9
intellige nisi cleric9 teneat tpalia a rege rōe
quoz dicit inferior. vt ex. de maior. solite.
Quid. nā rōe rei sup q iurat iuramētū ē ali-
qñ illicitū. vt patet ex supradictis. Nā si sup
re turpi vl illicita vl iniusta interuenerit iur-
amētū nō valet ar. ex. de pac. c. vlc. et sic nō
valet iuramentū qd i notozis seruet p omnia
ozdo iuris. quia posset dtingere q remaneret
maleficia impunita. ex. e. ad. n̄az. iij. Nec va-
let si vir iuret nō habitare cū vxore l̄ eduer-
so n̄ valēt abo d̄neciā p̄fiteri ex. e. tua nos
Nec valet si fiat iuramētū i detrimētūz eccle-
sie ex. e. sicut nostris. Nec si fiat in detrimen-
tū l̄ diminucōz regni. vt si rex in sua corona
coe iuret nichil alienare in p̄iudiciū regni
et postea faciat immoderatas alienacōs in d̄-
trimētūz regni nō obstāte iuramēto scdo con-
trario p̄mo. poterit qd ē alienatū repetere.
vt ex. e. intellectu. quis q̄s ergo iurauerit se
facturū aliqd q̄ secuto sal9 cozpal vl spūal
adimat. vl nō facturū aliqd sine quo vtraqz
sal9 vl altera recuperari l̄ d̄suari nō possit.
seruare p̄hibet. et habes multa exēpla. xxij.
q. iij. q. fi. v. iuramētūz itaqz mltipliciter et
v. q̄ quis g9. hec hosti. Et ouenit cū eo bern.

Ex. e. si vō dicit tñ ibidē q hoc intelligit si di-
recte v̄gat in interitū. qz si occasionaliter ser-
uād ē. vt si q̄s gallic9 iurat se moraturū rome
in augusto occasione tal iuramētū vita cozpal
posz adimi si tūc rome moraret. iuramētū tam
seruare debet. Per q̄o. d. hoc habitū ē supra
Ad qd. qz finis ad quē tendit reddit illicitū
sacramētūz vt si q̄s iuret vt eligat. viij. q. iij. d.
altarib9. qz cui9 finis bon9 ē rē. Cur. qz si cā
turpis sit et iuramētūz illicitū ē. vt si iuram9
in aliquo delicto societate et tale iuramētūz ē
deserēduz ex. d. pac. c. vl. iō iuracōs et d̄spi-
racōs re p̄ban9 s̄m quosdā si sint occ̄te qz ta-
les sūt illicite ex. d. re. iud. c. j. et a. si vō pu-
blice et s̄t licita re sūt licite. i. q. i. lege oculi
siōis. s; si sup re illicita nō tenerent. xj. q. i.
si qui. jo. an. distinxit tñ vtz. fiāt sup re licit-
ta vl illicita. Quo. qz ex mō iurādi ceter illi-
citū vt si desit aliqz illoz. triū comitū de qui-
b9 ē supra d̄ctm. Et nota q iuramētūz teme-
rariū et in d̄salte calore iracūdie fctm. nō est
seruādūz vt d̄t de dauid. q iurauit nabal. xxij.
q. iij. q dauid nō em pecco i frangendo tale
votū. s; p̄ccāui qz temere voui l̄ iurau. xxiiij.
q. v. vnū. Incaute etiā iurat q iurat i9 qd non
credit esse p̄ctm cū sit. xxij. q. iij. trib9. Quan-
do. tēp9 em reddit iuramētūz illicitū. vt si iur-
ret dieb9 d̄necis. nisi p pace et alijs pijs cau-
sis vt ex. de ferijs. c. i. vl i. xl. xxij. q. v. decre-
uit. huic tñ tari obuiat d̄traria d̄suetudo. hec
abimcō. Nā et si iuret tali tpe puto iuramen-
tum seruandum vt dictum est supra. e. ti. ar.
iij. q. v. liceat iurare p creaturas cca medi-
uz solucōis. Itē honestū ē vt iuramēta fiant a
teumis. xxij. q. v. honestum.

Circa nonū notand s̄m hosti. et bern. ex. e.
quēadmod. q iuramētūz p̄missoriū hz d̄
dicōs tacitas. vt faciā hoc si maior. i. pape
placuerit. qz i oi iuramēto p̄missorio auctori-
tas pape siue supioris itelligit̄ excepta vt ex.
e. venies. q. i. ad fi. d. papa n̄ ē dubiū qñ ex
cā possit remittere l̄ relaxare iuramētū ad tem-
pus l̄ imp̄petuū ex. e. si vō. verū de impatore
etiā vt ar. ff. ad muici. impatores. vbi p̄nci-
pes graciā fecerūt iurifurādi cui dā q iurau-
rat se nō recepturū honozē. Et i oi fidelitate
impator sp̄aliter d̄z excipi vt i d̄sti. feudozuz
impialē i fi. s; i9 facit contra qd dat intelli-
gere q nisi sp̄aliter excipia9 except9 nō vide9
s; p hac via ē illd ex. de resc. restitut9. Itē si
d̄o placuerit si de9 dederit. xxij. q. ij. btus. q.
i. Itē si res i eodē statu p̄māserit. Nā si tibi sa-
ne mētis iurē glad. ū reddere qñcunqz pete-
res furia adueniēte n̄ debeo ip̄m tibi reddere
ne interficias te l̄ aliū. xxij. q. ij. ne q̄s. Item
si michi fidem seruaueris ex. e. puenit. ij. iō si
m̄lier d̄tra fidē sp̄osalū l̄ matrimonij venerit
licz iurauerit eā tenere semp p vxore vl duce-
re eam possum non obstāte iuramento venire
d̄tra ex. e. quēadmod. Itē si iurē ad ctū tēp9
tibi pecūiaz reddere spe numeracōis subaudi-
t̄ si michi pecūiaz numeraueris. vt. C. d. pe. n̄
nu. idubitati. Itē si iurē ad ctū tpūs aliqd sol-
uere tibi. subaudi9 nisi iudex p̄cipiat d̄trariū.

Respondit hostien. extra de spon. omissum. q.
i hoc peccauit scilicet q. in sua promotione
iuramentum hoc tacuit. q. licet iuramentum ab ini-
co licitum fuerit tñ ex q. fuit in sacris illicitum
esse cepit. tñ ex eo q. pmo. impleuit iurame-
tum n. accuso eū ar. ex de spō. omissū. ¶ Quid
si p̄lat. abiuret ius instuēdi v̄l aliud sile
f̄ndit bern. ex de insti. cū venissent. ij. tal il-
lo iure nō debz v̄l. nec tñ p̄pter hoc p̄udica-
dignitati qz tūc ecclesia p̄t v̄l illo iure et sic
p̄t h̄uare iuramentū sine p̄udicō ecclie et sine
interitu salutis eterne. ¶ Quid d̄ iudice q̄ scit
accusatū ad penā capitis l̄ q̄cumqz aliā corā
se imūne penit. a cl̄pa q̄ sibi ip̄onic. et tñ vi-
det testes patos ad iurādū falsū. nūquid reci-
piet aut si recepit iā. nūquid p̄ illos odēna-
bit sciēter iuocētes. ¶ Iudicare p̄inet ad iu-
dicē s̄m q̄ fūgit. publica p̄tate. et iō iforma-
ri debz i iudicō. n̄ s̄m q̄ ip̄e nouit tāq̄ p̄sona
p̄uata. s̄ s̄m iō qd̄ inotescit sibi tanq̄ p̄sona
publice. hoc aut inotescit sibi et m̄ cōi et p̄-
culari. In cōi q̄dēz p̄ leges publicas v̄l diui-
nas v̄l huānas. d̄tra q̄s n̄ las p̄bacōes ad-
mittere debz i aliquo i p̄clari p̄ instrūta et
testes et alia h̄mōi legitīa documta q̄ magis
se q̄ debz i iudicādo quā illud qd̄ ip̄e nouit vt
p̄sona p̄uata ex hoc tñ iuuari p̄t vt diligen-
ci. discuciat p̄bacōes m̄ductas vt possit ear-
rū inuestigare defectū. q̄ si nō possit eas d̄ iu-
re repellere debz vt d̄ctm̄ ē eas i iudicādo se-
qui. ¶ Vñ augusti. sup̄ psal. iudex bonus nihil
ex arbitrio suo scit. s̄ s̄m leges et iura p̄nu-
ciat. vñ s̄m rich. tene. esse valde sollicitus fo-
uere p̄tē illā quā i d̄scia sua scit esse veraz. ne
peat p̄pter defectū testū v̄l aduocatoz. l̄ de
bile patrociniū et si fuerit ad hoc deuentum
vt cōtra eū faciat p̄bacōes ita efficaces i fo-
ro exteriori q̄ nō p̄nt repelli. laborare debz ā
te sniaz diffinitūā p̄ om̄s vias si q̄s iuenit li-
citas q̄ innocēs d̄uict. libere. Si v̄o n̄ lā vi-
az talē p̄t iuenire cāz alij. si p̄t sine scādalo de-
bet d̄mittere s̄m hu. et ala. et rich. hoc ecia
d̄sulit ray. Et si nō p̄t credit rich. q̄ debz scd̄z
allegata sniare q̄ i foro exteriori iudicat. va-
lere. et hoc d̄clarari p̄t p̄ m̄ta iura. ex d̄ off-
ordi. si sacerdos et. c. nos i que. et duobus
c. seq̄. et. i. q. i. de. oipotēs p̄t ecia hoc pro-
bari p̄ rōz. iudex em̄ magis tene. esse sollicit.
p̄ salute bōi d̄uis q̄ p̄ salute p̄sona singula-
ris. maxie cū ip̄e i q̄ntuz iudex sit p̄sona publi-
ca. et p̄ defēsiōe bōi d̄muni. statua. Est ecia
bonū d̄mūe sic nobili. bono singl̄ aris p̄sona
s̄m q̄ trahi p̄t ex snia p̄bi. i. et. c. i. sed si iu-
dex sniare p̄ aliquo d̄uictō i iudicio qz tñ vt
p̄soā p̄uata scit innocētē esse. licz hoc esset
ad bonū illi. esset tñ ad malū cōitatis. quia
popul. scādalizare. et via innocēs opprimē-
di et noxios d̄mittēdi apire. q̄n̄ em̄ iniq. iu-
dex p̄ odiū v̄l munera vellet innocētes puni-
re. diceret q̄ i d̄scia sua sciret eū reū esse. et q̄n̄
ali. p̄pter amorē p̄uatu vellet noxiū d̄mit-
tere. diceret q̄ i d̄scia sua sciret eū innocētes ef-
se. et sic via malefaciēdi iudicib. miq̄s esset
apta. ¶ Alij tñ dixerūt q̄ si iudex aliquē d̄uictū

in iudicō i d̄scia sua sciat esse innocētes. cāz et
veritatē quā sup̄ hoc nouit debz ad sup̄iorem
remittere. et si sup̄ior n̄ lī sit subiect. et sciat
illū innocētes esse. debet eū absoluerē. vel sal-
tē sine sniaz ferat. siue isti p̄cipiat. alleuabi-
ei. d̄scia. s̄m ray. Rod. v̄o d̄dit q̄ iudex eū qz
nouit innocētes n̄ lō mō debz ad mortē v̄l mu-
tilacōz d̄denare v̄l d̄denand. exponere etiā si
sup̄ior ei p̄cipiat et si hoc faciat mortalr pec-
cat. et potius debz oia mala sustinere q̄ hoc
facere. Scd̄z ec̄ aliquos p̄stari debet se h̄ze
d̄sciaz d̄denandi ip̄m. qz scit eū innocētes et
hoc iudicis certis ostēdat vt coitas nō scan-
dalizet. et sic eū absoluat a iudicō suo relin-
quēs eis p̄tates vt cām deferāt ad sup̄iores si
volūt siue agat. de p̄sona siue de reb. ¶ S̄z p̄-
dicta sētencia videt. esse d̄tra allegata p̄ma
quia si obligare. iudex inferior vt comes. ad
trā ferēduz suā iudiciariā p̄tates i sup̄iore vt
m̄ regē. m̄ cau illo posset sibi p̄iudicari i casu
b. illis qz si ter v̄l q̄ter hoc faceret. rex dice-
re posset se esse i possessione iudicādi et puniē-
di hōies illi. d̄muitatus. ei. iudicō p̄termissō
De. licz iudex q̄ nō habet sup̄iorē nisi deū n̄
sit subiect. legib. q̄s ip̄e cōdidit. s̄m ip̄as tñ
eū iudicare decet ne populū scādalizet. De.
punire cōuictū i iudicō nō tñ ē de lege poli-
tia s̄z ecia d̄ lege d̄ina cui iudex q̄libz ē subie-
ct. Et iō scda op̄iōe dimissa sine p̄iudicō et
asserōe temeraria videt. scāduz s̄m rich. opi-
nioni p̄ime q̄ multis iurib. ē m̄uita. ¶ S̄z obi-
cit. qz sup̄ illud Ro. xij. om̄e qd̄ nō ē ex fide
p̄ctm̄ ē dic. glo. i. qd̄ ē d̄tra fidē. i. d̄tra d̄scia-
enciā vt credam. i. malū eē. p̄ctm̄ ē. ¶ S̄z q̄ si
iudex p̄cedat i iudicō s̄m iura nō facit d̄tra
d̄sciaz s̄z s̄m d̄sciaz nisi h̄eat d̄sciaciaz erro-
ne. ¶ Quid faciēt in cau p̄dicto officiales et
executores q̄ sciūt testes falsū iurare. et tamē
cogūt a iudice innocētē occidere v̄l alio mō
punire. ¶ S̄z s̄m ray. et rod. nō debēt obedire
si p̄ certo hoc sciāt. Sec. ē si dubitāt qz tunc
excusant. p̄pter obedie bonum. xj. q. ij. qd̄ er-
go. scdm̄ aut rich. et alex. an. in tercio suo et
tho. m̄ltri iudicis d̄denantis innocētes si sen-
tencia intolerabilez erroze v̄l iniusticiā d̄tine-
at nō debēt obedire. alias excusarētur carni-
fices q̄ occidūt martires. si vero iniusticiā mā-
festā nō d̄tineat nō peceāt p̄ceptū exequēdo
qz ip̄i sup̄ioris sētenciā discutere nō habent
nec ip̄i innocētes interficiūt. s̄z iudex cui mini-
steriū p̄bet. Quid ager. q̄ iurauit alicui. q̄ ce-
labit homicidiū qd̄ ip̄e p̄curat. ¶ S̄z infra li. ij.
ti. lxx. ar. ij. q. ij. ¶ Quid d̄ d̄no q̄ facit po-
pulū v̄l famulū suū l̄ hoies suos iurare q̄ ei
dicēt si quos viderint l̄ scierint v̄l audierint
surripuisse aliqd̄ de reb. suis l̄ d̄anificasse eū
in aliquo. ¶ S̄ndet rod. distiguēs q̄ si ille cui ē
iuratu ē truculēt. et fer. p̄babiliter credit.
aut sup̄ hoc merito suspect. habet. ille q̄ iu-
rauit. siue p̄ alios p̄bare possit siue nō. illud
quod de talibus vidit non tenetur reuelare
nec pro iurato seruare quia illicitū fuit quod
iurauit. cum per consequens ille qui iura-
uit. iurasset q̄ ei cooperaretur in peccando

vel se comitteret sup h^o discrimini. vñ nō de-
 buit ab inicō hñoi iuramētuz p̄stare s̄z poci⁹
 oia mala tolerare. Si aut ille cui iuratu⁹ est
 credat māsuēt⁹ et iust⁹. et n̄ nisi rōnabiliter
 p̄cessur⁹. distigūe qz si res hñoi d̄ qbus iura
 ut deputate sine custodie iurātis. sine pecca-
 to iuramētū p̄rare p̄t et obsuare debz. Vñ si ip-
 se vident furē asportātē res ei⁹ custodie con-
 mēdatas. licet ipse sol⁹ videat p̄t clamare et
 furē maifestare et p⁹ furē ire ne si i b^o negli-
 gēs fuerit teneat⁹ dānum restituere. nec repu-
 tabi⁹ tal⁹ p̄ditoz crimis sicut nec reputat⁹ qui
 suā miunā aut dānū p̄sequit⁹ cozā iudice licz
 qd̄ mēdit nō possit p̄bare. Si autē nō tenet⁹
 ad custodiā illarū rerū tūc si p̄ alios p̄obare
 possit qd̄ ipse d̄ talib⁹ scit dño reuelat. Si ve-
 ro p̄obare non potest non debet reuelare ar-
 ij. q. i. si peccauit. et. ij. q. vij. plerūqz. msi ta-
 lib⁹ p̄soms q̄ p̄nt p̄desse et nō obesse ar. xxij.
 q. v. h^o videt⁹. Sed et si qñ iurauit mēdit se
 obligare ad reuelandū occulta q̄ p̄bare non
 possit. non fuit licitū iuramētum nec obliga-
 toium sed taliter iurādo peccauit. **¶** Quid de
 duob⁹ hñub⁹ omunē mēsurā quā deferre cō-
 sueuerūt vēditozib⁹ bladi et mde mercedem
 accipe. q̄ iurauerūt q̄ decetero nō portarent
 eam et ex h^o mēcū damnificati sūt. qz vendi-
 tozes bladi ex hac occasione sibi de mensura
 alia p̄viderūt. nūquid contra tale iuramētuz
 venire possūt Rñdet rod. q̄ hoc nō p̄nt aucto-
 ritate p̄pa msi ad tantā mopiā venerit q̄ nul-
 laten⁹ hērent vñ alias viuerēt etiā de elemo-
 sime. Ep̄s tñ sine tāta necessitate possēt hñoi
 iuramentū m meli⁹ omutare cū n̄ li sit v̄tūte
 et aliq̄b⁹ sit dānosū. **¶** Nūquid vno eoz p̄e-
 rāte p̄t alter contra iuramentū venire. Rñdit
 rod. q̄ si alter p̄dictoz iurauit v̄t iurare mē-
 dit sub dicōe. s. q̄ uō portaret hñoi mēsurā
 si alter nō portaret tūc altero iuramentū nō
 seruāte nec iste tenet⁹ seruare. si aut absolute
 iurauit m omnē euentū seruare tenet⁹ quicq̄
 alter faciat. Si vō nesciat quomō iurauerit l̄
 quid mēderit distigūe. q̄ si emolumentū mē-
 sure sit ip̄is duob⁹ cōe a quocūqz illoz pete-
 ret⁹. vno peierāte nichilomin⁹ alter seruare te-
 net⁹ iuramentū cū n̄ lū ex h^o ei fiat p̄iudiciū
 Si aut solū portātis mēsurā sit emolumentū
 est benignē mterp̄tand⁹ q̄ fidē n̄ seruāti. fidez
 se seruaturū n̄ p̄misit cū suo dāno et alteri⁹ lu-
 cro. vñ n̄ tene⁹ seruare altero n̄ seruāte. hosti.
 etiā et jnno. et bern. ex. e. p̄uemt. ij. dicūt q̄
 si duo aliquid sibi muicē iurēt vno illoz nō
 seruāte alter seruare nō tenet⁹ ex. e. sicut. nj. i
 fi. et h^o msi illd̄ p̄missuz sit ad dei honozem
 xxxij. q. v. q̄ deo. **¶** Esto q̄ mēcū aliq̄ iuret
 se facturaz aliqd̄ l̄ nō facturā nūquid duob⁹
 v̄t trib⁹ otrauemētib⁹ p̄nt reliqui otrauemre
 s̄z s̄m rod. si simpliciter et absolute et i oēm
 euentuz sit iuratu⁹ qlibz tene⁹ s̄uare qd̄ iurauit
 q̄cquid faciāt alij. si aut sub dicōe l̄ ob cām
 sit iuratu⁹ n̄ l̄ tene⁹ msi exñte dicōe l̄ cā p̄-
 ter quā ē iuratu⁹ ar. xxij. q. vñ. nō solum ex d̄
 ddi. a p̄o. verū. et ex d̄ iureu. p̄ueit. et h^o m
 tellige vbi tota obligacō ponebat⁹ m euentū

dicōis quia. s. iurās non mēdebat se obli-
 gare msi exñte l̄ venēte dicōe. alias si iten-
 debat se obligare nō tñ p̄pter illam dicōez
 sed etiam p̄pter aliam causaz tenetur implere
 licet non extet dicō illa. vt si quis iuret ad
 sanctū iacobum ire vt fratē suū videat et pec-
 cata sua redimat. licet sciat fratē suū deces-
 sisse. nichilomin⁹ tene⁹ p̄pter aliā causam. Et
 idē mēllige quādocūqz q̄s iurat ex duab⁹
 vel plurib⁹ dicōibus v̄t cāis et nichilomi-
 nus mēdit se obligare qualibet earū extāte
 Et hoc mēllige seruādū fore m foro ecclesie
 nō m foro p̄mēcie. vbi iudicat⁹ d̄ mēcione
¶ Quid si quilibet de illa mēcitudine iurauit
 aliqd̄ se facturū l̄ non facturū si alij seruaret
 nūquid duob⁹ vel tribus illud non seruanti-
 bus poterūt alij otrauemre. Rñdet rod. q̄ m
 foro p̄niali recurzendū est ad mēcione iur-
 rantiū et secūdum eā erit iudicādū. s. quō sit
 mēlligenda condicō illa scz si alij seruēt v-
 trum scilicet si omnes alij seruēt v̄t aliqui.
¶ Quid si nesciat v̄tū illa dicō mēlligēta
 fuerit de ommb⁹ v̄t tantū de aliquibus v̄t si
 dubitet⁹ v̄t sit iuramētuz sub dicōe l̄ sim-
 pliciter. Rñdit rod. q̄ si iuramentū spectet tā-
 tū ad comodū iurantiū et medietas multitu-
 dinis v̄t maior ps nō seruet iuramentū ceteri
 nō tenet⁹ qz iā nō extat dicō sub q̄ ē iuratu⁹
 qz qd̄ facit medietas aut maior ps. facere di-
 cit⁹ v̄mueritas. Si aut medietas v̄t maior ps
 adhuc seruet et hec ōgat m dānu⁹ seruācium
 et lucrū n̄ seruāciū benignē mterp̄tand⁹ ē. q̄ a
 liq̄b⁹ n̄ seruātib⁹ alij n̄ tenent⁹ seruare. sicut
 dictū ē sup̄a m caū d̄ mēsurā cōi. qz n̄ ē verifi-
 mile q̄ aliq̄s iuraciū voluerit dicōz suā fa-
 cere deteriorē et alioz meliorē. Si aut seruā-
 tes iuramētuz ex hoc nullū mcomodū pacian-
 t⁹ nō ē tutū eis otrauemre s̄z denūciat⁹ p̄lato
 vt cogat v̄t iurātes sibi muicē iuramētuz re-
 mittere l̄ n̄ seruātes seruare. Si aut qd̄ ē iura-
 tū spectet ad dei cultū v̄t pietatē vel religio-
 nē. aut si tale qd̄ sit iuratum qd̄ sine iuramē-
 to teneret⁹ facere om̄s tenet⁹ etiā si alij non
 seruēt. Si aut dubitet⁹ v̄t iuratu⁹ sit simplici-
 ter et absolute l̄ sub dicōe. Aut si nesciat de
 quot alijs intelligat dicōz illā. s. si alij ser-
 uarēt. tenent⁹ debz certū et dimitti icerrū. et i
 terp̄tand⁹ ē q̄ iurātes sūt obligati p̄ hñoi iur-
 amētuz msi maior ps iurācium trasgressa fue-
 rit illud. tūc em̄ q̄ iā dicō non existit.
¶ Sequit⁹ videre de. xj. f. d̄ disp̄satiōe et re-
 laxacōe siue absolucōe iuramēti. cca qd̄
 sciēdū q̄ scdm bern. ex. e. q̄nto. papa p̄t que-
 libet absoluere a iuramēto ex iusta cā puta p̄-
 ter itollerabile scādālū. l̄ si p̄oge⁹ i multos
 malū exēplū. claue tñ discretiōis p̄cedēte. hu-
 i⁹ s̄nie fuit tan. xv. q. vñ. Auctoritatē vbi plem-
 us d̄ hoc. **¶** Dicit etiā bern. ex. e. peti cō. q̄ de
 claracō siue mterp̄tacō iuramēti p̄tinet ad pa-
 pā siue dubite⁹ d̄ ip̄o qliter sit seruādū vt ex.
 e. q̄nto. siue dubite⁹ v̄t sit licitū l̄ illicitum
 extra. de elect. venerabilem. **¶** Rod̄ autem di-
 cit q̄ non tantum papa sed etiam episcopus
 iuramēta licita sicut et vota potest m melius

cōmutare. maxime cum iuratur quod nulli est
vīle et alicui est damnosū. vt si quis iuret q
nō loq̄tur martīo v̄l nō dmedat cuz eo vel nō
itrabit domū eius vel nō recipiet aliqd ab eo
v̄l nō s̄uiet ei nisi iurauerit hoc vt vitet occa
sionē peccādi quā solet icurrere q̄s ex famili
aritate alic⁹ p̄sone. Nec ob. i. d. ex. de elec. ves
nerabilē vbi d̄z q̄ et si iuramentū fuerit illicitū
tū papa cōsuli debuit. eo q̄ ad papā p̄ner de
cernere an iuramentū illud fuerit licitū l̄ illi
citū q̄ loq̄tur de regno alemanie qd̄ q̄ habet
eōip̄o impator debz esse. qd̄ sine app̄batōe pa
pe nō debz fieri. et forte circa magnas p̄sonas
et ardua negotia p̄pter scandalū solus papa
p̄t interponere p̄te suā in talib⁹ iuramentis. et
forte etiā in iuramento vniuersitatis p̄pter scā
dalū nō p̄t ep̄us disp̄sare vel in aliud cōmu
tare. licz hoc possit in iuramento p̄sone p̄riua
te. Potest etiā dici q̄ q̄n iuramentū est dubium
vel licitū sol⁹ papa p̄t ip̄m relaxare sine aliq̄
cōmutatōe. q̄ eius auctas excepta v̄l ep̄us
v̄o et si nō possit a iuramento simpliciter absol
uere p̄t t̄n in meli⁹ cōmutare nec hoc ē cōtra iu
ramētū venire v̄l ip̄z iſringere. ex. de iureiu
puenit. ij. hec rod. Innocētius aut̄ et host. ex
.e. debitorēs dicūt q̄ ep̄us i iuramentis disp̄s
sat si sint dolo metu v̄l vi extorta. xv. q. vj. c.
.j. et. ij. ex. e. cū d̄ngat imo ec̄ ep̄us p̄t q̄nq̄
ex cā i iuramentis licite factis v̄l p̄sitis disp̄s
sare. xv. q. vj. nos sc̄tōz. et. c. iuratos. Tho.
vero circa hoc distinguit sc̄z q̄ illd̄ qd̄ p̄mitti
tur sub iuramento aut est maifestū p̄ctm̄ et tūc
nullo mō seruari debz. Aut ē boni maioris i
peditiuū vt cū quis iurat se nō intraturz reli
gionē. et tūc licz seruare et nō s̄quare. et in his
duob⁹ cāibus nō indiget disp̄satiōe. Aut est
dubiū verū sit licitū vel illicitū. p̄ficiuū v̄l ne
cessariū. simpl̄r l̄ in cā. et in hoc quilibz ep̄s
p̄t disp̄sare. Aut ē maifeste licitū et vīle. et
tunc v̄l h̄re locū disp̄satiōe v̄l cōmutatōe si ali
qd̄ melius faciendū occurat ad cūem v̄l lita
tē qd̄ maxie p̄tinere v̄l ad p̄tatem pape q̄ cu
ram habz vniuersalis eccl̄ie q̄ etiā ad papaz
p̄tinet i oibus generaliter q̄ spectat ad disp̄s
satiōz rez. eccl̄iasticaz sup̄ q̄s habz plenitu
diem p̄tatis. sic etiā ad vnūqueq̄z p̄tinet irita
re iuramentū a suis subditis factū circa ea que
subdunt̄ ei⁹ p̄tati. sic p̄t p̄t iritare iuramentū
puelle et vir vxoris vt d̄z nu. xxx. sic dice⁹ ifra
de voto. ¶ Done q̄ aliq̄s iuramento teneat̄ ali
qd̄ facere et petat dilatōz l̄ absolutōz et obti
neat ab eo cui tenet̄ q̄rit̄ v̄l sit ex toto abso
lutus a iuramento. et v̄l q̄ nō. q̄ deo reddendū
est iuramentū. ex. e. debitorēs. h̄. s̄m rajj. si
iuramentū in fauorē dei fiat vt p̄ illud h̄c se
obligare deo intēdat nō p̄t absolui ab homie
nisi p̄ cōmutatōz in meli⁹ sic infra dice⁹ de vo
tis. Si tu dicas q̄ ille nō intendit se obligare
deo s̄ t̄n homi. s̄ndet rod. q̄ nihilomin⁹ ab
hoie nō p̄t absolui ex quo iurat se facturz. ali
qd̄ in fauorē di. sic si iurasset tibi q̄ darē ticio
.x. sol. in fauorē eius n̄ posses mihi remittere
hui⁹ iuramentū. Si aut̄ tale iuramentū sit fa
cētū in fauorē homis et ille sp̄c̄e absoluit p̄

ea nō tenet̄. et idē est de dilatōe solutiōis faci
ēde si iurātū fuerit. q̄ fiat circa diē. ex. d. sp̄o.
.p. i. ¶ Nūquid cū iurat vniuersitas aliqua si
ue cū iurant aliq̄ se facturos aliqd̄ remittere
p̄nt sibi inuicē iuramentū hui⁹. s̄ndet rajj.
et rod. q̄ si tale iuramentū p̄neat ad dei fa
uorē vel cultū vel religionē vel pietatē sibi
remittere nō p̄nt vt si duo iurent q̄ vltra ma
re deo militare ibunt vel q̄ religionē itrabūt
vel q̄ dicent duo vel tria psalteria p̄ inuicem
vel si aliq̄ mechantici iurant q̄ d̄ suo lucro cer
tam portōz dabunt in aliquos pios vsus. Si
t̄n aliqui iurent q̄ vltra mare sil̄ ibunt remis
tere sibi p̄nt q̄ sil̄ nō eant. sed nō p̄nt remitte
re sibi quin vadant. Q̄n aut̄ iuramentū respicit
tp̄ale cōmodū. distingue. q̄ si sine iuramento
facere tenent̄ qd̄ iurant sibi remittere nō p̄nt
q̄ p̄pter salutē aimaz v̄l sic iurātū vt si carni
fices iurent q̄ carnes ifectas v̄l corruptas p̄
fanis nō vendent. Aut mercatores q̄ nō sophi
sticabūt merces suas nec p̄pter teeminū cari⁹
vendant. Si aut̄ nō tenent̄ s̄quare qd̄ iurāt. ni
si q̄ iurant. tūc distingue q̄ si obseruatiā iura
menti spectat t̄n ad cōmodū vel incōmodū iu
rancū. et iurent de dando siue faciēdo aliq̄
alteri ab altero. p̄nt remittere sibi. vt si quis
iuret aliq̄ q̄ faciat aliq̄z opaz sibi et ali⁹ ei iu
ret q̄ mercedē ei reddet. vel q̄ socij iurant d̄
cūicandis sibi inuicē oibus suis lucris. Si ac
nō iurent sup̄ aliquo faciēdo vel nō faciēdo
sibi inuicē. s̄ alias iurant se aliqd̄ facturos n̄
p̄nt remittere sibi vt in cāu posito supra d̄ ha
benābz cūem mensurā. vel cū iurant duo so
cij q̄ nō negociabūt̄ tali vel tali mercatōne
vel q̄ nō ibūt ad nūdinās tales. Si vero iura
mentū respiciat cōmodū vel incōmodū alienū
distingue. q̄ si obseruatiō iuramenti respiciat cō
modū alienū n̄ p̄nt remittere sibi. vt si aurifa
bi iurent q̄ nō vendent opa sua nisi de mare
ria sic vel sic purgata. Si aut̄ obseruatiō iuramē
ti sit damnosa alijs nō est obligatoriū vt si iu
rent futores q̄ nihil faciēt in nocte de ope ar
tis sue vel certis tp̄ibus anni vt p̄pter rarita
tem cari⁹ vendant opa sua. vel q̄ ciues alic⁹
ciuitatis vineas h̄ntes iurant q̄ nō p̄mittant
vinū allatū aliunde vendi in terzitorio suo.
q̄ diu vinū illi⁹ terzitorij iueniet̄ venale pro
p̄cio tali. Licet aut̄ hui⁹ iuramenta nō obligēt
q̄ illicitū ē qd̄ iuratur cū sit p̄ctm̄ etiā sine iu
ramēto talia aut facere vel seruare corrupta i
tentōne. t̄n p̄pter reuerētiā sacramēti et scāda
lum alioz nō expedit q̄ hui⁹ iuramenta sibi
remittāt aucte p̄ria l̄ veniāt cōtra ea s̄ aucte
ep̄i sunt reuocanda vel potius nō tenuisse de
nuncianda et p̄nia de ip̄is est imponenda.

De piurio ti. xix.

Postea considerandu est de piurio et p̄rio
de eius mltiplici acceptōe et q̄le p̄ctm̄
ei⁹ sit veniale v̄l mortale. 3. de guita
te peccati eius p̄ op̄atōz ad quedā alia pecca
ta. tercio de quibusdam dubijs circa materiā
istam. quarto de ei⁹ pena. ¶ Circa primū sciē
dum quod piurium sc̄dm̄ gōf. et host. ti. de iu
reiurā. dicit̄ quadrupliciter sc̄z falsa iuratio.

iuramēti trāsgressio. idiscreta iuratō et mēdaciū
firmatū iuramēto. Primo mō piurium scz put
est falsa iuratō p̄t esse tripl̄r. aut qz ē falsitas
ex pte iurati t̄m vt cum quis iurat falsum qd
credit esse verū. Aut ex pte iurantis t̄m vt cū
quis iurat verū qd credit esse falsum. Aut ex
pte vtriusqz. vt cū qs iurat esse verū qd ē flm
et credit esse falsū. Et i his duobz mōis vltis
est mendaciū firmatū iuramēto qd est quartū
menbzū p̄ime distinctōis. Vñ falsa iuratō p̄
ut est primū menbzū p̄ime distinctōis erit so
lum qñ falsitas ē t̄m ex pte iurati. **Primo modo**
falsa iuratō s̄m gof. host. et bern. **ex. de iure**
iurā. tua. i. si ignozāter fiat et hita oi diligen
tia nullū p̄ctm inducit. xxij. q. ij. hoies. n̄ ad
hibita vō oi diligētia ē p̄ctm veniale. di. 32. q.
verz. in fi. Ray. vero dic q̄ huiōi flā iuratō si
fit adhibita diligētia debita ē veniale. si vō p
ueniat ex ignozātia iuris v̄l facti crassa et sup
pina ē mortale. xxij. q. v. q̄ piurat. 2º vero et
3º mō iuratō falsa si fiat iocose vel simulato
rie s̄m gof. ē p̄ctm veniale. xxij. q. ij. p̄ ait et
.c. vlt. Scdz vō tho. pe. et ray. ē p̄ctm mortale
pp̄ter reuerētia dei. Si aut fiat seriose ē pec
catū mortale s̄m gof. et tho. xxij. q. ij. hoies.
Sed circa huc modū vltimū rich. distiguit sic
scz q̄ ille q̄ iurat aut deliberat d̄ dicto d̄firmā
do et de iuramēto p̄ qd ē d̄firmandū. et piur
at solenniter in p̄ntia iudicis. et sic piurans
n̄ t̄m mortaliter peccat. s̄ etiā si p̄ tali piurto
ferat̄ snia diffinita d̄tra eū in cā accusatōis
ē infamis. vi. q. j. ifames. Aut deliberat d̄ dicto
d̄firmādo et iuramēto nō t̄m solenniter piurat.
et sic etiā iurans mortaliter peccat cū exp̄sse
faciat d̄tra dei p̄ceptū leui. xix. nō iurabis in
noie meo. Aut deliberat de dicto s̄ nō de iur
ramēto et sic p̄t d̄rigere q̄ hō piuret sine mo
tali p̄ctō t̄m est adminº veniale ḡue. Aut de
neuro deliberat. s̄ totū pfert ex surprētiōne
et sic piurās peccat etiā venialiter minº t̄m q̄
in cāu p̄cedēti hec rich. et d̄uenit cū eo bon.
o cordat etiā satis tho. Vlt̄erº addit rich. q̄ il
lud qd ex surprētiōe p̄cedit nō ē p̄fecte volū
tariū. ad ho. aut q̄ qs mortaliter peccet req̄ri
tur q̄ peccatū suū sit plene volūtariū directe
v̄l interpretat̄e qd dico pp̄ter illū qui cū deli
berare possit et deliberare d̄temnit. si ex tali
d̄temptu ex surprētiōe piurat videt̄ multis q̄
nō excuset̄ a mortali. secus ē si omittit delibe
rare ex negligētia. Per iurū vō scdo mō dictū
scz qd est trāsgressio iuramēti si sit trāsgressio
iuramēti illicitū sic p̄ctm est in iurādo sed nō
in d̄traueniēdo quin etiā nullo mō ē seruādū
.xxij. q. iij. c. j. ij. et. iij. Si vō sit trāsgressio
iuramēti licitū ē mortale p̄ctm. v. q. j. quecūqz
Per iurū aut 3º mō scz scdz q̄ ē iuratio idiscre
ta est scdz gof. p̄ctm veniale di. xxv. q. c. enmi
n̄is in fi. bern. vō. ex. de iure iurā. tua. i. distiguit
q̄ si fiat ex deliberatōe ē p̄ctm mortale.
ex. e. sic ex literis si vero iocose et icautē ē ve
niale di. xxv. q. al̄s ea demum. et satis d̄cor
dāt cū bern. bon. rich. tho. et ray. Ad hec
nota s̄m bon. p̄ piurū ē malū n̄ t̄m i se s̄ etiā
s̄m se ita q̄ nll̄o mō p̄t fieri bñ. R̄o huiº ē du

plex. vna qz piurū plerūqz claudit in se men
daciū qd est scdm se malū. Scda aut rō ē gene
ralis qz ois piurans sūme veritati d̄tumeliaz
facit dū eaz ad eius d̄firmatōz inducit ad qd
nō deberet assumi et iō qz nō deoordinat hoies
t̄m ad primū sed etiā ad deū inde ē q̄ semp ē
malū. **Et** nūquid si qs piuret necitate d̄pul
sus excusabit̄ a p̄ctō. **Et** p̄ est necitas nature
et necessitas coactōis. Necessitas nature n̄ h̄z
legē de d̄sec. di. j. sic. et ex. de d̄sue. quito. vñ
et a tanto et a toto p̄t excusare. ex. e. querelā.
Necessitas vero coactōis nō excusat a toto in
his q̄ s̄m se sūt mala. s̄ excusat solū a tāto. qz
volūtas sufficiēter cogi nō p̄t. ex. d̄. h̄is q̄ vi
sacris. et p̄pterea qz piurū est scdz se malū q̄
tumcūqz qs ad illd̄ cogat̄ nō oino excusatur.
hec bon. et d̄uenit cū eo Guil. n̄aso. Petrº at
distiguit. p̄ dupl. x̄ ē coactio scz absoluta que
excusat a toto et d̄ditio nata q̄ excusat a tāto
Prima cadit i corpe nō in aima iō actus oino
corpales p̄nt p̄ coactionē excusari totaliter a
p̄ctō. Scda cadere p̄t etiā i aima iō actus aie
vel solius vel mediāte istrumēto corpeo excu
sari p̄nt a tanto nō a toto et huiōi actº sūt mē
daciū et piurū. et iō p̄ coactōz p̄nt excusari a
tanto nō a toto. **Et** d̄cordat. g. n̄aso. et gof. in
sa. i. d̄ h̄is q̄ vi. p̄bat̄ primū mēbzū p̄dictē di
stinctōis. xxij. q. v. q̄ p̄ totū. Scdm menbzū
ex. de h̄is q̄ vi. sacris. **Qd** aut d̄. ex. de iure
iurā. verū q̄ illi q̄ venerūt d̄tra iuramentū vi
vel metu. p̄stitum p̄ vita et rebus seruādis n̄
sunt pp̄ter hoc puniendi tanq̄ p̄ crimie moz
tali. hoc iō dicit̄ s̄m rich. et tho. nō qz n̄ pec
cent mortaliter sed qz sunt puniēdi pena mio
ri. qz vt dicit̄ in glo. ibi metus attenuat cul
pam vt d̄. in. c. sacris. Vel etiā scdm rich. iº
intelligitur in iudicio fori.

Quoniam scdm q̄run̄t̄ pla scz vtrū piurium sit
maius p̄ctm q̄ homicidiū. **Et** qdam dicunt
q̄ sic p̄ eo q̄ piurū est d̄tra rōis ordinē direc
tē et imediate respicientē deū. Et homicidiū
est d̄tra rōis ordinē directē et imediate respi
cientē primū et p̄ eo q̄ piurū est d̄tra p̄ce
ptū p̄ime tabule. homicidiū vero ē d̄tra p̄ce
ptū scde tabule. Sed d̄tra ista ē q̄ eisdē rōibz
occludi posset p̄ grauiº esset in d̄nica facere o
pus seruile q̄ homicidiū. iō alij dicūt vt rich.
q̄ grauiº peccatū est homicidiū q̄ piurū qz tā
to peccatū est grauiº q̄to d̄traniatur directē
maiori virtuti et actui digniori. s̄ piurū ē di
recte et imediate d̄tra actū veritatis lat̄rie vt
p̄ ex sup̄ioribus. homicidiū aut est directē et
imediate d̄tra caritatē rōne actus scd̄arij q̄
est primū diligere. Certū est aut q̄ nobilior
virtus est caritas q̄ lat̄ria. Nobilior etiā est
actus primū ex caritate diligere. q̄ verz ex
legitima cā iurare. **Quiº** ergo peccatū est ho
miciū q̄ piurium. **Verū** piurū sit maius
peccatū q̄ adulteriū. **Unde** rich. q̄ sic qz tāto
p̄ctm ē ḡuius q̄to corūpit ordinē digniorem
si eque p̄fecte corūpit ip̄m. sic ordo minº di
gnus corūpit̄ p̄ aliud p̄ctm. certū est aut q̄
ille ordo ē dignior qui debet eē hois ad deū
imediate et directē q̄ ille qui d̄z ad eē primū

et ad deum p̄xio mediante. Primus aut̄ ordo
corrupt̄ p̄ piuriū. sc̄d̄s corrupt̄ p̄ adulteriū
nec ordo sc̄d̄s corrupt̄ p̄fectius p̄ adulteriū
tm̄ q̄ p̄xi p̄ piuriū. Adulteriū em̄ nō ē p̄xi
qui maxie iurie q̄ possit eē c̄tra deū imo ec̄o
uerso. piuriū em̄ est p̄xi qui blasphemie q̄ ē
c̄tra deū ex eius odio q̄ adulteriū homicidio
¶ **U**tr̄ piuriū sit mai⁹ p̄ctm̄ q̄ furtū. ¶ **S** patz
ex dictis q̄ sic. cum piuriū sit maius p̄ctm̄ q̄
adulteriū qd̄ est maius q̄ furtum.

Qirca terciū qd̄ ē de quibusdā dubijs q̄rū
pla scz̄ vtr̄ necitas excuset in iuramēto
p̄missio a piurio. ubi gr̄a debito iuravit q̄
in certo termino solueret s̄ impedire solvere n̄
p̄t. ¶ **S** s̄m̄ rajj. si tūc q̄n iurabat credebat q̄
soluere nō possz̄. vel credebat q̄ possz̄ s̄ fatue
credebat. qz̄ cām credendi nō habebat. tūc i
vtr̄oqz̄ cāu peieravit. qz̄ in primo veritas i cō
sc̄ia deerat. in 2° iudiciū. Si vero credebat ab
inicio q̄ soluere posset et p̄babiliter q̄tum ad
hoc nō peieravit et si postea posse suū fecit. et
in termino solvere nō potuit nō ē p̄pter hoc p̄
iur̄ ex hac cā. et m̄romagis excusat si pecu
niā tpe debito misit. s̄ pecunia cāu in via p̄
dita fuerit ex. de iureiurā. q̄relam. Si tñ elap
so termino solvere possz̄ et nō solueret peieratz
lapsus em̄ termino sustulit obligatōz̄ iuramē
ti. ex. de dolo et c̄tu. cū dilecti. ¶ **D**one q̄ v̄
neritas alicui⁹ ciuitatis vel collegij obliga
uerit se iuramēto ad aliqd̄. mortui sūt iurātes
querit vtr̄ successores sint piuri si trāsgredi
ant̄ vide⁹ q̄ sic. qz̄ om̄s obligatōes ant̄cessoz̄
transeūt ad successores. ex. de soluc. c. 1. et de
usu. tua. Itē idem p̄l̄ us ē hodie q̄ fuit cētuz̄
ānis retro. vij. q. j. deniqz̄. ¶ **S** n̄ sūt piuri. ob
ligatō em̄ iuramēti p̄sonalis ē ex pte iurātes.
vñ nō trāsit ad successores q̄tum ad piculū p̄
iuri tenent̄ tñ adimplere ar. ex. e. veritatis.
et p̄ iura s̄dicta. ¶ **S** ex pte ei⁹ cui iurā trans
gredit̄ p̄sonā. vñ si q̄s p̄stet iuramētu fidelita
tis p̄lato et successorib⁹ eius nō tene⁹ i^o p̄stare
successori eius licz̄ sit successor obligatus
ad fidelitatē sicut ant̄cessori hoc fallit i liber
to qui dz̄ infra ānū facere p̄fessionē p̄ono no
uo. ij. q. ij. sepe. hec inoc. et bñ. sup. c. vitatis
¶ **D**one aliq̄s iuravit se s̄uatur̄ statuta in ec
clesia sua edita. p̄ea fit ibi statutū nouū qd̄
ipe p̄mittit p̄ idē iuramētu se s̄uatur̄ et illd̄
postea frāgit ē ne piur̄. ¶ **S** licz̄ trāsgredi nō
dbeat qd̄ p̄misit n̄ tene⁹ tñ ad illi⁹ ob̄suatōz̄
ex debito p̄stati iuramēti. ex. e. cleric⁹. q̄ iura
uit. et ex hoc p̄z̄ sc̄d̄z̄ bern. ibidē qd̄ iuramētu
nō extendi⁹ nisi tñ ad ea de q̄bus cogitatu et
dictū fuit et nō ad ea q̄ postea accidūt ar. ex.
e. ad n̄ram. hoc aut̄ intelligas sane q̄n scz̄ de
statutis p̄teritis factū fuit iuramētu. alioq̄n si
intendebat de statutis tam de p̄teritis q̄ fu
turis tene⁹ ad i^o etiā si nullā postea fecit p̄o
missioz̄ dum tñ sit licitū statutū. ¶ **Q**uid d̄ illo
q̄ c̄pulsus a d̄no scienter piurat. ¶ **S** q̄ ambo
sūt piuri et mortaliter peccāt. d̄ns qz̄ p̄cepit.
miles vel seru⁹ qz̄ p̄l^o d̄nm̄ t̄palē q̄ deū vel aī
mam dilexit. xxij. q. v. q̄ c̄pulsus. ¶ **Q**uid de
illo q̄ puocat ad iurandū eū quē sciēter vel p̄

babiliter credit falsū iuratur̄. vel erigit vel
recipit ab eo sac̄m̄ veritati c̄trariū et scienter
¶ **S** sc̄d̄m̄ rich. et bon. et tho. iducens aliū ad
iurandū aut hoc facit p̄sona publica et sc̄d̄z̄ or
dinē iuris et sic n̄ peccat licz̄ eū fl̄m̄ iuratur̄
credat. qz̄ facit i^o ad qd̄ ex officio tene⁹. vñ
nō tam dz̄ dici illū ad iurandū cogere q̄ ps ad
uerfa q̄ petit hoc a iudice. ¶ **S** ut facit hoc p̄so
na p̄iuata vel etiā p̄sona publica nō tñ h^o fa
cit ut p̄sona publica. vel etiā hoc facit ut p̄so
na publica tñ c̄tra ordinē iuris et sic ḡuiter
peccat ar. xxij. q. v. ille q̄ ¶ **Q**uid si audiat ali
q̄s aliū iurare fl̄m̄ et ipe scit et tacz̄. nūqd̄ pec
cat. videt̄ q̄ sic. qz̄ dz̄ leui. v. aima q̄ audierit
vocē iurātes fl̄m̄ testisqz̄ fuerit. q̄ aut ipe vi
dit aut sc̄i⁹ ē nisi idicauerit portabit iniqua
tem suā. p̄. nō carz̄ scrupulo societatis occulte
q̄ maifesto faciozi desinit obuiare. lxxxvj. di
facientis. Ec̄c̄trario videt̄ q̄ peccet maifestan
do. ¶ **N**ā qui crimē occultū p̄dicat nō errozē cor
rigit s̄ p̄dit ut dicit aug. ij. q. j. si peccauerit.
¶ **P**reterea si p̄dierit eū. puniet forte ille i cor
pe vel occidet̄ a iudice vel etiā a penitib⁹ illi⁹
c̄tra quē volebat peierare. vel ipemet p̄ditoz̄
de facili poterit mortis piculū incurzere. ¶ **S**
aug. hāc q̄dem dicit eē vald̄ difficilē et p̄ple
xam. tñ sic soluit eā scz̄ q̄ ex quo moyses in p̄
dicta aucte leui. nō exp̄lit cui hoc essz̄ idican
dū sufficit isti ut se soluat ab hoc p̄cti vinclo
si idicz̄ t̄lib⁹ q̄ maḡ possz̄ p̄desse q̄ obesse p̄
iurio. siue eū corrigedo siue deū p̄ eo placan
do ut sūt sac̄dotes vel honesti et discreti p̄tes
et ad hāc denūciatōz̄ faciendā talib⁹ p̄sonis
tene⁹ q̄libet s̄m̄ oēs q̄ viderit aliq̄z̄ vicinū p̄ci
piurio. i. p̄ctō d̄mittēdo. xxij. q. v. hoc v̄. s̄ ad
denūciandū crimē iā d̄missū d̄nt fere om̄s doc.
q̄ tenet̄ p̄lati ex p̄cepto. ¶ **S** l̄j at̄ n̄ tenent̄ nisi
ex c̄silio. et intelligas p̄latos large tā eccl̄iasti
cos q̄ secl̄ares etiā p̄em̄familias c̄ca famili
am suā. xxxij. q. iij. duo ista. ij. q. v. nō p̄tes
et ē ar. xxij. q. iij. c. j. hugo v̄o dicit idist̄cte
om̄ib⁹ eē p̄ceptū a d̄no ubi ait. si peccauerit
i te fr̄ tu⁹ z̄c. ¶ **S** ad hoc p̄t dici q̄ ibi loq̄batur
d̄ns petro p̄ qd̄ p̄z̄ q̄ p̄latis tñ dabat p̄ceptuz̄
optimū ar. di. xxvj. deinde. opi. hu. ē nimis ri
gida vnde prima magis placet sc̄d̄z̄ rajj.

Qirca q̄rtū scz̄ de pena piurij sciend̄ q̄ p̄o
crimine piurij iponi⁹ p̄nia. vij. āncz̄. vj. q.
j. q̄cūqz̄ qz̄ hec p̄nia p̄ quolibz̄ mortali iponi
tur. xxxij. q. ij. hoc ipz̄ tñ inspectis mois piurij
et q̄litate et ceteris circūstātis vel magis vel
min⁹ ē aspera p̄nia iponēda ut habet̄ infra li^o.
v. ti. de canoib⁹ p̄nialib⁹ h^o ē i iudi^o aie. s̄ i
iudi^o corpm̄ si accusat⁹ d̄uicit̄ d̄gd̄abi⁹ di. xx
v. q. crimis. et ē infamis nec ad testioniū ad
mittit̄ q̄tumcūqz̄ p̄niam egerit. ut ex. de testi
bus. testimoniū et. vj. q. j. infames. ex quo ei sel
est p̄batū c̄tra eū piuriū eē in mod̄ exceptōis
expellit̄ in alio iudicio. et patet̄ hāc penā or
dinariā qz̄ hoc crimen nimis frequentat̄. xxij.
q. vlt. et quia ipm̄ crimen tangit fl̄m̄ testimo
niū. ex. d̄ testi. sicut nobis. h^o intellige de eo q̄
sciēter deiuravit ponēdo fl̄m̄ p̄ v̄o l̄ c̄tra vel
veritatem celādo. ex. de crimine falsi. c. j. vel

mō votū n̄ tñ hñs plene rōz voti. hec rich.

Verū d̄ forma voti sic q̄ fiat ex d̄liberatōe. q̄ votū d̄ a volēdo. vñ sic in nobis ē duplex velle. s. plenū qd̄ ē d̄liberatiū et semiplenū qd̄ ē velle ex surprēptione. sic ē duplex votum qd̄dam hñs plenā rōz voti. qd̄dam n̄ hñs plenā rōz voti. de rōe p̄imi ē q̄ sic factū ex d̄liberatōe. n̄ aut̄ de rōe sc̄di. tale em̄ p̄t fieri ex surprēptōe et qz n̄ hz plenā rōz voti. iō nō obligat de necessario. s. de cōgruo tñ. ex. e. venientes. et ex de regularibz. ad nr̄az. et iō venire cōtra t̄le votū etiā p̄p̄a auctoritate n̄ ē peccatū mortale vt infra dice. Nec intelligas p̄ p̄di c̄ta q̄ actus volēdi volūtatis cū d̄liberatōe sit de essentia voti sumēdo votū p̄ obligatōe q̄ manz postq̄ trāsit act̄ ille. s. qd̄ de essentia voti sic acceptū ē q̄ sit factū p̄ talez actū. ille tñ actus d̄ueniēter d̄z votū sc̄dz aliā ei? significatōz. **h̄ rich.** **Q**uid ergo d̄ votis mulierz q̄ faciūt i p̄tu vel i infirmitatibz vel angustijs suis vl̄ suorz. aut etiā q̄ viri faciūt moti ex aliqua angustia vel turbatōe nūquid ea seruare tenent. **h̄ sc̄dz rōd.** si habuerūt itentōz obligandi se deo cogitantes de causa q̄ mouebat eos ad v̄uendū. s. infirmitate vel piculo et d̄ fine. s. de euasione piculi. p̄pter qd̄ euitandū vouebāt tenēda sunt licz ex tribulatōe vl̄ turbatione emissa sint. iuxta illud p̄s. reddam tibi vota mea que di. la. me. et lo. est os me. in tri. mea. ar. xvij. q. iij. sunt qui opes. Nec fiunt huiōi vota sine d̄liberatione ex quo vouētes sūt i sana mēte. Idē credo de iuramentis q̄ non vergūt in deteriorē exitū.

Equit̄ videre de tercio sc̄z de q̄bus votū fieri p̄t et circa h̄o querunt̄ plura. s. v̄t votū fieri possit de re inuili ad salutē. **h̄ sc̄z rōd.** q̄ sic de facto multi em̄ fatui qñ qz vouent n̄ tñ inuilia sed etiā nociua ad salutē. de iure v̄o nō p̄t votū fieri nec de malo culpe. qz de? respuit obligatōz oblatam sibi d̄tra seipsum. vñ p̄si. et̄ habet. xxij. q. iij. in malis p̄missis rescinde fidez. et in turpi voto muta decretū. nec de re inuili ad salutem sub rōe q̄ ē indr̄ns. qz de rōe obligatōis q̄ n̄ ē ad dei honorē nec ē valis ad offerēdis salutē nō curat et iō talis obligatio nō tenet ipso iure. Et dixi sub rōe qua ē indr̄ns. quia si sit tale in dr̄ns qd̄ p̄ aliquā circūstātiā p̄ opatōem ad vouentē sit d̄ferēs ad salutē. sic de illo p̄t fieri votū. licet rōe generis sit indr̄ns. **Si** obi? de iēpte qui p̄pter votū filiā suā interfecit iudic. xj. et tñ heb. xj. munerat̄ inter eos qui p̄ fidē vicerūt regna. Dicendū q̄ ipse in vouendo fuit icautus et in reddēdo votū ipius s̄ d̄ illa impietate penituit et iō sanctis annumeratus fuit. hec rich. **V**erū votū fieri possit de oī bono v̄tli ad salutē. **h̄ sc̄dz rich.** votū aliud ē cōmune ali? singulare. siue votū aliud ē necessitatis ali? volūtatis. Cōmune ē qd̄ oīns i baptismo faciūt cū d̄pabulo et p̄p̄is ei? renūtiare p̄mittūt. et tale fit de eis q̄ sūt necessaria ad salutē. ibi tñ diminute iueni? rō voti qz votū p̄p̄e ē qd̄ volūtariū et respectu p̄cisi. p̄i a q̄ p̄cedit et respectu ei? qd̄ vouē. Simi-

vota p̄p̄e

V v̄t p̄p̄e

p̄p̄e qd̄ d̄mone v̄tli n̄ p̄m̄
p̄m̄ qd̄ p̄m̄ q̄ p̄tē d̄m̄
p̄m̄ qd̄ p̄m̄ q̄ p̄tē d̄m̄
p̄m̄ qd̄ p̄m̄ q̄ p̄tē d̄m̄
p̄m̄ qd̄ p̄m̄ q̄ p̄tē d̄m̄

vota h̄ v̄tli

glare cū aliq̄s p̄mittit se sp̄ore facturū. aliq̄d bonū ad qd̄ alias n̄ tē. liz teneat̄ p̄ votū. et t̄le votū fieri n̄ p̄t de bono necessario ad salutē. De his duobz votis d̄z. xvij. q. j. c. j. sūt qd̄a q̄ n̄ vouētes debē. qd̄a q̄ n̄ vouētes n̄ debē. s. postq̄ ea d̄no p̄missim? necio d̄o reddere cōstrigim? **Ad** hec nota sc̄dz tho. q̄ maceratō p̄p̄i corpis puta p̄ vigilias et ieiunia n̄ ē d̄o accepta nisi in p̄tū ē op? v̄tutis qd̄ qd̄ ē in p̄tū fit cū debita d̄cretiōe vt sc̄z d̄cupia refrenē et n̄ nimis ḡuet̄ et sub tali tenore p̄nt h̄z mōi sub voto cadre. p̄pter qd̄ d̄z Ro. xij. rōnabile obsequiū v̄m s̄ qz i his q̄ p̄inet ad se ip̄suz h̄o defacili falli? i iudicādo t̄lia vota. cōueniēti? sc̄dz arbitriū supioris sūt s̄uāda l̄ p̄s. termittēda ita tñ q̄ si ex obs̄uatōe talis voti magnū et maius grauamē sentiret et facultas ad supiorē recurrēdi n̄ adesset h̄o tale votū s̄ uare n̄ debet. Itē vota huiōi stulta vt de n̄ p̄ctinādo caput i sabbato et huiōi sūt pot? de ridenda q̄ seruāda. hec tho.

Sequit̄ videre de. iij. s. qd̄ ē votū. et c̄ca hoc q̄run? p̄la. s. v̄t votū sit act? latrice siue religiōis. **h̄ sc̄dz tho.** sic dictū ē sup. oē op? v̄tutis ad religiōne siue ad latricā p̄tinz p̄ mod̄ ip̄i sc̄dz qd̄ ad dei reuerētiā ordinat̄ qd̄ ē p̄p̄us finis latrice. ordiāre aut̄ alios act? i suum finē p̄inet ad v̄tutē ip̄antē n̄ ad v̄tutes i patas. et iō ip̄a ordiatio actū cuiuscūqz v̄tutis i s̄uitū dei ē p̄p̄us act? latrice. manifestū ē aut̄ ex p̄dictis p̄ votū ē quedā p̄missio facta deo. p̄missio v̄o nihil ali? ē q̄ ordiatio qd̄dam ei? qd̄ p̄mittit̄ i eū cui p̄mittit̄. vñ votū ē ordiatio qd̄a eoz. q̄ q̄s vouz i diuinū c̄tū l̄ obsequiū. et sic p̄z q̄ vouere ē p̄p̄us act? latrice.

Quid ē votū sc̄dz diffōez. **h̄ sc̄dm rich.** ex p̄dictis d̄ voto p̄t colligi t̄lis diffō voti. votū ē p̄positū superogātis boni p̄missio d̄o facta. p̄pter bonū finē ex d̄liberatōe firmata. sup̄ rogātis boni d̄z ad d̄raz voti qd̄ ē de bono necessario ad salutē i q̄ voto n̄ plene iueni? rō voti. p̄positū. i. rei p̄posite. d̄o facta d̄z ad d̄raz p̄missiōis h̄oi facte q̄ n̄ hz rōz voti p̄p̄e dicti. p̄pter bonū finē d̄z ad excludēdi vota facta p̄pter finē malū. q̄ l̄z sint de re bona n̄ tñ p̄p̄e loquēdo sūt vota. ex d̄liberatōe firmata d̄z ad d̄raz votoz. q̄ fiūt ex surprēptōe i q̄bz n̄ iueni? plene rō voti vt s̄ dictū ē. Aliq̄ aut̄ supaddūt intētōz obligādī se ad iplendū p̄missuz. dicētes ex nuda p̄missione eē ex d̄liberatōe facta n̄ obligari p̄mittētē. sola em̄ d̄liberatio n̄ firmat p̄missione. Predicta aut̄ diffō ē cōis voto tā publico q̄ p̄uato. siue p̄ vocē sensibiles exp̄sso siue p̄ locutōz iteriozē tñ. Illa aut̄ diffinitō. votū ē d̄ceptio melioris p̄positi ai d̄liberatōe firmata. ē diffō voti taciti qd̄ fit deo p̄ locutōz iteriozē tñ. diffō v̄o voti quā poit mgr̄ sniaz. l. i. iij. di. xxxvij. s. votū ē testificatio qd̄a p̄missiōis sp̄otaneē q̄ deo et de his q̄ sūt dei fieri d̄z. Queit voto p̄ sensibile locutōz exp̄sso siue solēni siue p̄uato. hec rich.

Ad h̄o nota q̄ votū p̄ metū emissuz p̄ paciētiā et p̄seuerātiā sequētis t̄pis fit validū. ex. qui c̄li. vel v̄o. insinuante.

est p̄ d̄z

est p̄ d̄z

est p̄ d̄z

in colore scissura vel forma sit manifeste distinctus ab habitu p[ro]fessor[um]. Nunquid votu[m] continentie solenizari potest sine religione vel sacro ordine remanendo in propria domo ita quod impediat matrimonium contrahendum et dirimat iam contractum. **¶** Sed et ratio ad solenizandum talis voti necessaria sunt quatuor sine quibus non erit huiusmodi votu[m] solenne quous fiat coram mundo sed consensus de presenti in perpetua continentia ut dictu[m] est. et notificatio eiusdem consensus facta publice persone sic in matrimonio carnali necessaria est notificatio consensus. Item traductio facta in manu publice persone. Item approbatio et receptio facta per illam publicam personam quod quicumque voueat aliquid vel tradat se deo quod in se est in huiusmodi matrimonium spirituale. tamen nisi assit vicarius dei qui loco eius acceptus et recipiat huiusmodi votu[m] et traditio non erit nisi votu[m] simplex quod emittatur a seculari in seculo remanente. **¶** Aliqui tamen dicunt quod non est votu[m] solenne nisi alicui religioni subiciatur et habitum eius induat. **¶** Sed que est dicenda quo ad hanc personam publicam. **¶** Episcopus. **¶** xvij. q. i. vidua. vel eius vicarius qui super hoc habeat eius mandatum generale vel speciale. **¶** Item abbas vel abbatissa ex. q. cl. i. consulunt. Et si licet quicumque alius placuit alicuius religionis ad quem hoc spectat secundum sui ordinis statuta vel canonicas regulas vel etiam monachorum. s. ad hoc missus est. de donatione. iter dilectos. secus si non sit ad hoc missus est. qui cl. i. veniens. dicit etiam inno. ex. de regulis. super c. porrectum. quod ad hoc secularis clericus vel laycus sufficeret de mandato abbatis. et idem est etiam si sine mandato nomine tamen eius fecit et postea ratum habuit est. de iur. diu. dudum. sed ante ratum fecit. votu[m] solenne non erit. nec matrimonium postea contractu[m] dirimit. **¶** Ex predictis secundum rich. et ratio. videatur quod non sit bene dictum quod aliquis votu[m] solenizat si super altare voueat sed in domo sua permaneat quod ibi non est persona publica qui recipiat. **¶** Ad hoc nota quod hodie minoribus et predicatores huiusmodi et ceteris ordinum medicamentum in hibeat in virtute obediencie et sub pena excommunicationis ne ante approbationis annum elapsu[m] quando ad professionem ordinis sui seu renuntiationem seculi faciendam recipiant. Nec etiam aliquatenus impediat quominus infra illu[m] annum ad religionem aliam quam maluerit transseat vel etiam ad seculu[m] omnino redeat nisi maius. **¶** xiiij. annis existerit professus tacite vel expresse. aut euidenter ostendat illu[m] voluisse vitam mutare quod tamen non presumitur nisi clara approbatione vel operibus iudicibus ostendatur puta secundum iohannem. an si beneficium renuntiavit vel de bonis suis verbo et facto disposuit vel alijs similibus modis. quod si aliquis forte predictorum infra annum approbationis a liquem recepit receptu[m] nullatenus illi ordini obligatur. et recipiens a receptione quouslibet ad professionem eiusdem ordinis est ipso facto suspensus. et insuper pene quam fratribus ipsius ordinis pro culpis grauioribus consuevit infligi est subiciendus **¶** l. vj. de regularibus. non solu[m]. et c. constitutione. Et dicit host. quod superior qui non peccauit eum absoluerit poterit ar. ex. de sen. ex. nup. In ordinibus autem non mendicantibus professio expresse vel tacite fieri potest licite infra annum. sed expresse emissa etiam

seculari habitu non mutato illi religioni precise obligat quam professus. tacite vero facta infra approbationis annum per susceptorem habet professorem non ille specialiter cuius habitus est susceptus sed generaliter religioni alicui obligat si sit etatis apte. et si scies et voluntarius ac triduo perseueret li. vj. de regularibus. constituto. **¶** Ex his patet quod prout ad obligandum ex tacita professione infra annum non est de iure inter medicantes et non mendicantes. sed in expressa sic. quod huiusmodi professio in non mendicantibus obligat illi religioni. in mendicantibus autem non obligat illi religioni. sed religioni tamen in genere.

¶ Equi videre de sexto. s. quis possit vouere circa quod sciendum quod votu[m] ut dictu[m] est supra est quedam promissio facta deo. Nullus autem per promissionem potest se firmiter obligare ad id quod est in alterius potestate. sed tamen illud quod est omnino in potestate sua. Sunt autem sex genera hominum qui non sunt omnino in potestate sua sed alterius. et ideo non habent liberam facultatem vouendi. s. religiosus episcopus clericus secularis seruus. filius factus. et vxor. **¶** Predicti tamen secundum thomam. vouendo non peccant. quod subintelligitur in eorum voto si placuerit superioribus suis. **¶** De predictis autem sex generibus per ordinem est dicendum **¶** De religioso igitur est sciendum quod non potest vouere aliquid sine licentia prelati sui. unde de. **¶** xx. q. iij. monachus non licet vouere sine consensu abbatis sui si autem vouerit frangendum erit. Ratio huiusmodi est secundum thomam. quod religiosus est subditus prelati prout ad suas operationes secundum professionem regule. et ideo licet ad hoc aliquid facere possit quod non occupat circa alia a prelato. quod tamen nullu[m] tempus est in quo non possit esse prelati circa aliquid occupare nullu[m] votu[m] eius est firmum nisi sit de consensu prelati. secundum autem rich. ratio huiusmodi est quod votu[m] religiosum est tamen altitudinis quod omnia alia commutari possunt in illud ut infra dicitur. et ideo ecclesia considerans huiusmodi votu[m] altitudinem et humanam infirmitatem voluit auctoritate dei nullu[m] votu[m] posse superaddi voto religiosi propter peccatum transgressionis. qua etiam de causa iura consentire videntur. per vota que fecit homo ante suam professionem in religione que prelati eum recipiens ignorauit. reuocare potest postquam votu[m] sibi fecerit quod approbat per hoc quod religiosus est prelati sub prelato qui vxor sub viro et ut de. **¶** xxxij. q. v. voluit. si adhuc innupte mulieri decesserat pater vota persolvere. si ante quam persoluerit nupsit et eius viro hoc cognito. non placuerit. non persoluat. et hoc omnino sine peccato. ex hoc arguit glo. abbatem reuocare posse votu[m] monachi quod emisit ante monachatum sed rich. **¶** Sed host. autem si talis prior tempore votu[m] implet et postea religionem intraret tunc faceret quod tunc utrumque implet ar. ex. e. p. tuas. et melius de sponsa. commissum. **¶** Dicit autem inno. super c. scripture. quod si religiosus voueret dicere unum psalterium vel aliam orationem votu[m] seruet. **¶** De episcopo sciendum quod votu[m] facere sine licentia pape prohibetur per quod videlicet iur. et sua ecclesia dissoluatur. ex. de renunc. nisi cum preiudice in se. **¶** Nec est aliquid per quod ecclesie sue grauius preiudice. ex. de iure iur. sic. **¶** Non potest etiam sine pape licentia generale vel speciale votu[m] peregrinationis emittere propter quod oportet eum diu a sua ecclesia absentari. **¶** ex. e. magne

De religio

De voto

Si autē n̄ oporteret eū diu abesse sufficeret licētia archiepi. ut dicit rod. Et idē vult inno. ex e. sup. c. magne. votū tñ abstinētie et elemosi ne epate p̄t emittere ar. viij. q. j. clemēs. et ex de testi. relatū. ij. et breuiter p̄t emittere qd̄ libet votū p̄ qd̄ p̄beat bonū exemplū qz ad h̄ te ex. e. magne. f. j. **De seculari clerico sciēduz** qz si h̄z sub epō aliqd̄ bñficiū debēs residētā n̄ p̄t sine licētia ep̄i votū lōge pegrinatōis emittere. ut i. c. magne. et de dse. di. v. n̄ oportet. Nec etiā aliud votū p̄ qd̄ eū oporteat suā ecclesiā relinquare. ex. de renūc. amonet. ex cepto qz p̄t emittere votū de intrādo religiōz sine licētia ep̄i sufficit em̄ sibi licentiā petere **ix. q. ij. due.** et etiā scdm̄ aliquos de accipiēdo cruce. ex. de voto. ex multa qz ad hoc licētiā eē viden̄ p̄ papā illi q̄ p̄t esse viles terre sancte. Aliq̄ vō itelligūt qz p̄t emittere vōtū trāsmarinū de licētia plati vel sedis aplice. ar. ex. de cleri. nō resi. fraternitati. et ex. e. magne. f. v. **Aliq̄** autē votū castitatis et abstinētie facere p̄t sic dictū ē de epō **Ad h̄** nota qz sicut habet li. vj. de reglaribz. bñficiū bñficiū ei⁹ qui intrat ordine n̄ ē alicui dferēdū infra pbatōis annū nisi ipse d̄sentiat aut d̄stet qz voluerit absolute vitā mutare. d̄stet i quā clara pbatōe vel d̄peritibz indicijs li. vj. e. ti. n̄ solū vel p̄fessionez exp̄ssam fecerit. subaudi. scd̄z io. an. alicui de religionibz ap pbatōis. vj. de voto. c. vno. siue scieter habitū p̄fessorz recepit. s. vbi ē d̄stictio **Quid** si minor. xiiij. annis igrediat ordinē **R̄ndz** io. an. p̄ hoc qz d̄z infra pbatōis annū qz bñficiū tale d̄ferri n̄ p̄t añ sine anni. xv. qz annz. xv. est annz pbatōis i eo li. vj. d̄ reglaribz. c. j. qd̄ ē v. nisi post. xv. annū aliqd̄ sequētū ibidē iterueniat **Sz** nūquid d̄stituto in pbatōe p̄t bñficiū d̄ferri credit io. an. qz n̄. qz iam fingit religiosus quo ad bñficiū emunitatis. vj. de sen. ex. ex religioso. R̄. ij. et hoc intelligit de bñficio qd̄ p̄ regulares possideri n̄ p̄t. **Ad** ep̄iscopatu tñ talis eligi p̄t. vj. de elec. nullz **Sz** nunqd̄ canonic⁹ ecclie cathedralis igressus ordinē añ p̄fessionē vocari d̄z ad electiōz ep̄i si sit i loco vicino de quo d̄z alias vocari **R̄ndz** io. an. qz n̄. et ad h̄ facit optie p̄ silē de pcuratore. vj. l. pcur. c. ij. **Sec⁹** ē de p̄no l. eo ad quē n̄ iure collegij h̄z iure singulari electio p̄tinz hec io. an. sup. c. bñficiū **Quid** si et interim de bñficio talis. **R̄ndet** in fi. illi⁹ c. bñficiū. qz ille p̄ aliū debebit deseruire scz in diuinis officijs et etiā i cura si sit bñficiuz curatū assignata sibi bñficij eiusdē d̄grua portione. et scd̄z io. an. ibidē reliq̄ portio d̄seruabit vel i utilitatē ecclie expende. vj. de ele. qz sepe. nec d̄z illi dari. **Sz** bar. b̄xiē. dicit qz tan. tenebat qz ille iterim haberz fructz qz nōduz ē monach⁹ et p̄t reueri. **Eate** tñ qz cōsuetudo i d̄trariū se h̄z. **Mandabit** autē p̄dicta p̄uisio p̄ ep̄m executōi. vj. de ele. cū ex eo. f. pozro **De seruo sciēdu** ē qz n̄ p̄t vouere aliqd̄ eoz qz ipediūt eū a seruitio dñi sui sine illius volūtate di. liij. ex antiquis. et. c. si seruus sciēte **Quid** si seru⁹ itrauent religionē

Sz si sit p̄sona nota vel etiā ignota. qz nesci⁹ vtz sit liber l̄ seru⁹. recipi n̄ d̄z ad monacha tū añ trienniū. Ita qz si seru⁹ v̄l obligat⁹ rōci nijs. s. reipublice vel colon⁹. i. originari⁹ v̄l ascriptici⁹ q̄rat⁹ a dño suo. redde⁹ ei cū oibus his q̄ attulerat fide tñ accepta de ei⁹ ipunitate. **Si** autē ifra triennium n̄ fuerit requisit⁹ postea q̄ri nō p̄t ar. xvij. q. ij. siquis incognitus. **Longi⁹** tñ tps d̄cedit si n̄miū distat. vtz ibi. d̄e **Sz** qñ icipiet ill⁹ trienniū d̄putari. dixit hu. qz a tpe igressus et curret d̄tinue i fauorē religionis. **Laurenti⁹** autē et io. et plēs alij d̄cūt qz a tpe scie dñi. ar. p̄dicti. c. siquis incognitus in fi. vbi d̄z nisi sit tā longe qz iueniri n̄ possit **Sz** qre seru⁹ ignorate dño p̄mor⁹ in clericiū repeti n̄ p̄t infra annū vt dice⁹ ifra li. vj. d̄. de seruis n̄ ordinādis. s. monachus p̄t repeti ifra trienniū **R̄ndz** inno. ex. de seruis n̄ ordi. sup. c. de seruo. qz rō hec ē qz clericus manet publice monach⁹ secrete **Quid** si recepint eū ad p̄fessionē añ tps p̄dictū. **R̄ndet rap. et host.** qz ille d̄z i ordie remanere et monasteriū d̄z satif facere dño. qz fuit i culpa eū recipiēdo ar. di. liij. si seru⁹ absēte. et h̄ scd̄z rod. qñ bona fide mōsteriū itrauerit credens se libez esse aliter v̄l restituedus dño si ipse sez dñs velit. **Vel** dic etiā scd̄z rap. et host. qz si iste icognit⁹ erat et se libez esse asserabat l̄ forte h̄ p̄ testes falsos p̄batat si dñs noluerit ex ḡtia dimittere spoliabit tanq̄ vilis et idi gnus habitu quē accepit furtiue et restituet dño ar. ex. de seruis n̄ ordi. de seruo. **Sed** nunqd̄ talis ē monach⁹ v̄l qz n̄. cū seru⁹ iuito dño n̄ debeat fieri monachus. xvj. q. j. qui vere **Sz** scd̄z rod. quidā dicūt qz n̄ p̄t fieri monachus. s. hu. v̄l velle d̄trariū qz seruus d̄tinētiā vouere et p̄ijs abrenūtiare et scd̄z regula monachoz. viuere saluo iure dñi qd̄ h̄z i corpe serui et aiam dō obligare p̄t iuito domo licet n̄ possit alijs subicere corpe. s. subiectio corpis n̄ exigit ad monachatu qz i domo p̄p̄a p̄t quis esse et fieri monach⁹ ar. xvij. q. j. de viduis **Quid** si fuerit postea manumissus nūqd̄ postea reuertū tenebit ad monasteriū vbi p̄fessus fuit. **Sz** scd̄z rod. dicūt qui d̄a qz n̄. sed hu. innuit xvij. q. ij. si q̄s incognitus qz hui⁹ seruus licet dica⁹ qz n̄ fuerit monachus qz tñ q̄tū i eo fuit. monach⁹ fuit redire tene. s. d̄trariū vide. ex. de d̄uer. diu. q. d̄az itrauit. **Equidē** difficile ē respōdere dato qz seruus nō possit fieri monach⁹. sed dato qz possit sic sentire vide⁹ hugo facilis ē r̄nsio qz aliud ē de viro intrate monasteriū iuita vxore qz monachus n̄ p̄t esse. cū annexa sit d̄tinētia monachali regule vñ reuocatus ab vxore de monasterio nō tenet ea mortua ad monasteriū redire. quia nunq̄ fuit monachus. sed seru⁹ accepta libertate reuertū debet qz fuit monachus **Quid** de voto pegrinationis facto a seruo. **Sz** scd̄z h̄ost. non potest ipm erequi iuito domino nisi qñ ē necessaria. ex. de sen. ex. relatū in fine. **Et** dic hic de seruo si cut dice⁹ infra de filiofamilias cū seruus sit dño astrictus tanq̄ patri filius **De filiofa.**

De filiofamilias

ni p̄fesse
io facta
p̄fesse
si sit et
triduo p̄
Et bis
p̄fesse
es et non
di p̄fesse
igoni. m
igoni. s
lit voue
ctū ē su
us aut p
p̄ qd̄ ē i
grate sua
ode i po
liberā fa
clen⁹ seca
edictū tñ
abintellig
sua. De p
ē dicendum
et vouere ali
v. r. q. m.
abbatis su
h̄z ē scdm̄
q̄tū ad su
le. et iō h̄z
recupar⁹ ar
quo n̄ p̄t
ullū vocoz
sedm̄ aut
aliquidis
a dice⁹. et
ē et huma
nullū vo
er p̄t in
d̄tinētie
p̄fessionē in
ocauit. reo
p̄bat p̄t
exoz sub vō
huc innop
ore. si ane
d̄gnio. nō
e peccaco
olle vocuz
scd̄z n̄ch.
vota ipterz
acoz qz tūc
eli⁹ de sp̄
sc̄pture.
i p̄fessionē
do sciend⁹
p̄ qd̄ v̄l
er. de re
qd̄ ecclie
ic. n̄ non
sp̄ale vō
nā oportet
ex. e. magne

Sc̄pture

distinguendū ē scđz io. lau. tan. ray. host. et inno. ex. de regularib⁹ sup. c. ad nostrā. q. si sit impubes se n̄ p̄t alicui voto obligare sine patris vel tutoris auctoritate ex. de regularibus si quis. et intellige masculū impubē vsqz ad xiiii. annū. feminā vsqz ad. xij. annū cōpletum. vñ si talis scđz impubes intrat religionem p se pater vel tutor qui hz eū in p̄tate potest eū reuocare si infra annū et diē p̄cipi. i. pa. pe aut p̄po ep̄o vel regi vel misso dñico. i. officiali q̄relaz deponat. xx. q. ij. puella. et ex. de regularib⁹. c. ij. **S**z quare addit dies ad annū. **S**z scđz rod. qz sic placuit iuris dōtor. ri. postea vñ nō audiet nisi monasteriū forte esset valde remotū qz tūc indulgetur maius tēpus scđz gōf. ar. xxiij. q. ij. si quis incognit⁹ et ex. d. p̄cur. dilectos. et currit ann⁹ p̄dict⁹ a tpe sciētie ar. illi⁹. c. si quis incognit⁹. ibi lōge scđm gōf. et meli⁹ scđm host. ex. de cess. pben. qz diuersitate. et ex. de sup. negl. pla. licet. h. host. et gōf. Si aut tal n̄ reuocet et cōpleto anno. xiiii. in anno sequēti scđz. xv. sue etatis p̄fessionē faciat vel habitū p̄fessorū suscipiat vel p̄fessionē prius scđz añ. xiiii. annuz cōpletū factā exp̄sse ratā habeat irreuocabilr obligat⁹ alioquin exire p̄t libere infra annū sequentē. f. xv. qd si cōpleto. xiiii. anno p̄ annuz sequēte scđz. xv. integrū i religione p̄māserit vbi habit⁹ p̄fessorū et nouit⁹ ē distinct⁹ p̄fessionē vide⁹ tacite emisisse nisi ibidē nulla distinctio habitus habeat. puta qz p̄fessi et nouitij et alij cōmunē cū eis vitā ducētes simili penit⁹ habitu induunt. li. vj. de regularib⁹ is qui. Si aut talis scđz impubes ponat⁹ ab alio in monasterio. f. patre vel tutore. aut ipse n̄ cōsentit et tūc p̄t egredi quādocunqz voluerit vsqz ad etatē legitimā. xx. q. j. puelle. et. ij. q. ij. patris. Aut cōsentit et tūc licet cōsensus ille qui fuit añ tps̄ pubertatis n̄ teneat tamē n̄ potest exire priusqz veiat ad etatē legitimā. xx. q. j. illud. ad instar carnalis matrimonij. ex. de despō. i. pub. de illis. j. h. q̄cito puenerit ad etatē legitimā p̄t egredi. xx. q. ij. prius et ex. de regularib⁹ cū scimus. h. ray. et idez dicit host. et scđm host. forte infra triuū p̄ q̄ ad etatē legitimā venerit ex. de regularib⁹ ad nostrā. qz tunc etiā in cōtinenti egredi intelligit⁹ ar. C. de iudic. l. fi. et ex. de elec. in causis. Si vero tūc exire noluerit sed pot⁹ manere p̄legerit extūc irreuocabiliter obligat⁹. qz ipso facto cū mora tps̄ tacite cōsentire vide⁹ ar. ex. de despō. ad id qd. h. tñ intelligendum ē qn̄ oblat⁹ siue posit⁹ ibi fuerit xij. l. xiiij. anno. vt sic ibidē admin⁹ p̄ annū morā cōtra. xerit ar. ex. de reglarib⁹. statuimus. et exp̄sse ar. C. de iudic. p̄parandū. vñ qd dixit gōf. qz filius oblat⁹ a patre qn̄ stetit vsqz ad tps̄ aptū p̄fessionē d̄z interrogari vtz. habeat ratuz suū introitū n̄ ē necesse scđm host. qz nec inuenit⁹ qz talis sit magis interrogād⁹ q̄ ali⁹ bñ. tñ dicit ex. de reglarib⁹ significatū. qz hoc faciūt aliq̄ religiosi et bñ cā maioris. certitudis **N**ota ē qz inno. dicit ex. de reglarib⁹ sup. c. sane. qz si impubes de cōsensu penitū l̄ tutor.

tacito vel exp̄sso religionez intrant n̄ potēt eum postea reuocare ex. de regularib⁹ significatū. et si hz tñ vnū parente ille solus p̄t eū offerre. et si hz tutores alios q̄ p̄ntes. p̄ntes tñ inuis tutozib⁹ eos offerre monasteriis p̄nt. Credit etiā aliqui qz et si aug. habeat in p̄tate filiū et nepotē pater iuncto auo p̄t euz offerre et n̄ ecōuerso et ē ratio qz in sp̄ualib⁹ ius naturale positiuo p̄fert. **Q**d vero dictū ē qz impubes mascul⁹ exire p̄t intelligebat hūqñ malicia n̄ supplebat etatē. alias si discretus esset exire n̄ posset nisi cōtradiceret. et idez vñ sensisse ray. dicit qz sic in m̄rimonio carnali malicia supplet etatē ita et in sp̄uali. cū em obligare se possit dyabolo. multo magis deo vt ex. de delic. pu. puris. et sic intelligebat ill⁹ ex. e. viij. In hac etiā opi. fuit inno. 39. ex. de regularib⁹ postulasti. h. em decre. n̄ ē hodie i forma i q̄ esse solebat. Vñ hodie n̄ p̄t obligari infra annū quin exire possit li. vj. e. nō solum et ē rō qz graue ē inextros hoīes monasterijs applicare. xix. q. ij. monasterijs scđm host. illd tñ c. nō solū loquit⁹ tñ de p̄dicatozibus et minorib⁹. extēdit tñ p̄ ca. se. ad om̄s ordines medicātes. Si tñ impubes doli capax sp̄te intrauerit cōsulit ei ray. ad cautelā qz n̄ exeat vel si exiit qz redeat nisi duxisset uxore nō dicit tñ eū teneri nisi scđm distinctōem p̄missam **Q**d h̄ nota scđm ray. qz si impubes doli capax emisit votū ali⁹ q̄ cōtētie vñ qz sit obligatus nisi pater statim cū audierit reuocet. xxiij. q. ij. mulier. Et idē credit rod. de voto cōtētie citra ingressum religionis. qz n̄ poterit reuocari nisi statim reuocet. et h̄ intellige tā de voto filij q̄ filie. licz numeri. xxx. fiat mentio tñ de filia. Et exponit statim. i. ipsa die ar. numeri. xxx. vbi d̄z et i alterz diē distulerit sentētiā. In trāitu vō ad religionē d̄z patris annus et dies qz p̄ illū eximit⁹ a p̄tate patris vñ tutoris n̄ sic aut p̄ alia vota. h. rod. **Q**uid si vouerit se seruaturū cōtētiā vel ingressuz religionē cū venerit ad etatē legitimā vñ cūz pater ei⁹ obierit nūquid pater votū illud reuocare vñ irritare p̄t cōtradicēdo. **R**ndet rod. qz h̄ n̄ p̄t scđz opi. hu. sed scđz opi. q̄ ē humanior. p̄t. vñ nō tenebit⁹ illd seruare nisi itez voueat vel iuret. qz obligatio semel exincta nō reuiuiscit. nec pater nec tutor peccat i reuocādo. qz h̄ sibi cōcedit⁹ a iure et a deo. hec rod. et inno. sup. c. scripture. **N**ota etiā qz licet n̄ obligat⁹ quis ex voto qd i m̄iozi fecit statu si tñ maior postea fact⁹ illud ratuz habuit qd vouit obligat⁹ erit ex. e. c. ij. i. tex. et glossa bñ. et ino. dic̄ ei ino. ex. e. sup. c. scripture qz impubes si sit doli capax et fecerit votū abstinentie l̄ pegrinationis vel aliud d̄z implere p̄ qz patriā exiuerit potestates. qz se potuit obligare deo sic et dyabolo ex. de delic. pu. c. j. cū hui⁹ tñ ē facile dispēladū cū sint inextri **D**e filio aut familias adulto siue pubere sciendū qz p̄t votū religionis vouere circa qd nota scđz host. p̄ talis aut intrat p̄ se religioez et tūc exire p̄t quicunqz vult añ. p̄ faciat p̄fessionē tacitā l̄ exp̄ssam. post. p̄ aut fecerit eā ex

psam vel tacita exire n̄ p̄t. xx. q. j. puelle. et. ij. q. ij. c. j. et. ij. Et idē scd̄z rap. Si aut̄ itret oblatus a p̄re aut̄ itrat sp̄ote aut̄ iuit̄. si sp̄onte sc̄z q̄ n̄ tradidit tenet itroic̄ et obligat̄ filī n̄ tñ irreuo cabl̄. sic itellige i^o. ex. de regl̄a ribus cū vix. Expectabit ergo et expectabit̄ p̄ annū et diē. Nā añ n̄ p̄t exire scd̄z tho. ex. d̄ regl̄a ribus significatū. et opleto anno et die si voluerit exire l̄ remanere poterit et si remanere ōsenserit decetero exire n̄ poterit ut i. c. significatū. et e. ti. cū scim̄. et. xxx. q. j. illud Si v̄o itret inuit̄ exire p̄t nisi p̄ aliqua culpā ibi ponere ad agend̄ penitētiā sc̄z imp̄petuū vel ad t̄ps. xx. q. j. sic et. xxi. q. ij. placuit. et di. l. si ille. et itellige inuitū qui itrauit p̄pter metū qui cadere p̄t in ostantē vix. ex. q. me. cā. platū. et c. cū dilectus. et idē dicit rap. Qd̄ aut̄ d̄z ex. de regularib̄ cū vix. q. mona chū facit aut̄ paterna duotio aut̄ p̄pa p̄fessio itelligit̄ scd̄z host. et bern. ibidē. sequeti rati habitatione filij mō sup̄radictō. et sic exponit̄ ibi aut̄ p̄t. Intelligi etiā p̄t occasionalr̄ de paterna oblatōe siue deuotōe q̄ liz ad hoc n̄ cogat̄ honestū tñ ē q̄ filī in hoc ob̄p̄et p̄ri

B qd̄ si nō metu sed dolo induct̄ itrauit aliq̄ religionē nunq̄d̄ allegare p̄t deceptōz et exire. **S** scd̄z rap. q. n̄. q̄ n̄ p̄t dicere se de ceptū cui^o d̄ d̄tio ē meliorata. nec alteri^o dolo h̄ sue pot̄ fatuitati ascribat. ex. q. me. cā. cū dilect̄. et de d̄uer. diu. ex p̄te tua. Aut̄ ob̄tinet̄ ōtrariū regulariter q̄ dante dolo cām cō tractū n̄ tenet̄ ōtract̄. xv. q. vj. c. j. Scd̄z aut̄ host. el̄is n̄ p̄t exire exquo fecit̄ p̄fessionē ex. d̄ d̄uer. diu. veniēs. et. c. dudū. Idē ē si ex falsa causa fuit induct̄ ad h̄o faciendū ex. de cō uer. diu. ex p̄te. ij. q. dolo i sp̄ualib̄ n̄ rescin̄ dit̄ ōtractū ex. q. me. cā. c. penl̄. h̄ host. Vorū aut̄ ali^o a voto religiōis p̄ qd̄ ḡuiter p̄rie p̄tā ti p̄iudicare. v̄l p̄ inde scādalisare. n̄ d̄z iuito p̄re filiul̄ fa. obseruare. p̄ eo q̄ n̄ ē sue volū tatis cū sit obligat̄ p̄ri iure p̄rie p̄tās ar. ex. de sen. ex. mulieres. et exp̄sse dicit̄ lex q̄ n̄ p̄t sic nec ipubes nec seru^o. vt. ff. d̄ pollicita. l. ij. §. j. Quid ḡo si vouerit elemosinā dare de peculio p̄fectitio. **S** cōsiderāda ē p̄sone p̄ris q̄litas et elemosine quātitas et scd̄z hoc v̄t q̄ possit elemosinā reddere nisi p̄ ōtradicat̄ ex p̄resse. et idēz itellige de vxore et mercenario modicā elemosinā paupi dāte. ar. ad h̄ exp̄sse ff. d̄ dona. filiul̄ fa. §. j. et. ij. hec etiā lex ē cō siderāda n̄ iprobāda ar. ex. de do. ceterz. hec host. **B** nunq̄d̄ p̄t filiul̄ fa. emittēre votū p̄ egrinatōis longinq̄. h̄nō; host. q. n̄. vt vi^o q̄ nimis p̄iudicaret̄ p̄rie p̄tāti. Excipe p̄grinatōz voti trāsmarini ar. ex. e. ex multa. §. q̄ aut̄ Et cām n̄cīaz. vt si sit a papa absolued̄. ar. ex. de sen. ex. relatū **D**e vxore sciend̄ q̄ n̄ p̄t vouere sine licētia viri abstinere siue ieiuna re p̄grinari siue religionē iterare. q̄nimo si añ m̄rimoniū ōtractūz abstinētie votū emiseric n̄ d̄z iuito viro ill^o adimplere h̄ et si de licētia vi ri votū ab initio emiseric idē erit. q̄z sp̄ i huiōi d̄z obedire viro lic̄z vir peccet i^o qd̄ d̄cessit p̄ bibēdo. xxxij. q. v. voluit. et c. manifestū. Idē

intelligūt quidā de viro vouēte q̄ n̄ ad impa ria iudicant̄. xxxij. q. j. si q̄s vxor. xliij. dicit̄ q̄ i voto abstinētie vir ē sup̄ior. q̄z caput. vt i c. manifestū. qd̄ ē d̄cedendū scd̄z host. nisi cir ca debitū reddēdū p̄iudicare^o vxori. tale em̄ votū vir seruare n̄ posset iuita vxore. q̄z nulla exceptio oblat̄ in h̄o casu ex. de diu. lep̄zo. §. fi. ergo nec votū p̄grinatōis facere p̄t vnus diugū sine ōsensu alteri^o. ar. xxxij. q. v. q̄ d̄o vñ dicit̄ bar. in q̄onibus q̄ si q̄s ire romā vo uit et postea d̄eraxit. vxore ōtradicēte ire nō poterit. **E**allit̄ tñ hoc i voto trāsmarino. qd̄ p̄ ter volūtate vxoris vir p̄t emittēre vt tñ ōsen tiat̄ d̄z attenūus amoneri ex. e. ex multa. §. q̄ aut̄ et q̄ n̄ vult remanere sequat̄ vix. suū ex. e q̄ sup̄ his. §. fi. h̄ host. rap. et inno. ex. e. scri p̄ture **S**z nunq̄d̄ p̄t viri silr̄ irritare iuramē ta vxor̄ facta añ m̄rimoniū ōtractū vel post h̄nōz rod. q̄ nō nisi sint de abstinētia scd̄z q̄ inuit glo. aug. numen. xxx. **N**otauit ec̄ hu. xxxij. q. v. voluit. q̄ si añ m̄rimoniū ōtractūz obligauit se mulier alicui hoi. n̄ posset p̄ cō tractū m̄rimoniū vir ei^o deobligare eā ab il la obligatōe. Idē credit rod. q̄ si p̄ ōtractū m̄rimoniū iuraret aliq̄d̄ alicui q̄ ipsa poss̄z cō tradicēte viro facere. ip̄e n̄ posset tale iuramē tū irritare. alias credit q̄ poss̄z **Q**uid si vo ueat vxor q̄ n̄ ibit ad diuiniū vel aliq̄d̄ aliud ex domū p̄pam cū viro suo. h̄ndet rod. q̄ vir huiōi votū si tñ ē votū vel etiā iuramentū re uocare p̄t. hu. tñ notauit. xxxij. q. v. maifestū q̄ vir illa sola vota vxoris p̄t reuocare q̄ ip̄a si ne scādalo viri implere n̄ p̄t vt d̄ ieiunādo ad matutinas surgēdo et i camisia d̄nocte iacen do. alia aut̄ n̄ p̄t reuocare nec vxor tenet̄ ei^o reuocacōi obedire vt si vouerz q̄ aliq̄d̄ d̄ p̄po daret si p̄afernalia haberet l̄ si vouerz multa pater n̄ l̄ multos p̄s singulis dieb̄ l̄ nocti b̄z dicere v̄l q̄ decetero debitū n̄ exigeret v̄l filia. **D**e voto aut̄ d̄tinētie vtz. alter diuguz eā vouere possit sine licētia alteri^o diugis di ce^o infra li. viij. ti. de bono fidei ar. ij. et ti. de bono sacri. ar. ij. et ti. d̄ ipedimēto votū d̄tinē tie. et ti. de ipedimēto ord̄is

S Equit̄ videre de septio. f. de obligatōne voti et circa h̄ q̄runē plura sc̄z vtz om̄e votū licitū sit obligatoriuū vouētū ad iplendū ill^o qd̄ vouit. **S** q̄ sic. vñ deu. xxiij. cū votuz voueris d̄no d̄o tuo n̄ tardabis reddere. q̄z re q̄ret ill^o d̄ns deus tu^o. et ex. d̄ voto. liz. dicit̄ q̄ v̄sq̄ adeo solutio ē n̄cīa post votū vt si ne salutis p̄pe dispēdio n̄ liceat alicui resiste re. h̄o hui^o ē q̄z ois p̄missio licita facta cū i tēcōe obligādi se et etiā d̄liberacōne si acce pte^o ab eo cui sit obligat̄ p̄mittētes n̄ tātū ex p̄cepto legis diuie h̄ etiā legis nature. h̄ vo tū licitū ē huiōi p̄missio. et om̄ez talē p̄missio nē recipit de^o. g^o. zc. **N**otādū aut̄ h̄m tho. iij. sen. y qd̄qd̄ votū fieri ipediret si p̄ns eēt obligacōz voto etiā facto aufert. vñ si aliq̄d̄ voue^o et postea fiat ipossibile q̄ntū ad h̄ obli gacō tolli^o. vt si aliq̄s diues vouerz ec̄tiaz edi ficare. q̄ postea sup̄ueniēte paup̄tate n̄ posset facere n̄ obligat̄ nisi ad i^o qd̄ p̄t **B**z nunq̄d̄

V. om̄e votū licitū sit obligatoriuū
h̄m vñ dicit̄ lib̄er p̄ arbitrio
deuocacōe
quid d̄o c. cū p̄uocacōe h̄ d̄o
h̄a p̄p̄t̄ l̄q̄m̄ ad d̄m̄z p̄u
aliqui p̄ d̄m̄z h̄m̄
pub̄t̄z.

alicui i religioe existi. q no est pporcionata
 eidē in seclō remanēt. **S**z obicit qz gūius
 peccatū ceteris pibz ē pctm religiofi qz layci
 vñ dicit anf. li. de similitudinibz qz si penitere re
 ligiosus noluerit maiori dānatōe subiacēbit.
 ergo rouere n̄ expedit. **S**z q licz ex voto pec
 catū aggrauē tñ in bñfaciēdo eē magis me
 re² vt i se. q. oñde² et etiā de peccato penitēs
 maiorē misericordiā q̄ penitēs i seclō d̄seqt̄
 scdm anf. i li. p̄dicto. **S**z rich. **V**tz idē opus
 bonū factū cū voto sic magis meritoziū q̄ fa
 ctū sine voto. **S**z scd̄z rich. qz sic de² em cum
 acceptet op² ppter opantē tātomagis accep
 tat op² pto ē ab hoie ad eius seruitiū magis
 et spēalius dedicatū. ceteris aut paribz spēa
 lius dedica² hō ad dei seruitiū p votū q̄ sine
 voto. **P**terea vt dicit anf. de similitudinibz si
 cut obsequiū ei² q̄ dño totā arborē cū fructu
 offert ē acceptū dño q̄ obseqū ei² q̄ dat dño
 de fructu arboris q̄cū vult n̄ tñ dat arborē.
 sic seruitiū religiofi ē gū² do q̄ hois secl̄ anf.
Squit² videre de r. s. de mutatoe voti. et
 cca h̄ q̄rūt² pla. s. vtz. votū dmutari pos
 sit. **S**z h̄m rich. vt habitū ē supra votoz qdā
 sūt necitatis et h̄ redimi² dmutari n̄ possūt
 qz nō possunt omitti sine peccato. ar. xxj. q. i.
 sūt qdā. **A**lia sūt vota volūtatis et talia fere
 oia d̄dmi et dmutari possunt. fere dixi ppter
 vota religiois et d̄nētie d̄ qb² specialiter q̄
 ret² ifra. s. i. se. ar. sic em dicit bern. d̄ p̄cep. et
 disp̄. iij. c. inquit forēt si statutu p sola cari
 tate d̄tra caritatē teneret. votū at fieri debet
 ex caritate. et p caritate. vñ ei² obligatō te
 nere d̄tra caritatē n̄ debz. d̄tra caritatē at te
 nere si illud i meli² dmutari n̄ licet. **V**otū g²
 dmutari p̄t i meli² bonū eē. e. mag. **H**oc aut
 fieri nō debz p̄pā autoritate ipi² vouētis. qz
 null² debz esse iudex in sua. cā et sic d̄z leui.
 vlc. aial qd̄ imolari p̄t dño siqz nouerit factū
 erit et mutari nō poterit. sed autoritate iuris
 votū t̄pale dmutari p̄t i p̄petuā obseruatiā r̄
 ligionis vt dice² i se. q. et votum religionis
 laxiois in aruozem. prius tamen licētia sui
 plati petita. siue obtēta siue nō. eē. de regula
 ribz sane. et. c. licet. iura vero q̄ d̄trariū dice
 re vidēt̄ intelligi debēt d̄ eo qui cā leuitatis
 et nō peita licētia trāsit ad ordinē aliū. si tñ
 licētia nō peita trāsiit redire nō tenet² ad bo
 nū inferi² qd̄ reliqt̄ vt bern. dicit li. d̄ p̄cep.
 et de disp̄. c. xxxvj. **N**ec h̄ est d̄tra p̄dicta qz
 multa fieri p̄hibent² q̄ tenet post q̄ facta sūt.
 hec rich. et d̄ueit cū eo bern. eē. d. regu. licz
 Si tñ trāseat cā leuitatis licētia etiā peita re
 uocari potest scd̄z hosti. xix. q. iij. mādam² et
 c. statum². et eē. de etate. itellexim² **V**el ite
 lige eē scd̄z hosti. qz leuitas p̄sumit² qñ licen
 tia nō peit² vt ibid. sec² est si petat² vt dicit²
 in c. licet vñ q̄ dicit c. statum². sine p̄missiōe
 p̄is subaudi petita licet nō obtēta. **Q**uid si
 dubitet² vtz sic laxioz l̄ artior religio ad q̄
 trāsiire petat et vtz velit h̄ ex temeritate l̄ ex
 diuina inspiratiōe. **S**z scd̄z hosti. et rod. h̄ ē su
 p̄ioris arbitrio relinquend². ne. s. sathanas se
 trāformet i āgelū luc. eē. d̄ regularibz licz.

Quid si supior arbitre² iniq. **S**z scd̄z hosti. ad
 supiozē supiois ē r̄curzend². eē de elec. ne p
 defectu. **Q**uid siqz regularis ipetrauit ab
 abbate suo licētia trāseūdi ad religioz artio
 zē et postea penitet eū. **N**ūquid abbas ille te
 net² recipe eū reuertēte. **S**z scd̄z rod. si ille n̄
 p̄t inuenire religioz artiozē vbi recipiat² aut
 sustinere n̄ p̄t ei² austeritate postquā eā p̄ba
 uit tenet² eū recipe si r̄uertat² an factā p̄fessi
 onē. nec repelli p̄t p̄textu p̄ioris licētie vel
 renūt. acōis. si renūciavit monasterio p̄imo.
 cū facta sit ex cā scz trāseūdi ad religioz artio
 zē et cā n̄ sit secuta aliter r̄cipe eū n̄ tenet². **Q**
 Quid si petiuit licētia trāseūdi et abbas dixit
 qz delibaret et anquā r̄pōdeat peniteat eū
 et dicit qz nō vult trāsiire abbas tñ postea li
 cēciat eū nūqd̄ exire tenet². **S**z scd̄z rod. qz n̄
 exq² nō d̄currūt volūtates petētis et licētia
 zis. **N**ota² eē hu. p̄ nō sufficite licētia plati
 sine licētia d̄uēt² cū i alienatiōe p̄dij qd̄ mi²
 valet q̄ hō r̄q̄rat² d̄sensus capli. **S**ed rod. o.
 credit qz vbi petūt licētia trāseūdi ad religioz
 artiozē sufficite licētia soli² abbatis. **A**d laxio
 zē aut religioz trāsiire nō p̄t etiā de d̄sensu ab
 batis et d̄uēt² qz ē d̄tra ius. **Q**n̄ aut abbas et
 d̄uēt² licētiat aliquē simpliciter et ille r̄mūci
 at simpliciter monasterio suo ex ordio foete l̄
 r̄acore l̄ alia cā nō valz qd̄ agit². qz h̄ n̄ ē nisi
 ei dare licētia euagādi. **V**ota at pegrinaciōis
 et abstinentie et huiōi dmutari possūt autorita
 te epi. iura em h̄ posse ab epi² n̄ excludūt ar.
 eē. e. c. i. i. rex. et glo. **I**nfiriores vō plati epi²
 nullū votū dmutare possūt nisi fuerit eis spe
 cialiter d̄missū siue d̄cessuz p̄ter platos religio
 fos q̄ disp̄sare possūt i votis subditoz suoz.
Vota aut d̄nētie et religiois et trāsmarinuz
 dmutari n̄ possūt autoritate epi. s̄ sol² papa
 disp̄sare p̄t i illis. eē. e. ex ml̄ta. i. l̄. i. si. et
 c. veniēs et q̄tuoz c. se. **E**t idē ē scd̄z hosti. de
 voto crucis cuiuslibz. xxij. q. i. quoties. **R**ō
 cui² ē scd̄z rich. qz n̄ ē disp̄sand² i votis illis
 nisi p̄pter d̄mūez ecclie vtilitatē l̄ aliquā mag
 nā necessitatē. et iō d̄mutatō eoz merito r̄fer
 uat² pape q̄ curā habz totū v̄l is ecclie. **N**ū
 qd̄ votū de ieiunādo i sabbato sp̄ ē d̄mutādū
Respōd̄z rod. qz n̄ oportz huiōi votū r̄uocare
 v̄l dmutare. p̄t tñ i meli² dmutari. **N**ā et h̄m
 canonē veterē. de d̄se. di. iij. sabbato. ieiunā
 dū ē i die sabbati. q̄ tñ canō l̄ loqt² de d̄silio
 vel est abrogatus. **Q**uid de voto feriandi
 in sabbato. **R**espōndet rod. qz non est sim
 pliciter irritādum vel necessario commutan
 dum nisi vouens suspect² sit qz iudeizare ve
 lit. **Q**uid si quis vouit diuersa vota. **R**espō
 det tho. super iij. sen. qz si vnum est alteri cō
 possibile debz verumque seruare. nisi forte
 sibi commutet votum p̄cedens in melius se
 quens. **S**i vero vnum sit impossibile al
 teri debet maius seruare et de minori ad arbi
 trium p̄lati satisficere. **V**trum quodli
 bz votū dmutari possit i votū religiois. **S**z vo
 lēs facere p̄fessionē i religione si act ualiter
 seu habitualiter r̄māere velit obligat² ad vo
 ta q̄ fecerit i seclō n̄ dmutat² i votū religiois tñ

Quid si supior arbitre iniq. scd̄z hosti. ad supiozē supiois ē r̄curzend. eē de elec. ne p defectu.

Quid si petiuit licētia trāseūdi et abbas dixit qz delibaret et anquā r̄pōdeat peniteat eū et dicit qz nō vult trāsiire abbas tñ postea licēciat eū nūqd̄ exire tenet.

Nota eē hu. p̄ nō sufficite licētia plati sine licētia d̄uēt cū i alienatiōe p̄dij qd̄ mi valet q̄ hō r̄q̄rat d̄sensus capli.

Quid si quis vouit diuersa vota. Respōdet tho. super iij. sen. qz si vnum est alteri cō possibile debz verumque seruare.

De voto d̄p̄t

*in appate
p. lucas dicitur qd hanc p. hanc
expedire qd hanc*

postq̄ ad noticiā p̄lati deuenire eum ab illis
votis absoluere poterit maxime si ignorabat
ip̄m esse ligatū illis votis tpe p̄fessionis si autē
actualiter seu habitualiter icōd̄ se n̄ teneri a
plū votis illis s; solo voto sue religiōis ab-
soluit̄ ab illis p̄ votū religiōis p̄pter ei⁹ alti-
dinē et p̄fectōez. *ex. e. scripture.* Vñ ista omu-
tatio fit auctē iuris si tñ rex vn⁹ l̄ ip̄ator voue-
rit q̄ vsq; ad certū tpe in terra sc̄ta militab̄
vel vn⁹ ali⁹ magn⁹ dñs existēs dux totiq̄ ex-
ercit⁹ cruce signator. et d̄ c̄ absentia deso-
laret̄ exercit⁹ bellz religiōz intrare. In h̄ casu
videt̄ h̄m host. et rod. papa cōsulēd⁹ cer-
tū ē tñ q̄ p̄sona mediocris absoluere a voto
trāsmarino p̄ religiōis ingressum et p̄fessionē
i ea. cū em̄ votū religiōis sit p̄petuū ē maius
voto pegrinacōis terre sc̄te qd ē t̄pale. ut ha-
bet̄. *ex. e. reus.* Reus fracti voti n̄ habet̄ qui
t̄pale obsequi noscit̄ i p̄petuā religiōis obser-
uatiā omutare. Si dica⁹ q̄ p̄ votū assumptōis
crucis i subsidiū terre sc̄te cōsequit̄ hō remissi-
onē oim peccator. et ita uidet̄ esse vtili⁹ vo-
to religiōis ergo r̄. *Dotest sc̄dz tho. rōnabi-*
liter dici. q̄ etiā p̄ ingressum religiōis d̄sequitur
q̄s remissio oim peccator. si ei aliq̄b⁹ elemo-
sinis factis hō p̄t statim satisfacere d̄ pecca-
tis suis. s; illd̄ dan. v. peccata tua elemo-
sinis redime. ml̄ tomagis i satisfactōz p̄ oib⁹
peccatis sufficit q̄ hō se totaliter diuis māci
pet obsequis p̄ ingressū religiōis q̄ excedit omē
gen⁹ satisfactōis ec̄ penitētie publice ut ha-
bet̄. xxxiii. q. ij. admonere. vñ in vitis patz.
legit̄ q̄ eade gratiā d̄sequit̄ intrātes religi-
onē q̄ d̄sequit̄ baptisati. si tñ nō absoluere
ab oi reatu pene nichilomi⁹ ingressus religi-
onis ē vtilior illa q̄ntū ad p̄mociōz in bonuz
q̄ p̄pōderat absolucōi a p̄a. Quid si q̄s su-
scepit votū implend⁹ p̄ matre. Nūqd̄ p̄ ingressū
religiōis p̄t absolui. sc̄dz tho. i. qdā que
stioe de quolibz. p̄ ex quo ingressus religiōis
tali sufficit p̄ se. sufficit etiā p̄ matre. vel ec̄
si vult abbas illd̄ votū p̄t implere. Quid si
aliq̄s cruce signat⁹ vel ali⁹ vouit q̄ expēde
ret vl̄ mitteret in subsidiū terre sc̄te certū mar-
cas et postea ingredit̄ religiōez. nūqd̄ ē libe-
ratus oio. sc̄dz rod. q̄ sic. quo ad laborē
pegrinacōis nō quo ad pecuniā p̄dictā. q̄s
n̄l̄ sine licētia speciali pape p̄t omutare vo-
ta terre sc̄te. nec ip̄o iure mutac̄ p̄ ingressum
religiōis nisi quo ad laborē pegrinacōis. Quid
si q̄s vouerit dare certū libras paupib⁹
vel alicui certe p̄sone vel eccl̄ie l̄ facere ec-
clesiā vel domū alicui religiōi. Nūqd̄ hui⁹
votū omutari poterit in votū religiōis s̄nd̄
rod. q̄ aut ex tali p̄missioe vel voto ē alicui l̄
aliq̄b⁹ actio acq̄sita aut nō. si sic. nō liberat̄
p̄ ingressum religiōis nisi cōsentiret illi q̄bus
donauit vel p̄misit. si nō. liberat̄ si icōdat il-
lud mi⁹ bonū omutare in h̄ mai⁹ duz tñ h̄ si
at auctoritate ep̄i sui sc̄dz rod. videt̄ tñ q̄ ad
hoc sufficiat auctoritas iuris ex. e. scripture.
S; quomō vota debēt redimi vl̄ omutari. sc̄dz
ad h̄ q̄ illd̄ fiat licite et canōice requirit̄ auto-
ritas supioris ut dictū est et cā rōnabil̄ que

*Que nota debet redimi +
ymulaz
aut qd
na to h̄*

subsit. debz at supior ibi accēdere tria scilicet
qd liceat sc̄dz eq̄tatē. qd d̄ceat sc̄dz hōesta-
tem. et qd expediat h̄m vtilitatē siue necita-
tē ex. e. magne. §. i. vñ debz cōsiderare q̄litate
p̄sone et cām et q̄litate et q̄ntitate omutacio-
nis ut ex h̄ colligat an omutacō sit melior et
deo acceptabilior. Debz ec̄ cōsiderare cām p̄-
ter q̄ votū ē emissam. Nā ea cessante cessat fa-
cilit̄ et effect⁹. ut in c. mag. in fi. in voto s̄-
pegrinacōis fieri debet redēptio ut expēse q̄
fieret in eūdo morādo et redeūdo in alias pi-
as cās dent̄. et labor iūneris ieiunior. vigi-
liar. et oratōnū laborib⁹ opēse ut in c. mag-
ne. §. penl. ad fi. et c. p̄ sup̄ his. h̄ hosti. et
rap. Oblacōz etiā quā vouēs i eccl̄ia illa ad
quā ire vouerat factur⁹ est sc̄dz rap. ad ip̄az
mittere debz. In voto vō abstinētie debet ha-
beri racō asperitatis ieiunior. panis et aq̄ et
affluētia vouētis. ex. e. c. i. et c. magne. §. pe-
nul. in fi. vñ aliq̄s paup̄ parua pecunia l̄ ora-
tiōe si nichil haberet votū redimere posset v-
bi regi vel comiti magna n̄ sufficeret. ar. ex.
d̄ medic. c. ij. hec hosti. Nā paupi operario d̄-
cedit̄ redimere ieiunia septe ferie denario v-
no di. viii. p̄bz. In voto aut trāsmarino cōside-
rari debz icētio vouētis sc̄z vñ itendret pe-
grinari vel bellare. Si em̄ itendebat p̄egna-
ri et sic habilis ad eūdū quā nichil ad pūg-
nādū n̄ redimat. Si vō itendebat pugnare et
sic inhabilis ad pugnādū redimat nisi forte d̄-
silio strēnu⁹ sit l̄ forte secū pugtozes ducere
posz talis em̄ nō ē oio impotēs. ex. e. q̄ super
his. §. penl. et fi. et c. ex ml̄ta. §. 2. q̄st̄i. et §.
fi. i. fi. l̄ n̄ sit agricola vl̄ arafex q̄ sit ibi val-
licz n̄ ml̄ta taliū ibi sint oportuni p̄pter puita-
tē possessionū et paucitatē inhabitātiū. ut i c. q̄
sup̄ his. i. §. 2. Sed iter illos q̄ habēt ipedimē-
tū t̄pale ut his dilatio d̄cedat vel p̄petuū ut
ab his redēptio recipiat̄ ē subtiliter distiguē-
d̄. ut i c. p̄ sup̄ his. §. i. In clericis etiā vouētū
h̄ cōsiderari debz. si cleric⁹ cruce signat⁹ sit
ibi vtilis et necarius vel cōsilio vel p̄dicacōe
vel q̄ deputat⁹ ē alic⁹ magnatis seruicō vl̄
q̄ secū milites bellatozes ducere p̄t. et tūc n̄
recipit̄ redēptio. Si vō nō sit ibi oportū tūc
recipit̄. ut. ex. e. ex ml̄ta. §. fi. et c. postulasti
Nā ad pugnādū p̄sonaliter et inhabilis. ut
di. l. clericū q̄ paganū. sed et aliquotiens po-
test votū redimere ec̄ si bellatozes p̄t ducere
ut si sit nimis senex fragilis et d̄fract⁹. ex. e.
mag. §. vñ etatis et ex. de renūc. nisi cū p̄dē
§. alia vō cā est. Optz etiā cōsiderare vñ ex
facilitate ai iuuēlis votū sit emissum. qz tūc
est r̄mittēdū r̄missione op̄etēti r̄cepta. ex. e. ve-
niēs. Nec debet p̄termitti q̄ licet votū hiero-
solimitanū sit magne fauozis. ut p̄z. ex. e. ex
ml̄ta. §. p̄ fiūc. si tñ p̄pter absentia vni⁹ p̄sōe
piculū immineret toti terre siue p̄rouicie. con-
sulte votū r̄mittat̄ vel differat̄. nec votū trās-
greditur qui auctoritate sedis apostolice il-
lud distulit adiplē. ex. e. n̄ ē. h̄ hosti. Quid
si publica mērix q̄ ml̄ta sequit̄ votū emiserit
trāsmarinū. nūqd̄ redimere poterit i⁹. sc̄dz
hosti. nisi cozigat̄. nec ip̄a. nec bellatozes q̄

*De illud
f. ad h̄*

*sc̄dz
ex. e.
magne
§. i.
vñ
debz
cōsiderare
q̄litate
p̄sone
et cām
et q̄litate
et q̄ntitate
omutacio-
nis
ut ex h̄
colligat
an omu-
tatio
sit melior
et deo
acceptabilior.
Debz ec̄
cōsiderare
cām p̄-
ter q̄
votū ē
emissam.
Nā ea
cessante
cessat
facilit̄
et effect⁹.
ut in c.
mag. in
fi. in
voto s̄-
pegrinacōis
fieri
debet
redēptio
ut
expēse
q̄
fieret
in
eūdo
morādo
et
redeūdo
in
alias
pi-
as
cās
dent̄.
et
labor
iūneris
ieiunior.
vigili-
ar.
et
oratōnū
laborib⁹
opēse
ut
in
c.
mag-
ne.
§.
penl.
ad
fi.
et
c.
p̄
sup̄
his.
h̄
hosti.
et
rap.
Oblacōz
etiā
quā
vouēs
i
eccl̄ia
illa
ad
quā
ire
vouerat
factur⁹
est
sc̄dz
rap.
ad
ip̄az
mittere
debz.
In
voto
vō
abstinētie
debet
ha-
beri
racō
asperitatis
ieiunior.
panis
et
aq̄
et
affluētia
vouētis.
ex. e.
c.
i.
et
c.
magne.
§.
pe-
nul.
in
fi.
vñ
aliq̄s
paup̄
parua
pecunia
l̄
ora-
tiōe
si
nichil
haberet
votū
redimere
posset
v-
bi
regi
vel
comiti
magna
n̄
sufficeret.
ar. ex.
d̄
medic.
c.
ij.
hec
hosti.
Nā
paupi
operario
d̄-
cedit̄
redimere
ieiunia
septe
ferie
denario
v-
no
di.
viii.
p̄bz.
In
voto
aut
trāsmarino
cōside-
rari
debz
icētio
vouētis
sc̄z
vñ
itendret
pe-
grinari
vel
bellare.
Si
em̄
itendebat
p̄egna-
ri
et
sic
habilis
ad
eūdū
quā
nichil
ad
pūg-
nādū
n̄
redimat.
Si
vō
itendebat
pugnare
et
sic
inhabilis
ad
pugnādū
redimat
nisi
forte
d̄-
silio
strēnu⁹
sit
l̄
forte
secū
pugtozes
ducere
posz
talis
em̄
nō
ē
oio
impotēs.
ex. e.
q̄
super
his.
§.
penl.
et
fi.
et
c.
ex
ml̄ta.
§.
2.
q̄st̄i.
et
§.
fi.
i.
fi.
l̄
n̄
sit
agricola
vl̄
arafex
q̄
sit
ibi
val-
licz
n̄
ml̄ta
taliū
ibi
sint
oportuni
p̄pter
puita-
tē
possessionū
et
paucitatē
inhabitātiū.
ut
i
c.
q̄
sup̄
his.
i.
§.
2.
Sed
iter
illos
q̄
habēt
ipedimē-
tū
t̄pale
ut
his
dilatio
d̄cedat
vel
p̄petuū
ut
ab
his
redēptio
recipiat̄
ē
subtiliter
distiguē-
d̄.
ut
i
c.
p̄
sup̄
his.
§.
i.
In
clericis
etiā
vouētū
h̄
cōsiderari
debz.
si
cleric⁹
cruce
signat⁹
sit
ibi
vtilis
et
necarius
vel
cōsilio
vel
p̄dicacōe
vel
q̄
deputat⁹
ē
alic⁹
magnatis
seruicō
vl̄
q̄
secū
milites
bellatozes
ducere
p̄t.
et
tūc
n̄
recipit̄
redēptio.
Si
vō
nō
sit
ibi
oportū
tūc
recipit̄.
ut.
ex. e.
ex
ml̄ta.
§.
fi.
et
c.
postulasti
Nā
ad
pugnādū
p̄sonaliter
et
inhabilis.
ut
di.
l.
clericū
q̄
paganū.
sed
et
aliquotiens
po-
test
votū
redimere
ec̄
si
bellatozes
p̄t
ducere
ut
si
sit
nimis
senex
fragilis
et
d̄fract⁹.
ex. e.
mag.
§.
vñ
etatis
et
ex. de
renūc.
nisi
cū
p̄dē
§.
alia
vō
cā
est.
Optz
etiā
cōsiderare
vñ
ex
facilitate
ai
iuuēlis
votū
sit
emissum.
qz
tūc
est
r̄mittēdū
r̄missione
op̄etēti
r̄cepta.
ex. e.
ve-
niēs.
Nec
debet
p̄termitti
q̄
licet
votū
hiero-
solimitanū
sit
magne
fauozis.
ut
p̄z.
ex. e.
ex
ml̄ta.
§.
p̄
fiūc.
si
tñ
p̄pter
absentia
vni⁹
p̄sōe
piculū
immineret
toti
terre
siue
p̄rouicie.
con-
sulte
votū
r̄mittat̄
vel
differat̄.
nec
votū
trās-
greditur
qui
auctoritate
sedis
apostolice
il-
lud
distulit
adiplē.
ex. e.
n̄
ē.
h̄
hosti.
Quid
si
publica
mērix
q̄
ml̄ta
sequit̄
votū
emiserit
trāsmarinū.
nūqd̄
redimere
poterit
i⁹.
sc̄dz
hosti.
nisi
cozigat̄.
nec
ip̄a.
nec
bellatozes
q̄*

ppabiliter tunc transgressiois piculū g^o votū
d nūq̄ petēdo dispēfacōz pape i aliquo voto
nō est vniuersaliter obligatoriu. In cau tū in
quo vlti^o esset aie vouētis dispēfacōez n̄ pe-
tere q̄ petere obligat^o esset ad n̄ petēdum qz
si q̄s voueret aliqd qd̄ in vno cau p̄t esse vti
le ad salutē et i aliq^o cau iutile. votū tene^r s̄
uare in eo cau i q^o ē vtile ad salutē. et n̄ in il-
lo in quo ē ad salutē inutile nisi vouēs i ten-
dit q̄ in nullo cau obliget^r si n̄ in oi obligat^r

Voz abbas retractare possit votū qd̄ fecit
subdit^o de licētia sua. **S**cđm rich. si abbas
licētiā reuocet antequā ille faciat votū et
p^o reuocacōz voueat p̄t retractare. n̄ tū illud
votū ē irritū. si autē votū fecerit an̄ reuocacōez
licētie tenet. donec cum eo fuerit dispēsatum

Sed nūquid id abbas cū eo dispēfare pote-
rit videt^r q̄busdam q̄ n̄ qz cum subdito suo li-
cētiā vouēdi illd̄ dederit. sibi p̄iudicauit vt i
illo dispēfare n̄ possit. **A**lij dicūt q̄ sicut ex
rōnabili cā eū licētiare potuit vt voueret ita
ex rōnabili cā si occurreret dispēfare postea
poterit. Nā et idē papa i voto facto d̄ sua licē-
tia p̄t dispēfare postea. **S**z scđz alios n̄ videt^r
h̄ sile bonū. qz papa sub deo habz sup omēs
plenitudiez potestatis. n̄ sic autē abbas sup o-
nes monachos suos. vñ scđm rich. tūc^o d̄sili-
um esset q̄ ille monach^o de voto sic facto se-
per papā absolui faceret. et si religiosus ille
plures habeat p̄latos p̄ ordinē se habētes.
ita q̄ qd̄ p̄t inferior p̄ superior et p̄. si vo-
luit de licētia inferioris. p̄t de illo voto absol-
ui a superiori. sed d̄ voto facto d̄ licētia superio-
ris. absolui n̄ p̄t ab inferiori.

Sequit^r videre de xij. s. a quo debz crux
p̄dicari et cetera quos. et circa h̄ q̄rūt plu-
ra. s. cetera quos p̄t et debet p̄dicari. **S**cđm
hosti. q̄ cōtra saracēos et hereticos. vt patz ex
e. p̄ sup his et c. se. et c. fi. et ex. de heret.
cōmunicam^o. **S**ed nūquid p̄dicari p̄t crux cetera
scismaticos et inobediētes et rebelles. **S**cđm
cū dū hosti. h̄ n̄ ē i iure exp̄ssū. s̄ certe h̄ n̄ sp̄
requi debet qz p̄la sunt negocia q̄ vocabula
ff. d̄ p̄sc̄p. ver. l. iij. et iō iure deficiēte d̄ si
milibz p̄cedi debet ad silia. ex. d̄ res̄p. iter
cetera. et naturalibz rōibz est v̄tēdum. si em̄
crux transmarina p̄ recuperacōe terre merito p̄-
dicat^r multo forzi^o p̄ v̄nitate eccl̄ie seruāda
crux cetera scismaticos p̄dicabit^r. **x**iiij. q. i. lo-
quit^r et c. se. mai^o em̄ piculū imminet in h̄ q̄
in illo. qz aia est p̄ciosior rebz. **O**zeterea si p̄-
sonaz offēsas accēdam^o magis peccāt crista-
ni inobediētes et scismatici q̄ ad fidē sel̄ susce-
ptā redire p̄cise debēt cogi q̄ saraceni q̄ fidē
recipere nō cogūt^r inuiti. **x**iiij. q. v. ad fidē. et
di. xlv. de iudeis. **O**zeterea nullū est scisma
qd̄ sibi n̄ d̄figat aliq̄ heresi. **x**iiij. q. i. scisma
Cui^o auctoritate p̄t siue debet crux p̄dicari
Scđm hosti. q̄ auctoritate pape ad quē est
d̄ fidei piculo et de cāis maioribz recurrend^o
et q̄ ē xpi vicari^o general^o. **e**x. de trasla. epi. c.
i. **S**z nūquid auctoritate epi crux p̄t p̄dicari.
Scđm hosti. q̄ n̄ p̄rio qz nec imissionē tātā
facere possz q̄ntā crux requirit. vt patz ex. e. c. fi

Sedō qz ad solū papā p̄inet d̄ fide r̄spōdere
et ei^o piculis obuiare. **x**iiij. q. i. quociēs. 3°.
qz ad eū p̄inz votū crucis si tū ep̄^o habeat
ep̄alē iurisdicōez i aliquos exq^o steterūt ex
cōicati tpe d̄petēti. tū qz ē ep̄s et xpi vicari^o
xiiij. q. i. militare. tū qz ē d̄ns ep̄al. ip̄os tā
q̄ i fideles et res eoz saluo eo q̄ null^o occi-
dat^r nec matilet^r q̄ sp̄ excipere debz exponere
p̄t et hoc dico si p̄seq̄t^r iuriā eccl̄ie siue rei
publice. **S**ec^o ē si itenderet vlcisci iuriā p̄-
soē p̄pe. et curial^o et tūc^o faceret si ad papā
r̄currerz. ar. c. de pigno. l. 3. **S**z et tales auto-
ritate eccl̄ie l̄ p̄cipis sine signacōne crucis
possunt ipugnari cā iusticie et obediētie et fi-
dei defēdēd̄. n̄ cā cupiditatis l̄ vlcōis p̄pe sic
itellige. **x**iiij. q. i. qd̄ culpa. et. ij. q. ij. c. i. et
ij. h̄ hosti. **Q**uid si tales d̄uertāt nūquid p̄-
eoz d̄uertōz eis satisfacere tenet illi q̄ dāna
d̄dere. **S**cđm hosti. p̄ n̄ imo ē iputād d̄uricie
et culpe eoz. ex. d̄ hoicid̄. postulasti. qz nec
peccauerūt. **x**iiij. q. iij. q̄ peccat. p̄t tū illoz ḡ-
tis q̄ voluerit misereri. ex. de hereticis. v̄geus
i fi. **D**e adiuracōe ti. xij.

O Eide d̄siderādū ē d̄ adiuracōe. et de
hac q̄rūt p̄la. s. vñ liceat adiurare
hoies. **S**cđm iurās iuram̄to p̄missio p̄
iuocacōz diui nois. qd̄ cōfirmacōz sue p̄mis-
siois adducit firmiter seipz d̄termiat ad faciē-
dū qd̄ p̄mittit. sic ac h̄o seipz d̄termiat p̄t ad
aliqd̄ agendū l̄ paciēdū ita etiā p̄t alios i d̄uce-
re. superiores qd̄ d̄p̄cādo. inferiores autē i p̄an-
do. cū igi^o h̄ l̄ ibi iuocāt nomē dei l̄ alic^o sa-
cre rei adiura^o d̄z eē. vñ hoies. adiurare ē eoz
p̄ iuocacōz nois dei l̄ alteri^o sacre rei obsec̄n-
do l̄ ip̄ādo eoz icliare ad agēdū aliqd̄ l̄ paciē-
dū. **E**st autē h̄o d̄ns actiū suoz n̄ aut agēdoz.
ab alio. et iō sibi necitatē p̄t iponere p̄ iuoca-
cōz diui nois. n̄ aut alijs n̄ subditis quos p̄t
ex d̄bito iuram̄to p̄stia d̄pellere. **S**i igi^o aliq̄s
p̄ iuocacōz diui nois l̄ alteri^o sacre rei ali-
cui n̄ subdito sibi adiurādō necitatē agēdi a
liq̄d̄ itēdat apponere. sicut iponit sibi iurādō
huiōi iuracō ē illicita qz sibi p̄catē v̄sarpāt i
aliū q̄ n̄ habet. et sic d̄t̄ orig sup m^o. q̄ si n̄ li-
cet iurare scđm euāgelii. notā ē q̄ nō licz ad
iurare alterz. et iō manifestū ē q̄ i euāgē^o p̄in-
ceps sacerdotū adiurāt illicite i h̄m per deū
viuū. tū p̄pter aliq̄ necitatē superiores i f̄erio-
res suos tali genē adiuracōis p̄nt astrigere.
Si vō itēdat tū p̄ reuerētiā diui nois l̄ alteri
us sacre rei aliqd̄ ab alio obtinere sū necita-
tis iposicōe. huiōi iuracō licita ē i sp̄ctū oim
vñ et deū obsecrā^o p̄ aliq̄ fac eū obt. stātes
apostolus etiā fideles obsecrē p̄ miaz dei. vt p̄z
ro. xij. qd̄ p̄ciere vid^r ad adiuracōez. **V**ñ li-
ceat adiurare d̄mōnes. **S**cđm sicut d̄ctm̄ est d̄-
plex ē adiurādū mod^o. vñ p̄ mod̄ d̄p̄cācōis
l̄ i d̄uctōis ad r̄uerētiā. alic^o sac. sic n̄ licz de
mōnes adiurare. qz h̄o videt^r p̄tinere ad quāda^o
beniuolētiā l̄ amiciciā q̄ n̄ licz ad d̄mōnes vti.
Alij ē p̄ mod̄ d̄p̄ulsiois. et h̄o mō licz nobis
ad aliqd̄ vti. et ad aliqd̄ n̄ d̄mōnes ei nobis i-
hac vica aduersant^r. n̄ autem eoz. actus n̄re
dispōi subdū^o diuie dispōi et scđm agl^o o^o

De adiuracōe
ti. xij.

L

P

T. pp. 11

qz ut dicit aug. 3. de tri. spūs deserto regi² p
 spiritū iustū. possum⁹ ergo demones adiura-
 do p dmi nois vctūe tāq inimicos repellere
 ne nobis noceāt corpaliter l spiritualiter se-
 cūdum potestātē datam a xpo. s^m i^o luc. x.
 ecce ddi vobis potestātē cal. s ser. et scoz. et
 s om. vtu. ini. et nichil vobis no. Et math.
 vlt. i nomie meo demo. ei. Nō tū licz eos ad
 iurare ad aliqd ab eis addiscēdum vl p eos
 obaiūdu sicut faciūt nigromāti. h em p^{ri}ne
 ret ad aliq^o focietātē cū eis habēdaz. nisi for
 tē et speciali insūctū vel reuelacōe dīna ali
 qui scti ad aliquos effect⁹ demonū opacōe
 vtātur sicut legit^r de beato iacobo q p demo
 nes fe^t hermogenē adduci ad se. **¶** Vt^o lice
 at adiurare irracōnales creaturas. **¶** q sic
 vñ apli s^mo et iudas legūt^r adiurasse dra
 cōes et eis pcepisse vt i desrtum locū abirēt
¶ Ad c^o euidētā sciēd q creature irracōnales
 ab alio agūt^r ad pprias opacōes. ead autē
 accio est acti et agētis. sicut mot⁹ sagitte est
 qdaz opacō sagittatis. et iō opacō irrōnalis
 creature n tū ei attribuit^r s p^{ri}ncipaliter deo
 c^o disposicōe omnia mouētur. pūnet etiā ad
 dyabolū q pmissiōe dīna vtūt^r irrōnalib⁹ cre
 aturis ad nocēdū hoib⁹. Sic ergo adiuratio
 qua q^s vtūt^r ad irrōnalē creaturā. p^{ri} i telligi
 dup^o. vno modo vt referat^r ad eā s^m se et sic
 esset vana qz n̄ itelligit eā. Alio mō vt referat^r
 ad eū a quo agit^r et mouet^r. et sic dupliciter
 adiurat^r irrōnalis creatura. s. l. p mod^o de p
 cacōis ad deū directe. qd pūnet ad eos q p i
 uocacōez dei miracula faciūt. vel p modū d
 pulsionis q referet^r ad dyabolū qui vtūt^r irrō
 nalib⁹ creaturis i nostrū nocūmētum. et talis
 modus est i exorcismo p quē potestas demo
 nū excludit^r ab irrōnalib⁹ creaturis.

De 3° pcepto qd ē d obsuātia sabbati. xi. xxij.

Qonleqnter dīderād ē d tercio pcepto
 q est d obsuātia sabbati et p^{ri}o d ip
 si⁹ sabbati obsuacōe a deo pcepta. se
 cūdo g^o a ipi⁹ d festoz alioz. obsuacōe ab
 ecclēsia idicta. Circa primū p^{ri}o d vboz h⁹
 pceptū expōsicōez. 2° de h⁹ pceptū q^litate. s. v.
 t^o sit morale vel cerimoniale. 3° de obsuātie
 sabbati cessacōe et dñice successiōe. q^oto a q
 bus opib⁹ debebat i sabbato. et nūc i dñica
 debz hō vacare. q^oto vtrū laborare in alijs
 dieb⁹ sit in pcepto sicut qescere in die. vij. l.
 primo **¶** Circa primū g^o sciēdum q vba qb⁹
 tradit^r terciū pceptū **exo. xx.** sunt hec. s. mem
 to vt diē sabbati sanctifices sex dieb⁹ opabe
 ris et facies oia opa tua. septio aut die sab
 batū dñi dei tui est. Nō facias omē op⁹ tuū.
 et fili⁹ tuus et filia et s^m tuus et acilla tua.
 iumtū tuū et aduena qui ē itra portas tuas.
 In p^{ri}dictis vbis ponūt^r tres clausule. quaz p^{ri}
 ma p^{ri}ncipit sc̄tificacōez cū dicit^r memto vt diē
 sabbati sc̄tifices. secūda in sex dieb⁹ opacōz
 ibi sex dieb⁹ zc tercia iter d^o i sabbato omnē
 opacōez ibi n̄ facies zc. Quātū g^o ad primam
 clausulā dicit. memto. circa q nota q huic p
 cepto et nō alijs addit^r vbum cōmemoracō
 nis s^m. alex. an. qz i pcedenū sc̄ptura fuerat

ipis iudeis d sabbati obsuātia metio facta
 gen. ij. et exo. xvi. l. s^m rich. qz h pceptū siml
 erat morale et cerimoniale cerimonialia au
 tem nō sunt ita de lege nature sicut moralia.
 ita nec ita firmiter mēi impressa. **¶** Sequit^r
 vt diem sabbati sc̄tificacō sabbati ē
 ad deū vacatio. sc̄tm em s^m ozigenem dicit^r
 sepatum ab vsu cōuni ad cultū dei. pceptum
 ergo sanctificacōis est vt co: a curis supfluis
 separet^r et diuiso cultū mācipe^r. et h^o ē vaca
 re deo. h aut fit tripliciter. p^{ri}o generaliter.
 s. dū nos a vicij⁹ sepam⁹ et itentōez nostram
 ad sabbatū. i. requiez eternitatis habē⁹. scdo
 specialiter dū scz t^{ri}b⁹ statutis et ad h^o d^opu
 tatis sepantes nos ec a licitjs opib⁹. dō ozā
 do et meditādo vacat^r et h ē sc̄tificacō sabbati.
 t^{er}cō spēalissime sicut ē i vris dēplatiuis
 q ab oib⁹ mūdānis se sepāt vt deo familiari
 ter itendāt. p^{ri}a sc̄tificacō ē necessaria. scda ē
 dōbita. tercia pfecta. **¶** Notād vō q vacatō q
 ē ad deū itelligi p^{ri} dupliciter scz i habitu et
 i actu i habitu nō itapit taxatōz t^{ri}b⁹ quātuz
 ad eos q sunt i caritate. qz offerūt in habitu
 deo totū tēp⁹ vite sue tū quātū ad seruientes
 ex timore pene taxa^r temp⁹. Vacatio vero in
 actu recipit taxatōz t^{ri}b⁹. qz degētib⁹ in hac
 vita mortali n̄ ē possibile sp actu dō vacare.
 Intelligend etiā q obseruatō sabbati p^{ri} du
 pliciter itelligi. vno^o d^otermiate vt dica^r dies
 sabbati dies reqei et sic dies dñica et etiā q^li
 bz alia dies istituta ad vacand dō. p^{ri} dicit di
 es sabbati. vñ **deu. v.** ponit^r interptacō talis.
 sabbatū ē. i. reqes dñi dei tui. et h^o mō semp
 etiā tpe grē obseruat^r. Alio^o dies sabbati d^o
 dies d^otermiate scz septima exo. xxxv. Sex die
 bz facietis op⁹ septima dies erit sabbatū. et
 hoc mō licz est morale discipline. erat tū fi
 gurale vñ trāsijt figura d^opleta. Postea subdi
 t^r p rōe motiua sc̄tificacōis sabbati. sex ei die
 bz fe^t de⁹ celū et terzā et i septia die reqeuit
 . i. nouas spēs facē cessauit. Assignat^r aut ma
 gis rō i hoc pcepto et i p^{ri}o quā i alijs pce
 ptis qz alia habet rōz manifestā. et iō n̄ opoz
 tuit i eis ratōz reddi s^z p^{ri}o pcepto et huic
 addit^r aliquid cerimoniale vl d^oterminatū
 pcepti moralis cōmunis vt i p^{ri}o n̄ facies ubi
 sculpsit^r zc. i isto d^oterminatur dies sabbati.
 iō et vtrōbz rō debuit assignari. **¶** Seqt^r scda
 clausula i q p^{ri}ncipit^r opari d^otermiato tpe d^otra
 ociositate. cū d^o sex dieb⁹ operaberis et faci
 es oia opera tua. sed ad opera diuersa tenēt^r
 hoies diuersi. **¶** Sequit^r tercia clausula in q
 iter dicit opatōz in sabbato. cū dicit^r septimo
 aut die sabbatū dñi dei tui ē. n̄ facies omē op⁹
 p⁹ tuum et fi. t. et fi. et s. t. et an. t. iu. t. et ad
 uena q ē itra portas tuas. h aut potest itelli
 gi dupliciter. vno mō literaliter vt hō vacz
 a corpalib⁹ opib⁹ q vacacōz ad deū i pediūt
 i solēnitatib⁹ vt negociacō et huiōi. et iō ec
 de irrōnalib⁹ p^{ri}ncipit^r vt qescāt. q sine ducatu
 hois n̄ laborāt. alio mō specialiter vt p qetē
 istā quies a vicij⁹ designet^r. Sic ergo pceptū
 h mirabiliter ad summam ordinat bonitatē.
 p^{ri}ma em clausula p^{ri}ncipit ad deū cōuersionē

o. h. p. h. j.
 Sancti p.

Hyamio

scda p̄cipit dei imitacōez p̄ opa misericordie
 ma. vii. estore mise. sicut et p̄ v̄ ce. mise. ē
 Nō em̄ ē illa boīcas ociosa imo diffūdit ra
 dios sue bñficentie sup̄ bonos et malos vñd
 ibid̄ q̄ solem suū oriri fa. s̄ bo. et ma. tertia i
 iūgit oīs malicie vitacōz q̄ p̄cipit a vicijis q̄e
 tudo. **S**z q̄re maḡ p̄cipit obsuacō sabbati i
 speciali q̄ aliaz solēnitatū. **H**ec oēs solēnita
 tes veteris leḡ sunt institute in omemoracōz
 alie d̄im bñficij. p̄teriti omemorati. p̄ futu
 ri p̄figurati inter oīa aut̄ beneficia dei memo
 rāda p̄imum et p̄cipuū est bñficiū creacōis
 et memoratur i sanctificacōe sabbati vñ ero
 zo. p̄ ratione h̄ p̄cepti d̄z sex dieb̄ fecit de
 celū et teraz zc. Inter oīa vō bñficia p̄figurā
 da p̄cipuū et finale erat q̄es mētis in dō. vel
 in p̄nti p̄ gratiā vel in futuro. p̄ gl̄am q̄ figu
 rabat̄ p̄ obsuatiā sabbati. vt dicit̄ p̄sa. s. si
 auerteris a sabbato pedē tuū vocaberis sab
 batū d̄ni delicatū et sc̄m d̄ni gl̄oriosum. **H**ec
 em̄ beneficia p̄imo et p̄ncipaliter sunt i mē
 te fid̄liū. **M**ie vō solēnitates celebrāt̄ p̄pter
 aliq̄ bñficia p̄cularia t̄paliter trāseūtia vt
 pasca p̄pter bñficia p̄terite liberacōis de e
 gipto. et p̄pter futurā passionē xp̄i. que t̄pali
 ter trāsiuit. inducens nos in q̄etē sabbati spi
 ritualis et ideo inter. x. p̄cepta fit mētio d̄ lo
 sabbato.

Quoniam sc̄iendum q̄ h̄ p̄ceptū literaliter
 intellectū ē p̄t̄ morale et p̄t̄ cerimoniale
 morale q̄dem i q̄ntū hōi p̄cipit q̄ d̄putet ali
 q̄d t̄p̄ vite sue ad vacādū d̄imis. iest ei hōi i
 clinacō naturalis ad hoc q̄ cuilibz rei neces
 sarie d̄putet aliquod t̄p̄. vt corpali refectōi
 dormitacōi et alijs huiōi vñd etiā spirituali
 refectōi qua mens hōis reficit̄ in dō s̄m dic
 tamē racōis naturalis aliq̄d t̄p̄ d̄putat hō.
 et sic habere t̄p̄ aliq̄d ad vacādū d̄imis ca
 dit sub morali p̄cepto. Est aut̄ cerimoniale in
 quātum in h̄ p̄cepto d̄terminat̄ ad h̄ speciale
 t̄p̄. s. dies septima in signū memorat̄m gene
 ralis beneficij. s. p̄ductōis mūdi. sex em̄ die
 bus mūdum fecit et in die septiā requieuit. Spi
 ritualiter aut̄ intellectū est cerimoniale. Nā
 allegorice signat̄ xp̄i q̄etē i sepulchro q̄ fuit
 in septima die. **M**oraliter aut̄ significat̄ ces
 sacōz ab oī actu peccati et q̄etē mentis in dō
 et s̄m hoc est q̄dāmō p̄ceptū generale. **M**na
 z gogice vō significat̄ quietē d̄im fructōis i pa
 tria futurā ietate septiā. s̄m em̄ au. li. lxxxij.
 q. lviij. q. et. xij. o tra faustū. p̄riā etas gene
 ris humāi fuit ab adā vsqz ad noe. scda a noe
 vsqz ad abrahā. tertia inde vsqz dauid. quar
 a da. vsqz ad transiūgēcōz babilonis. q̄nta i
 de vsqz ad aduētum d̄ni. sexta i de vsqz ad fi
 nē seculi. septima in rege beatorū. Et q̄ hoc p̄
 ceptū quo ad aliq̄d est morale quo ad aliq̄d
 est cerimoniale idō quandoqz ponit̄ iter p̄cep
 ta moralia. quandoque inter cerimonialia

Quoniam sc̄iendum q̄ obsuacō dei sab
 bati debuit cessare. significabat̄ em̄ obsu
 uacō sabbati futurā q̄etē d̄ni i sepulchro die
 septiā et regez beatorū. i celo p̄ xp̄i meritū fu
 turā etate septima. et iō aduēiente vitate d̄bu

it illa figura cessare. et etiā p̄pter exclusiōez
 errozis. ne forsan ex hoc aliq̄s crederz q̄ ad
 huc obligacō ad cerimōias veteris legis ma
 neret. vñ greg. de ose. di. 3. p̄ueit. dicit p̄ueit
 ad me quōsdā p̄uersi sp̄s hōies p̄ua iter vos
 aliq̄ et facte fidi aduersa semiāse. ita vt i die
 sabbati p̄hiberēt aliq̄d opari zc. Et apl̄s ad
 col. nemo vos iudicet i cibo et potu siue i p̄
 te dei festi. aut neomēie aut sabbatoz q̄ sunt
 ombra futuroz. corp̄ aut̄ xp̄i. i. veritas h̄z
 ombre ē xp̄c. i. p̄tinet ad xp̄m l̄ signat̄ corp̄
 xp̄i. q̄d sc̄z sumpsit d̄ v̄gine l̄ q̄d ē eccl̄ia. **M**ul
 tū etiā disputat super h̄ apl̄os heb. 3. et. iij.
Magis aut̄ d̄buit sabbatū cōmutari in p̄imā
 diez septimāe q̄ i aliā die cū p̄pter memoriā
 n̄re creacōis q̄ illa die creauit de. celum et
 terrā. tū in memoriā n̄re redēptōis p̄terite et
 resurrectōis future. resurrectio ei xp̄i māifesta
 cio fuit n̄re redēptōis et exemplar n̄re future
 gl̄ose resurrectōis. et q̄ die illa xp̄c resurrex
 it. vocata ē dies illa dies d̄nica p̄pter xp̄i r̄ue
 rētiā et sue resurrectōis memoriā q̄ vocabat̄
 p̄rius dies solis. vt habet̄. C. de ferijs. l. ij.
De h̄z aut̄ diei s. d̄nice excellētia et celebraci
 oē habet̄ de ose. di. 3. sabbato. et. c. ieiunia.
 et di. lxxv. p̄ die d̄nico Vocabā aut̄ prima di
 es septiāne dies solis p̄ri. q̄ vt dicit̄ q̄dam
 i prima hora illi. diei d̄nat̄ sol et i p̄riā secū
 de ferie lūa. et i prima tertia mars. et i prima
 q̄rte mercuri. et i prima q̄nte iupiter. et i p̄ri
 ma sexta ven. et i prima sabbati sat̄n. **S**uc
 cessit 3. i noua lege obseruacō d̄nice diei ob
 suacōi sabbati. nō t̄m ex vi p̄cepti legis. s̄ ex
 d̄stitucōe eccl̄ie et d̄suetudie p̄p̄i xp̄iani p̄di
 ctis de cāis **H**z ē aut̄ figurāl̄ obsuacō diei
 d̄nice sicut fuit obsuacō sabbati i veteri le
 ge. et iō n̄ ē ita arca p̄hibicō opadi i d̄nico si
 cut fuit arca i sabbato. **V**ñ q̄dam opa i d̄nico
 d̄cedūt̄ q̄ in sabbato p̄hibebāt̄. vt decoctio
 ciboz et huiōi. et etiā in q̄busdā opibz p̄hi
 bitis facili. disp̄sat̄ p̄ter necitātē i noua le
 ge q̄ i veteri. quia figura p̄tinet ad p̄restacō
 nem veritatis q̄ nec i modico o p̄portet p̄teri
 re. opa aut̄ s̄m se cōsiderata mutari possunt
 p̄ loco et t̄pe.

Quoniam quartū q̄d est a q̄b. opibus erat ces
 sandū in sabbato. sciend̄ q̄ in obsuacōia
 sabbati duo sūt d̄siderāda. quoz vñ ē sic fis
 et hoc est vt hō vacet rebz d̄imis. q̄d signifi
 cat̄ ibi. mem̄to vt diē sab. san. Illa em̄ in le
 ge sc̄tificari dicit̄ que diuino cultui appli
 can̄. ali. ē cessacō opm. q̄ significat̄ ibi septi
 ma die d̄ni dei tui n̄ fac omē op̄ tuū **S**z d̄ q̄
 ope itelligat̄ leui. xxxij. ex poi. omē iqt̄ opus
 seruire nō fa. i eo. **O**pus aut̄ h̄uile a h̄uicute
 d̄z. Est aut̄ triplex seruitus. vna ē h̄uicute dei
 et s̄m hoc op̄ seruire dici possēt opus patrie
 q̄d p̄tinet ad dei seruitiū. **M**ia ē q̄ hō h̄uit pec
 cato s̄m illd̄ jo. 8. qui facit p̄ctm̄ h̄u. ē pec
 cato et s̄m h̄. omē op̄ peccati dicit̄ h̄uile. ter
 cia ē q̄ hō h̄uit hōi. est aut̄ vñ hō seruus al
 teri. nō s̄m mētem s̄ s̄m corp̄ et iō s̄m hoc
 opera h̄uilia dicit̄ opa corpalia in q̄b. vñ
 hō alteri seruit. **O**p̄ aut̄ p̄imo mō dicit̄. nō

om̄ia h̄m̄ p̄cipit p̄cipit

3. h̄uile

A
 376

Li. p. 99

phibet i die sabbati. quia h eēt dtrariū fini
 obsuacōis sabbati. et silr etiā nulli acti spi
 ritual exercitiū ē dtra obsuatiā sabbati pu
 ta si q̄s doceat vbo l scripto. vñ nūeri. xxviii.
 di. glo. q̄ fabri et huiōi artifices ociat i die
 sabbati. lectoz aut dīne leg l doctoz ab ope
 suo n̄ d̄silit. nec tñ d̄tamiat sabbatū. Op̄ au
 tē h̄uile 2° mō vel terciō dictū d̄trariat obs̄
 uatiē sabbati i q̄ntū ipedit applicacōz hoīs
 ad diuina. et q̄ magis impedit hō a d̄inis p
 op̄ peccati q̄ p op̄ licitū licz sit corpale iō
 dtra p̄ceptū hoc magis agit qui peccat i die
 festo q̄ si aliqd op̄ corpale licitū facit. Vñ
 aug. li. de. x. cordis dicit meli⁹ faceret iud:
 us in agro suo aliqd vūle q̄ in teatro sediti
 ois assiliteret. n̄ tñ peccās venialiter i sabbā
 to dtra h^o p̄ceptū facit q̄ veniale sanctitatē
 nō excludit. Opera aut corpalia itātū h̄uilia
 dicūt in q̄ntū p̄prie p̄nēt ad h̄uiles. i q̄ntū
 aut sunt cōia h̄uis et liberis nō dicūt h̄uilia
 q̄libet aut tā h̄u q̄ liber tenet i nccarijs p
 uidere nō tācū sibi s̄ etiā p̄mo p̄cipue i pa
 nētib⁹ ad salutē corpale. s̄m illd̄ puer. viij.
 erue eos qui ducūt ad mortē. secundario aut i
 d̄anis rez vitādis. s̄m illd̄ deu. xxij. nō vide
 bis bouē aut ouē fratris tui errantē et p̄teri
 bis sed reduces fratri tuo. et iō op̄ corpale
 p̄nēs siue ad salutē corpis p̄p̄ vel p̄p̄m siue
 ad vitādum d̄anū imminens exterioris rei
 nō est dtra obsuacōz sabbati vñ d̄ns jo. vij.
 michi in dignam̄ quia totū boiez saluū feci
 i sabbato et mar. xij. q̄s erit ex vobis homo q̄
 habet vñā ouē et ceciderit sabbato i foueam
 nōne tenebit et ligabit eā. ar. e. d̄. ferijs licz
 et. xxij. q. 8. n̄ la. et de d̄se. di. i. sic. h̄ec th̄.

Vix aut i dieb⁹ d̄nicis vacādū sit ab oi ope
 h̄uili patet ex r̄spōsiōe q̄stionis p̄cedētis. q̄
 idez dicēdum est de d̄nica qd̄ dictū ē d̄ sabbā
 to. potest tñ s̄m rich. cōsiderari et notari p
 aliū modum q̄ supra sic habitū quōd est op̄
 h̄uile. Sciēdū ergo s̄m ip̄m q̄ opus h̄uile op
 ponit op̄ liberali quoz vtrūq̄z in q̄ntū hui
 iōi pensari debet maxie ex p̄mo et p̄mo si
 ne ita q̄ ratiōe p̄p̄m et p̄p̄i finis. nō q̄dem
 finis accidētalis quē d̄stituit in terciō agētis
 s̄ essentialis quē p̄cipali⁹ respicit q̄ntū ē ex
 p̄e sua. iudicari debet op̄ h̄uile simpliciter
 vel liberale. et rōe finis p̄p̄m quē d̄stituit i
 tentio agentis debet formaliter iudicari op̄
 h̄uile vel liberale p̄ respectum ad agētem. vñ
 em̄ vult p̄bs. v. et hi. c. iij. si quis luxurietur
 ut lucret auar⁹ si aut ut d̄lectet luxuriosus
 vidbit. Certū est aut q̄ corp⁹ debz h̄uilitate
 aie subdi et. aia desup sedere sic libera. Illa
 ergo opa q̄ tanq̄ finē p̄p̄m et p̄p̄m respiciūt
 rēporale bonū corpis ipi⁹ opantis sunt h̄ui
 lia. etiā si materialiter essent spiritualia. vñ si
 q̄s i corde suo meditet aliqd sciētiāle ordia
 tū ut ad p̄p̄m et p̄p̄m finē ad r̄pale lucz.
 illd̄ op̄ ē magis h̄uile q̄ liberale. Silr si q̄s
 aliqd op̄ faciat qd̄ ē materialiter seruile et
 illd̄ ordinet ut ad finē p̄p̄m et p̄p̄m ad bo
 nū sp̄iale ipi⁹ anime magis est liberale q̄ ser
 uile saltem p̄ respectū ad agētem ut scribere

De ferijs ti. xxij.

aliqd nō p̄pter r̄pale lucz. s̄ p̄pter edificacō
 nē aiaz et p̄pter d̄nū cultū. qd̄ cōfirmari p̄t
 ex. de ferijs d̄quest⁹ et de sta. mcā. cū ad mo
 nasteriū. Cū ergo sic vacādūz in d̄nicis dieb⁹
 ab omni ope corpali ordiatosicut ad p̄p̄m
 et p̄p̄m finē ad r̄pale bonū p̄p̄i corpis. vacā
 dum ē illis dieb⁹ ab oi ope qd̄ materialiter
 et finaliter et formaliter est h̄uile simpliciter
 et p̄ respectum ad agētem. Ab opib⁹ aut q̄
 sunt materialiter libera et formaliter h̄uilia
 ut cū ad h̄occat⁹ studz et cogitat d̄ his q̄ cras
 vult p̄ponere p̄pter lucz r̄pale. et rult⁹ de
 aracōe terre sue q̄ in c̄stina die vult arare. n̄
 ita astringit hō abstinere in dieb⁹ p̄dictis si
 cut ab opib⁹ q̄ materialiter et formaliter sūt
 h̄uilia. q̄ facilius est abstinere ab his q̄ ab
 illis. vñ p̄ tales act⁹ n̄ hō peccat mortaliter
 nisi p̄ h̄ec excludat vacacō illa q̄ necessario
 debet cultui d̄no. Ab opib⁹ aut q̄ sunt h̄uili
 a materialiter et nō formaliter p̄ respectū ad
 agētem. nō tēet hō necessario cessare i d̄nicis
 vñ. ff. de ferijs d̄inis. dicit lex ea q̄ ad milita
 rem disciplinā p̄nēt etiā feriatis dieb⁹ pa
 gēda ut addit a p̄parat⁹. et sic scolares lege
 re et scribē p̄nt. Et rō ē q̄ talia opa q̄ntū ad
 suū finē p̄p̄m et p̄p̄m sunt liberalia. s̄ rich.

Circa quātū qd̄ ē vix laborare i alijs di
 eb⁹ sit i p̄cepto sic req̄scere i die septio
 Sciēdū p̄o q̄ triplex est labor scz d̄bit⁹ d̄ces
 sus et phibit⁹. Debit⁹ est duplex vñ exclu
 des ocū aie mimiciū. et ad hūc tenent omēs.
 q̄ omēs tenent se exercē i aliq^o vūli rōe c⁹ ex
 cludāt a se tēptacōis i ḡsū s̄m id̄ ecc. xxij.
 mitte illū i opatōz ne vacz. ml̄tā em̄ maliciā
 docuit ociositas. Ali⁹ ē introducēs fructū. et
 ille ē triplex vñ p̄latōz de cura subditoz d̄
 quo. thi. v. q̄ bñ p̄sunt p̄s bñ dupli. ho. digni
 habeant maximi qui labo. i ver. et doct. Ali
 us actiuoz et hoc circa temporalia ut habeāt
 vñ viuāt et alijs subueniant de quo ep̄b. iij.
 magis autem laboret homo operando mani
 b⁹ qd̄ bonū ē ut habeat vñ tribuat. necessita
 tē paciētū et ad hūc tenent fortes corpe ne
 cogātur viuere ociose d̄ boīs q̄ debent alijs
 s̄m circa spiritualia ut ē labor p̄dicatoz et
 p̄biteroz sac̄menta m̄stratū. et sic cū apl̄s
 dixit. j. cor. 3. ego pl̄taui c̄. subdidit vñ q̄
 q̄ p̄p̄m mercedē acci. s̄m suū lat⁹ est d̄cem
 pl̄tauo⁹ in q̄bus et si q̄scat mēs a strepitu
 mūdi tñ in vigilat sollicitando d̄o placēdi et
 alijs d̄nā impetrādi. et sic dicit sponsa Can.
 iij. ego dormio et cor meū vigi. Nā in dormi
 cōe ē quies s̄ i vigilia labor. d̄ his laborib⁹
 d̄ sapie. 3. bonoz labor gl̄oriosus ē fruct⁹.
 Et p̄dictis laboribus laborātes viuere pos
 sunt d̄ elemosia. q̄a p̄ illis a quib⁹ accipiūt
 vūliter laborāt. Concessus labor ē hoīm mū
 di circa occupacōes r̄paliū ut habeāt vñ vi
 uant et p̄ r̄palia acq̄rat eterna. ecc. i. cognoui
 q̄m eis esset labor et afflic. spirit⁹. phibit⁹
 est labor curiositatis et cupiditatis qui extin
 guit sp̄ialem quietem in deo de quo hier. ix
 ut mique agerent laborauerunt.

De ferijs ti. xxij.

Labore 370

Ostea cū nō tm vacādū sit in dieb⁹ do-
minicis s; etiā in aliqb⁹ alijs festis q̄
p ecclesiā indicūt ideo ad maiorē i-
structionē cōsiderādū est h̄ de ferijs. et primo
vñ dicāt et q̄liter distinguāt. 2° qñ festa et
alij dies incipiāt et finiāt. 3° q̄ i eis agi possint
et q̄ nō s; iura. **Sciēd** igit^r q̄ ferie dicunt^r
q̄si foerie qz pstant vacacōez ab his q̄ agi so-
lēt in foro. vel dicūt ferie q̄si festiue. **Feriaz**
alie sunt rpaneē vt q̄ dāt p fructib⁹ colligē-
dis et sunt duoz mēsiū quoz vn⁹ dat^r gūa
mēsiū alter gūa videmiaz. et he ferie s; m di-
uersas regiōes ciu⁹ et tardis⁹ indicūt. et iō a
p̄sidib⁹ p̄cipiūt. e. e. p̄sides. et i his nō dōbz
fieri p̄cessus iudicialis. nisi ex cōsensu p̄iū. e. e.
e. c. quest^r. et dicit ibidē hosti. q̄ i oī terra de-
bēt dari ferie p̄ messib⁹ e. s; n̄ crescit ibi āno-
na. qz hoies habēt sibi cōmuniter de gno ali-
quo tēpe puidere. s; p videmijs nō dabūt
nisi vbi sunt vinee l saltē vbi ē cōiter vsul vi-
ni. **Alie** sūt repētine. scz q̄s p̄iceps siue i pa-
tor idicit. vel ppter victoriā. vel qz duxit vxō-
rē. vel qz fili⁹ ē ei nat⁹. Et si ali⁹ idixerit ca-
rebūt noie et p cōsequēs effectu. e. a nullo. et
dicūt repētine qz nō sunt certe. imo repētē i-
dicūt. **Alie** ferie sunt solēnes siue festiue. d̄
q̄bus p̄cipaliter hic itēdim⁹. **Alie** autē ferie fe-
stiue sunt p̄cipue festiuitates p̄ circulū āri. s.
natiuitatis dñi. sancti stephāi. sancti. jo. euā-
geliste. sanctoz inōc. sancti siluestri. circūci-
lio dñi. eph. purificacō sacte marie. pasca cū
tota ebda sua. Rogacōes trib⁹ dieb⁹. isti tñ
tres dies non obsuāt de cōsuetudie q̄ntū ad
māualē laborē. **Ascēsiō** dñi. dies p̄thecostes
s. ipa dies cū duob⁹ dieb⁹ se. sancti. jo. bap-
tij. ap̄loz. et marie pe. et pauli. sacti laurē-
cij. assumpcōis beate marie. natiuitas eius et
oia festa eiusdē. vt dicit. e. e. c. q̄stus. dedica-
cio sacti michaelis. et hec oia p̄bat^r d̄ cōse.
di. 3. p̄nūciādū. d̄dicacō c̄libz oratorij. fe-
stiuitas oim sactoz. sancti martini. et ille fe-
stiuitates q̄s ep̄i singuli i suis ep̄atib⁹ l eccle-
sijs cū p̄lo laudauerūt. q̄ sunt nō generaliter
oib⁹ sed tm vicinis circūstātib⁹ indicēde. qd̄
tñ itelligi debz de sanctis canosifatus autozi-
tate ecclesie romāe qz ep̄us p̄ se nō possit ali-
quē sanctū canonisifare. e. e. d̄ reliq̄. c. 1. **Reliq̄**
vō festiuitates p̄ ānū cogi nō debēt ad feriād
nec p̄hiberi vt i. c. p̄nūciādū. Itē statuit ense-
bi⁹ papa festū iuencōis sancte crucis solēni-
ter celebrari. **de cōse. di. 3. crucis. festū** etiā ex
altacōis crucis celebrari d̄z. **De** anūciacōe
dō nō fit ibi mētio cū tñ sit celebre festū. q̄a
forte tpe illi⁹ cōcilij nō erat illa solēnitatis i-
stituta. **Ad** h^o nota q̄ e. e. d̄ ferijs. qm̄ dicit^r
q̄ festiuitas sancte trinitatis s; m diuersaz cō-
suetudines regionū a q̄busdā cōsuevit i octa-
ua pent. et ab alijs i dñica prima āte aduētū
dñi celebrari. **Ecclesia** q̄dem romana i vsu n̄
habet vt huiōi celebraret specialiter festiui-
tate. cū singulis dieb⁹ **Gla** patri. et. fi. et. s.
f. et cōsimilia dicāt ad laudē p̄tinētia trinita-
tis. Itē platis ecclesiaz p̄cipit^r q̄ festū corp-
is xpi feria quita p̄ oct. pent. ānuati solēni-

ter celebrēt et p oēs ecclesias faciāt solēniter
celebrari. et oib⁹ vere peitētib⁹ et cōfessis q̄
matutinis eiusdē festi i ecclesia i q̄ id festū fi-
et vel misse vel primis vel scdis vespers in-
terfuerit. p̄q̄libet haruz. c. dies. q̄ vō prime
tercie sexte none et cōpletorio p̄ q̄libz barz.
xl. q̄ vō p octauas eiusdē festi matutis misse
vespers et p̄dictis horis i terfuerit. c. dies p
octauas dieb⁹ singulis de iniūctis peniten-
cijs relaxāt. vij. s. l. hoc est i clement. de re-
liquijs si dominum.

Arca scdm sciēdum q̄ dies incipit et fini-
t^r diuersis t̄pib⁹ et horis s; m diuersitate
eoz de q̄b⁹ agit. **Ad** feriādū em̄ regulariter
incipit i vespera p̄cedēt et finit^r i se. vespera
e. e. oēs. iniciū tñ et finis festoz cōsiderari
debet s; m q̄litate eoz et diuersaz cōsuetudi-
nē regionū. et sicut magnitudo festoz exigat
celebrari. sic vidēt ea debere p̄zi⁹ icipi et tar-
di⁹ terminari. e. e. qm̄. Quo vō ad ordinād i-
cipit dies i vespera et finit^r i m̄a sequēt. vt p̄z
di. lxxv. qd̄ a patrib⁹. Quo ad iudicād autē in-
cipit i solis ortu et finit^r i occasu cū scz iudex
iā p̄ tribunali n̄ p̄t honeste sedere. vt e. e. de
offi. dele. c. soluit. Quo ad soluend vō incipit
i medietate noctis vni⁹ et finit^r i medietate
noctis alteri⁹. vt di. e. more romāo. Quo ad
treugas s; uādas incipit i solis ortu et finit^r in
occasu. vt. e. e. d̄ pace et treu. c. j. Quo ad ieiū-
nād vō sexta feria incipit post cenā die iouis
et finit^r in m̄a sabati. et id ē d̄ ieiunijs alijs
vt. de cōse. di. iij. de esu. hec gōf.

Arca terciū sciēd q̄ i dieb⁹ festiuis dōbēt
homines vacare himnis psalmis et cāti-
cis spiritualib⁹. de cōse. di. 3. ieiunia. Itē p̄di-
cacōi et v̄tutib⁹ et regulari discipline. sed et
religiosi regulari obsuātie tūc magis q̄ i di-
eb⁹ alijs. e. e. de vi. et ho. cle. cū d̄corē. et de
sta. mo. cū ad mōasteriū. et de ferijs licet. **Vt**
aut istis hoies meli⁹ possint vacare debēt vt
dictū est supra abstinere ab oī s; uili ope. vt a
mechāicis agculturis et ab alijs secularib⁹
negocijs. scz mercaturis placitis sentētis. iu-
dicijs sacramtis nisi cā faciende pacis. e. e.
oēs. et de cōse. di. 3. rogacōes. et. xv. q. iij. c.
j. et. ij. **Vñ** nec sentētia lata nec iudicialis p̄-
cess⁹ fact⁹ in festis ob dei reuerentiā s; uādis
etiā si p̄lea cōsēāt tenz nisi necessitas cogat.
vt si res esset tpe peritura l pietas suadeat.
vt si sic cā debiliū vel miszabiliū p̄sonaz vt
dicit bern. et hoc i dieb⁹ e. e. q̄st^r.
et exprimūt ibi oia festa sup̄dicta et septē di-
es dñice passōis. nō tamen ponūt ibi tres di-
es rogacōm **Qd̄** aut dicit^r e. e. oēs q̄ sacram-
ta p̄stare non debent in diebus huiōi intelli-
gend nisi p̄ pace vel aliēa necessitate. vel se-
cū dum bern. p̄fide p̄ obediētia p̄ fama. e. e.
de. elec. significasti. dicit hosti. ibidē i glo.
q̄ h̄ et si sic honestū nō tamē necessariū. vnde
generaliter nō s; uat. **Itē** nō debem⁹ infestis
flectere genua n̄ i trib⁹ cāib⁹. vn⁹ est cum
episcopi consecratio vel clericoz ordiācō ce-
lebrat^r. Tūc em̄ cōsecns et cōsec^r tm genua flec-
tere p̄nt s; m q̄ mod⁹ cōsecōis requit **Scd⁹** ē

cū ex duocōe aliq̄s i secreto genua flectit. ex
 e. qm̄/3 e cū ex duocōe flectit q̄s i eleuatoe
 corpis xpi. qd̄ etiā de osuetudie obs̄ua. hec
 rap. Possunt aut̄ oib̄ dieb̄ feriat̄s agi ea q̄
 sunt volūtarie iurisdicōis vt adoptio emāci-
 pacō excōmunicacō absolucio. vbi n̄ req̄rit cāe
 ognicōez puta i c̄mib̄ notorijs et māumissio
 C. e. act. 2. §. i. his. Itē ea q̄ fieri ncc̄itas vt get
 pietas suadet. vt ex. e. d̄quest. vt get aut̄ fi
 eri ncc̄itas agcultura. piscacōz vt cū multitu-
 do pisciū imergit. terre fossurā. mūdacōz vi-
 neaz qd̄ itelligi d̄z cū hec ita fieri n̄ p̄nt in
 alijs dieb̄. ne occasiōe mōm̄i pereat amodi-
 tas concessa p̄uisione celesti. vt. C. e. oēs hec
 gof. Vñ s̄m rod. si iacēb̄ segetib̄ in agris
 aut fenil̄ i p̄atis tēpestal̄ imineat aut pluuia
 q̄ corūpet aut d̄teriozaret ml̄ tū talia a solo
 sepata. d̄ni illaz n̄ sunt phibēdi eas re-
 mouere s̄ p̄nt idēnitati sue p̄cauere. Carnifi-
 ces etiā et picerme q̄ i festis p̄parāt ea q̄ ome-
 dē debēt i craftino i mercato l̄ i stacōib̄ suis
 et ceteri q̄ p̄parāt victualia i festis si n̄ potue-
 rūt i die p̄cedn̄i amode p̄parare aut p̄para-
 ta sine piculo r̄szuare mortalitē n̄ peccāt. Oro
 q̄nta aut ncc̄itate liceat i festis opari pot̄ e
 limitād ad arbitriū boi viri q̄ ad aliq̄ doctri-
 nā gnālē. Nō ē etiā dicend̄ q̄ p̄pter modicū
 op̄ hō mortaliter pecc̄z s̄ q̄tū op̄ hō s̄n pec-
 cato facē possit ē recurēd̄ ad arbitriū boi vi-
 ri. h̄ rod. Itē nota s̄m rap. q̄ eccl̄a. i. e. ps̄ lo-
 ci l̄ si amode n̄ p̄t ep̄s adiri p̄biter simplex di-
 seret. idulge p̄t ill̄ q̄ iustū h̄nt bellū et arcā
 t̄ magna ncc̄itate p̄nt arare. fruct̄ colligē
 fossata facere et alia huiōi i diebus d̄nicis et
 alijs festis. p̄pter p̄clm̄ hostiū. p̄terq̄ i maio-
 rib̄ festis. et tūc etiā. si maior ncc̄itas appare-
 rz ad victū ncc̄ariū acq̄rēd̄. ita tñ vt d̄ ill̄ stu-
 dant p̄ posse largiozes el̄as erogare. xxij. q̄.
 s. si nulla. ex. e. licet. hec rap. Et addit rod.
 q̄ possit ncc̄itas eē tāta. et tā notoria q̄ auto-
 ritate p̄pa possent facere talia. hec rod. Itē si
 vtget ncc̄itas. fieri q̄stioēs latronū et maxie
 p̄sauroz p̄ qd̄ multoz sal̄ p̄curat. vt. C. e.
 puiciāz. Itē si vtḡ ncc̄itas appellari. vñ nō
 quolibz rpe appellat. vt. C. e. l. i. In exercē-
 da aut̄ appellacōe silis ē obs̄uātia feriaz. so-
 leniū et r̄pētinaz qz i neutris appellacōe exer-
 cet. vt. C. e. l. i. tñ n̄ d̄putat̄ omēs dies. vt. C.
 d̄ appel. l. 2. §. i. Dietas vō suadet dari tuto-
 zes et curatozes pupillis et alijs miserabil̄
 b̄ p̄sois. vt. ff. e. l. i. §. excipiūt. Suadet etiā
 disciplinā populārē et silr̄ sc̄lasticā et cleris-
 calē. vt. ff. e. vii. Suadet etiā p̄nēntia ad
 pacē et d̄cordiā. vt. C. e. l. si. Scied̄ etiā q̄ i
 temporib̄ his in quib̄ agi nō potest si tñ ac-
 tio sit peritura eaten̄ p̄cedit̄ vt litis d̄testa-
 tio vel executoris d̄uētio. fiat. vt in d. §. exci-
 piūt. In duob̄ aut̄ mētib̄ q̄ ḡta fructū d̄
 cedūt. agi potest ex d̄sensu partiū. qd̄ qd̄ nō
 d̄tigit i feris statuas ob honozē dei p̄cipif
 vel ciuitatis. vt. ff. e. si feriat̄s. et ex. e. c. si
 i si. hec gof. S̄ nunqd̄ i festis laborari p̄t
 ad op̄ paupu. puta agros eoz arādo l̄ qd̄ri-
 gādo vel alio. s̄ credo q̄ sic. si hoc fiat pu-

re p̄pter deū. d̄mō nō sit a p̄latis phibitum
 et osuetudini loci d̄trariū. ita tñ q̄ n̄ p̄ die to-
 tā nec vsqz ad fatigacōz magnā nec etiā p̄p-
 ter hoc omittat̄ audire missam. Cum his due-
 mt rich. vt patet ex p̄dictis et rod. Nunqd̄
 mortaliter peccāt qui ad mercata vadūt q̄ in
 d̄nica vel alijs festis maxie p̄cipuis fiūt. s̄
 s̄m rod. si q̄s faciat h̄o aliq̄n p̄ sua ncc̄itate
 nō osuetudinarie n̄ peccat mortaliter. si aut̄ du-
 cat i osuetudiez aut h̄o facit ex i. p̄ba cupidi-
 tate lucēdi vt faciūt mercatozes q̄ p̄pter fre-
 q̄ntāda mercata et nūdinal̄ vix aut nuq̄ eccl̄i-
 as intrāt mortaliter peccāt. mercata tñ q̄ fiūt
 de victualib̄ d̄petētib̄ ip̄is festis. n̄ sunt il-
 licita aut facile phibēda. dū tñ p̄pter h̄o non
 dimittāt audire dina officia. Quid d̄ illis
 q̄ i vigilijs festoz feriādoz mittūt equos l̄
 alia ad ferēda ncc̄aria i die festo. s̄m rod.
 q̄ si ea q̄ afferē sint ncc̄aria ad die festi. ita q̄
 sine eis n̄ possent ip̄z amode trāsire nec an̄ su-
 p̄ his habēdis sibi poterāt p̄uidere. p̄nt excu-
 sari p̄ ncc̄itatē. al̄ n̄ maxie si faciāt h̄o i festo
 vt habeāt sua vehicla et alia ad quotidiana
 opa exercēda p̄ huiōi ei ncc̄itatē sūt excusabi-
 les vectozes mercū et vinoz ad loca remo-
 ta. cum sine graui incōmodo nō possent in fe-
 stis vacare ab eūdo et qd̄ri gādo. Quid d̄ ill̄
 qui a d̄nis suis opari cogūt i festis. Respon-
 det rod. q̄ si faciāt hoc iusto metu iducti vi-
 det̄ posse excusari. qui vō debēt d̄nis suis ve-
 cturā bladoz et afferūt dieb̄ feriādis vt di-
 eb̄ alijs vacare p̄p̄s laboribus liberi. pos-
 sint n̄ sunt excusabiles nisi forte ad hoc ar-
 ncc̄itas eos cogat. Quid de scolarijs. Res-
 p̄dit rod. q̄ n̄ licet eis dieb̄ feriat̄s aliqd̄
 grade de q̄terno i q̄ternū trāscribere. lectōes
 tñ suas q̄s sine scriptura nō possent memorie
 omēdare vel sermones quos stilo vel plūbo
 notauerūt possunt scribere et etiā lectōes li-
 broz quos audiūt emēdare. Quid de bar-
 banjs et minorib̄ l̄ vectozib̄ p̄grinoz
 i suis vehiclis aut iumentis aut de ferratozi-
 bus equoz. Resp̄det rod. q̄ credit eos excu-
 sari posse si faciāt hoc p̄ncipaliter p̄pter ne-
 cessitates eoz quibus opas huiusmōi faciūt
 si vero talia faciant p̄ncipaliter p̄pter que-
 stum aut imp̄bā cupiditate nō debent excu-
 sari. Illi aut̄ qui faciunt i huiusmōi festis bar-
 bam sibi radi aut equos ferrari sunt excusa-
 biles si sup̄ his non poterūt antea sibi amode
 p̄uidere. Quid d̄ viatozib̄ et cursozib̄
 Resp̄det rod. q̄ siue hec faciant p̄ pecunia
 siue non. non audet eos d̄demnare. Maxime
 cū secūdum legem d̄cessum fuerit ire in saba-
 to licet n̄ vltra mille passus qd̄ iter sabbati ap-
 pellatur actuum. j. Quid de molendinis
 ad ventū l̄ ad aq̄. Resp̄d̄z rod. q̄ cū offic-
 um huiusmodi molendinorum expleri possit
 sine magna opera hominis credit seruandam
 osuetudinem esse regionis non p̄phibitam a
 prelat̄s circa feriationem a talibus in festis
 feriandis. de molendinis autem que trahun-
 tur per iumenta credit q̄ equi quiescere de-
 bent diebus feriādis. siue celebrandis cum

V. p̄pter p̄cip̄by laborē

no. v. d̄mō

scd3 legē n̄ tm̄ hoies scd etiā iumēta sabbaro
sint vacare iussa exo. xx.

De quarto p̄cepto ti. xxiiij.

Qonsequenter considerandū ē de quarto p̄
cepto qd̄ po^o exo. xx. sic honora patres
tuū et matrē tuā ut sis lōgeu⁹ sup ter-
rā deu. v̄o. v. d̄z sic. honora patrē tuū et. m. t.
sicut p̄cepit tibi d̄ns ut lōge tpe viuas. et bñ
sic tibi. hic ergo p̄rio considerādū ē de huiōi p̄-
cepti iussione. scdo de p̄missionis additōe. 3°
de h̄ p̄cepti obligatōe. Circa p̄mū q̄runt²
plura scz q̄s d̄z pater et m̄r i hoc p̄cepto. **H**
p̄r d̄z multipl̄r. s. creatōe ut de⁹ deu. xxxij. nō
ne ipse ē p̄r tu⁹ qui possedit fecit et creauit te
plātōe ut platus. ut ibidē. Interroga p̄rem tu
um et an. ubi zc let p̄pagatōe scdm carnē. Oī-
bus his modis p̄t hic accipi p̄r. Ozeceptū em̄
ill^o p̄t itelligi tripliciter. p̄rio scdm qd̄ ē esse
a lege nature. scdo scdm qd̄ ē legis scripte a
deo ispirate. tercio scd3 qd̄ accipi² scd3 allego-
riam i p̄prie. p̄rio mō itelligit² pater carnalis
natura em̄ n̄ nouit nisi patrē carnalē q̄ ē prin-
cipiū i esse nature. Scdo itelligit² p̄r spūalis.
lex em̄ scripta reputet p̄rez n̄ tm̄ illū qui ē p̄ri-
cipiū i eē nature s̄z ec̄ illū q̄ ē p̄ripiū p̄ miste-
riū i esse gr̄e scdm i^o con. ij. i xpo hiesu p̄ euā-
gelii ego vos genui. 3° mō ē de⁹. Dicendū ē
ergo qd̄ hic p̄p̄e et p̄se honorari p̄cipit² hō qui
ē p̄ripiū i esse nature v̄l i esse gr̄e. vñ dicit
glo. sup i^o deu. v. honora p̄rez. s. carnalē vel
spūalē. Allegorice tm̄ et im̄p̄e de⁹. vñ glo.
alia ibidē dicit deū et eccliaz. Et silr p̄ accns
sic em̄ i dilectōe p̄xiimi itelligit² amor dei. sic
i honore p̄ris itelligit² honor dei a quo oīs
p̄rinitas i celo et i terra noiat. p̄p̄e aut̄ et p̄ se
honorari p̄cipit² de⁹ i p̄rio p̄cepto. **H**ec alex.
d̄ an. **C**ū quo consistit honor iste. **H** i duob⁹
scz i reuerētia et sustētatōe ut dicit glo. sup i^o
eph. vj. honora patrē zc. reuerētia consistit i tri-
bus scz i affectu timēdo p̄ris offēlam ex amo-
re. leui. xix. vnusq̄sqz p̄rez et matrē timeat. In
effectu. s. obediēdo eph. v. filioli obedite p̄-
entib⁹ v̄ris. In signo scz assurgēdo et h̄mōi
sic sumit² honor Ro. xij. cui honorē honorez
v̄tz p̄ glo. Sustētatio etiā consistit i trib⁹. s. i so-
lacio verboz. **H**ier⁹ nemo p̄rez asperis ver-
bis ledat hoc filij loquant² qd̄ parētes dele-
ctat audire. In h̄ntio opm̄ ecc. iij. q̄ timet do-
minū honorabit parētes et q̄ d̄ns seruiet his
q̄ se genuerūt i ope et h̄mone. In exhibitōe ne-
cessarioz. vñ eph. vj. honora p̄rez zc. glo. ho-
norare patrē ē ei reuerētia exhibere et neces-
saria ministrare. et hoc mō expoit d̄ns h̄ p̄cep-
tū **M**ath. xv. Debet² aut̄ vterqz honor p̄dict²
scz reuerētie et sustētatōis tā p̄ri carnali q̄ spi-
rituali. qz em̄ vterqz ē p̄ripiū iō debet² veri-
qz reuerētia. qz etiā vterqz idiget iō vterqz de-
bet² sustētātō. Oreterea i p̄re carnali ē spūalis
rō reuerētie. rō gnātōis ecc. vij. mem̄to qm̄ ni-
si p̄ illos n̄ fuisses. et i p̄re spūali p̄eminētia
sublimitatis Ro. xij. oīs aīa p̄tātib⁹ sublimi-
ozib⁹ subdita sit. sc̄ i p̄re carnali ē spūalis rō
sustētātōis rō educatōis ecc. vij. retribue ill^o
qm̄ et illi tibi In p̄re vō spūali dispēsātō istru-

ctōnis Gal. vj. cōmunicet aūc̄ is q̄ catheziza²
verbo ei q̄ cathezizat i oīb⁹ bonis. **H**ec alex.
an. **P**otest etiā dici qd̄ parētib⁹ in p̄tū huiōi d̄-
bet² honor reuerētie s̄z sustētatio et alia debē-
tur eis rōe alicui⁹ accidētis scz rōe idigenti-
vel alicui⁹ hui⁹ mōi. et qz qd̄ ē p̄ se. ē p̄ri⁹ eo
qd̄ ē p̄ accns Ido spēalr p̄cipit² honoratō pen-
tū in qua sic i quodā p̄cipali mādari intelli-
git² et sustētatio et qd̄quid aliud parētib⁹ de-
bet². **H**ec tho. **N**ota etiā scd3 tho. qd̄ i p̄cepto
isto itelligit² mandari qd̄quid p̄inet ad redē-
dendū debitū cuiqz p̄sone sicut scd̄ariuz in-
cludit² in p̄cipali. **N**ota etiā scd3 alex. an. qd̄
scd3 p̄p̄am rōem nō p̄cipit² hic nisi honor e⁹
q̄ p̄t dici p̄p̄ie pater vel mater. i. p̄ripiū p̄
generatōz scz carnalē vel spūalē. i. patris
carnalis vel spūalis. s. plati. Scd3 cōmunez tm̄
rōz p̄t reduci ad hoc p̄ceptūz honor senis qui
d̄z pater etate. sic d̄z. **T**pt. iij. seniozē ne in-
crepaueris. s̄z obsecra ut pater. Et honor reg⁹
q̄ pater d̄z miscdia. ecc. vij. In iudicando esto
pu. misericors ut pater. Et honor socij scd3 qd̄
supior estimat². Et honor cuiqz p̄sone alij ex-
hibendus. **C**ui⁹ v̄tutis ē act⁹ honorare pa-
trē. **H** qd̄ ē act⁹ cuiusdā v̄tutis spūalis q̄ pie-
tas d̄z. et a tullio pars iusticie po^o. ut infra i-
scdo li. tagit². Cum em̄ ad rōz iusticie p̄neat
qz debitū alij reddat. vbi inuenit² spūalis rō
debitū alicui p̄sone. ibi ē v̄r⁹ spūalis d̄tēta
sub iusticia. debet² aut̄ aliqd̄ alicui spūaliter
qz ē p̄ripiū p̄ducēs et gubernās i esse hoc
aut̄ p̄ripiū pietas respicit iquantū penit⁹
et patrie et his qui ad hoc ordinant² officiu⁹
et cultū ipendit et sic p̄tz qd̄ pietas ē v̄tus spe-
cialis ad iusticiā reducibilis et qd̄ ad eā p̄tinz
honorē penit⁹ exhibere. **N**ota qd̄ tullij di-
cit qd̄ hec v̄tus. s. pietas exhibz parit⁹ et pa-
trie officiu⁹ et cultū. ut officiu⁹ referat² ad ob-
sequiū. cult⁹ vero ad reuerētiā et honorē. qz
ut aug. dicit. x. d̄ ciuitate dei. colere dicimur
hoies quos honorificatione v̄l recordatōe l̄-
p̄sentia frequētam⁹. Et quidā in cultū penitū
itelligit² cult⁹ oīm cōsanguineoz qui sic d̄nr
qz ex eodē patre p̄cesserunt v̄tz p̄ pbūm. viij.
ethi. In cultū vō patrie itelligit² cult⁹ d̄ciuiū
et oīm p̄ne amicoz. et iō ad hos p̄cipaliter
pietas se extēdit. Sic ergo cult⁹ et officiu⁹ ut
dicit tullij debent² oīb⁹ sanguine iunctis et
p̄rie beniuolis. n̄ tm̄ eque oīb⁹ s̄z p̄cipue pen-
itibus. Alijs aut̄ scd3 p̄p̄az facultatē et decen-
tiā p̄sonarū. **C**ū hoc itēz nota qd̄ sicut dicit
aug. x. de ci. dei more vulgi. nomē pietatis ē
tā i opib⁹ miscdie frequētāt² qd̄ iō arbitoz
euemisse qz hic p̄cipue fieri de⁹ mādat ea q̄ si-
bi p̄ sacrificijs placere testat² ex qua etiā cō-
suetudine factū ē ut ip̄e de⁹ p̄ri⁹ dicat². **S**ed
quare nō ē datū p̄ceptū de honore filioz et
alioz hoim sicut de honore penitū. **H** rō na-
turalis n̄ statim dicitat qd̄ aliqd̄ sit p̄ alio faci-
endū nisi cū hō aliquid d̄z. debitū aut̄ filij ad
patrē ē maxime manifestū. et ideo nō ponitur
sub aliquo p̄cepto decalogi ut aliqd̄ benefi-
cium vel obsequiū alicui nisi parētib⁹ impē-
dat². parētes aut̄ n̄ vident² esse filijs d̄bitozes

pe de mlti

In quo consistit honor

Alc 2 d/pt

32

propter aliqua beneficia ab eis recepta. s; potius
 us eouerso filio qd aliqd pns et pres amat
 filios ut aliqd ipoz. ut dz. viij. ethi. vn eisdē
 roib; nō ponūt aliq pcepta pntētia ad amo
 rē filioz. quib; nō ponunt aliq pcepta ordi
 nātia hoiez ad seipz. **¶** Quare iter pcepta scde
 tabule pzo po' pceptū de penab; honorādis
 h; q' h' est rōe picipij cui' honor picipitur
 vñ sic in ordie ad deū primū pceptū ē de ho
 noze picipij qd est deus in prima tabula. ita
 in ordie ad pximū primū pceptū ē de honoze
 picipij qd ē hō i scda tabula vñ sic dicit hu
 de scdo vic. vtrobiq; picipij dignas honozā

¶ Circa scōz q' rūt pl'a scz q're magis pmitit
 pmiū i pzo pcepto et in q'ro q' in alijs
 pceptis. **¶** Hoies vt in plibus ad vtilitatem
 aliquā ordināt suos act; et i ill' pceptis op
 tunt pmissionē addere pmiij. ex quib; nlla vi
 debet vtilitas sequi vel aliq vtilitas impedi
 ri. qz vero pntes iā sunt in recedēdo nō expe
 ctat vtilitas de eis. et iō huic pcepto addit
 pmissio. Silt et pcepto pzo d' p'hibitōe p'do
 latrie qz p hoc videbat' a p'pares vtilitas im
 pediri. quā hoies credūt se p pactū cū d'moni
 bus mictū. d'sequi posse. **¶** Quare lōgeuitas p
 mitit' p pentū honoze. **¶** q' d'gruū est vt ei
 qui gratus ē beneficio beneficiū d'seruet'. in
 gratus aut' beneficō priuari meret'. benefici
 um aut' vite cozpal' post deū a pentib; habe
 mus. et iō pntes honozās q' bñficio gratus
 meretur i vita d'seruari. qui vō nō honozat tā
 quā ingrāt' meret' vita priuari. qz vō lōgeui
 tas n' alliceret nisi cū p'speritate ess; iō deu
 qd exodū explanat. lōgeuitatē pmissā i ero
 iunctā h're p'speritatē determinat addēs et be
 ne sit tibi s; alex. qz vō bona vel mala pntia
 nō cadūt sub merito vel demerito nisi in q'cū
 ordinant' ad futurā remuneratōz. iō qñz s; m
 occultā rōem diuioz iudicioz q' maxie remu
 neratōz futurā respiciūt. aliq filij pij i pntes
 citius decedunt. aliqui vero impij in eos diu
 tius viuūt s; m d'ho.

¶ Circa terciū qd est d' obligatōe h' pcepti
 querūt' pl'a scz i q'bus tenet' filio p'i obe
 dire. **¶** s; m g'd' supioritatis ē mod' obediē
 onis. qz vt dz. ho. xij. ois ptās a deo ē. et ois
 aima ptāibus sublimiorib; subdita sic. ē aut'
 supioritas d'stituta in spūalib; et t'palib;. et
 in t'palibus dupliciter scz q'tū ad regimē rei
 publice et p'prie familie. pzo mō p'est p'latas
 spūalis. 2° p'latas secularis. 3° p' carnalis. Si
 cut ergo determinat' obediētia p'lati spūalis i
 spūalibus et p'lati secularis i t'palib; reipub
 lice. sic obediētia p'ns in dispositōe reifamili
 aris. et s; m hoc p't dicit q' filio patris familias
 tene' obedire patri i oibus p'pabiliter pntē
 tibus ad necitatez vel vtilitatē reifamiliaris
 sic intelligi debz illd ad col. iij. filij obedite
 pentibus vestris in oibus. et filii mō intelligi
 debēt auctoritates d'siles. **¶** Qd' at' dz deū. xxi
 si genuerit hō filiū d'umacē q' nō audiat p'ns
 et matris impiū lapidib; obzuet eū ois ppl's
 quo debz intelligi oñdit' in se. auctoritate vbi
 dicit' monita p'ns audire d'rempēs et d'messa

toibus vacans at; luxurie. vñ d'remp' corre
 ptōis ē p'ctm et malicia d'uersatōis q' nō cozi
 git' p monita p'ns. vñ p'z q' filio tenet' obediē
 re patri i disciplina bonoz moz. qd' intelligi
 debz de necessarijs ad salutē. **¶** hec alex. an. **¶**
 Nota ergo q' filio q'diu vūc' bonis p'ns debz
 ei obedire in exercitacōe actū virtuosoz. si
 ue salubziū. i dispensatōe t'paliū et submisstra
 tōe obseqoz. qñ ec' viuūt seorsū a patre riuere
 debz s; m eius impiū. et si expedit submisstrare
 obsequium. si tñ p' aliqd p'cipiat qd' sit cōtra
 salutis p'fectū nō ē ei obediēdū s; m illd luc.
 .xiiij. qui nō odit p'rem. s; c' **¶** Vtrū honoz sit

exhibend' ex hoc pcepto malo p'latō et vide
 tur q' n. qz. j. d'bi. v. qui bñ p'sunt cē. glo. vt ei
 spūaliter obediāt et exteriōza exhibeāt s; ille
 honoz nō determinat' nisi bñ p'sidenti ergo cē.
 cōtra ibidē alia glo. Ille duplex honoz exhibē
 dus ē oib; p' b'ns. s; maxie his q' laborāt vbo
 et doctrina. **¶** s; m alex. an. malo p'latō ho
 noz debet' q'diu ab ecclia tolerat'. Et licz ma
 le p'sideat haberi debz vt bñ p'sidens quousqz
 ab ecclia deponat'. vñ nō debēt debita ei sub
 erabi a subditis. Et generaliter ē dicend' q' in
 ferioz nō est iudicare de ep'is vtz. scz bñ op
 ent' ho. xiiij. tu q's es q' iudicas alienū s;uum
 tñ eos dñs iudicabit p'la. iij. stat ad iudicand'
 dñs et sequitur verbū ad p'latos. vos depalti
 estis vineā meā. ra. pa. est i do. vñ. hec alex.
 an. **¶** Vtz filio accusat' as p'rez hereticū soluat
 hoc pceptū. **¶** hereticus aut' sibi tm obfuit
 vt qñ heresis ē occulta. aut etiaz alios p'aua
 doctrina corūpit. Et hoc scdo mō tenet' filio
 accusare p'rem. s; pzo mō n' tenet'. Ratio hui'
 est qz honozē p'ns celestis tenet' p'ferre hono
 ri patris carnalis. vñ p' carnalis qui d'hono
 rat p'rez celestē nō ē sustentād'. vñ in tali cāu
 tenet' illud euāgelicū qui honozat p'rem aut
 matre plus q' me nō est me dign'. et in deu
 in laudē leui. dicit' q' dicūt patri et matri ne
 scio vos. **¶** hec alex. an. **¶** Vtz occasiōe religi
 onis sint p'termittēda pietatis officia i paren
 tes. **¶** religio et pietas sūt due v'tutes nulla
 aut' virtus alij v'cuti repugnat. qz s; m p'hm in
 p'dicamētis bonū nō est bono d'rariū. vñ nō
 potest eē q' pietas et religio se mutuo impe
 dian. ad pietatē aut' p'inet exhibere pentib;
 officiū et cultū. s; m debitū mod' n' est aut' de
 bitus mod' vt hō plus intēdat ad colendum
 p'rem q' deū. s; ut dicit amb'. sup luc. nccitu
 dimi generis. diuie r'ligiois pietas anfert'. Si
 ergo cultus pentū a cultu dei nos abstraherz
 iam cultui pietatis pentū insistere ess; cōtra de
 um ideo in tali cāu p'termittēda sunt pietatis
 officia in pntes p'pter religiois diuinū cul
 tum. **¶** Vñ i hoc cāu dicit h'ero. i epl'a ad elyo
 doz. si p' in limme iaceat. si mr vbera q'bus
 te lactauit oñdat. p' calcatū p'ge p'rem. p' cal
 catā p'ge m'rez. et siccis oculis ad vexillū cru
 cis euola. summū gen' pietatis ē in hac re eē
 crudelē. Sic etiā dñs dicit luc. xiiij. si q's ve
 nit ad me et nō odit cē. Si vero exhibēdo pen
 tibus obsequia debita nō abstrahat' q's a cul
 tu diuio hoc iam ad pietatē p'nebit et sic nō

oportebit propter religionem deserere pietatem et in hoc casu dominus math. xv. r. d. arguit phariseos quod religionis intuitu honorem parentibus debitum subtrahere docebant. Et sic patet quod si penitus nostris carnalia obsequia nostra sint necessaria. ut sine his sustentari non possint. nec nos ad aliquid contra deum inducant. eos intuitu religionis deserere non debemus. Si autem sine peccato eorum obsequijs vacare non possumus. vel etiam sine obsequio nostro sustentari possint. licet eorum obsequia omittere ut amplius religioni vacemus. de hoc li. ij. ti. lxxij. c. Quid de religiosi in hoc casu dicendum. Et aliter et aliter est de constituto in seculo et de professio in religione. primus enim si penitus habet qui sine eo sustentari non possint. non debet eis relictis religionem intrare. quia transgredietur preceptum de honoratone parentum licet quidam dicant quod etiam in hoc casu licite posset eos deserere deo committendo curam eorum. sed si quis recte consideret hoc esset temptare deum cum habes ex humano consilio quid agere periculo sub spe diuini auxilij penitus exponeret. Si vero sine eo penitus possent vitam transigere licet sibi parentibus relictis religionem intrare quia filij non tenentur ad sustentatorem penitus nisi in necessitate ut dictum est. licet inquit eis intrare etiam contra prohibitorum penitus quia quilibet ingenuus est liber quantum ad pertinencia ad dispositorem sui status presertim in his que sunt obsequij diuini. Et magis est obtemperandum patri spirituali ut viuamus quam penitus carnis hebr. xij. vn. dñs ut legitur math. viij. et luc. ix. reprehendit discipulum qui statim volebat eum sequi intuitu sepulture patris. poterat enim per alios se pelari ut dicit er. so. Sedus autem se professus in religione reputatur quasi mundo mortuus. unde non debet occasione sustentatoris penitus exire claustrum in quo ipso desepelitur. et iterum se negocijs secularibus implicare. Tenetur tamen salua sui placati obedientia et sue religionis statu. prius studiū adhibere quō subueniat parentibus eius. hec tho. et satis dicitur cum alex. an. Preterea si talis non sit obligatus ad exhibitorem corporale honoris parentum. est tamen obligatus ad exhibitorem spirituale scilicet in reuerendo. in solando. orando. ad bonum inducendo. et salute anime procurando. in exhibitore one enim spirituali maxime habet profici. hoc preceptum in quo est confirmatio ad deum. hec alex. an. in 3o.

De quinto precepto. ti. xxv.

Consequenter considerandum est de quinto precepto quod est non occides exo. xx. et primo de ipso homicidio quod ibi prohibetur explicito. secundo de alijs iniurijs que committuntur in personam proximi prohibitis implicito ut p3 ma. v. Circa primum primo videndum est de breui huius precepti expositione. secundo ad maiorem instructionem de multiplici circa hoc dubitatione. Circa primum sciendum hoc preceptum explicito prohibet homicidium. implicito vero omnis motus ire sic explicat dominus. Est autem homicidium hominis ab homine facta occisio. prohibetur ergo homines occidi ab homine. ab homine inquit ut ab homine siue ut est homo. non autem ab homine ut a lege siue ut est legis minister dummodo non desit iustus ordo. iusta causa iustus animus. unde non prohibetur occisio iusta sed iniusta. est autem iniusta

si desit aliquod trium predictorum. deest autem iusta causa cum aliquis sine merito occidit. deest ordo iustus cum occidit ille qui non est legis minister. deest iustus animus cum iudex occidit libidine vindicte non amore iusticie. Est autem homicidium tripliciter. primo voluntate ut cum fit ex intentione. secundo casu ut cum fit propter intentionem. et hoc potest esse tripliciter scilicet vel dando operam rei illicite vel licite. et ad hoc adhibendo debitam diligentiam. vel non adhibendo. In primo casu et 3o non excusatur a toto sed a tanto. in secundo excusatur a toto. tertio fit homicidium ex necessitate et hoc autem necessitate vitabili. ut cum fugere potest et non vult propter verecundiam vel causam aliam. Sicut inenitabile ut cum quis occidit alium non libidine vindicte sed amore conseruationis vite et anime. ne scilicet perdat vitam et animam et hoc cum moderamine inculpate tutele primo modo excusatur a tanto. secundo modo occidit imperfectis non perfectis. et excusatur a toto sicut aug. li. de libe. ar. et hec ad pns de differentijs homicidij sufficiat. quia infra li. vij. ti. xij. de ipis plenius agetur.

Arca secundum queruntur plura. scilicet utrum occidere plantas et alia brutia sit peccatum vel sit contra illud preceptum. Et quod non. ut enim dicit aug. i. de ciuitate dei quod dictum est non occides intelligitur de homine. nullus ei peccat ex hoc quod vitur aliqua re ad hoc ad quod est. ex ordinatione autem dei plante ordinantur ad usum animalium. et animalia ad usum hominum quod fieri non potest sine mortificatione eorum. dicit enim gen. i. ecce dedi vobis omnem herbam et vniuersa ligna ut sint vobis in escam et cunctis animam. et gen. ix. dicitur omne quod mouetur et viuit erit vobis in cibum.

Nec obstat quod occidit hominem vel ouem alterius determinata statuitur pena exo. xxij. quia talis peccat non quia bouem occidit. sed quia homini damnū in sua re facit. Unde non dicitur sub peccato homicidij sed furti vel rapine. Utrum liceat occidere hominem peccatorem. Et quod sic exo. xxij. maleficos non patieris viuere. et ro. xij. non sine causa gladium portat. dei enim minister est vindex in iram et qui male agit. Secundum enim aug. in quoniam super math. cum homo ab homine occidit hoc fit aut cupiditate nocendi sic fit ab hoste. l' iuste aliquid auferendi sic fit a latrone aut ordine obediendi sicut fit a iudice. aut necessitate subueniendi. sicut fit a milite. in primo et secundo casu nulli licet occidere. in tertio autem et quarto licet. Omnis enim pars est naturaliter propter totum. unde videmus quod si expediat salutem corporis humani percussio alicuius membri. scilicet quia est putridum et aliorum membrorum corruptiuum. laudabiliter percidit. quilibet autem persona singularis comparatur ad totam diuitatem ut pars ad totum et ideo si quis sit comitati periculosus et eius corruptiuus propter aliquod peccatum. iuste occiditur ut bonum diuine conseruetur. Si ergo maleficus occidatur amore obedientie seu iusticie. non peccat iudex condemnans. nec minister a iudice iustus occidens peccat tamen uterque si faciant hoc iuris ordine non seruato. xxij. q. iij. c. p. l. et. q. v. miles. Nec obstat quod dominus math. xij. p. bibit exurpari zizania que sunt filij nequam.

ve ibidem dicit qz hoc fecit ut parceret mci
 co. i. bonis qd fit qm mali non possunt occidi
 quim sil occidant et boni vel qz latent inter
 bonos vel qz habent sequaces multos ita qz
 sine piculo bonoz nō pnt interfici. ut dicit
 aug. dtra pmenianū qn vero ex occisiōe maloz
 rū nō imminet piculū boīs s; magis tutela et
 salus. tūc mali licite pnt occidi. **U**trū liceat
 psonē priuate hoīez peccatozē occidere. **S**ed qz
 nō. vñ aug. j. de ci. dei. qui sine aliq publica
 amistratōe maleficū interfecerit velut homi-
 cida repurabit. sic em dictū est. occidere ma-
 lefactorē licz inq̄tū ordinarē ad salutē totius
 dūitatis et iō ad illos tm panz qb; cura omic-
 ticar dūnitatis seruāde. **P**reterea dē in legē
 da beate lucie. hō potest eē mister mortis nō
 vire. qz omīs vita est a solo deo. nec eam deus
 dare voluit p misterīū alicui. sic em auferre
 rem alicui sine auctoritate et volūtate ei; nū
 quā licet. sic et multozoz occidere qd ē vi-
 tam auferre sine dei volūtate et auctoritate nū
 quā licebit **deu. xxij.** et ego occidā e; vi. fa.
 p. cu. c. **E**deo qz quicūqz nō accipit p̄tatem vl
 a diuina auctoritate q̄ est in lege. vl ab eius vo-
 luntate scz agnita ex inspiratōe. si interficit
 dtra illud p̄ceptū facit. **N**ec obstat qd **exo. xx**
xi. p̄cepit moyses. occidat vnusquisqz proximū
 suum p peccato vituli cōflatis qz fecerunt
 hoc ex dñi p̄cepto. **U**trū liceat clericis ma-
 leficos occidere. **S**ed qz non. **i. thi. iij.** Oportet
 ep̄m sine crimie esse nō violentū nō p̄cussorem
 et bñ. ad eugenīū li. de cōsideratōe dic aggre-
 dere subditos sed verbo nō ferro. quid denuo
 vsurpare gladiū temptes quē semel iustus es
 ponere in vaginā scz in petro cui dictū ē. mī-
 te gladiū tuū in vaginā. **R**atio hui; est. qz hō
 p̄cepto nō occides phibet quilibz occidere
 sua auctoritate. qz ergo mistris veteris testamē-
 ti erat auctoritas omīssa. mistris vero noui te-
 stamēti nō est accessa ut p se interficiāt. idō ex
 dsequēti phibent illo p̄cepto clerici interfi-
 cere in cā iusticie. **R**atio aut hui; est qz ipi sūt
 clerici ad misterīū altaris in quo rēp̄sentatur
 passio xp̄i occisi. qui cū p̄cuteret n̄ p̄cutiebat
 ut dicit. **j. pe. ij.** mister aut debet suū dñm imi-
 tan s̄m illud **ecc. x.** s̄m iudicem populi sic et
 mistri eius. et iō nō op̄et eis qz p̄cutiant vel
 occidant. **N**ec obstat qz **pe. act. iij.** ananiā et
 saphirā interfecisse refert qz hoc p̄pria auctori-
 tate nō fecit sed potius dei sniam de eoz mo-
 te pmulgauit. vl potius eoz mortē quā dya-
 bolus inferre debebat p̄dixit et causaz scz cul-
 pam patefecit. **S**i obiciat qz impator auctori-
 tatem accepit a papa maleficos puniendi. di-
 cendū qz a deo p papam suscipit auctoritatē ut
 sit mister legis et iusticie diuine. **S**z ab ipa le-
 ge auctoritate habz vsus misterij iusticie. vñ
aug. in gōnibus leui. cū homo iuste occidit
 lex occidit nō tu. loquit iudici seculari. **S**i
 obicit qz ille facit cū auctoritate fit. vñ pa-
 pa et epi qui p̄positos habet et iudices in cā
 sanguis vident occidere. dicendū qz duplex
 est auctoritas scz iubendi et innuēdi. prima est
 penes impatorē. scda penes papā et p̄sbros.

hec em est p̄dicatio diuine legis et hortatio ut
 principes obediāt ei. de prima auctoritate nō
 de scda intelligi debet qz ille facit cuius au-
 toritate fit. vñ bñ. ad eugenīū li. iij. de cōsid-
 ratōe ostendit quō vterqz gladius ē ecclie scz
 materialis et spūalis. et qz ad eam p̄inet gla-
 dius materialis nō q̄tum ad vsū vel iustum
 s; q̄tum ad nutū. qui inq̄t materialē gladium
 negat tuū. nō satis mihi videt attendere ver-
 bā dñi dicentis. auerte gladiū tuū in vaginā
 ergo et ip̄e forte tuo nutu et si non manu tua
 euaginand;. alioquin si nullo mō ad te p̄ine-
 ret dicentib; aplis. ecce duo gladij hic. n̄ re-
 spondiss; dñs satis ē s; nimis est. vterqz ergo
 est ecclie scz materialis et spūalis. sed is p̄ ec-
 clesia. ille vero ab ecclia exercēd;. ille sacr-
 dotis is militis manu. sed sane ad nutū sac-
 dotis et iustuz impatoris. **U**trū alicui liceat
 se occidere. **S**ed qz non. vñ aug. j. de ci. dei. qz
 dictū est nō occides intelligit de hoīe. nec
 ergo alterz nec te. nec em aliud qz hoīem oc-
 cidit qui se occidit. est aut hoc illicitū. primo
 qz peccat dtra seipm. facit em dtra naturalem
 inclinātōz et legē. et etiā dtra caritatē qua qz
 libet tenet diligere seipm. et ideo semp ē pec-
 carū mortale. qz peccat in deū. sicut qz seruū
 occidit alienū peccat in ei; dñm. et etiā vsur-
 pat sibi iudiciū diuinū. p̄inet em ad deū solū
 mortis et vite iudiciū s̄m illd **deut. xxij.**
 ego occidā. et ego vi. fa. c. **N**ec obstat qz sam-
 pson se cū hostibus occidit ut habet iudiciū.
 .xvi. qui tñ numerat inter sanctos hebr. xj. qz
 ut dicit aug. j. de ci. dei. hō sibi spūs dei laten-
 ter suggestit. et eandē rōz reddit de qbusdā fe-
 mis sanctis quaz memoria ab ecclia celebra-
 tur. **N**ō obstat etiā qz razias qui se occidit lau-
 datur qz ex hoc nō laudat s; p̄pter zelū legis
 qui cōditur ex hoc qz se occidit licz occidere
 nō debuerit ut etiā dicit aug. j. de ci. dei. nul-
 lus sibi debet manū inicere ut effugiat hoīes
Sed obi; qz **math. x.** dicit. qui p̄didit aiām
 suā p̄pter me sal. fa. eam. et aiām vocat ibi vi-
 tam. sed qz se occidit illo desiderio de quo dic
 apls cupio dissolui et esse cū xp̄o p̄dit aiām
 suā p̄pter deū. ergo inueniet eam. **S**ed s. d. s. san-
 ctos ibi aiām dē vita aiālis qz debet vno mō i-
 terimi. alio mō saluari. s̄m ei platonē duplex
 est mors vna nature scz cū aiām egredit. alia
 virtutū scz cū p virtutes hō vicijs et volupta-
 tib; morit. prima ē expectāda. scda pcurāda
 p̄denda est em vita aiālis scda morte. nō pria
 si tñ illa prima p xp̄o inferat patienter ē su-
 stinēda. **U**trū liceat mulieri se occidere ne
 ab alio corūpatur. **S**ed qz nō qz nō debet in se
 dmittere crimē maximū qd est sui ip̄i occisiō
 ut vicer min; crimē alienū. nō em est crimen
 mulieris p violentiā violari si cōsensus nō af-
 sit. qz nō coinq̄natur corp; nisi de cōsensu mē-
 tis ut lucia dixit. fornicatō aut vl adulteriū
 est etiā min; peccatū qz homicidiū. p̄cipue sui
 ip̄ius. est etiā piculosissimū p̄ctm occidere se
 qz nō restat r̄pus ut p penitentiā illd peccatū
 expiet. **U**trū liceat alicui se defendēdo ali-
 quē occidere. **S**ed scdm rich. qz sic. et hoc patz

ad legem dicitur quod si quis occiderit fratrem suum...

Sam. p. 37

lucania vel mag. l. 2. p. 3

prio auctoritate. dicitur enim ergo. xxij. si effringens
fur suffodiens fuerit inuentus et accepto vul-
nere mortuus fuerit. percussor non reus erit sangui-
nis sed multo magis licet defendere vitam propria quam
domum suam. 8. de hoc et perba per. C. ad l. cornel.
de sic. l. ij. et. iij. et. ex. de hoici. significasti. ij.
vix enim vi repellere leges omnes et oia iura per-
mittuntur in fieri de cum modamine in pace tute-
le. v. dicitur glo. seruat equum moderamine si tantum
fiat illud quo omisso violentia repelli non possit. si
ergo violentum interficis si mortis periculum ab eo vi-
tare non poteris sine pena interficis. et per pauca
subdit. iniuriam vero illatam persone ex intervallo re-
pellere non licet. quia sic esset vindicta. et sic intel-
liguntur iura que videntur contraria. Secundo ostenditur
hoc ratione. omnes in hoc conveniunt quod interficitur no-
centem ut mister legis non est transgressor precepti
de non occidendo. sed qui vult iniuste alium occidere
est nocens secundum legem humanam. et etiam propter divinitatem
quia propter hoc est in mortali peccato. et qui defendendo
se tale occidit. eum occidit ut mister legis quia lex
sibi concedit ut allegatum est ergo. 2. hec rich.
Ad maiorem autem evidentiam considerandum est secundum the-
ophrastum quod nihil prohibet esse duos effectus unius actus
quorum alter sit in intentione alter vero sit propter
intentum. morales autem actus accipiunt nomen ab
eo quod intenditur non ab eo quod est propter intentum cum
sit causa per accidens. Ex actu igitur alicuius se defen-
dētis potest sequi duplex effectus. scilicet proprie vite
conseruatio et iudicis occisio. Actus igitur huiusmodi
ex hoc quod intenditur quantum ad primum non habet rationem
illicitam cum sit naturale cuiuslibet quod se quantum potest esse
conseruet. Potest tamen aliquis actus ex bona intentione
perueniens illicitus reddi si non sit proportionatus fini
et ideo si aliquis ad defendendum propriam vitam
maiori utatur violentia quam oportet erit illicitum. Si
vero moderate erit licitum ut patet ex supradictis.
Sed quia homines non licet occidere nisi publica au-
toritate propter bonum commune ut patet ex supra dictis
ideo illicitum est ut homo intendat homines occidere ut se
defendat. nisi ei qui publicam habet auctoritatem que in-
tendens homines occidere ad sui defensionem hoc re-
fert ad publicum bonum ut patet in milite pugnante
contra hostes et in iustro iudicis pugnante contra
latrones. hec de theophrasto. **Quidam** tamen contrarium di-
cunt scilicet quod non licet homines occidere in defendendo
se. quia ut dicit augustinus. de li. ar. loquens de illis que
hoc faciunt tales non sunt a peccato liberi. apud
legem diuinam. que per his rebus que oportet detentari sunt
humana cede polluta. sed secundum hunc modum etiam ibidem cor-
pus nunc est inter res que oportet detentari. hoc etiam
idem videtur dicere in epistola ad publicolam. propterea
plus tenet quilibet diligere animam quam corpus
proprium. sed volens alium occidere iniuste. est in morta-
li peccato. ergo si se defendens occidat eum in tali
statu proposit salutem corporis sui salutem anime proximi
habet opus. fuit hu. di. l. q. si ira. Sed ad hoc rursus
richardus. **Ad** auctoritatem enim augustinus dicit quod intelligi
debet in causa in quo scilicet fugiendo vel adiutorium in-
uocando. posset homo saluari et non vult propter ve-
recundiam vel quoniam per aliam viam cohibere possit male
factorem. vel quoniam iam accepto vulnere mortis in-
sequitur et occidit recedentes. **Ad** rationem dicit quod
non ille qui interficit eum se defendendo. sed potius ipse

est causa sue mortis et damnationis in quantum scilicet illum
alium ad occidendum eum qui interpretatur cogit. unde si
ratio illa valeret minus peccaret occidens nocentem
quam innocentem. **Sed** quod de clericis nunquam licet eis
se defendendo aliquem occidere. **Et** aliquid dixerit
indistincte quod hoc nulli persone private siue cle-
rico siue laico licet. ut visum est super. **Alij** vero idem
distinxisse dixerunt quod hoc cuiuslibet licet. **Quidam** autem
distinxisse inter clericos et laicos dicentes quod
hoc clericis nulla necessitate licet. habet opus. videatur
fuisse laicum. et bene est de hoici. suscepimus in glo.
ubi dicitur quod clericus non debet propter talia etiam contra
sarcenos armis se defendere et spoliante interfici-
cere. ar. xxij. q. viij. c. ij. et. c. duenio. et. c. su-
scepimus. et ex de voto ex multa. et di. l. cleri-
cus qui paganum. laicum vero pro patria et res suas
defendere. et hostem etiam peruenire. ar. C. vi. l.
.j. et. xxij. q. iij. dñs. **Sed** autem alex. an. quia ex
lege nature non est distinctio clericum et laicum et ideo
preceptum est ex lege nature. ideo si prohibeant clericum
in canone laico decessu occidere hoc non erit
ex prohibitione precepti sed ex institutione ecclesie. unde
illa distinctio respicit ecclesie institutionem. **Ad** hoc
notandum quod secundum legem reus homicidij non erit qui furem
nocturnum occiderit. quod intelligitur si sine periculo
reus et persone ei perire non potuit etiam si se telo
non defendat ut tamen habet cum clamore resistit. secus
est de diurno. **Ratio** est quia de diurno discerni potest
quod ad furandum non ad occidendum venit. **Idem** tamen
de nocturno intelligitur et diurno si se cum armis
defendat et periculo persone. et. e. si perfodiens et
ff. ad. l. cornel. de sic. fur. **Et** secundum aliquos si
diurnus velit me interficere possit eum peruenire.
ar. C. ad. l. cornel. de sic. l. ij. et. iij. **Ratio**
habetur quod si nocturnus cum rebus recedat eum peruenire
non cognoscit. secus est de diurno. unde eum postea ac-
cusare poterit. ideo non tam facile occidi potest.
Unde aliquis hominem casualiter occidens incurrit
homicidij reatum. **Et** secundum philosophum. ij. phi. casus est causa
agere propter intentionem. et ideo ea que sunt casualia simpli-
citer loquendo non sunt intentio neque voluntaria. et
quia omne peccatum est voluntarium secundum augustinum. consequens est
quod casualia in quantum huiusmodi non sunt peccata. contingit
tamen illud quod non est actu et per se volitum vel intentum
esse per accidens volitum et intentum secundum quod causa per accidens
de remouens prohibens. unde quoniam quod non remouet ea
ex quibus sequitur homicidium. si debeat remouere
de quodammodo homicidium voluntarium. hoc autem contingit
duplex. **Uno** quod dat operam rei illicite. **Alio** modo
quod non adhibet debitam curam. et ideo secundum iura si ali-
quis det rei licite operam et debitam adhibet cura-
ram. et inde sequatur homicidium non incurrit homici-
dij reatum. **Si** vero det illicite rei operam licet etiam
dans rei licite operam et non adhibet debitam cura-
ram. si sequatur inde homicidium non euadit homici-
dij reatum. di. l. sepe. **Unde** tamen precepto prohibea-
tur occisio hominis quolibet modo dicta. **Et** quod si per
prohibet proprie occisio corporalis improprie vero et
ex consequenti et interpretatiue occisio spiritualis si ei
mors anime peior est morte corporis que ergo prohibet
inferre mortem corporis multo magis anime. **Ad** hoc
tamen proprie potest dici mors spiritualis siue anime ab ali-
quo inferre alicui. quia non per causam sed tamen per occa-
sionem. quia culpa non potest esse in aliquo nisi eo volente

licet ei aliquis possit occasione verbo vel fa-
cto p̄bere. **De his q̄ p̄inet ad homicidium**
maxime de differentijs homicidij et irregularita-
te et alijs penis quas quis incurrit require i-
fra li. vj. ti. xiiij.

De iniurijs corporalib⁹ alijs ab hoīo ti. xxvj

Questia consideranda ē de alijs iniurijs que
omittunt in p̄sonā p̄xi que etiā ip̄lici-
te p̄hibent cū dicitur nō occides. utz ma-
v. et circa hoc q̄runt p̄la scz utz in aliquo
casu liceat aliquē mutare mēbro. **¶** q̄ sic.
hoc em̄ licet publice p̄tati p̄pter aliqd̄ malefi-
ciū exo. xxj. oculū p̄ oculo. l. i. et etiā p̄uate p̄
sone ex volūtate ei⁹ cui⁹ ē mēbr⁹ vel etiā ei⁹
q̄ gerit curā ip̄ius p̄cidere mēbr⁹ putidū p̄-
ter salutē p̄xi⁹ corp̄is cōseruandā. **¶** l. i. ter vero
nūq̄ licet. vñ etiā in nullo cāu licet p̄cidere mē-
brū p̄pter q̄dcunq̄ peccatū vitandū. qz salutē
sp̄uali s̄ p̄t aliter subueniri q̄ p̄ abscisiōz mē-
brū. qz p̄ctm̄ subiacet volūtati. vñ cūso. sup̄ i⁹
mat̄. i. sunt eunuchi q̄ se castr̄. p̄pter reg. ce.
expones dicit. i. nō mēbroz abscisiōe s̄ malo-
rū cogitatōm̄ iterptatōe. est em̄ obnoxio male-
dictōni qui mēbr⁹ abscidit et em̄ q̄ sunt hoici-
daz talis p̄sumit. et postea subdit. nec ita cō-
cupiscētia fit m̄suetudo s̄ molestioz. Aliunde
em̄ fontē habz sperma qd̄ i nobis ē. et p̄cipue
a p̄posito icōtinēte et mēte negligēte. nec ita
op̄imit abscisiō mēbrū tēptatōes ut frenū co-
gitatōis. **¶** utz liceat patrib⁹ verberare fili-
os aut dñis suos. **¶** i. ferre nocumētū alicui
nō licet p̄ modū pene nisi p̄pter iusticiā. Null⁹
āc iuste punit aliquē nisi sit ei⁹ disp̄satiō sub-
iectus et iō vberare aliquē n̄ licet nisi habēti
p̄tate aliquā sup̄ eū q̄ vberat. et qz fili⁹ subdi-
tur p̄tati patris et seru⁹ potestati dñi iō licite
vberare p̄t p̄ filiū et dñs seruū cā cōrectōis
et discipline. iō dicit p̄. xiiij. q̄ p̄cit vge odit fili-
liū suū. et eccl̄. xxxij. suo malivolo. tortura et
op̄edes. p̄ h̄ aut q̄ ap̄l̄s dicit ep̄b. vj. p̄zēs nō
lite ad iracūdiā puocare filios nō p̄hibetur
p̄ribus quin verberēt filios cā discipline s̄ ne
affligāt eos verberib⁹ imoderate qd̄ aut sub-
dit infra ibidē et vos dñi eadē facite s̄uis re-
mittētes minas dupliciter p̄telligi. vno mō
ut remisse minis utant qd̄ p̄inet ad moderati-
onē discipline. Alio mō q̄ n̄ semp̄ impleāt qd̄
sunt om̄iati qd̄ p̄inet ad h̄ p̄ iudiciū quo q̄s
om̄iatus ē penā q̄n̄z temp̄t p̄ remissiois mise-
ricordiā. **¶** S̄ obicit qz p̄hūs dicit. x. et h̄. q̄
sermo patern⁹ habz solā monitōz nō aut co-
actiōe s̄ verberatō ē qd̄ā coactio. q̄ nō licet
penitib⁹ filios vberare. **¶** qz maior p̄tās debet
habere maiorē coactiōe sic aut ciuitas ē p̄fe-
cta ciuitas. ita p̄inceps ciuitatis h̄z p̄fectam
p̄tatem coercēdi. et iō p̄t infligere penas irze-
pabiles scz occisiōis vel mutilatōis pater āc
et dñs qui p̄sunt familie domestice ē ciuitas i
p̄fecta p̄tatem h̄z imp̄fectā coercēdi s̄m pe-
nas leuiiores q̄ nō inferūt irzeabile nocumē-
tū cui⁹ modj ē verberatō. **¶** utz liceat aliquē
incarcerare. **¶** qz sic scz s̄m ordinē iusticie aut
in penā aut cautelā alicui⁹ mali vitādi. vnde
leui. xiiij. dicit qz quidā p̄pter peccatū blasphemie

incarcerat⁹ fuit. simpliciter aut aliquē in-
cludere vel ligare p̄tinz t̄m ad eū qui dispone-
re h̄z vniuersaliter d̄ actib⁹ et eius vita. qz p̄
hoc etiā impedit a bonis agēdis. cui libet t̄m
licet hoīem detinere ad horā ab aliquo illici-
to ope mox p̄petrādo. puta ne de alto se p̄ci-
at. vel alterz feriat. **¶** qz grauat⁹ aut p̄ctm̄ hui⁹
mōi iniuriāz ex hoc q̄ inferūt in p̄sonas cō-
iūctas. **¶** Sed cui op̄etit actio iniuriāz. et d̄
tra quos et in q̄tū. **¶** qz actio dat⁹ iniuriā pas-
so. patat⁹ aut qz in seip̄o et i filio que h̄z i po-
testate. **¶** Institū. de iureiur. patitur et fili rōne
ep̄us i clericis. et abbas i monachis. et dñs i
seruis. ut ibidē. **¶** qz seruus aut. et vir i vxore. q̄
si sit filiafamilias dat⁹ actō trib⁹ scz ip̄i et vi-
ro et patri. nec vna actio cōsumit⁹ p̄ aliā. Si t̄m
iniuria fiat viro actio nō dat⁹ vxori. qz equū ē
vxores a vnis defēdi nō ecōuerso. ff. e. l. j. da-
tur etiā hec actio sp̄sō si fiat iniuria sp̄ose. ff.
e. l. apud. qd̄ intelligit⁹ de sp̄sō in p̄nti dat⁹
etiā heredi ab iniuriā illatā cadaveri ei⁹ cui⁹
est heres l̄ si fama ei⁹ sit lacessita. ff. e. l. j. **¶** Da-
tur etiā actō nō solū cōtra p̄cussorē s̄ etiā cōtra
eum qui p̄curauit qz p̄cuteret. ff. e. l. nō solū
Postq̄ aut cōstitit i iudicio d̄ iniuria si sit fa-
cienda cōdemnatō pecuniaria. iudex defert iu-
ramētū iniuriā passo qz iuret ip̄tū de suo de-
disse vellet anq̄ talē iniuriā sustineret. Et qz si
aimose iuraret iudex p̄xi⁹ taxabit certā quāti-
tatem pecunie infra quā iurabit. Et cōsiderabit
qualitatē iniuriā passi. scdm̄ em̄ gradū digni-
tatis et honestatis vite crescit et minuit estū-
matio iniurie insticu. e. qz pena. **¶** S̄ postea q̄ iu-
ratū fuerit nō licebit in minori quātitate cōde-
nare. C. de iudicijs. et in autē. hodie zc.

De duello. ti. xxvij.

Quando ex duello sepe puenit hoici-
diū iō de duello ē hic dicēdū et primo
de ip̄o. 2. de pena ei⁹. **¶** Circa primū
querūt p̄la scz quid ē duellū. **¶** qz duellū ē sin-
gularis pugna que fit ad p̄batōz rei alic⁹ ita
ut q̄ sic se p̄baturū offert et vicerit p̄basse cre-
datur. si nō vicerit etiā in p̄batōe defecisse pu-
tet⁹. **¶** Dicit⁹ aut duellū q̄i duoz bellū. dicitur
etiā monomachia q̄si vnica et singularis pu-
gna. dicit⁹ etiā in plerisq̄ p̄tibus iudiciuz eo
qz ibi iudiciū dei expectet⁹. **¶** utz duellū sit
licitū. **¶** qz nō etiā inter laicos qz ibi d̄ tē-
ptat⁹. et scriptū est deu. vj. et mat̄. iij. nō tē-
tabis dñm deu⁹ tuū. et. xxi. q. ij. quent⁹. **¶** Nec
obstat p̄ dauid pugnauit cū golia. ij. q. v. mo-
nomachia. qz p̄uilegia paucoz nō faciūt le-
gem cōuem. xxvj. q. ij. nō exemplo. **¶** Re p̄batur
etiā duellū scdm̄ legē romanaz. ut. C. de act.
et obli. negātes. et de gladiatozib⁹. l. j. li. xj.
lex t̄m lumbarde et municipalis i m̄l̄tis casib⁹
duellū admittit. et cōstitutio friderici de pace
tenēda. l. si quis hoīem. dicit si quis hoīez in-
ter pacem cōstitutā occiderit. se p̄ duellū defē-
dere p̄t qz ad sui corp̄is tuitōz eū occidit. **¶** Sed
s̄m host. in aliquo cāu nō debet admitti ut di-
ctū est qz est p̄batio deceptoria et iō nō tran-
sit in rem iudicatā snia. imo debet retractari
veritate comperta. ut ex. de pur. vul. c. ij. **¶** Nec

obstat qd crimē lese maiestatis dicitur crimen p
duelliois. ff. ad. l. iul. l. ult. qz nō iō de crimē
pduelli qz p duellū possit pbari. sic quidā ma
le intellixerūt. s; qz pduelles dicūt hostes.
iō iō crimē de crimē pduelliois. i. crim hostis
vel hostile. ff. de v. sig. p nos hostes zc. **S**
cū inualuerit dsuetudo otrana fere ubiqz ter
raz. Nūquid talis dsuetudo excusabit a mor
tali pctō. **H** dicūt quidā q sic iducētes illd
ambr. xxij. q. iij. obiciūt iacob qtuoz vxozel
q qn mos erat crimē nō erat. s; iō fuit diuina
ruelatōe dcessū q qnz de mos. qnz fas eē. d di
uoz. gaudem. q. qz vero pagani. Alij distin
guūt dicētes q si qz duellū offerat vel obla
tū sponte suscipiat mortaliter peccat. Si vō sit
iudice cogēte delatū. cum aliter piculū cor
pis vel rez euadere nō possit excusat. **E** de
hoici. interfecisti. et hec opi. est tolerabilioz
q prima s; m ray. et gof. nō tñ admittūt eam.
Tercij dicūt cū ala. qbz dsentiūt ray. et gof.
et host. e. c. j. q ille qui iudice cogēte mu
tus duellū suscipit et dmittit excusat a tanto
nā a toto. met. em ille pctm attenuat nō oino
euacuat. e. qd me. cā. sacris. poti. em debet
oia mala pati q pctō mortali dsentire. xxij. q.
.v. vane. grau. tñ peccat offerēs spōte q su
scipiēs. iudex deferēs siue autoritatē pbens.
assessores et aduocati. et quiuis alij ad hoc d
siliū auxiliū vel fauorē dantes. p̄sb̄n etiā be
nedictionē s; m dsuetudinē aliquoz locoꝝ p
bentes. **R**od. tñ dicit q scda opinio. videt eē
rōnabilis. et maxie vbi innocēs accusat d cri
mie ad mortem. qui si duellū oblatū recusat
statim suspēdit. duz em videt dicere q talis
teneat se poti. suscinere suspēdi q in duello
se tuen. Et forte distinguēdū ē s; m eundē q i
cā criminali licz duellū suscipere n offerze. In
cāu vero ciuili de tpalib; nō licz offerze nec
suscipe. cū in tpalibus debeat qz potius omē
damnū suscinere q duellū sic suscipe. Sed tñ
si licz laico res suas cū armis defendere et eas
defendēdo raptorē occidere si nō p̄t aliter de
fendere vt aliq volūt nō apparet ratio quare
p defensionē rez suaz laicus nō possit susci
pere duellū sibi oblatū vel potius illatū a iu
dice. et hec opi. est benignioz et etiā pbabili
or s; m rod. tñ otra eum est q duellū pbhibitū
est vt patuit in qōne pcedenti. Clericus autē
in nulla causa et nullo mō p se vel p aliū po
test duellū offerze vel etiā oblatum suscipere
sed ecclesia siue epus debz eum efficacius de
fendere qz est de iurisdictionē sua. **E** de foro
dpetenti. c. j. et. ij. **Q**uid si clericus otra fa
cit scz offerendo vel suscipiendo. **H** de rigoz
re iuris debet deponi. e. c. j. vt statū dicit.
Arca scdm sciendū q pena pugnantiū est
qz si sint clerici debent deponi vt dictū ē
Si tamē nec mors nec mutilatio interuenerit
p epm suū cum eis poterit dispēfari. e. c. j.
et. ij. Si tamē p̄sbiter v̄l ali. clericus in duel
lo oblato vel suscepto ab eo prem digiti p̄di
dissec nō tamē tantā quin sine scādalo possit so
lemniter celebrare q̄tūcunqz sit grauis excels
sus epus eius cū tali post pactam penitēciam

poterit dispēfari. e. c. j. Sed et si hoici d̄is
interuenerit. potest scd; qd notat gof. adhuc
secū in beneficio dispensari. e. c. ij. in fi. **Q**
d aut dicit alibi cū homicida dispēfari non
posse. vt di. l. miroz et in pluribus alijs iuri
bus i officio locū habz. Nam cū alijs dispen
satur in beneficio et nō in officio. vt di. l. stu
deat. Sedm tñ q nō. hosti. in beneficio curam
animaz habere cū tali nō dispensabit ifericz
papa. Contra vero laicos quō sit in talib; p
cedendū req̄re infra li. ij. ti. de scādalo. **R**od
h nota sic notat gof. et rap. si dtingeret aliqz
i duello mori imputaret oibus qui dedissent
ad h dsiliū auxiliū vel fauorē et essent omēs
tales irregulares. xvij. q. iij. omēs. **Q**uid
de clericis illis q reliquias afferūt pugilib;
ad iurandū nūquid sūt irregulares si sequat
hoici d̄iū in illo duello. **H** rap. videt innue
re q sic vt in illa. q. Sed cū inualuerit zc. Ta
les em vident coadiuuare ad h q fiat duel
lum sic et illi qui dant benedictionē. hoc tñ
s; m rod. duz videt. dicere tñ otrariū nō ē tu
tum. **Q**uid de ep̄is et capitllis et abbatib;
qui cogunt in curijs regū duellū subire aut
res ecclesiasticas amittere. **Q**uid etiā d huiōi
psonis habentib; iurisdictionē t̄palem i quo
rū curijs duella ordinant. **R**ndet rod. q si p
se vel p alios de spēali mādato eoz duellum
offerat vel suscipiat vel etiā p̄stent autorita
tem spēalem ad hoc faciendū. mortaliter pec
cant et sūt irregulares si mors inde sequatur
Si vero h fiat p laicos qui curā gerunt rerum
ipoz sine spēali eoz mādato licz peccēt mor
taliter sustinēdo et dissilando talia fieri in cu
rijs suis siue suoz balioz cū ip̄i sciant. non
tñ ex hoc sūt irregulares exquo sup hoc non
p̄stant autoritatē licz suis baliois p̄cipiat q i
tali vel tali causa iusticiā faciant. qz in huiōi
generali mādato nihil mandari intelligit de
duellis. Si vero rex v̄l princeps ali. psonam
ecclesiasticā velit cogere ad duellū aut p̄ter
recusatōz duelli ei bona ecclie vel sua aufer
re debent ep̄i se inuicē materialiter adiuuare
et debent poti. omia mala tolerare q dsentire.
potest etiā dici in publicis p̄dicatōib; mo
deste tñ et quasi dpatiēdo q q hoc faciūt in
statu salutis nō sunt. Et hoc maxie vbi credū
tur iuris ignorātia laborare. que nō est tolera
bilis in ecclesiasticis viris siue psonis. hec ac
q dicta sūt de duello debent icelligi etiā d iu
dicio feri candētis. et aque frigide. et alijs
hui; modi. hec rod.

De torneamentis ti. xxvij

Questia d̄siderandū est d torneamentis ex
quib; etiā qnz sequitur homicidiū. di
cūtur aut torneamēta quedaz nundine
vel ferie. nō inter hostes s; instar hostilis pu
gne facte. et dicunt nundine qz ad ea de di
uersis p̄abus et cā lucri sic ad nūdinaz oueni
tur. dicūtur etiā ferie a feriando. qz tunc mili
tes ab alijs opibus vacant. **Q**ueni aut v̄t
torneamētū sit licitū. **H** aliq dixerūt simpli
citer q nō. p eo q fit ad ostentatōz. et ē ibi vi
te discrimen. et ideo quid qd inde sequitur vt

mutatio et mors. tibi? sic pugnabit? i putat
 Et si dicat q' cessum fuit filijs isrl' ut disce-
 rent arte certadi cu hostib' iud. iij. dicunt q' h
 no fuit eis cessum nisi vrgete nccitate. nec o-
 tra se innice s'z extra eos quos expugnare debe-
 bant scz chananeos Et si dicatur q' bellare in
 cau est licitu. ergo et discere bellare qd fit p
 exercitiu est licitu. dicunt q' licitu est si debito
 mo et sine salutis piculo fieret s'z sic no fit in
 toz neameto. Alij distinguunt q' tale exerci-
 tiu fieri pot cu moderamine oflicius et sine di-
 scrimie salutis si adhibeat debita cautela et
 in pparatoe et in executoe. et tuc aut fit ad o-
 stentatoez potentie siue vane glorie. ut ppter
 questu auaricie et tuc simpliciter e illicitum.
 Aut fit ppter expientia ppe fortitudis et vlt
 armoz et bellice industrie vt habeat idonei-
 tas belladi p fide et pace ecclie et tuc est li-
 citu. Sic ergo si hoc fieret cu bono moderami-
 ne. et bona intentoe et ppter eccliam no esset
 phibitu nec esset pctm. s'z esset vale p defesio-
 ne reipublice. et io no est phibitu in civili iu-
 re qd p. ff. de alea. solent ubi ocedunt ludi in
 quibus virtus corporalis exercet. Prohibetur
 aut sm ius canonicu ppter abusum ludetium
 ppter que sepe puenit inde mors hoim et pi-
 culu aimaz. Obligat tñ eos phibitio quacuz
 toz neent intentoe. qz statutu e generale. ex. d.
 toz nea. c. j. Pena toz neamētantiu est sm ca-
 nones q' toz neas si que etiā cau occiderit ho-
 cidij reus et irregularis erit qz em talis ludus
 est phibit' tan p multu piculosus quod qd ex
 eo seqt' ludeti totaliter i putat. ar. ex. d. p sup.
 c. j. nec ab hac pena nccitas imines i toz nea
 do excusabit qz ad hanc nccitate sponte et ex
 pposito se ingessit. et ideo imputet sibi. ar. ff.
 qd me. ca. si mlr. R. primo Ille aut qui in toz
 neado occidi carere debz eccl'astica sepultu-
 ra. licet ei si mortuus fuerit vel letale vulnus
 accepit ei penitenti pnia no negetur. ex. e. c. j.
 nec p dñs viatcu. ar. di. l. penitentes. et ex. de
 penitentijs qd in te. et sic qd plus e ocedit et
 qd min' est negat qd est hic speale. vt h' tero-
 re desistat milites ab hoc ludo. Plac aut pena
 patiuntur illi soli q' illuc aio toz neadi veniunt
 et ibide decedunt. et subaudi. vel letale vulnu
 accipiunt. Si aut alijs curiositate videndi toz
 neameta vel ca repetedi debita vel alia simi-
 li ca vadens illuc mortuus ibi fortuito cau
 fuerit non negabit ei eccl'astica sepultura.
 maxime si xpi corp' recepit. et vnet' oleo sa-
 cro fuerit. ex. e. c. ij. Ideo vero dicitur ibi ma-
 xime quia sufficiunt ibi certa signa peniten-
 tie. extra de senten. ex. a nobis. ij. In clerico
 tñ qui ad videndu toz neametu iuit et ibi de-
 cessit forte locu habebit pena decreti. xxij. q.
 vlt. q' est q' licet sepeliat p eo tñ nec oro nec
 oblatio fiat sm host. Quid de militib' q' il-
 luc aimo pugnadi accedunt. n' tñ ostendunt. ali-
 qui tñ ab alijs occisi sunt nuquid tales ad or-
 dines pmoueri poterunt. s'z q' no sm gof. ray.
 et host. qz ad rem damnata et phibita accesserunt.
 et idem dicunt de illo qui interest bello
 illicito impedit em talis ppter culpa pceden-

te. xv. q. j. c. fi. et de pe. di. j. si q's cu telo. Do-
 test tñ vt dicit rap. cu talibus dispesare epus
 dūmō nec mors nec mutiatō mebz fuerit sub
 secuta. ar. etiā d. cleri. pug. i duello. c. j. et. ij.
 Et itelligit rod. si n fuerit p illos licet fuerit
 p alios subsecuta. Quid de his q' milites l'
 alij lucrant in toz neamētis nuquid pnt ea re-
 cinere. s'z sm rich. in quadā. q. de quolibz et
 sm rod. si quis extra lege toz neamētōz aliqd
 lucratus fuerit. si scit a q' habuerit tunc ei re-
 stituet vel p eo paupibus dabit. si habet vñ
 possit. si aut sm lege toz neamētōz no tenet
 a reddere a quo habuit. s'z i foro penitēcie in-
 duci debet q' illd in vsus pios eroget si autē
 hanc penitēcia suscipe nolit no debz ad ea co-
 gi. s'z alia pnia dz ei iponi et absolutō impedi

De bello d. xxix.
 Quid de in bellis pla fiut hoicidia co-
 sequenter de ipis sut aliqua hic notada
 quedā em querunt de eisdē infra li. ij. i
 ti. de caritate p eo q' determinat ibi de pace
 que e effect' caritatis cui scz paci o pponitur
 bellu. Querit at ibi vtz bellare semp sit pec-
 catu et vtz epus et clericis liceat bella face-
 re. et vtz liceat vti insidijs in bellis. et vtz
 liceat bellare in festis. his ergo qonib' hic p
 missis. primo vidend est q' bellu fit dici iustu-
 scdo vtz liceat se defendere. Circa primum
 sciendum breuiter. q' sicut dicitur infra ibide
 in solutione prime questionis iuste bellare li-
 cet. Ad hoc autez q' sit bellum iustum tria re-
 quirunt. scz auctoritas principis ca iusta et ite-
 rio recta. vt pbat' ibide. Su ppositis ergo his
 que dicuntur ibi addendū est ad maiore instru-
 ctione de hac materia q' sic no. host. in suma
 ti. de treuga et pace multiplex e bellu. vnum
 qd est inter fideles et infideles et hoc e iustu
 rone fidelium et no respectu infidelium. ex. d. he-
 reti. excōicam. Aliud bellum e inter fideles
 hinc inde. et h' fit aut auctoritate iu. aut ppa
 voluntate. si fiat auctoritate iudicis legitimi no
 erratis. puta qz hi extra quos dat auctoritatem
 ei subsūt imediate. et habz ius exercedi i eos
 mez impiu nec est iudex in ca ppeia nec errat
 dici potest iustu. ff. qd me. ca. dñet lgit' con-
 tra no subditos no dabit actione. qz actoz se-
 quit' forz rei nisi forte in defectu iudicis iu-
 riantis. ius reddere nolētis. vt. xxij. q. ij. c. ij.
 Ideo etiā qui no habz mez imperiu hac acti-
 one dare no pot. ff. de iudi. om. iudi. l. ij. nul-
 lus etiā in ca ppeia pot esse iudex. xxij. q. j. s. j.
 No excusabit aut erroz iudicis impugnatē sal-
 tem a toto. ex. de tēpōri. oz. dilect'. q. cu igit'
 Nam et si pbabilis est. dpto tñ erroze satis fi-
 eri debz. ex. de fri. firmitatis. q. quauis. est tñ
 p auctoritate iudicaria psumendū nisi appare-
 ret contrariū. ex. de renūc. in pntia Igit' qui au-
 toritate iudicis talis scz legitimi no errantis
 aliu impugnat iuste impugnat. Impugnatus
 aut iniuste se defendit qz tanto magis a pparet
 de crumacia et rebellionē psuptuosa. ar. d. pe-
 di. vj. s. fi. ad fi. Idem e si fiat auctoritate iuris
 pbicūqz ocedi a iure q' ad eū cui ius ocedit
 sicut e ponere exemplū in assimis quos si q's

3. requirunt ad iustum bellum

receptauerit est hodie a p[ro] romano p[ro]petuo
diffidat. ita q[ue] p[ro] occupari a[ut] bona. ita q[ue]
nulla req[ue]rit alia diffidat li. vj. de hoici. p[ro]
h[uius] ai. q. fi. Exemplum etiā in. C. q[ue] liceat vni
cuiq[ue] sine iur. se. v. m. l. j. Adem in p[ro]xi vel vici
ni repellēda iniuria. Si autē nō iterueniat au
toritas iur. vel iudicis hinc inde ē iniustū q[ue]
ad pugnātes iustū autē quo ad defēdētes. ff.
de iusticia et iure. vt. vi. ē ergo bellū iustū s[ecundu]m
host. ibidē q[ue]d edicto publico p[ro]cipis gerit[ur]
p[ro] reb[us] repetēdis aut p[ro]pulsandoz hostiū cā
xxij. q. ij. iustū. et. q. cū ergo. Et breuiter q[ue] au
toritate iudic[is] p[ro]p[ri]e recte supuētere gladium
accipit siue iubeatis siue d[omi]natis iuste bellat.
xxij. q. ij. q. ecce. Qui ergo autoritate p[ro]p[ri]a
gladiū accipit ē gladio feriend[us]. xxij. q. j. q.
j. Et q[ue] sine iussu p[ro]p[ri]is bellū ingerit tene[re]
lege iulia maiestatis. ff. ad. l. iul. ma. l. ij. li
cet iminēte necitate sufficiat auctas m[ag]i of
ficioz vt. C. de fabricis b[us] in fi. li. xj. Ad
hoc nota s[ecundu]m host. ibidē q[ue] q[ue]n est bellū iustū
nō t[ame]n heretici s[ed] o[mn]ia capiūt et spoliantur et
spolians fit d[omi]n[us] rei. xxij. q. v. dicat. et di. j.
ius naturale. et. ff. d. acq. re. do. l. naturalē. q.
vt. Si t[ame]n aliq[ui]s sub aliquo militet tota p[ar]da ē
d[omi]ni. s[ed] d[omi]n[us] tene[re] eaz eq[ui]liter diuidere. vt. xxij.
q. j. militare. fit at hec diuisio s[ecundu]m qualitatez
p[ro]sonaz. Q[ue]d autē dicit[ur] in dicta. l. naturalē. q[ue]
ea q[ue] capim[us] in bello n[ost]ra sunt. vt. x. q. i. ac
cipiētis. tene[re] t[ame]n illa d[omi]no dare vt ea diuidat
s[ecundu]m p[ro]sonaz. merita s[ecundu]m. jo. Insup nota q[ue]
deficiēte iusticia ciuitas vel d[omi]n[us] terre si negli
gens fuerit reddere iusticiā p[ro]t impedi. xxij. q.
. ij. d[omi]n[us] et aduersari[us] dep[ro]dari vt i. li. de feu
de inuestitura quā t[ame]n accepit a semp[er]uo. q.
fi. q[ue]d intelligi d[icitur] gladio sp[irit]uali p[ro]missio. ex. de
iudi. cū nō ab hoie. Et p[ro]missis elici p[ro]t s[ecundu]m ho.
ibidē q[ue] ē bellū septuplex. primū scz q[ue]d ē iter
fideles et infideles p[ro]t dici romanū q[ue] roma ē
caput et m[ag]i fidei n[ost]re et h[oc] est iustū. scd[us] ē iter
fideles pugnātes auctate iudic[is] et p[ro]t dici iu
diciale. et ē iustū. terciū ē q[ue]d faciūt f. deles iu
dici d[omi]nates et ē iniustū et p[ro]t dici p[ro]suptuosa.
q[ue]rū ē q[ue]d faciūt fideles aucte iur[is] et p[ro]t dici li
citu. quicū ē q[ue]d faciūt fideles d[omi]na aucte iur[is]
et h[oc] ē iniustū et p[ro]t dici temerariū. sextū est q[ue]d
faciūt aucte p[ro]p[ri]a alios impugnātes et h[oc] ē in
iustū et p[ro]t dici volūtariū. septimū ē q[ue]d faciūt
fideles auctate iur[is] se defēdēdo d[omi]na eos qu[os]
volūtarie impugnat et h[oc] ē iustū et p[ro]t dici vo
lūtariū necariū. In bello ergo romano iudici
ali licito et neciō nō tene[re] q[ue]s ad restitucōz. In
p[ro]suptuoso vō temerario et volūtario tene[re] q[ue]
libet ad restitucōz s[ecundu]m h[oc] itellige illd. ex. d. iur
reiu. sic. Quid ergo de comitib[us] et alijs do
minis q[ue] sine auctate p[ro]p[ri]is arma sumunt
et sumi faciūt et vasallos p[ro]p[ri]os exheredant.
h[oc] hosti. nō dubitat qui ad restitucōz tene[re]
nisi seruet ordinē iuris q[ue] est scz q[ue] si vasallus
iuri stare velit audiat si d[omi]n[us] impugnet
q[ue]d fieri p[ro]t iur[is] auctate vel iudice p[ro]cipiēte. C.
de ep[iscop]is et cle. si qui i hoc gen[er]e. si ergo ē d[omi]n[us]
qui imediate subest p[ro]p[ri]i d[omi]nerat de va
sallo p[ro]p[ri]o et nō dicat ius sibi. s[ed] auctate prin

cipis gladiū assumat vel ad dyocesanū vasal
li recurrat. Ad cui[us] monitōz si noluerit obedi
re excōicabitur rōe peccati. ex. d. iudic. nouit
et si p[ro] annū excōicatur steterit extūc dyocesa
nus eū et res ei[us] exponere poterit. ar. xj. q. iij.
rursus. et. c. quiq[ue]s debet em[er]e seculare brachiū
recurzere ad eccl[esi]asticū sic fit ecōuerso. ex. de
iudi. cū nō ab hoie. q. fi. Quid si barōes sub
ditū comitis vel ducis habet guerzā d[omi]na euz
vel etiā comes d[omi]na regem vel ecōuerso cui[us]
p[ro]p[ri]is autoritas ē req[ue]renda. Rūdit rod. q[ue]
p[ro]p[ri]e q[ue] nullū h[ab]z supiozē siue sit rex siue im
patoz potest autoritate p[ro]p[ri]a si subsit cā iusta
mouere bellū tam d[omi]na subditos q[ue] d[omi]na extra
neos. Potest etiā suis subditis d[omi]nare autozi
tate bellandi. tam d[omi]na p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e extraneū q[ue]
d[omi]na subditos ei[us] si cā subsit et expedire vide
rit. s[ed] nō d[omi]na subditos p[ro]p[ri]os q[ue] diu potest in
iuriante iustificare vel q[ue] diu vult coraz eo vt
coraz suo iudice iuri stare. si sit iudex inter h[ab]z
mōi p[ro]p[ri]e et iniuriante. Si autē nō poss[et] reū
iustificare. aut si ille nō vult iuri stare nō t[ame]n
p[ro]p[ri]e hui[us] s[ed] etiā ille p[ro]p[ri]e qui super
se supiozem hab[et] mouere potest bellum d[omi]na
hui[us] iniuriante. si subsit ei mediate vel imme
diate et passo bellādi d[omi]na enim licentiā dare.
Si autē iniurias nō subsit imediate v[el] mediate
p[ro]p[ri]e sup[er] se supiozem hab[et]. p[ro]p[ri]e ille
dare nō p[ro]t autoritate subdito suo mouendi ar
ma d[omi]na eum. Sed autoritas p[ro]p[ri]is supiozif
est req[ue]renda. maxime si iniurians ille p[ro]p[ri]e
mediate vel imediate ad iurisdicōz illi[us] p[ro]p[ri]e
supiozis. Cum ergo vasall[us] comitis h[ab]z
guerzā d[omi]na comitē autoritas regis ē req[ue]rēda
si at comites d[omi]na regē et rex nolit eis ius ex
hibere p[ro] pares curie humiliter req[ue]situs si ius
suū ar mis defendat cū moderamie iuculpatē
tutele nō peccat. Mutzitate t[ame]n p[ro]p[ri]a reges nō
poterit impugnare. papa t[ame]n facta de regis ex
cessu denūciatōne si rex nollet a peccato deli
stere p[ro]t eū excoicare et crescere d[omi]n[us]macta
autoritate mouēdi d[omi]na eū arma dare. Cū autē
rex hab[et] cām guerze d[omi]na impatozē vel econ
uerso nō credit q[ue] vterq[ue] vel alteruter teneat
ius suū p[ro]sequi in forma iudicij cū neuter illo
rum habeat sup[er] se supiozē. peccar[is] t[ame]n mouē
do bella iniuria passus si iniuriatoz satis facti
onē offert ad arbitriū bonoz viroz de pla
no et sine strepitu iudicioz. Ad h[oc] nota s[ecundu]m
hosti. et inno. ex. de resti. spo. sup. c. olim cām
et de iureiura. sic. q[ue] bellū aliq[ui]n dicit[ur] p[ro]p[ri]e. et
sic solus p[ro]p[ri]e qui supiozē nō hab[et] p[ro]t idi
cere bellū etiā d[omi]na eos qui nō sunt de iurisdicō
tione sua s[ed] alteri[us] p[ro]p[ri]is et tūc p[ro]t capere
p[ro]sonas et res hostis et etiā alioz iniuste iu
uantū eum et capti sunt capientū seru[us]. Ali
q[ui]n bellū d[icitur] large. et sic quisq[ue] platus hab[et]
iurisdictionē t[er]ralem d[omi]na subditos inobediē
tes licite mouet arma. xv. q. v. autoritate et. c.
sanctoz. sicut etiā talis licite mouet bellū p[ro]
tuendo iure eccl[esi]e cui etiā potest interesse li
cet nō debeat p[ro]sonaliter pugnare. xxij. q. iij.
maxian[us]. et. ij. q. viij. i. et in his caibus non
dicit[ur] p[ro]p[ri]e bellum fieri. sed melius executio

iurisdictionis l' iusticie. ff. de rei ven. q' res. ite
 qm' quis vim vi repellit incōtinēti. nec i his
 capi fiūt serui. dicūt tñ aliqui q' si bellū non
 est indictū dtra aliquē. s' aliquo dictoz mo
 doz pcedit' dtra eum. tūc nisi forte d' muni
 tōibus eoz lederet' ille q' pcedit dtra eū. nō
 posset cape res vel psonas auxiliatoz ei'. ni
 si primo pferret sentētiā dtra eos. ij. q. j. nos
 in quēquā. Et si nō est de sua iurisdictione s' al
 terius debet corā suo iudice iusticiā de eo pe
 tere. xxij. q. ij. dñs. Si vero iudicem nō habe
 at corā quo possit suā iusticiā obtinere. licet si
 bi recuperare sua p'pria auctoritate. C. de iudeis
 iudei. et. l. null'. certū ē tñ q' si psonas l' res
 eoz i bello capiat. dū suā iurisdictionē exercet
 p' psonas punire et res tenere. q' in ei' terzi
 tozio deliquerūt et ei' iurisdictionē impediūt.
 itē dicūt quidā ibidē q' ubi q's p aliū rem suā
 et ius suū dsequi nō p' licet auctoritate supio
 ris arma mouere et bellū idicere p suis recu
 pandis vel etiā furtiue sua vel equalens. sine
 tñ alioz scādalo et piculo accipe. xxij. q. ij.
 .c. ij. tñ si sup se principē habet faciat hoc au
 toritate sua ut eadē. q. c. j. hec inno. et hosti.
Quid si q's dtra aliquē bellū mouit et cām
 iusti mouēdi. q' p damnis sibi illatis. nō tam
 intentōnē rectā nec auctoritatē habuit. Nūq'd
 talis tenebr' restituere quidq'd i illo bello ac
 quisit. Rñdet rod. p nō in foro penitentiali
 nisi cepit vel damnificauerit aduersariū plus
 q' ille iniuste de suo habuerat vel eū damnifica
 uerat de hoc vide infra li. ij. ti. de pace ar. vij.
 .q. j. **Q**uid si cleric' dñm suū in guerra iu
 sta comite' et de ea aliq'd dsequat' nūq'd istud
 restituere tenet'. s' scdm rod. q' si datū sit ei
 ab illis quib' licuit rape. potest illd' reanere
 si aut' ipe rapuit cū rapiendo peccauerit indu
 ci debet i foro penitentiali si p' q' illd' restituat
 ei cui abstulit. si scit quis ille sit. sin at q' det
 paupibus. huiōi em' cleric' rem illā rapiendo
 nō fecit suā. q' sic dñs ei' nō potuit ei dare au
 toritatē bellādi. ita nec rapiendi. tñ rem tali
 ter raptā p' d' d' sensu dñi sui retinere. dū tñ il
 lā dcesserit sibi adhuc guerra durāte. q' tūc p
 inde est ac si eam sibi dedisset.
Aequit' de scdo sez vtz. liceat vim vel in
 iuriā repellere. videt' em' q' nō p illd' Me
 .v. dico vobis nō resistere malo. s' ad qōem
 hanc valent illa q' dicta sūt sup sez ti. de hoī.
 .q. vtz. alicui liceat se defendēdo aliquē occi
 dere et. q. ij. sez vtz. liceat clericis. Et sic ibi
 sūt tres opi. ita et hic. quidā em' ut hu. dicunt
 q' nulli licet vim repellere reperiendo. s' tā
 tū defendēdo. puta opponēdo baculū vel ali
 q'd tale. Alij dicūt q' laicis nō clericis licz re
 pcutere. ut laur. et bern. Tercij dicūt q' h' etiā
 licet clericis. distinguūt tñ q' vis aut infertur
 p'one aut rebus. si p'one tūc est vis repellen
 da priusq' sit illata. q' s' m legem licet occide
 re insidiantē. et occidere volentē. q'd intelligi
 nisi man' eius aliter euadere possit. ff. ad. l.
 acquil. l. iij. et. v. Si at sit vis illata aut p'cus
 sus videt eum qui p'cussit paratū reperiunt. et
 tūo licet eū reperiunt. aut videt eū quiescere

et discedere tūc nō licet sibi eū reperiunt q' h'
 nō ess' sibi iniuriā repellere s' vltionē expete
 re dtra illd'. c. seditonarios di. xlvj. requirit'
 ergo q' pcutiat se defendēdo nō vltiscēdo. xx
 ij. q. j. q'd culpa. et idē dicit inno. ex. de resti.
 spo. olim causam. et gof. ti. de hoīci. et bñ. e.
 ti. significasti. et q' se defendat cū moderamie
 ex. de resti. spo. olim cām in si. moderamē itel
 ligit' ut si vis cū armis inferat' cū armis r'pel
 latur. aliter vō sine armis. ff. de vi et vi ar. l.
 .j. q. vim vi re. et ut nō magis ledat' aduersa
 rius maxie a pposito q' exigat illata violentiā
 s' m rod. debz tñ circa h' d' siderari q' luras p' s'
 ne ut iterdū p'uis vel debilis cū armis se de
 fedat. si dtra se eleuato pugno magn' l' fortis
 veniat ar. iij. q. vij. q. nā verli. si vero i vno au
 ditozio. Si q's tñ defendēdo se moderamē ex
 cedat nō tñ a pposito. nō tene' ad aliquā satisf
 factionē. nisi ad cautelā. ff. ad. l. acquil. si ex
 plagis. q. tabernari'. Si aut' excedat a pposito
 tenet' hanc opi. mō p'missio rap. recitat et app
 bat et dicit cū eo gof. d' tñ rap. q' licz ille q'
 se defendēdo dtra clericū excesserit nā a pposito
 nō incidat i excōicatōz. tuc' tñ credit q' tene
 atur ad satisfactōz aliquā de excessu. v' etiāz
 q'rum ad penitētiā et irregularitatem si forte
 ppter suā p'cussionē mors secuta fuit. Si tñ ex
 pposito excessisset ad maiorē satisfactōz et pe
 nitētiā teneret'. ex. de sen. ex. cū ab hoīe p'
 pendim'. et de resti. spo. olim cām et de hoī.
 significasti. q. vlt. Si aut' vis inferat' rebus. re
 pellere licz vim illatā et iferendā et potissime
 illatā. dum tñ fiat incōtinēti. i. q' ato scit vim
 illatā. priusq' diuertat ad dtrariū actū. Idem
 bñ. ut i. c. palle. et. ff. de v. ob. d' inu'. i prin'
 Et s' m rod. et bñ. ex. de hoīci. significasti. et
 host. ex. d' sen. ex. sup decretalē inno. dilectō
 Continuatō ista itelligēda ē s' m negocij qua
 litatē put' exigit ad pparatōz maiorē v' mino
 rē t'pis tractū. Act' vō dtrarius intelligit' si
 diffil' et iniuriā et deponat animū psequedi rē
 suam alijs occupatōib' dando opam. **Q**uid
 si forte dū ille cui vis infert' vult hostem ex
 pellere de sua possessione quā occupauerat in
 iuste et male. aliqui occidan' vel vulnerent'.
 s' credit rap. q' tenet' scdm modū sup positū
 i defensione p'one ubi sez distinctū est vtz de
 fendēs se excedat a pposito. et p' eadē iura. et
 satis dvenit cū eo inno. et ho. ex. de resti. spo.
 olim cām. et hoc intellige s' m rap. de impfe
 ctis. pfectis aut' reperiunt nō licet q'd ondit
 dñs dicens M. v. si q's te p'cusserit in vnā ma
 xillā prebe ei et ali. et ad ro. xij. nō vos defē
 dentes carissimi. s' date locū ire et similia. Si
 aut' querat' qui sūt isti pfecti. Respondet rod.
 q' hoc debet itelligi de solis illis qui p' votū
 vel pceptū vel statutū obligati sunt ad nō re
 pcutiendū quales fuerūt apostoli et discipu
 li in ecclesia p'imitiua qui tenebāt' ex cōsti
 tutione domini nō reperiunt cū p' sanguinē
 martirū erat ecclesia fecūdāda. **Q**uid h' nota
 q' s' m rap. et rod. et inno. de resti. spo. sup. c.
 olim cām q' p' rebus repetēdis et defensione
 patrie p' moueri bellū sine auctoritate p'icipi'

Handwritten note in red ink at the top right.

Handwritten note in red ink on the right margin.

Handwritten note in red ink on the right margin.

Small red mark or number on the right margin.

vel ecclesie quia cuiuslibet licet d iure naturali
 vim vi repellere incōtinenti et cū moderamie
 inculpate tutele. di. j. ius naturale. et ex. de
 sen. ex. si vero. et dicūt inno. et rod. ubi s q h
 de bellū vti armis ad defendēdū n̄ ad pugnā
 dū. Et dicit rod. q noie rexx dphendūt nō tā
 tū res corpales sed etiā iniurie p qbus etiā il
 latis p̄ moueri bellū ad cōsequēdaz satisfacti
 onē nō libidine vidicte s̄ zelo iusticie v̄l q̄tū
 ad interesse. Alex. aut an. ad qōem p̄cipales
 respōdens in 3° sūme sue. sic distiguit q̄ iniu
 ria q̄ inferet aut ē p̄sonalis et p̄uata vel publi
 ca si sit publica p̄pulsanda ē iussu p̄cipis et
 manu militis ad ro. xij. nō em̄ sine cā portat
 gladiū. dei em̄ militer e vindex in irā ei q̄ ma
 le agit. dicit de p̄ncipe cui etiā p̄pter h̄ de
 terminat tributū **M^o. xij.** reddite q̄ sūt ces. ce.
 zc. et ip̄is militibz stipēdia. luc. iij. estote cōtē
 ti stipen. v̄is s̄ nō nisi p̄pter defēsiōz reipub
 lice q̄ fieri n̄ p̄t sine repulsa hostil̄ iniurie. Si
 aut sit iniuria p̄sonalis de illa intelligit̄ illud
M^o. v. dico vobis nō resistere malo. s̄ cū disti
 ctōne. qz iniuria p̄sonalis repellit̄ p̄ triplici
 ter. scz vno mō impediēdo sic ap̄s act. xij.
 pcurauit milites a tribuno vt suaret̄ illesus
 sic licet oibus iniuriā repellere. nec p̄hibet̄
 hoc **M^o. v.** hoc em̄ nō dē p̄prie resistere. Alio
 v̄bis arguēdo. et sic dñs p̄cussus alapa p̄u
 sozem resp̄ndit nec alterā p̄buit **jo. xvij.** sic
 etiā licet oibus. v̄n d^r etiā glo. ibidem. ondit
 dñs patientie p̄cepta nō ostētatōe corpis s̄ p̄
 paratōe cordis esse faciēda. et sic intelligit̄
M^o. v. si quis te p̄cussit in dextrā maxillā p̄
 be ei et alterā. i. paratus sis aliā patienter su
 stinere. tercio mō repugnādo et hoc duplici
 ter. vno mō necitate cogente. vt cum lesio ali
 ter vitari nō p̄t. et h̄ aut sine armis et sic p̄mit
 titur clericis et laicis et hoc flagrāte malefici
 cio cū moderamie inculpate tutele et incōtī
 nenti. et sic intelligit̄ illa lex canonizata vim
 vi repellere licet in istanti. qz nequaq̄ facto i
 teruallo. Aut cū armis. et hoc mō p̄mittit̄ lai
 cis nō clericis. et hoc cū circūstātijs p̄dictis
 nō esset aut moderamē si inferret̄ vis sine ar
 mis et repelleret̄ cū armis. Alio mō vlciscen
 di libidine sic nulli licz. sic intelligit̄ illd̄ Ro.
 .xij. nō vosmetip̄os defēden. carissimi zc̄ filia.
 Sic ergo iniuriā repellere impediēdo v̄l v̄bis
 arguēdo licz oibus. repellere v̄o repugnādo
 necessitate cogente sine armis licz clericis et
 laicis ip̄ugnādo aut libidine vidicte neutris
 licet. et ex his patz q̄o intelligit̄ hoc qd̄ dē
 non resistere malo differenter de consilio et
 de p̄cepto. p̄dicta sufficiāt ad p̄ns d̄ bellū. Nā
 de homicidijs q̄ eueniūt de bellis habet̄ infra
 li. vj. ti. xij. q̄tum ad irregularitatē q̄ p̄uenit
 ex eis. de rapinis vero que fiunt in bellis et
 in gueris dicetur infra cum agetur de. vij.
 p̄cepto.

De treugis ti. xxx.

Questia d̄siderandū ē de treuga que solz
 fieri tpe guerre. Est aut treuga securi
 tas p̄stita rebus et bonis ad tēpus. di
 scordia nōdum finita. pax aut est discōrdie fi

nis. Treuga^z due sunt sp̄s. vna ouentional̄
 alia canonica. Cōuentōnalis formā recipit ex
 ouentōne. vt. ff. de positi. l. j. q. si oueniat illo
 aut tpe qd̄ est in ouentōne est hosti fides ser
 uanda. etiā infideli. vt. **xxij. q. j.** noli. qd̄ ē ve
 rum si etiā infidelis seruet̄ fideli alias non vt
 ex. de iureiurā. puenit. v̄n illi qui tpe treuge
 saracenis bona sua rapiūt ad restitutōz tenen
 tur. p̄nt etiā puniri a p̄ncipe cui⁹ treugas
 frangunt nisi essent p̄sone ecclesiastice. Cano
 nica treuga ē que p̄ter omēz ouentionē certis
 diebus et t̄pibus ē seruāda. certis diebz scz a
 quarta feria post solis occasum vsqz ad scdaz
 i solis ortu. et sic debz suari treuga feria. v.
 p̄pter ascēsiōz dñi feria. vj. p̄pter passiōz sabba
 to qz ē dies requiei. et dñica p̄pter r̄surzctōz
 Est etiā seruāda certis t̄pibus scz ab aduentu
 dñi vsqz ad octauā ephie. et a. lxx. vsqz ad o
 ctuā pasce. ex. e. c. j. **¶** Sed de quo bello intel
 ligit̄ p̄dictis tēporibus et diebz eē ab eo ces
 sandū scz iusto vel iniusto **R̄ndet gof.** q̄ p̄t in
 telligi de v̄roqz. de iusto quide qz et si ab eo
 nullo tpe sit cessandū min⁹ tū est tunc insiste
 dum. de iniusto vero. qz et si nun⁹ sit faciendū
 minus tū tunc vt sic et si homies nō p̄nt in to
 tum corrigi tū refrenent̄ v̄cūqz. Ad has treu
 gas seruandas d̄currit triplex funicul⁹ scz ex
 coicatio dyocesanoz. d̄firmacō ep̄oz. vicino
 rum. et mutuum d̄silium a coepiscopis impen
 dendū ex. e. c. j. **¶** Sed querit̄ v̄t⁹ ep̄i sint trāf
 gressores si hoc nō seruent. Respondet gof.
 q̄ non quia h̄ non sunt v̄rentiū moribus app̄
 bata. iij. di. q. leges. Et idem sentiunt bñ. et
 hosti. in sū. et d̄uiter magistri alij. sed hosti. m
 a p̄paratu. ex. e. c. j. dicit q̄ ep̄us qui p̄ceptum
 hoc nō seruat mortaliter peccat. qd̄ patet per
 hoc qd̄ dicit̄ in dicto. c. ordis sui piculo sub
 iaceat. piculo. i. excoicationi scdm̄ bñ. et ho.
 vel piculo. id est. depositōi scdm̄ hosti. q̄ qui
 dem pena nō infligit̄ nisi p̄ peccato mortali
 .xj. q. iij. nemo ep̄oz. dictū em̄. c. d̄inet p̄ce
 ptū et sic imponit necessitatem nec d̄suetudo
 in talibus excusat. ex. de d̄sue. c. si. nec ille. q.
 leges. intelligit̄ de statutis p̄ceptozijs sed in
 simplicibus. **¶** Sciendum etiā q̄ sunt alique
 p̄sone certe quibz p̄petuo treuge canonice de
 bent vt sunt p̄s b̄iteri monachi ouersi p̄grini
 mercatores rustici euntes et redeuntes. et in
 agricultura existentes. animalia que arant et
 que ad agrum semia portāt. ex. e. c. ij. romipe
 te oratoria visitantes. **xxij. q. iij.** romipetas.
¶ Nota insup qd̄ p̄elatus maxime ep̄us p̄iuf
 de plano et sine coactione postea vero iudici
 ari potestate debet discōrdantes ad d̄cordiā
 reuocare vt di. xc. c. j. et litigantes reconcili
 are. ff. de offi. p̄s. illicitas. **¶** Sed obicit̄ qz si
 sic inter litigātes manebunt crimina impuni
 ta qd̄ est c̄tra legem. ff. ad. l. acquil. illa vul
 nerat̄. Ad qd̄ dicendū scdm̄ gof. q̄ dictū p̄i
 us locū habz in cāis civilibz in actione iniu
 riāz quā q̄libz remittere p̄t. si iniuria eccliaz n̄
 attigat. **xxij. q. iij.** si is q. et si sic facta n̄ faci
 enda. ff. de pactis. si vn⁹. q. pacta. Itē h̄ intel
 ligit̄ de civilibz actōibz eo saluo q̄ i q̄busdā

olētiā vi et apte res alienas rapit vndecūq;
excepto sacro loco vñ re ecclesiastica. qz tunc
omittit sacrilegiū. De rapia autē reꝝ dicēdū
est primo. vñ sit peccatū. scdo de peā eiꝝ. ter
cō d rapina q fit i naufragijs. qꝛto de rapina
q fit i pedagijs. qnto de rapina q fit i questis
et tallijs et si. ibꝝ. sexto de rapia q fit i guer
ris. septio de his q sequūtur vñ inducūt alios
ad rapiēdū. octauo d his q accipiūt de rebꝝ
raptis. nono de his q eueniūt d rebꝝ raptis.
decio d his q ecclesias incendūt vñ i eis etiā
aliquid rapiūt. vndecio de restitucōne rapto
rū. Circa pꝛimum queruntur pla. s. vtrum
rapia fieri possit sine peccato. hꝛ q n. vñ pfa.
lxj. ego dñs diligēs iudiciū et odio hñs rabi
nam in holocaustū. qd n diceret si rapia pec
catū nō est. Rapia em quandā coactiōz dicit
p quā contra iusticiā aufert alicui qd ē suꝝ
In societate autē hoim nullꝝ coactiōz hꝝ nisi
p publicā pꝛatez. et iō qcumqz p violētiā a
liqꝝ aufert hoī si sit psona pꝛiuata n vñ p
estate publica illicite agit et rapinā omittit
vt patet de latronibꝝ. pꝛincipibꝝ vñ publica
potestas omittit vt sint custodes iusticie. et
ideo nō licet eis vñ violētiā et coactione nisi
hꝝ tenore iusticie vel dtra hostes puꝛnando
vñ dtra ciues puniēdo malefctōres. et qd au
ferit p talē violētiā. nō hꝝ racōz rapie cū non
sit contra iusticiā. Si vero dtra iusticiā alicui
res eiꝝ p publicā pꝛatez abstulerint illicite a
gūt et rapinā omittūt. vñ restituere tenent.
Vtrū furtū et rapia sint pꝛtā specie differen
cia. hꝛ q sic. vñ p hꝝ. v. ethi. distiꝛuit iter ea
ponēs furtū occultū. rapinā vñ violētā. licet
em habeāt eundē finē remotū. s. habere alie
na hñt tñ diuersos fines pꝛimos. qz raptor
nult habere p pꝛatez pꝛiā fur p astuciā. vñ d
vtrūqz hꝝ rōez peccati ex hoc q ē acceptō rei
aliene inuoluntaria ex pte eiꝝ cui subtrahit
sed in furto ē inuolūtaria p ignozātiā. in ra
pina p violētiā vt dꝛ. iij. ethi. Vtrū rapina
sit peccatū suiꝝ furto. hꝛ q sic duplici rōne
pꝛimo qz directiꝝ opponit violētiā q ē i rapia
volūtati q ignozātiā q ē in furto. Scdo qz p
rapinā nō tm inferit alicui dānum in rebꝝ sꝝ
etiā vergit in qndā ignomiā siue iniuriā p
sone q pponderat fraudi et dolo q pꝛinent ad
furtū. vñ et rapina suiꝝ punit q furtū. vt in
fra patebit. Nec obstat pꝛdictis q hoies ma
gis verecūdant de furto qm de rapia. qz ho
mines sensibꝝ inherētes magis gloriānt d v
tute exteriori que patet in rapina q de virtu
te interiori que tollit p peccatū. et iō minus
verecūdant de rapina q de furto.

Irca secūdum sciēdū q pena raptoris re
rū hꝝm leges ē q infra anum punit in q
duplū re ipa in qduplo dputata. post ānuꝝ
vñ in simplū. ff. de vi. bo. rap. l. i. et. ij. et hꝝ
si agat dtra eū ciuilitet. i. ad penā pecunia
riam. si autem criminaliter. i. ad penā corporis
tunc distiꝛuit inter vim pꝛiuatā. i. sine armis
et vim publicā. i. cū armis ppter pꝛimā reus
depōnit ab ordiātiōne rerū suarū qz pꝛit fa
ctiōz tellamū et terciā pꝛtē bonoz suoz. pp

ter secūdā mittit i exiliū istien. d publicis iudic
cij. s. Itē lex iulia. vñ v. vii. pꝛiuata reꝝ dpo
nit ab ordie rerū. sꝝ deportat si vis armata p
bat. Sꝝm vñ canones excōmuica ab epō cu
ius dyocesi rapinā omisit ex. e. c. i. et. ij. dtra
bit em for. rōe delicti ex. d. fo. dpe. licz. nec
absoluit nisi pꝛiꝝ emēdet ex. e. c. i. Si autē no
lit cū possit satisfacere vñ satisfaciēdi plenaz
securitatē dare. denegat ei bñficiū penitēcie
Si vñ vsqz ad obitū i obstiācōe fuerit et tūc e
mendacionem vel emendādi securitatē pꝛi
terit penitēciam et viaticū et ecclesiasticā se
pulturā habet. Si vñ i morte satisfacere non
potent dꝛitꝝ viaticū habet et ecclesiastica
sepultura carebit. e. c. sup. eo. et hoc ad terꝝo
rem alioꝝ. vñ ad dꝛusiōz dꝛnatoꝝ. vt p hoc
inducant ad satisfaciēdū. Et intelligit hꝝ ho
st. si sepe sit amonitꝝ. Si vñ sup hoc nūqꝝ fu
erit amonitꝝ. vñ si fuerit sꝝ modico tpe cōtu
max fuerit absolutꝝ p pꝛbiterū ppꝛ. sepelien
dꝝ erit. et heredes cogē p cēsura ecclesiasti
cā satisfacere hꝝm factatē defūcti. ex. e. in li
tens. et idē ē si dꝛitꝝ. i. morte satisfacere p
misit si dualesceret. et añ satisfactiōz decessit
vt ibidē. Si etiā in vita satisfacere nō posset
non negare ei penitēcia hꝝm hosti. si se emda
re pmitteret si ad pinguozē fortunā veniret
Clerici q contra pꝛdicta fecerit. puta si contu
macibꝝ pꝛiāz i vita dederint. vñ pꝛitentes i
morte. qui diu steterūt dꝛumaces et tūc erūt
inopes sepeliuerit vñ elias eoz acceperint l
rapias eoz pꝛicipauerit. bñficiō ecclesiastico
careāt et ordinis sui dānū irrecupabiliter pa
cian. ex. e. sꝝ eo. s. vñ. et hꝝm glo. ibidē. et se
cūd rodo. loqꝝ d raptoribꝝ notozijs n d ocul
tis. Ad h nota q dꝛilꝝ punit pꝛdo sicut rap
toꝝ. pꝛdo em dꝛ vno q alios iulste pꝛda. vt q
spoliat viatoꝝes. Alio dꝛ miles q qꝛit vñ a
supediū sibi taxatū. xxij. q. i. militare et vtri
usqz hoꝝ ē peā q et raptoris cuz vterqz possit
dici raptor vt pꝛdo dꝛineat sub raptore sicut
spēs sub genere. xv. q. i. sane. Potest ec scdm
gof. et hosti. pꝛdo dici pꝛat q vt pꝛuratiōz l
feruiciū aliqꝝ impēdat legato l alij. plꝝ exi
gꝝ a subditis q soluat qꝛes pꝛdā potꝝ q sub
diū in subiectis ex. de cen. qz pleriqz. iudex e
ciā scdꝝ hosti. q iurgiu alienū reputat pꝛdā su
az dꝛ pꝛdo. C. ad. l. iul. repeti.

Irca terciū qꝛit qd de pꝛincipibꝝ l alijs
q de lōga dꝛuetudie spoliāt naufragātes
hꝝ tenent restituere qꝛqd de ipō naufragio
habuerūt siue illd sit captū de ipō naufragio
siue d mari siue d litore. ff. d incen. rui. nau.
siqz ex naufragio. nec excusa a peccato moz
tali qꝛqz recipit nisi ea intentiōe recepit. vt
ei restitueret cuiꝝ erat. nec aliqz excusat ali
qua dꝛuetudie vñ statuto vñ pꝛcepto. qz hoc ē
dtra dei pꝛceptū. leui. xix. diliges pꝛimū tuū
sic te ipz et thob. quecūqz oderis tibi fieri
zē. Epꝛus vñ vñ quilibz aliꝝ pꝛat vñ clicꝝ q
tāi crimis pꝛiceps l dꝛetaneꝝ est dꝛpoi debe
ret ar. d accu. cū dilecti. Laicꝝ vñ nisi amoni
tꝝ satisfecerit anathematizari dꝛ ar. xxij. q.
ij. illi q et ex d treugis inouat. Sꝝm vñ leges

tenent infra anu i qd duplu post anu vo i sim
 plu. ff. d. incē. rui. nau. l. i. hoc aut itelligas
 nisi sint nauigia q̄ exerceat piratā prauitatez
 et tirānidē. l. sint xpiano noie inimica vt in d
 sti. friderici ad dec. §. nauigia. Quid d̄ pri
 cipibz ill̄ q̄ oueiunt cū nauis q̄ eis dent an
 nuatim p̄ singlis nauibz p̄ eoz terminos trā
 seūtibz certā pecunie summā p̄ tali abusu q̄
 tando. Rñdet rod. q̄ cū deberet gratis quita
 re q̄qd hac de cā accipiūt tenē restituerē qz
 nō oueniūt cū eis nauce d̄ illa spōsiōe simpli
 citer sponce. sed ne sustineant grauiora.

Quarta q̄rtū qd̄ ē de pedagij notat host. ti.
 d̄ cenli. q̄ exactōs pedagioz et saliariorū
 et guidagioz sūt iprobate n̄ ab ipatore l̄
 ige l̄ lateransi d̄silio sint oesse l̄ alias ex lō
 gissima d̄suetudie c̄ nō extat meōria debite i
 troducte. ex. d̄ v. sig. sup quibusdā. §. p̄trea.
 ff. de public. iudic. nec vectigalia. et q̄ alias
 ipas recipit nisi amonit̄ facit faciat et secūd
 can. excōicand. ex. de cen. iunouam. §. h̄m
 leges est p̄petuo exilio dānand. C. noua ve
 cti. institui nō posse. l. vlti. et qd̄ dictū ē qd̄ a
 rege p̄t cedi pedagiu. intelligit ip̄e ho. tñ
 de rege romāoz. **Q**uerit aut̄ ho. in specia:
 li de rege frācie. v̄x habeat p̄tatem pedagia
 dcedēdi. et qd̄ ē h̄m aliquos papa respondisse
 videt̄ in d̄sili questioe q̄ sic ex. q̄ si. sunt le. p̄
 venerabilē. §. insup. Ipi aut̄ hosti. videt̄ q̄ nō
 nisi papa dederit ei eādez p̄tatem q̄ data ē et
 impatori ar. ff. d̄ ozig. iu. l. ij. §. d̄ inde. qz dif
 ficile. et bi p̄nt h̄ dcedere i p̄iudiciū suoz. tā
 tū n̄ exneoz. nisi forte exneoz dicas fctōs su
 os rōne terzitorij qd̄ ē v̄er̄ h̄m host. innocē.
 autē ex. d̄ cen. innouam. dicit simpliciter q̄
 reges p̄nt imponere pedagia noua. peccāt tñ
 si faciūt h̄ sine iusta cā. Idē dicit bern. ibid.
 et tñ ip̄e bern. ex. de v. sig. sup quibusdā. di
 cit q̄ solz p̄iceps p̄t h̄ statuere n̄ ciuitas. C.
 noua vect. insli. nō posse. l. ij. et. iij. **A**d h̄
 nota h̄m bern. sup. c. sup quibusdā q̄ pedagia
 a dicunt̄ q̄ datur a trāseūtibz in locis a p̄in
 cipe d̄stitu. Guidagia dicūt̄ q̄ dan̄ p̄ ducatu
 p̄ terzā alicui v̄t q̄s eat secur. Salinaria que
 dantur p̄ sale. s. vt p̄mittat̄ sal emere vel v̄e
 dere. **S**z nūquid hoc sine cā dcedere p̄t h̄
 rap. innuit q̄ n̄ p̄mo requirit̄ cā. puta p̄ defē
 sione strate publice d̄tra p̄dones in terza vel
 piratas in aq̄ v̄l p̄ defēsiōe fidei et patrie d̄
 tra paganos l̄ hereticos l̄ alia cā d̄sili iusta i
 quibz casibus si is q̄ recipit illud facit p̄pter
 qd̄ institutū ē licite et sine piclō d̄sciētie reci
 pit illud. Idē ē si nō facit qz ē pax in terza h̄
 firmiter p̄ponit q̄ h̄ faceret si necessitas immi
 neret. ar. xij. q. ij. nobis. ad fi. et. ff. locati. et
 dduc. ex dducto. §. si vno. et h̄ itelligit rap.
 siue sic nouū siue atiquū. facit tñ h̄ac differē
 tiā. s. q̄ nouū n̄ latet̄ ē recipiēdū nisi cōstet
 de cā p̄pter quā ē impositū. Antiquū v̄o reci
 pi p̄t licz n̄ possit cā maifeste sciri. dūmō d̄sci
 etiā possit pbabiliter formari q̄ p̄pter vnā d̄
 cāis p̄dictis et ab illo q̄ d̄stituere potuit d̄sti
 tutū h̄. it. aliter ē rapina et restituerē tenet̄. et
 sic induxit antiq̄tas ex. de cen. puenit. et. c.

cum apl. §. p̄hibem. hosti. v̄o credit q̄ si a
 p̄ncipe dcedat̄ etiā cā nō exp̄ssa. v̄l si d̄sue
 tudo hoc appbet cui nō extat memoria sine
 scrupulo recipi p̄t. is tñ q̄ recipit illud tenet̄
 saluare soluente infra suū d̄strictum in p̄so
 nis et rebz h̄m posse suū. qz p̄pter h̄mōi solui
 d̄sueuit pedagiu. et si hoc n̄ faciat ḡnter pec
 cat qz etiā sine pedagio ad hoc teneret̄. non
 tñ ob hoc tenet̄ ad restitucōz pedagij nisi cō
 stet q̄ hac cā d̄cessum fuit. licz qd̄ plus est ad
 satisfactōz integrā teneat̄ si in defectu iusti
 cie inueniat̄. xxij. q. ij. d̄ns et. q. v. admistra
 tores. et. C. de appella. si appellacōez. Si em̄
 snia rap. esset vera v̄x aut nūq̄ saluaret̄ aliq̄
 recipiētū pedagia h̄m host. **Q**uid si merca
 tores alicui loci faciūt pactū de certa pecu
 nia soluenda p̄ bestia alicui d̄no terze. ita q̄
 eos defēdat. Rñdet hosti. q̄ tūc habet locum
 opio rap. ar. ex. de cōdi. app. verum si tñ d̄ns
 metū intulerit iuste recipit et oio restituere
 tenet̄. ff. q̄ me. ca. metū. §. sed licet. nō tamē
 tenet hoc pactū nisi inter eos inter quos est
 habitū. ff. d̄ pactis. si vnz. §. ante oia. q̄ si ta
 lis nō faciat illud qd̄ p̄misit nec illi merca
 tores ei fide h̄uare tenet̄. ex. d̄ iureiurā. p̄ue
 nit. ij. Quid si q̄s portare faciat necā ad v̄
 suz vite sue et familie uūquid p̄ eis te pedag
 giū dare et videt̄ q̄ sic qz ita tenet d̄suetudo
 Sed h̄m hosti. d̄suetudo tal̄ est irzōnabil̄ et
 sic nō est tenēda ex. de d̄sue. c. fi. et ouenit cū
 eo bern. ex. d̄ v. sig. sup quibusdā. nec obstac
 ff. de publi. nec si publican. §. si. qz illud i
 telligit̄ de his q̄ causa mercimonij. deferunt̄
 vt sequitur. nam in his tribuit ius cōsuetudo
 cui nō extat memoria. C. d̄ vecti. et d̄mis. o.
 ad fi. et si q̄s d̄trauenerit h̄m leges decapita
 ri debet. vt dicit lex ibidē exp̄sse. l. vt si puin
 ciales. dicit tñ lex atiq̄. q̄ p̄ses hec publicāo
 significare debet per lras manu publica scri
 ptas rex q̄ntitate d̄inētes et si plz portaret̄
 illd̄ d̄mitti. ff. de pub. et vect. si publicano.
 §. i. **S**z nūqd̄ layc sine peccato pedagium
 exigere p̄t a clerico cū h̄ ius habeat a p̄nci
 pe layco. Rñdet hosti. q̄ non qz nullz layc
 p̄tatem habet in ecclesiastic rebz ex. de d̄sti.
 ecclia. et multominz in p̄sonis. Nūquid xp̄i
 ani tenētur pedagium soluere saracenis. h̄
 rap. dicit q̄ sic dū tamē ip̄os trāseūtes defen
 dant. nā et hosti est fides seruāda. xxij. q. iij.
 innocentes. et xxij. q. i. noli. et hoc dūmodo
 illuc tpe guere nō vadant nec merces p̄hibi
 ticas deferāt. alias si hoc faceret vt puniren
 tur iu quo deliquissent eis iniungendum essz
 vt poneret̄ illd̄ scz pedagiu in redēptionē ca
 ptinoz v̄l in subsidiū fidei xp̄iane v̄l ip̄imet
 in eodē subsidio expenderet̄ si ad hoc idonei
 essent. **A**llegat ex. de voto magne et. c. qd̄ su
 per his. h̄m rap. Si tñ nolūt hanc penitē
 ciā recipe non credit rod. q̄ sint ad eā cogen
 di p̄cipue dūmodo velint alias penitere.
 Secundum autem ho. cristiani non tenentur
 ad illam solutionem quia cristiani non sub
 sunt saracenis si tamen volunt habere com
 moditatem terze saracenozum oportet quod

soluat qz nec alias eoz trāsitu sustinerēt. Bō
dōn. vero dicit q xpiani tenent ad id rōe pa-
cē si iteruenit et etiā rōe statuti. cū em sarace
ni sint in peāte statuēdi et dñandi i teris qz
tenēt nō sunt spoliādi alic⁹ puate psonē au-
toritate. vñ nō sunt spoliādi siue defraudādi
pedagijs p aliquē xpianū trāsēntem p teras
eoz. Ad h nota s̄m rap. et hosti. q. vbi cū
qz quis exigit iniustū pedagiū. et vbi cū qz
trāsēns negat iustū vñ fraudat ipm tenet q
libet restituere ei a quo extorsit l. quē fraudā-
uit vñ heredi ei⁹ si inueniat. aut erit in pias
causas cū dñlio ecclesie erogādū. xij. q. vj.
si res aliena. Itē dicit rod. q si recipiēs pe-
dagiū nō seruet illd qd debet vñ etiā si nō
recipiat iuste transeūtes nō tenētur illd dare
et si p mēdatiū subtrahāt furtiue licz peccent
salte venialiter in mēdatio. tñ restituere non
tenētur. Item dicit rod. q si qz furū pedagiū
asportauerit vñ dñmiserit furtū vñ aliud silē su-
p qbz ē pena statuta. nō debet sibi iniūgi in
foro pñali q soluat hōmōi penā. nisi tunc de
mū cū in foro iudiciali fuerit dñenat⁹ s̄ sus-
ficiat q interesse soluat. Et si intulit iniuriā ad
arbitriū bōi viri satisfaciāt.

Equit⁹ videre de qnto. s. de questis et tal-
lijs et silib⁹ qz dñi exigūt a subditis sci-
end⁹ ergo s̄m rap. ti. de raptō. et hosti. ti. de e-
mu. ec. q. p. reglariter dñs petere non debet a
subditis nisi ea de qbz inter eū vñ ei⁹ ātecef-
sores vñ ipos vñ eozū ātecessores plane bōa
fide sine dolo et coactiōe dñenit d his solent
fieri instrūta. oia ergo ab inicō imposita
dū tñ nō sint turpia vel ctra deū pñe peti et
debēt solui qz qualibet in traditiōe rei sue le-
gem quā vult ponere p̄t ex. de pac. ātigonus
et qz qd subdit⁹ de his. s. q. sunt certa sine do-
mini volūtate subtraheret diminueret vñ ce-
laret sciēter sicut fur restituere tenet⁹. et idē
intellige s̄m rod. si nō extet instrūtu. ē tñ ā-
tiq et certa tallia a tpe cui⁹ nō extat memo-
a. et scit⁹ l. p̄babiliter credit⁹ q ab inicō fue-
rit imposita iusta d cā ita tñ s̄m rap. q. et ipē
dñs d̄pleat si quid ex illa cā vel institutiōe d-
plere debeat. Vbi tñ ponit⁹ in instrūto m-
definite collecta tallia vñ hōmōi. debet intel-
ligi q d̄z ec moderate petere inspectis onerib⁹
et facultatib⁹ subditoz. ex. de cen. cuz apl⁹
et idem credit rod. si dñenat⁹ in instrūto
vñ etiā si sit cōsuetudo talis sine scripto. q ta-
lia facere possit ad placitū suū. Et si d hoc do-
min⁹ habeat dñciā iduca⁹ ad restitucōz fa-
ciēdaz. Si autē accepit dñs vltra dñeta et sta-
tuta inter eū et subditos ei⁹. aliq sponte obla-
ta nulla fraud adhibita l. minis vñ coactiōe
in directā. restituē nō tenet⁹. i. q. ij. placuit.
et. c. q. pio. Extractio indirecta esset si eis iustici-
am negaret l. eos nō defēderet s̄m q. deberz
ut sic ab eis aliqd extorqret. vñ eis insinuari
faceret q ab ipis aliqd habere vellent. Si tñ
ex aliqbus circūstancijs a pareret restitucō
impossibilis vñ multū difficilis. satis videt⁹
q dñli possit his dñis q in recōpensationez
remitterēt subditis. dñmūter cū dñsensu eoz.

et libera volūtate. aliqm s̄uitutem vñ ānuaz
p̄stacōz i ppetuū vñ ad tēp⁹ ita q videre⁹ eis
plenissime satisfactū. vñ etiā q facerent in re-
missionē illoz quib⁹ tenebant aliqd hospita-
le vñ aliqd op⁹ silē pietatis cū dñsensu tñ eo-
rundē vbi p̄t reqri. Et hoc debet intelligi ni-
si iusta cā ipm dñm ad talē exactiōem faciē-
dam inducat. Sūt em quedā cāe iuste. vna p
defensione patrie cū. s. inuadit⁹ ab hostib⁹ in
iuste. ex. de emu. ec. puenit. Alia ē si domi⁹
vult ire ad exercitū indictū ab ecclesia vel a
p̄ncipe ctra hereticos vel paganos nec de
suo sine gūi dāno expēsas facere possit. terci-
a ē si dñs in guerra vñ in bello iusto ex pte e-
ius sit ab hostib⁹ capt⁹. nec de suo redēpcōz
sine gūi dāno soluere possit. quarta si vult ad
p̄ncipem ire p p̄uilegio spēalis p̄tectōis
p se et suis subditis obtinendo. nec p̄t de suo
facere expēsas sine gūi dāno. Pro his cāis
et alijs silib⁹ emergētib⁹ dominus a subditis
auxiliū petere p̄t. dū tñ sp moderate et nō cū
eoz suamie et cū caritate nō ex violentia pe-
tat. x. q. ij. vño. circa mediū. et ex. d. cen. cū
apl⁹. q. p̄hibem⁹. s̄m rap. Sedm etiā rod. cāe
p̄ter p̄dictas alicubi vsitate et a p̄robate sūt
qñ dñs filiū militez facit vel filia nuptui tra-
dit vñ feudū suū releuat vñ nouū compar. hu-
iusmodi em respiciūt dmodū subditoz qz ex
talib⁹ dñs fit potētiōz vñ ditiōz ac p hoc par-
cere p̄t subditis plusq̄ ante. Et idē videt⁹ q
p talib⁹ possit accipere a subditis vbi ē dñsensu
vñ dñsensu. dū tñ accipiat moderate s̄m rod.
Si autē dñs velit ad aleas ludere vñ vltra vi-
res ad vaicitatē i vestib⁹ hospitibus et silibus
expēdere nō d̄z p̄ter hōmōi exigere. qd si fece-
rit tenet⁹ restituere. Et idē ē si capt⁹ i bello in-
iusto exigit totā redēpcōz vñ p̄tem quā hosti-
b⁹ soluit s̄m rap. Rich. vñ cca tallias qz im-
ponūt dñi de nouo subditis suis distinguit sic
s. q. subditi aut sunt s̄ui aut liberi. si serui do-
mini simpliciter possunt eis de nouo tallias i-
ponere etiā si nō vergāt nisi i bonū dñoz. ip-
soz. et s̄ui tenētur eis obedire qz s̄ui et res
ei⁹ sunt possessio dñi. vñ p̄bz p̄mo politico-
rum dicit q s̄uus ē res possessa. et ido si fugi-
unt dñm debent restitui sibi ex. de s̄uis nō ce-
dinā. de s̄uoz. Si autē sint liberi. ita q dñs
dominet⁹ politice aut dñs ille est rex vñ p̄nci-
peps aut dñs inferior. si primo mō p̄t autoer-
tate sua p vtilitate bōi cōis de nouo tallias
suis subditis imponere d̄pēsata subditoz. fact-
tate et negocij qd ē p bono cōi qualitate et
quantitate. ff. de pub. et vecti. vectigalia. qd
debet intelligi nisi facultates sufficiāt regi vñ
p̄ncipi p bōi cōis p̄motiōe et defensiōe. Si
autē ille tallie i nullo sint ad vtilitatez boni
cōis nec rex nec p̄ncipes t̄pals p̄t eas d no-
uo iponere. Et si eas imposit subditi nō tenēt⁹ e-
bedire quia p̄tatis sue limites exiit. Si autē sit
inferior non potest de nouo subditis tallias
imponere. Et si imposit cū exeat limites p̄tatis
sue. subditi nō tenent⁹ obedire. maxime quan-
do sine dñsensu regis vel p̄ncipis imponunt⁹
et b⁹ ē exp̄sum ex. d. cen. innoquā. Et si quis

tra fecerit et ammonit non desiterit donec
satisfecerit cōione careat xpiana vt ibidē dē
et ex. de v. sig. sup quiquid et. C. noua vecti.
inli. n. posse. l. ij. iij. et iij. Sed tra sup i
Mathei. vii. ergo liberi sunt filij. dicit glo.
q. liberi sunt filij regis i oi regno multoma:
gis sūt liberi filij illius regis sub q. sunt oia
regna. ergo videt q. xpiani. zc. filios re:
gni vocat xpianos illos q. reliqrūt oia tpalia
ppter xpm. tales em nō tenent ad aliqs. exa:
ctiōnes tpales. Pro altera pte obicit illd
i. pe. ij. hui estote subditi dñis. nō tm hōis et
modestis s. ec discōl. ergo. zc. filij aut loqr. d
subditis suis. aut si loquit d subditis liberis
intelligēdū est q. debēt eis esse subditi in his
ad q. ptas eoz se extēdit s. m. nich. Sciēdum
etiā s. m. nich. q. aliq. tallie q. de nouo impo:
nūt sūt directe ad vilitatē bōi cōis. puta q. n
fiūt p. defēsiōe fidei l. regni. l. p. refectiōe pō
tiū l. viarū. q. n. q. aut idirecte et n. ita apte. vt
cū aliq. iniuria ifert regi ex. suū regnū. puta
q. ab aduersarijs detinet capiu. eius frater
filij v. l. prim. v. l. aliq. terra q. de nouo est de
uoluta ad regē possidet violenter ab aduers:
sarijs de facto. et rex ipom. subditis tallias
p. q. ius suū recuperare possit. tūc ille redūdāt
in bonū subditoz. q. cum rex viriliter impu:
gnat aduersarios terrā sibi de iure debita. zc.
ripiēdo. v. l. fratre suū l. sangneū iniuste de:
tētū liberādo. ex. h. o. ipe magis honor. a. et ab
aduersarijs tmet. et p. dñs ei. subditi fideles
gaudet. et sua bōa securi. possident. et in ma:
iori habent honore. et sunt i. meliori. d. d. cōe
Vn i. tali caū si ad hoc nō sufficiāt factates
regis p. a. subditis etiā liberis accipere auxi:
liūt moderatū. compensata negotij qualitate
et vilitate et subditoz facultate. videtur
tamē q. negocō expedito. si regis factates
abundāter augeāt. et aliq. d. vilitates nimis
notabiliter sint grauate. rex eis subuenire de:
bet. s. m. exigētā et p. portōz sicut ei subueni:
rūt in sua necessitate. cū em caput egrotat ei
mēbra alia sūmistrat et s. r. ecouerso caput a
lijs mēbris. Sciēd. etiā q. factates re:
gū sunt eis date ppter p. mocionē et defēsiōz
omnis vilitatis. si factates regis sufficiant
p. defēsiōe regni v. l. fidei. n. debet ec. in illo
caū subditos talliare. nō tm ē dicendū facta:
tes regis sufficere q. n. p. regnū l. fidē defen:
dere. nisi ita se depauper q. nichil sibi remaē
at i. thesauro q. se iuuare possit. si itez. infra
breue tēp. ab alijs aduersarijs iuadere. ma:
xime si mltos habeat insidiatores. tali ei regi
necessari. ē thesaur. pecunie. q. aduersarij sci:
entes eū sic esse munitū magis tmet eū. et ex:
d. se q. n. mag. pacifice possidet regnū suū. licz
multopl. valeret sibi thesaurisare amore sub:
ditoz. q. argētū et aurū. h. nich. Quid g. d.
militib. ill. qui cū violētia faciūt i. castris su:
is tallias semel et bis et quotiens videt. eis
nūc pl. nūc min. Rndet hosti. q. tales sunt p.
dones et raptōres et tenēt ad restitucōz. nec
aliq. d. s. uetudo siue abus. excusat eos. cuz em
incerta sit d. s. uetudo quā allegāt. q. nūc plus

nūc min. nō habz locū d. s. uetudo. maxie si cū
violētia fiat ar. i. autē. de iudi. s. furtiue quo:
q. res. Quid si fiat statutū q. det. aliqd. cer:
tū. Rndet hosti. q. v. si fiat de cōi. d. senlu ipso
zū subditoz. Quid si detur alicui priuile:
giū q. n. teneatur ad dādū collectam i. ill. casti:
b. inq. bus. alij cōiter astrigūt. Rndet hosti.
q. nō valet etiā si d. sentiāt vicini. C. decurio:
nib. vacuatis. li. x. Quid d. dñs illis qui
vtunt. tali d. s. uetudine in hominib. suis. q. d.
mobilib. eoz capiūt q. n. et q. n. volūt. et cū
suspiciāt eos velle transire ad aliū locū om:
nino spoliāt eos. Rndet rod. q. si certuz sit q.
ab iico fuerit ipoitu. on. t. e. terre s. n. malicia
et fraude. videt. tolerari posse q. intātū vtan.
h. moi d. s. tucōe q. nō g. uēt subditos vltra mo:
dū aut stātes aut recedētes. et q. dñi n. tenen:
tur ad restitucōz taliter receptoz. Si aut nō
sit certū aut si credat. q. nō fuerit ab iico. le:
gitie institutū. h. moi spoliatōnes ipo. genere
facte sunt male. et faciētes eas tenent. ad re:
stitucōz. In h. o. t. n. caū et filib. q. tolerātur. ab
ecclesia p. eo q. p. t. esse ibi dubitatis aliq. d. in
re l. facto. nō ē absolutio simpliciter denegā
da s. ē faciēda. tm cū q. d. dubitacōne sic. Ab
soluo te de hoc inq. n. tū possuz. s. z. timeo v. l. cre:
do q. nō sufficiat tibi ad salutē nisi te aliter
habueris in hoc caū. hec rod. Quid d. illis
q. emūt p. posituras seculares vbi nō sunt red:
dit. s. z. sole exactiōes et munera et s. uicia que
recipiūt h. moi p. positū. nūquid talia restituere
tenēt. et si cogūtur a dñis h. moi officia exer:
cere. nūquid tenēt. poti. oia sua dimittere q.
in hoc obedire. Et q. d. de dñis q. vendūt h. moi
p. posituras. Rndet rod. q. si nō possunt h. moi
officia exercē s. n. p. t. mortali. d. b. t. poti. oia
mala tolerare q. ea assumere. et peccāt morta:
liter quociēs accipiūt munera ppter faciēdas
gratiā alicui in p. iudiciū alteri. aut si m. mis
et terrorib. aliqd. extorq. ant. aut si quosdam
g. uēt vt alij t. m. etes eis seruiāt ne talia patiā:
tur. tenentur ad restitucōz oim. taliū si possint
nec sunt aliter absoluēdi. Dñi v. o. q. p. positu:
ras v. dūt aut alios ad emendū cogūt g. uiter
peccāt. cū g. uis eas d. mittere deberēt ex quo
nō sunt ib. iustu. reddit. aut p. uēt. et tenēt
ad interesse ill. q. p. h. moi p. posituras sunt tali:
ter spoliati. et hoc ē verū de ill. p. positis qui
reddūt iura. De bedell. aut m. o. rib. quozū
officiū ē tantū citare v. l. erequi iudicata vel
mādata maioz. tenēdū est q. d. dicit. infra de
officialib. t. l. xv. ar. vj. S. z. nūqd. dñs
licet accipe mutuū ab h. moi officialib. vt ip:
si dū sunt in officijs tantū d. accipiāt a subdi:
tis s. z. s. m. tho. in q. d. epistola si t. les hoc pa:
cto mutuēt vt accipiāt officii. tale pactū est
vsurariū. vū tenēt resignare officii. taliter ac:
quisitū. Si aut det. eis gratis officii. et poste:
a recipiat. ab eis mutuū. h. o. sine peccato fie:
ri possit. Quid d. hominib. alic. militis. q.
cū haberēt vsurariū in quodaz. nemore. dñs
s. z. abstulit eis. nūquid tenetur restituere. Si
quis etiam eis aliquid auferat. nūquid suf:
ficit si ille satisfaciāt domino eozum. cum

ille dñs hac vta' osuetudie. s. q. de bōis eo-
rū accipiat quātū et qñ vult. Rñdet rod q. si
sint vere serui. totū hoc fieri p̄t. si aut sint hui
de corpe q̄les sūt i frātia q̄dā hui ecclesiarū
et quozūdā nobiliū. dñs hoc facere nō p̄t. et
m̄tō magis h̄ n̄ p̄t si n̄ sint alias hui. nisi i t̄m
q. dñs eoz p̄t d̄ osuetudie q̄ntū et qñ vult d̄
bōis eoz cape. et i h̄mōi restringi debz tal ab-
usus pot' q. r̄laxari. Quid d̄ militib' nūq̄d
f̄tine p̄nt emēdas q̄s leuāt s̄m osuetudiez suā
et assisias terre ab ill' inter quos iudicat. et
ab ill' q̄ i forestis suis de offēsis deliquit. cū
pena sit m̄tō maior dāno illato. s̄m rod
tā milites q̄ p̄sone ecclesiastice emēdas q̄s le-
uāt s̄m osuetudiez legitimā et iudiciū regis
possunt retinere sine peccato. qñ subē cā et s̄z
uat' iuris ordo. nec ē corrupta itētio vt scz fa-
ciāt h̄ n̄ p̄pter avaritiā s̄z p̄pter iustitiā. Nec
obstat q. p̄ea sit maior dāno. qz pene h̄mōi n̄
t̄m p̄pter interstie. s̄z ec p̄pter arceda c̄mia sunt
statute. sunt t̄m t̄pande p̄satis negotioz et p̄
sonarū circūstātijs qz clpa ē p̄seq̄ totā clpaz
vñ nō debēt habere militib' laxari maxie in
hac pte in d̄silio aie. securi' t̄m esset h̄mōi pe-
nas in pios vsus d̄uertere inq̄ntū scz excedūt
damnum illatum.

Equit' videre de. vj. s. de rapinis et d̄ dā-
nis q̄ fiūt i gueris. et cca hoc q̄rūt' p̄la
s. q̄d de dominis ill' q̄ gueris ad inuicē ha-
bētes vterqz paupes et rusticos alteri' spoli-
ant capiūt incarcerāt. et cruciatib' v̄l redime-
re se cogunt v̄l miserabiliter expirare. Rñdet
rap. ti. de raptō. et hosti. ti. de pe. et re. q. mi-
les habēs iustū bellū d̄tra aliū militez licite
facit suū q̄cqd ab hoste capit. l. ab auxiliatori-
b' ei'. siue a subditis suis siue ab alijs. quo-
usqz s̄m d̄sciētā sit et satisfactū d̄ oī dāno da-
to iniusto et labore et operis suis et suorū ho-
minū. v̄l donec ip̄e hostis offerat ius l. velit
satisfacere sibi di. i. ius gētiū. et. xxij. q. vij. si
de reb'. subditos aut illos q̄ deū pl' q. hōies
timētes nolūt d̄no suo in bello illicito impē-
dere auxiliū d̄siliū vel fauorē. nullaten' de-
bēt in aliquo dānificare p̄ea em̄ actores suos
debet tenere. nec ē v̄lteri' p̄trahēda q. clpa
ē. de his q̄ fi. a ma. par. ca. q̄sui. et. i. q. iij.
c. i. Quid si habēs iustū bellū fecerit icēdia
vel effracturas. v̄l extirpauerit arbores vel
vineas in terra p̄pria sui aduersarij l. hoim e-
ius. nūquid p̄ his tenebit' in aliquo. Rñdet
rod. q. de ill' dānis n̄ tenebit' q̄ bōa fide intu-
lit. aut a q̄b' abstinerē omodo nō potuit s̄m
industriā et osuetudinē bōa fide pugnātum.
Si aut aio crassandi et maliciōse ea intulit cū
alias posset omode sibi d̄sulere. tenebit' et d̄
p̄sabit' illa dāna cū dānis datis sibi et ho-
mib' suis vsqz ad d̄curzētes q̄ntitates. et d̄
eo qd sup exercuerit tenebit' satisfacere illis
quos dānificauit. Quid de eo q̄ mouit iniu-
ste bellū. nūquid tenebit' de omnib' dānis a
se v̄l suis illatis aduersario suo et homib' ei-
us. Respondet rod. q. sic. Nunquid etiam tal
tenebit' homib' p̄prij dānis illatis eis ab ad-
uersario suo et hoib' ei'. duz ille aduersarij

iuste rebellat. Rñdet rod. q. sic. nisi etiā hoies
ei' mala fide iuuerit eū. tūc em̄ n̄ h̄nt d̄tra eū
actiōz cū null' ex clpa sua d̄seq̄ debeat actio-
nē. hoc ē verum secundum aliquos in foro d̄
tētioso. si t̄m iuuerint eum ad hoc inducti ei'
d̄silio l. timore l. coactiōe l. quolibet alio mō
alias non facturi. tene' eis ad restitucōz i fo-
ro p̄niali. qz qui dat occasionē dāni dānū de-
disse videt'. Nobil' aut ille qui iuste pugnat se-
cundū rod. nō tene' homib' suis de dānis
que passi sunt ab aduersarijs. cum et ipsi et se-
et sua p̄ domino suo exponere teneant'. non
tene' m̄p̄ nisi fuerit i culpa eos negligenter
defendēdo. De hac materia dicit inno. ē. d̄
iureiurā. sup. c. sicut q. vocati ad iustū bellū
habent actiōz mādati d̄tra vocantem nisi ex
debito teneant'. v̄l nisi ex cā pietatis l. huma-
nitatis v̄l parētele faciāt. xxij. q. iij. nō infe-
rēda. Vocati vero ad bellū iniustū nunq̄ ha-
bent d̄tra vocātem actionē mandati vel aliā
adimpēdia vel damna d̄tingētia occasione
dicte vocationis v̄l mandati. qz in re turpi n̄
d̄trahit' obligacō. ff. mandati. si mandauero
. q. qui edē. Quid si duo nobiles d̄ponāt su-
per guerra sua. nunq̄d possunt d̄ponere v̄l trā-
sire sup dānis datis hominib' suis nulla resti-
tucōe facta illis. Rñdet rod. q. sic si fiat hoc
de d̄sensu dānificatoz. alias ille qui bellum
mouit iniuste. non potest per suam d̄positiōez
p̄iudicare hominib' suis qñ ip̄e d̄ p̄prio te-
neatur eis satisfacere de dānis suis. nisi et ip̄
si pariter cū eo fuerit i clpa vt dictū ē. i. q. ca-
su etsi nō tenetur eis in aliquo in foro d̄centi-
oso. p̄ eo q. p̄cipauerūt ei in crimine sciēter
in foro tamen penitēciali si h̄ fecerūt ad suaz
p̄suasiōē aliter nō facturi tene'. Qui autē ha-
bent iustum bellū non debēt cum aduersario
d̄ponere cū p̄iudicō hoim suorū. s̄z vel ip̄e de-
bet eis reddere dāna ipsi illata. v̄l p̄curare
q. ab aduersario reddantur. hoc tamen intel-
lige de illis dānis que passi sunt in incendijs
et rapinis rerum suarū. De expensis autē q̄s
fecerunt ad exercitum veniēdo vel ibi morā-
do. satis solent d̄ni d̄ponere illud dissimulare
p̄pria auctoritate. Quod etiam de p̄iuiatis dā-
nis d̄cedi potest si ipsi domini viderint ex cā
p̄babili ea pot' remittēda esse. q. omodo pa-
cis carere. et pericula belloz incurzere. Et cū
in hoc casu domini gerāt v̄lter negotiū su-
bditorum taliter d̄ponendo. subditi debēt ra-
tum habere. Sed etsi ab inicio d̄tradicant ne
composicio fiat nisi refusus sibi damnis si ex
iusta causa domini viderint expedire. possūt
a bellando desistere. licet forte non possent
damna illata quitare. qz sicut penes p̄inci-
pes ē auctoritas bellum mouendi ita et aucto-
ritas desistēdi. h̄ rod. P̄dictis d̄cordat ho-
si. dicēs q. si inter duos milites l. p̄ncipes
fuerit guerra iniusta. et hinc inde damna mē-
ta illata. et postea pax inter eos sit facta et
damna hinc inde data remissa. non videtur h̄
remissio ad homines et validiores v̄triusqz
extendenda. nisi de consensu eozundem sic fa-
cta ar. C. d̄ trāfac. l. i. et ē. de maio. et ob. c.

fi. vñ nisi forsan aliter pax haberi n̄ possit ibi
q̄dē valiter genē negociū vtriusq; p̄f. et sic
intelligi p̄t. ff. d. pac. d. actio. aliter n̄ possū ius
remittere hōis mei. cum nec possim ab eo tan
tundem extorquere sine rapina.

Equitur videre d. vij. scz illi q̄ sequuntur ra
ptores ad p̄dā capiendā vñ ip̄os maiores
ad rapiendū inducūt. Et dicit rap. q̄ sequentes
sciēter raptōres. vñ ignozāter postea tñ scien
ter eos ad rapiendū iuuātes et ip̄os ad h̄o q̄
quo iducētes. si sciāt vñ credant illos p̄pter
eorz seq̄lā siue corpale auxiliū l̄ inductionez
suā fecisse rapinā aliter nō facturos. quilibz
tal̄ in solidū tenet. i. de toto dāno. alias nō
tenentur nisi de his q̄ inde habuerunt. et de
omni dāno q̄d ip̄i vñ aliq̄ d̄ familia sua fece
rūt directē vñ occasionaliter. ar. ad hāc disti
ctiōz ex. de sen. et re. iudi. c. i. et. ij. de eta. et
q̄li. cū. et d. sen. ex. inter alia. hec rich. et cō
uenit cū eo hosti. a. d. pe. et re. Et addit ibid̄
q̄ si credāt q̄ etiā sine adiutorio suo vñ istiga
tōe dānū fecissent n̄ tñ tñ tenet ad īo q̄d p̄ba
biliter credūt eos pl̄ fecisse p̄pter suū auxiliū
vñ instigacōez. Qd̄ aut̄ dixit d̄ his q̄ tenentur
insolidū. intelligas etiā d̄ his q̄ defēdūt ip̄
sos raptōres in erore suo. et recipiūt eos in
castris suis. scz q̄ tenet insolidū. q̄n̄ p̄pter d̄
fensiōz vñ receptiōz h̄moi. impediūt dānificā
tū recuperare dāna. Idē etiā intellige d̄ illi q̄
rum noie sic rapina. si ip̄i p̄t̄ p̄ rapina fie
ret eā fieri mādauerūt. l̄ q̄d noie eoz gestū ē
postea ratū habuerunt. xj. q. iij. q̄ d̄ senit. et
duobz. c. se. et ex. d. resti. cū ad sedē. h̄ rap.
et idē dicit host. Quid si p̄cipalis vñ etiā
vñ eoz q̄ tenet insolidū satisfecit d̄ toto dā
no. nūquid ceteri liberātur q̄ ad ip̄m dānaz
vñ interesse. Rñdet rap. q̄ liberātur. qz bōa fi
des nō pauit vñ idē his exigat. ff. de re. iuris
bona si des. Et h̄m rod. interesse d̄phēdit hic
et expēsas et inmoda q̄ q̄a incurrit occasiōe
dāni sibi illaci. Ille aut̄ cui satis fit. tenet satis
faciēti cedere actiōz sibi d̄tra alios d̄petētē
quo ad iudiciū aie. nō vt ab vno petat insoli
dū s̄z a singlis p̄ rata. excepto p̄cipali. nisi
is qui satisfaciēti insolidū esset p̄cipalis. n̄ te
netur autē quo ad iudiciū d̄tēosolum. qz q̄ frō
te p̄t petere cessiōz q̄ punit̄ ex d̄tumatia sua.
ff. d̄ ammitta. ca. si plures. ij. h̄ rap. Szm au
tē hosti. qd̄ dicit rap. de cessiōe faciēda in iur
dicō aie nō videt̄ ml̄tū vñle. cū ex ea agi nō
possit nisi de volūtate d̄ficiētis publicet̄. sed
nec ex hoc agi poterit in foro d̄tēoso ob le
gē p̄dictā. siue tñ sit facta cessiō siue nō. alij
qui nichil soluerūt ad releuandum eum qui
satisfecit insolidū. sunt p̄ suis p̄tibus effica
citer inducēdi. quia solues gestit valiter eoz
negociū. ergo tenentur id qd̄ fecit ratū habe
re. et ei satisfacere. ar. ff. de ne. gesto. cū pe
cuniā. et. l. pompon. in fi. et. l. se. h̄ hosti.

Nota s̄m tho. si p̄cipal̄ in facto soluit. o
mnes alij q̄. s. fuerunt ab eo inducti ad dānū
faciēdum sunt liberati. si vero alij soluit. illi
qui sunt p̄cipales in facto. et illi ad quos
res peruenit. illi restituere tenentur. Nota ec

secundū inno. ex. de homici. sicut dignum. q̄
si spoliat̄ liberaliter raptōri dimitteret. tūc
credo d̄siliariū esse liberatū. qz liberat̄ ē ille
q̄ p̄cipalioz tenebat̄ et q̄ res habuit. S̄z si
d̄siliariū esset absolut̄ a spoliato n̄ credere a
lios liberatos ad quos res ille p̄uenerūt. ni
si eos exp̄sse itēderit liberare. nec etiā eū qui
rapinā fecit si de rapina nichil habuerit. q̄a
naturaliter et etiā de iure diuino oueniēs est
q̄ sublato p̄cipali tollatur accessoriū sed
n̄ ecōuerso. ex. de d̄sili. trāslato. p̄mo ec̄ si libe
raliter liberaret̄ raptōz p̄cipalis. n̄ p̄pter
hoc liberaret̄ d̄siliariū a restitucōe si qd̄ p̄ueit
ad eū de rapia. nisi aliq̄ p̄ eo satisfecisset. Nā
et i h̄o cau in aie d̄silio dicēdū ē d̄siliario q̄
satisfaciat illi p̄cipali qui p̄ eo satisfecit
nō aut̄ offēso. qz iā ei ē satisfactū. Sec̄ autē
fieret in iudicō. h̄ inno. Intelligendū autēz
q̄ vno satisfaciēte ceteri nō liberant̄ quo ad
penā. p̄mo p̄t ab eis exigi pena q̄dupli. scilicet
ez in iudicō vt dictū ē supra d̄ pena raptōris
et pena vni nō liberat aliū. xj. q. ij. cū deuo
tissimā. Quid si plures fuerūt raptōres qua
si pares. qz n̄ l̄ aliū induxit ad eūdū. nec ez
rat alter alteri d̄ns. s̄z quilibet p̄ se iuit. h̄
rap. distiguit. qz aut simul vadūt aut n̄. si sic
quilibet tenet insolidū. et hoc intelligit rod.
cū vñ sine alijs nō auderet vel nō posset dā
nū inferre. ar. ad h̄ ex. d̄ hōic. sic dignū. alij
as quilibet tenetur tñ p̄ illa p̄te dāni quam
intulit. Si aut̄ nō iuerūt simul sed quilibet fa
ciebat separam p̄ se dānū. nō puocans alios
ad dānificandū. quilibet tenet p̄ eo qd̄ fecit
Vel forte in vtroq; cau tolerari posset q̄ qui
libet de his q̄ habuit satisfaceret. et alios p̄
posse ad satisfaciēdum induceret. S̄z p̄imum
dictū ē tūc s̄m rap. et ho. Dicūt tñ hosti. et
inno. sup. c. sicut dignū. p̄ i h̄ estimatio ē ha
benda. vt qui ē magis strenuus et q̄ maiorem
incussit timorē. etiam pl̄ hostibz teneat̄. Vo
lunt etiā ibidē q̄ cū aliq̄ vadūt cū raptōribz
vel furibz. et nō coopant̄ eis ad aliqd̄ dānū
faciēdū. nō videntur i aliquo teneri. si nichil
repperint de rebz ablati. caueāt tñ d̄sciētie
qz si pati erāt eos d̄tra spoliandos defēdere
et p̄pter suā p̄ntiā et sociorū suoz nō audebāt
dānificandū eos resistere. nō p̄nt esse liberi a
restitucōe. Si etiā aliq̄ vadūt cū eis nō aīo ob
essendi vñ defēdendi. nō excusan̄ nisi hoc no
tificēt aduersarijs. q̄ alias forte res suas de
fēdere nō audēt. idē em̄ ē ac si iuuaret. h̄ s̄m
inno. et hosti. De hac materia vide infra a. d̄
furas

Equit̄ videre de. viij. scz d̄ illis q̄ nec iu
uant nec d̄fenciūt ad rapiendū. de raptō
tñ accipiūt. et q̄dem tenentur restituere s̄z di
uersis mōis. distiguit tñ rap. q̄ q̄ dono accipi
unt p̄cise tenent̄ ad restitucōz. qd̄ ē verū s̄m
hosti. siue accipiant sciēter siue ignozāter si
veritate postea p̄cipiunt. ff. si cer. pe. si et me
et ticiū. nisi forsan h̄ d̄sumpsissent atēq̄ veri
tatem intelligerent. C. de rei ven. certum est
Qui vero edunt bibunt vel in vsus necessari
os expendunt nisi in casu scilicet cū agūt cāz

spoliatio monēdo et inducēdo p posse rapto
re ad restituēdū. tūc em̄ n̄ tenetur etiā si resti-
tutio nō sequitur. nō tenetur in quā de his que
expēderūt p tpe q̄ circa ei⁹ emēdacōz labo-
rauerūt. nō em̄ credit rod. p vxoz et failia d̄
reb⁹ rapta viuere possint p totū anū ppter v-
nā amonitiōz l̄ ppter duas. vñ satis videt⁹ q̄
religiosi eūtes ad raptōzes vt inoucant eos
ad restituēdū excusen⁹. si emēdāt ap⁹ eos p̄ci-
pue si emode inuēire n̄ possunt ap⁹ alios. p-
bant⁹ hec eē. d̄ accu. ex pte. et ē exp̄s. l. i. vj.
de sen. ex. cū volūtate q̄ p̄dicatozes. et hoc i-
telligas cū moderamine l. 3 si pbabiliter ha-
beat⁹ spes de correctōe ei⁹. et si etiā ppter ex-
p̄sas eoz n̄ subtrahat⁹ raptōzi restituēdi fa-
cilitatē i toto l̄ i magna pte ar. ij. q. vj. ateriorz.
q. i. Quid faciet vxoz vñ failia raptōzis si
nō habet⁹ sp̄s de ei⁹ correctōe. l̄ videt⁹ virū
ad inopiā vergere. et q̄ fieri nō soluēdo. l̄
s̄m rap. distiguo. q̄ aut ibi sunt aliq̄ iusta a-
nō iustis disticta. aut nichil ē ibi nisi de ra-
pina. aut sunt mixta. In p̄cio casu p̄t expēdere
de iustis. In sc̄do casu n̄ lo mō comedat inde
s̄ aliūde sibi victū p̄curet. l̄ ab amicis vñ cō-
sanguineis suis. l̄ laborādo manib⁹ p̄p̄is. l̄
alio mō honesto. Distiguit vñ i hoc casu rod.
l̄ q̄ de ip̄a re rapta eadē numero nō licet ali-
quid expēdere nisi in casu vltime necessitatis
de re vñ emptā de re rapta poterit comedere
etiā s̄ casu vltie necessitatis cū p̄p̄o restitue-
di. l̄ faciet s̄m q̄ dicit⁹ in se. q. In tercō vñ ca-
su s̄m rod. idē dicēdū ē qd̄ dictū ē in sc̄do sci-
licet si ita sint mixta q̄ nō possint discerni. vel
licet possint discerni vir tñ nō p̄mittit eā acci-
pere nisi de reb⁹ raptis. S̄m vñ rod. in casu
quo sunt ita mixta iusta cū iniustis q̄ nō pos-
sunt discerni. poterit licite necessaria sumere
si vir sit soluēdo dū tñ habeat i mente viuere
de licite acq̄sitis. si aut nō ē soluēdo idē dicē-
dū ē qd̄ dictū ē in sc̄do casu. sc̄z qñ nichil est
ibi nisi de rapina. Quid faciet vxoz l̄ fami-
lia si nichil inuēiat nisi de rapina nūqd̄ mori
et fame. l̄ q̄ nō. s̄ s̄m q̄ notat rap. sub ē ei
triplex auxiliū. Vñ est vt recuperet d̄ otē si p̄t
potest em̄ recuperari dos ec̄ d̄stāte matrimonio
qñ v. r. ad inopiā v̄git. C. de iure dotiū. v̄git.
Sc̄dm ē q̄ denunciēt amicis ei⁹ l̄ decano vel
archidiacono vñ ep̄o vñ ali s̄ q̄ possint vñ ve-
lint p̄desse. qui p̄suadeāt ei. vñ etiāz si p̄bari
p̄t appellāt eū vt pascat eaz de iusto. ij. q. i. si
peccauerit. et eē. de iureiurā. que admodū vel
tradat ei dotē. vñ p̄rem dotis. vñ omittere ali-
cui p̄sone honeste q̄ de honesto lucro p̄uidat
sibi. eē. de pig. ex litteris. et de donaci. ppter
nup. et de dote resti. post di. p̄ n̄ras. Terciu⁹
ē q̄ si esset adeo in arto posita q̄ nec inuenirz
qd̄ comederet etiā elias. nec vlteri⁹ sine p̄-
c̄lo pati possz necessitatē fais. tūc possz etiā
d̄ raptis reb⁹ ip̄is sumere necessaria. qz neces-
sitas nō habz legē. d̄ ose. di. i. sicut q̄cqd̄ tñ
sic expenderit doleat in aio. et p̄ponat firmi-
ter restituere p̄c̄ito poterit q̄cqd̄ inde expēde-
rit In omni tamen casu p̄dicto tenetur vxoz
viro reddere debitū et econuerso nisi subsit

aliud impedimentum. xxxij. q. v. si dicat.
Recolligendo ergo breuiter p̄dicta. potest
dici q̄ d̄ bonis vlturarij raptōzis et fuis etiā
si nichil habeāt de iusto. p̄t q̄s licite p̄cipē i
plurib⁹ casib⁹. et p̄mo si cām expoliatorum
agat. s̄. p̄curādo fideliter p̄ eis restitutio fia-
at Sc̄do si recōp̄set puta si eis i licitis et ho-
nellis h̄uiat. Tercō si se recōpensaturū p̄c̄at
et se hituz factatē ad h̄o pbabiliter credat
Quarto si necessitas cogat. puta qz alias nō
p̄t emode habere vñ vmat. vt accidit paup̄-
rib⁹ medicātib⁹. et hoc etiā mō exculari pos-
sunt filij et filie exūtes in domo patrū. qui
alias viuere non possunt. et s̄lr vxozes. q̄nto
si eos tales esse nesciat.

Equi⁹ videre d̄. ix. sc̄z d̄ ill q̄ em̄t d̄ reb⁹
raptis c̄ca qd̄ sciēd q̄ raij. distiguit q̄ aut
raptas esse sciebāt. vñ pbabiliter credebant.
aut de iusto esse putabāt. aut nichil de h̄o sc̄z
vñ essent rapre vñ non cogitabāt. In primis
duob⁹ casib⁹ subdistiguit. qz aut emit q̄s ma-
la fide. i. cupiditate ac q̄redi sibi aut bōa fide
volūtate restituēdi d̄no rei. in p̄mo casu t̄
indistincte restituere q̄cqd̄ d̄ illa postea fiat
ab eo vñ ab alio. et ē racō. qz omittere furtum
d̄tractādo re alienā inuito d̄no. et fur s̄ est i
mora. vñ nec p̄ciū qd̄ dedit ab eo ei⁹ ē res re-
petere poterit. nec exp̄sas si q̄s ibi fecit. t̄
etiā restituere om̄ez vtilitatē quam ex illa re
habuit. nō liberat⁹ etiā si restituat rez illā de
teriore q̄ ad eū p̄uēit. et si aliquo tpe medio
fuerit res melior q̄ fuerat tpe emp̄cōis vñ e-
ciā qm fuerit tpe quo postea v̄didit eā. ali-
ei⁹ qd̄ plimi fuerit estimacō factēda erit. ff. d̄
fur. i. re furua. hoc intellige qñ res nō ha-
bet⁹. s̄ si res habet⁹ credo q̄ sufficiat q̄ resti-
tua⁹ eā bōa sicut erat qñ fuit ablata. et qd̄ d̄
ctū ē de p̄mo emp̄toze intelligi debet qd̄ se-
cūdo et omnib⁹ alijs sequētib⁹. qui cū mala
fide re illā em̄t. s̄. q̄ semp tenentur restituere
re illā quocūqz mō p̄ierit s̄m maiorē estima-
tiōz totiq̄ t̄pis medij. Si tñ raptōz plene re-
stituit rei estimacōz cū toto interesse ceteri qui
emerūt l̄ d̄no acceperūt liberatur q̄ntū ad r̄
sticōz faciēdā d̄no rei. Credit tñ rap. q̄ qz
qd̄ inde ex lucro habuerūt sc̄z āte restitucōz
factā. siue totū si res fuit sibi gratis data. si-
ue qd̄ sup̄est deducto p̄cio pro re illa dato. si
fuit emp̄ta. d̄z cū d̄silio ecclesie in vsus pau-
perū erogari. S̄z hoc facere s̄m hosti. et rod.
nō ē necessariū s̄ ē d̄siliū. qz ille penes quem
res illa ē. iā intelligi⁹ eā ex volūtate d̄ni pos-
sidere. s̄. ex quo sibi satisfactū est plene. ar. ff.
de euic. si h̄uz. s̄. duplo. debet tñ qlibet tal̄
agere p̄nāz de furto qd̄ omissit. xiiij. q. i. qui
habetis S̄z nūquid satisfaciēs poterit sibi
d̄sulere de p̄cio soluto aduersus reditōzē. Re-
spōdet rap. p̄ nō. nisi qñ emit exp̄sse sibi cau-
ciōz fecerit. obstat em̄ ei⁹ turpitudō. x. q. ij.
rus in fi. Si vero emit quis re raptā vñ fur-
tiuā bōa fide. s̄. intencione restituēdi d̄no. p̄t
ab eo repetere ill⁹ quod pro ipsa re bona fi-
de dedit. et etiāz quicquid p̄ ei⁹ d̄snuatiōe ex-
pedit. nisi forte cu re illa aliq̄ lucrat⁹ fuisset

de q̄b̄ illas expēsas recompēfare posset. Et
breuiter q̄cqd̄ adē sibi ex illa re. ut p̄sio mer
ces fruct̄ l̄ silē. tenet̄ restituere. q̄cqd̄ v̄o si
bi abē ut p̄ciū et expēse modrate. p̄t repetere
v̄l cū eo qd̄ ex ip̄a re sibi aduenit vsqz ad q̄n
titatē d̄curzētē d̄pēfare. Dicit etiam hosti. q̄
p̄t repetere oia p̄dicta ec̄ si res sine sua cl̄pa
peat l̄ p̄da. rō ē qz gessit negociū vtiliter do
mini rei. p̄bā. hec ex. d̄ accu. ex p̄te et li. vj.
d̄ sen. ex. cū volūtate. q̄. p̄dicatores. s̄. s̄m ho
sti. licet i iudicō aie et d̄ sua d̄scia creda. i in
dicō t̄n̄ d̄tēciōso ei n̄ credere nisi publice h̄o
p̄testare. C. de furt. l. ij. et ex. de elec. qz p̄
ter. q̄. si. S̄. qd̄ si ille q̄ b̄ōa fide emit fecit p̄
q̄ri diligētē cuius res ess̄ ut ip̄az ei restitueret
et iuenire n̄ potuit. h̄. q̄cquid res illa valet
v̄ltra illud qd̄ isti ep̄tozi debe. cū autoritate
ecclesie i p̄ias cās p̄ aia ei⁹ cui⁹ res fuit ero
get. Et d̄sulit rap. q̄ hoc fiat publice ut omis
suspiciō euite. ec̄ sic erit liberat⁹ qz ecia i hoc
gessit v̄litar negociū ei⁹ ar. ad hoc xij. q. ij.
quatuor. cca. fi. Et dicit hosti. q̄ si paup̄ esset.
posset a p̄lato sibi relinqui sic alij paup̄. In a
lijs aut casib⁹. si si sciebāt aut credebāt esse d̄
iusto qd̄ emebāt. v̄l forte habebāt aim idiffe
rētē. i. nichil sup hoc cogitantē. excusant̄
s̄ diuersimode. Nā q̄ sciebant v̄l p̄babiliter
credebāt esse d̄ iusto. simpliciter n̄ tenēt̄ i ali
quo. si durate b̄ōa fide. q̄ v̄o temere credebāt
l̄ ignorabāt ignorācia crassa et supina. l̄ p̄
ter fatuā simplicitatē. l̄ sup hoc nichil cogi
tabāt. restituere tenēt̄. et dicit rod. q̄ ignorā
cia d̄i crassa et supia p̄ silētudiez h̄ōis crassi l̄
supini. qui non videt ea que sunt apud pe
des ei⁹ v̄l p̄pe. Ad hanc aut diuersitatē ple
ni⁹ discernedā distigūe s̄m rap. cū aug⁹. q̄
raptor aut erat d̄ns et tūc tene. i⁹ qd̄ dictum
ē supra in qd̄e illa scz quid d̄ d̄nis ill q̄ ḡuar
raz. r̄c. Aut erat subdit⁹. et tūc distigūe. qz
subdit⁹ qui mouet bellum pro domino sibi
mandante. aut scit bellum esse iustum aut in
iustum aut dubitat. In primo casu n̄ tenetur
restituere ea q̄ accepit ab hostib⁹ nisi s̄m edi
ctū d̄ni. nec peccat nisi corruptā intēcōnē ha
beat. s̄ p̄ cupiditatē et odiū l̄ silia. In secūdo
v̄o casu scz cū scit l̄ p̄babiliter credit bellū ef
se iustum tene. qz tene. p̄l̄ timere d̄m q̄ h̄ōez
In terco nō tene. qz excusat̄ p̄pter bonū obe
diētē. licet forte peccet d̄ns d̄tra d̄m male p̄
cipiēdo. xxij. q. i. qd̄ cl̄pa. v̄n s̄m rod. si va
fall⁹ ducis v̄l comitis ab eo vocet̄ ad bellū
mouēdū d̄tra hostē s̄m d̄tra qz n̄ licz autori
tate p̄pa mouere bellū. excusat̄ si dubit⁹ v̄t̄z
d̄ns ei⁹ sup h̄o autoritatē h̄eat a rege. et sic d̄
alijs cās ex q̄b̄ bellū ē iustū l̄ iniustū. S̄m e
nim hosti. tal̄ excusat̄ p̄pter bonū obediētē si
inq̄siuit q̄ntū potuit et p̄tiores d̄sulit et sp̄
dubi⁹ r̄māsit. alioq̄n affectatoz ignorātie sic
nec expers sciētē punire. ex. d̄ clamō. d̄spō.
eū ab inicō. q̄. si q̄s v̄o. nec excusat̄ timore per
dēdi feud l̄ icurzēdi aliqd̄ t̄pale d̄anū. xxij.
q. v. ita ne. licz met⁹ cl̄pam attenuet quo ad
penitēciam iniūgendam circa oratōes et ie
iunia. ex. q̄ me. ca. sacris. Et cū autoritas iur̄

l̄ iudic̄ requiastur ad hoc q̄ bellū sit iustū d̄i
ci potest. q̄ vbi habe⁹ autoritas iudicis si iu
dex errauerit. ad pugnātis t̄n̄ d̄scietaz suffi
cit. Et i hoc casu p̄t habere locum dicta d̄s̄lin
ctio i foro p̄niali. Sec⁹ ē in d̄tēciōso vbi er
ror detegere. t̄pe suo. hec hosti. S̄. nūquid
sic excusantur amici et cognati bellātes q̄ nō
sunt ei⁹ subditi. et milites exnei stipēdiarij si
credāt bellū esse iustū. h̄. s̄m rod. nō excusat̄
eos bonū obediētē sicut subditos. nec d̄mit
tere se debēt d̄iscrimini ut iuuet aliquē in p̄e
iudicium alteri⁹. xij. q. v. deniqz. Sic ergo
p̄cede circa emptorē s̄m rap. q̄. si si scit ven
ditore iustē et ex iusto bello habuisse. licite
p̄t emere nec tenetur restituere q̄ v̄o de iusto
bello esse nesciebat. s̄. p̄robabiliter credebāt
qz omis ei⁹ vicini l̄ maioz ps l̄ ad min⁹ sapiē
tes ita credebāt. n̄ tenetur hac b̄ōa fide durā
te. s̄. si postea sciat rē de rapia fuisse debet re
stituere. s̄. et rē et fruct⁹ ei⁹ extātes. de d̄sup
tis em̄ b̄ōa fide nō tenetur. et si p̄ sententiam
iudicis restituit. p̄tiū a v̄editore etiam m̄itō
si vult repetere poterit. xij. q. ij. v̄lterane.
Si v̄o simpliciter scz sine autoritate iudicis.
v̄editoz sibi tenet̄ in foro p̄niali ad interesse
s̄ ad hoc iudicio d̄tēciōso n̄ poterit cogi. ff.
de iur̄. si rē. et ex. d̄ ep̄. et v̄. si v̄editoz. Qui
v̄o emerūt de rapia ignorāter ignorātia iuris
q̄ in tali casu n̄ excusat̄. v̄l etiā ignorātia facti
crassa et supina. qz scz omis vicinos l̄ p̄ maio
ri p̄te etiā p̄tiores et sapiētiores audierit
dicētes bellū i⁹ esse iniustū et d̄tra d̄m. l̄ for
te qz ecclesia p̄hibebat l̄ excomunicabat publi
ce autores et p̄ncipes ip̄i⁹ belli. tenet̄ ad
restituēdū. xij. q. ij. q̄ et huānis. et ex. d̄ ordi
ab ep̄o requisit̄.

Equit̄ videre de. x. f. de his q̄ i ecclesijs
aliqd̄ rapiūt vel ip̄as ecclesias ledūt q̄ri
tur ergo primo qd̄ de ill q̄ rapiūt i ecclesijs aut
de b̄ōis clicoz aut ecclesiaz q̄ sunt in terza
ei⁹ d̄tra que iuste gerit̄ bellū. Nūquid ra
ptores talū restituere tenentur. R̄ndet rod.
q̄ sic nisi fecerit h̄o autoritate p̄lati ec̄ castici
Quid d̄ ill q̄ cōfugiūt ad ecclesias imminen
tib⁹ hostib⁹ et ibi capiūtur ab eis. nūquid es
os ibi capiētes debēt ip̄os dimittere liberos
R̄ndet rod. q̄ sic. nisi ecclesiā incastellauerit
aut inde hostes ipugnauerit. tunc em̄ cū v̄io
l̄t emunitatē ecclesie n̄ debēt emunitate ec
clesie gaudere. Idē etiā credit si ibi reponant
v̄ictualia sua d̄ q̄b̄ in impugnātōe hostinm
sustētant̄ scz q̄ si rapiūtur ab aduersarijs iuste
bellātib⁹ restituere n̄ tenēt̄. et forte etiam ra
piēdo nō peccāt. Quid de ill q̄ incēdūt ec
clesias i bello iusto. nūquid tenentur de d̄ano
dato. R̄ndet rod. q̄ si n̄ sint incastellate. et
h̄o ex p̄posito fiat tenent̄. Si at̄ sint icastellate
aut si n̄ ex p̄posito s̄ a casu incēdan⁹ d̄uz. s̄ illi
iuste bellātes operaz rei licite p̄stant. quia
scilicet hostiū machinas villā v̄l castrū incē
dunt qd̄ alias expugnare d̄mode non possunt
non tenentur.

Equit̄ videre de. xj. scz d̄ aliquib⁹ p̄tinē
tib⁹ ad restituēdū raptorū. et q̄runt̄ p̄la

scz quid si huiusmodi persone q̄ restituere tenentur
restituendo re vel ei? emendacōem. ad paupes re
maneat. q̄ forte cū filijs et familia n̄ habet ali
quid vñ viuāt. Rñdet rap. q̄ si p̄t scire eū vñ
eius successores cui? res fuit. ondat ei restitū
ōdi volūtate. et suā necessitatē. et p̄t petere q̄
tacōem vñ dilacōez. Et si isti bñ d̄trito. vñ re
raciter volētū etiā modicū illud qd̄ habet re
stituere. spoliat? totū vel p̄tez remiserit. libe
rac? erit. Si aut̄ quitacōez vñ dilacōem n̄ pos
sit impetrare. d̄z totū qd̄ suū est facere. v̄den
do scz oia bōa sua. ec̄ si opteat eū et ei? failiā
mēdicare vt dicit rod. Si vñ n̄ possit scire de
bz i p̄as cās i? cū ecclesie d̄silio erogare. Et
p̄t ei dilacō dari et p̄s l̄ totū remitti. si expe
diat ad necessariā ei? sustētacōz sicut alteri?
paupis h̄m rap. et rod. De hoc etiā vide ifra
li. iij. ti. d̄ vsu. ar. viij. d̄ resti. vsuraz. qd̄e qd̄
si is. Quid d̄ ill? q̄ si vellēt supfluas expēsas
dimittere possent rapta restituere. Quid etiā
d̄ ill? q̄ oia bōa sua resignāt i maū p̄narij. p̄
mittētes q̄ tantū faciēt dānificatis q̄ erūt d̄
tētū putātes hoc d̄ modico se facere posse. qz
illi se credūt totū amississe. Quid ec̄ d̄ ill? q̄ n̄
resignāret i maū p̄narij nisi crederēt eis to
tū l̄ p̄te dari qn̄ nesciūt cui debet restitui. nū
qd̄ tales sunt in statu saluus. Rñdet rod. q̄ n̄
oportet em̄ q̄ fide bōa et sine fraude raptos
faciat qz qd̄ p̄t dānificatis. si nouit eos satisf
faciat. et si nō nouit pauperib? tribuat. aliter
absolui nō debz a p̄nario si d̄stet de ei? impe
nitēcia l̄ intēcione p̄raua. Nō est tñ necesse se
cū dū rod. q̄ fiat h̄moi resignacio i maū p̄nari
ij dūmodo sit pat? hoc facere ad arbitriū ei?
vel boni viri. Sed et de hoc vide infra. l. iij.
ti. de vsu. in. viij. ar. q. cui? auctoritate male
ablata. r̄c. Ad hoc nota q̄ rich. et sco. sic d̄
stignāt in. iij. suo de illo qd̄ dānū iculit et ni
chil h̄z p̄ter necessaria sibi. s. q̄ tal̄ aut h̄z ali
qd̄ vltra necessaria ad sustētacōz nature. licz
sit et necessariū ad victū vñ decēciā sui status
et p̄sone. aut n̄. si sic tenentur restituere. n̄ em̄ li
cet alicui viuere d̄ aliā re cū honore seclari
Nec etiā valet tñ stat? sclēnis alic? persone
q̄ntūcūqz necessari? reipublice quē teneret p̄
nō restitucōz. q̄ntū valet iusticia et fidelitas
ei? et iusticia d̄munis p̄ restitucōz. Si aut̄ nō
habeat vltra necessaria sustētacōi nature. tūc
dānificat? vñ nō indiget ad sustētacōz natu
re re sibi ablata. vñ indiget. si nō indiget nō
tene? et restituere. qz necessitas facit oia d̄mu
nia. ff. de. l. rodia. cū i eadē. in textu ēt glo.
Si aut̄ indiget tūc aut p̄i? sc̄tūs ē indigens
illa re ad sustētacōz nature ille qui abstulit.
aut p̄i? ille cui ē ablata. aut vterqz eodē tē
pe. Si p̄io mō nō tenentur restituere. qz res illa
facta est sibi necessaria sustētacōi nature. et
ius fuit ei acq̄sitū in re illa. cū tūc dānifica
to nō essz necessaria. Secūdo aut̄ et tercō mō
p̄t dici sine p̄iudicio q̄ tene? restituere. qz res
illa sp̄ fuit dānificatū de iure. Quid si p̄imo
caū detētor deuēniat post extremā necessitatē
ad fortunā pinguiorē nūquid tūc restituere
tene? Rñdit sco? q̄ sic qz obligacō illa ad

restituēz rei ablatae vñ equalētis p̄cedit a
p̄ima occupacōne illi? rei q̄ fuit iniusta an
te necessitatē extremā. Et iō illa obligacō per
necessitatē extremā n̄ ē extic̄ta s̄z tñ sopita. Si
vñ nūq̄ occupassz re illā ante necessitate extre
mā. tūc simpliciter iuste occupassz eā tāq̄ rez
suā. nec tenentur ad restituēz aliquā. Quid si
piclz imiet spoliato. et ille q̄ te? iduci n̄ p̄t
ad satisfaciēd̄ statū. nec spoliat? ad dādū ali
quā dilacōz. Rñdet hosti. q̄ p̄s biter d̄scret?
informare p̄t d̄sciam suā ex eo q̄ intēdit vtili
ter gerere negocia creditoris. vt si videt q̄ n̄
p̄t aliter imp̄petuū recupare l̄ n̄ ita d̄mode
p̄t recepta sufficiētū cantū d̄ dilacōz d̄cedere.
re. et sub hac d̄dicōne. s. si hoc fecerit pecca
torē absolueret. vt sic et creditor qd̄ ei debet
recupet et peccator n̄ des̄p̄t. ar. l. f. d̄ soluci
soluere.

De furto p̄p̄e sumpto ti. xxxij.

Einde d̄siderādū est de furto p̄p̄e sum
pto. Et p̄o qd̄ est et vñ dicat. r̄o de spe
cieb? siue differētis ei? tertio vtruz
sit et q̄le sit peccatum furū. q̄rto de ei? pena
q̄nto de ei? restituēz. Quātū ad p̄imū scien
dū q̄ furū p̄p̄e sumptū est fraudulosa aliene
rei d̄rectacō inuito d̄no q̄ fit aio lucrādi. s.
gratia rei vñ possessōis ei? vñ vsus. ff. e. l. i.
Bñ aut̄ d̄z d̄rectacō qz sine ea n̄ ē p̄p̄e furūz
lz interuēiat volūtās vñ l̄ scriptura vt. ff.
e. l. i. Vñ si q̄s d̄cupiscat illicite re alienā sine
d̄rectacōe. facit d̄tra aliud p̄ceptū scz nō cō
cupiscet. r̄c. Fraudulosa vñ addit? qz si q̄s cre
debat re suā esse. ac p̄ hoc licere sibi eā surz
pe. nō d̄mittit furū. inlti. vi. bo. rap. q. qz tñ
et. s. se. inuito d̄no a p̄oitur. qz si credit d̄m
p̄missurū et iusta cā subsit hoc credēdi. nō tē
re? furū etiā si d̄ns nō erat p̄missur? si aut̄ in
sta cā nō subsit hoc credēdi tene? ff. e. l. i. s. g.
rem. Si vñ facere credebat inuito d̄no. et tam
domin? velit. furū facit q̄ntū ad intētionem
mortaliterqz p̄cat. n̄ tñ tē? ad restituēz. nec
domin? petere p̄t obstante sibi ei? volūtate
ff. e. inter om̄s. s. penl. Rei aliene iō adiūgi?
qz nō d̄mittit furū i re plenissime p̄pria. ple
nissime dixi. qz si ali? haberet ius i re illa vt
soci? l̄ creditor vñ ali? s̄lis. etiā d̄ns re. illaz
furtiue surziptēs alicui tali. furū facerz et te
neret? actiōe furū. s̄z res n̄ essz furūua. ff. e.
si res. s. i. et. l. si is q̄ re. et. l. si soci?. Animo
lucrādi po? ibi. qz si q̄s alic? acillā meretricē
rapuerit l̄ celauerit nō lucrū sed libidinis cā
nō facit furū licet alias ḡuiter peccet. ff. e.
vex. Gratia rei vel possessōis ei? vñ vsus po
nunt? ibi. qz nō solū d̄mittit furū q̄ lucrifacere
vult sic furū rei dominiū. S̄z etiā q̄ rei
possessōz vñ vsus. di. l. q̄ sacru. et. ff. e. iumē
ta. Dicit? aut̄ furū a furno. i. nigro l̄ obscuro
eo q̄ clā l̄ obscure et plerumqz de nocte fiat
ff. e. l. i. Potest etiā dici a furno in quo fur
plerūqz latz. Ex p̄missis patet q̄ qui accipit e
quū l̄ re aliā d̄modatā vsqz ad locū certū. si
cū illa re vltra locū certū p̄cedat furū d̄mit
tit. nisi in casu posito supra in vsu illo. s. in
uito domino. r̄c. Sed quid si aliquis rem sibi

Alcune di due ha vendi a p̄ma ḡm̄s l̄ li. 3. l. 13. ar. 3.
p̄m̄s d̄m̄bilibz

cessam ad utendū alij d̄ modauerit. nūquid
omittit furtū. utiqz. qz nō ē sibi c̄cessa ad vsū
istū. Preterea videt̄ h̄ facere gr̄a sui lucri. spe
cies em̄ ē lucri ex alieno beneficio sibi debi
torē acq̄rere. Si r̄ et creditor furtū omittat si
utatur pignore sibi obligato. ff. e. si pignore
et breuiter in omni contrectatione rei aliene
contra dñi voluntatem omittitur furtum. unde
circa hoc inhereas verbis diffinitōis.

Ira scdm̄ argumētū sciendū qz furtū ali
ud ē maifestū ut illd̄ cū quo fur dephēdi
tur atēquā ad locū veniat destinātū. itelligit̄
at̄ locū destiat̄ ille i q̄ eodē die disponebat
manere. Aliud ē nō maifestū ut illud cuz quo
fur nō dephēdit̄. ff. e. l. ij. et. iij. Itē furtū
qdā retinet nomē gn̄ale. qdā vō h̄nt rōe mate
rie sp̄ialis nomē speciale. et hozz ē qd̄duplex
dñtia qz furtū rei sacre dē sacrilegū. furtū rei
publice dē peculat̄. xxij. q. iij. qd̄ igit̄. et. ff.
ad. l. iulii. pecula. l. j. furtū ex grege dē abige
atus. ff. de abigeis. §. j. furtū hois dē plagū
ut cū q̄s hoiem libez redit l̄ emit donat vel
accipit l̄ pmutat. ff. ad. l. flamā de plag. l. j.
et idē si alienū seruū vel ancillā sollicitauerit
l̄ exortauit. f. furtū ad aliā r̄gionē. C. e. l. j.

Ira terciū argumētū q̄runt̄ pl̄a scz vtz
furtū semp̄ sit p̄ctm̄. h̄ qz sic. vñ exo. xx.
Nō furtū facies. habet aut̄ furtū rōez peccati
p̄pter duo. Pr̄io rōe d̄rarietatis ad iusticiā q̄
reddic̄ vnicuiqz qd̄ suū ē. opponit̄ em̄ iusticie i
q̄tum ē acceptō rei aliene. Scd̄o rōe doli quē
fur omittit occulte rē alienā vsurpādo. vñ p̄z
qz omē furtū ē p̄ctm̄. Sciendū tñ qz accipit ali
ena. aucte iudicis hoc decernētis. nō ē furtū.
qz iā sit ibi debicū p̄ h̄ qd̄ ē sibi sentēcialiter
adiudicatū. vñ multomin⁹ fuit furtū qñ filij
isrl̄ tulerūt spolia egyptoz ad dñi iussū. p̄ eo
qz egyptij eos affligebāt sine cā. ido signater
dicit̄ sap. x. iusti tulerūt spolia impioz. Vtz
furtū sit peccatū mortale. h̄ qz sic. cū sit contra
rū caritatē h̄m quā ē vita sp̄ialis. ad caritatē
em̄ p̄net ut primo velim⁹ et optem⁹ bonum
p̄ furtū aut̄ inferē ei i rebus damnū. vñ zach.
v. ois fur iudicabit̄. null⁹ aut̄ d̄demna⁹ h̄m
dei iudiciū nisi p̄ mortali peccato. Nota tñ
qz accipiens furtūe mima. ut vnā acū vñ pen
nā. p̄sumere p̄t hoc n̄ ē contra dei volūtate. et
p̄ tanto p̄t excusari a mortali peccato. si tamē
habeat aim furādi et inferēdi. primo nocum⁹
tum. etiā in huiōi p̄t esse mortale peccatū. si
etiā in solo cogitatu p̄ d̄sensū. h̄c tho. Nō ē
qd̄ furto sublatū est h̄ mēs furātis attēditur
xiiij. q. vj. c. vlt. Vtz liceat furari p̄pter ne
cessitatē. h̄ ea q̄ sunt iuris hūani derogare n̄
p̄nt iuri naturali vel diuio. scdm̄ aut̄ ordinem
naturalē ex dei p̄uidencia institutū. res inferi
ozes sunt ordinate ad hoc ut subueniāt hoim
necessitati. et ideo p̄pter rez diuisionē et ap
p̄p̄riatōz ex hūano iure p̄cedentē. nō impe
dit̄ quin ex eis sit hoim nccitati subueniendū.
et ideo res quas supabūdantē habēt aliq̄ dē
bent̄ paupum sustentatōi. Vñ amb. et habetur
di. xlvij. sic. Esurētū panis ē quē detines. nu
doz indumentū ē qd̄ recludis. miseroz redē

ptis et absolutō est peccatia quā in terza effo
dis. Sed qz multa nccitatem patiūtur et nō p̄t
ex eadē re om̄ibus subueniri omittit̄ arbitrio
vniuscui⁹ cūqz disp̄satio rez suaz ut ex eis
necessitatē patientib⁹ subueiat. Si tñ adeo sit
urgens et euidentis nccitas. ut maifestū sit in
stanti nccitati de rebus occurrētib⁹ subueniē
dū esse. puta cū imminet piculū p̄sone. nec ali
ter subueniri p̄t. tūc licet ex reb⁹ alienis siue
maifeste siue occulte sublati siue nccitati sub
uenire. nec hoc h̄z p̄p̄rie rōem furti vñ rapine
tum qz illud naturale ius et dñium exigit ut
dictū est. tū qz nccitas om̄ia dūia facit. di. xx
xiiij. §. j. et. xij. q. j. dilectissimus. tū qz dñs rei
tūc ei subueire tenere⁹ si p̄ns eēt. di. lxxxvj. pa
sce. vñ talis licite potuit et debuit credere do
minū p̄missurū et ita nō omisit furtū. tū qz ne
cessitas legē nō habet. de d̄se. di. j. sicut. Si at̄
sit necessitas h̄ non tanta peccat. sed p̄ctm̄ ne
cessitas attenuat. et in tali cāu loquit̄. ex. de
fur. siq̄s. siquis inq̄t p̄ necessitatē fais aut nu
ditatis furat⁹ fuerit vestē vel pecus peniteat
ebdomadas tres. Quid siq̄s rem vsurario l̄
auaro furat⁹ vel rapiat ut inde elimosinā faci
at. h̄ scdm̄ rap. talis furtū vel rapinā omittit̄
ut. qz nō sunt facienda mala ut eueniant que
cunqz bona. xxx. q. j. nosse. et. xxxij. q. iij. sic
nō sunt sed videt̄ qz ille nō faciat furtū. qz n̄
facit hoc aimo lucrādi. s̄ nō est ita. qz speciel
lucri est ex alieno largiri. ut habitū est supra
in ar. primo. In cāu tñ in quo piculū iminet p̄
sone nec p̄t aliter subueniri. potest etiā aliq̄s
h̄m tho. occulte rem alienā accipit. ut subue
niat primo sic indigentī. Quid siquis fure⁹
ut restituat dño et hoc faciat. h̄ scdm̄ ho. ta
lis videt̄ excusat⁹. ar. ff. depositi. bona fides
Naz etiā vtiliter gerit negociū furis. ergo co
gitur ratū habere. ff. de ne. ge. §. an vlt. §. j.
Nūquid peccat qui rem suā apud aliū d̄po
sitā vñ iniuste detentā accipit furtūe. h̄ h̄m
tho. in suma. q. de furto p̄ prim⁹ peccat. qz de
positariū grauat. qz tenet̄ restituere et innox
um se ostēdere. vñ sic accipiens tene⁹ eū indem
nem reddere. Scd̄us vō peccat contra om̄nem
iusticiā. dū vsurpat sibi rei sue iudiciū. iur̄ oz
dime p̄termisso. et id̄ tenet̄ dño satisfacere et
opam dare ut sedet̄ scandalū primoz si tamē
sit certū. nō aut̄ tenet̄ aliqd̄ restituere. qz non
grauat detentore. Quid si aliq̄s xp̄ianos fu
ret̄ captiuos a paganis detētos. ut libertati
restituat eos. h̄ credit rap. qz talis nō tenet̄
hoiem talē restituere. et maxime si pagani cir
cūciderāt eū in contemptū fidei xp̄iane. dixit̄ ei
dñs ad iosue scz. xxij. q. ij. qz constitueret sibi
dñs retrosū insidias. i. bellatores insidiātes
hostib⁹ ut dicit̄ aug. cū q̄s mouet bellū iustū
vñ apte an ex insidijs. nihil ad iusticiā interest
et ḡg. contra hostes fidei nō tñ apte laboran
dū est. xxij. q. viij. ut p̄ndē. Preterea qd̄ intē
dit ille nisi aiaz liberare a peccato ydolatrie
et occasiōz peccadi ifideli subtrahere. ḡ opa
tur salurē aie vtriusqz. neuter ḡ iustā h̄z qre
lā. S̄z videt̄ obuiare dictū au⁹. f. p̄ fides eē
hosti h̄uāda ē. xxij. q. j. Ad qd̄ rñd̄z rap. p̄ i⁹

est verū qñ fides est hosti pmissa scz tpe treu-
ge. et sic videt velle q xpiani pnt furari xpiani
anos detetos a pagais tpe guenze nō aut tpe
treuge. Quid siqs furet tpe treuge. Rñdet
rap. q si paganū illū cepat et detinebat qz si-
bi damnū inculerat. et qz fidē sibi fregerat. il-
le q furatus ē eū sibi tenet illi restituere. non
hoiem ppter aie piculū s; damnū ab illo sibi
illatū vt p interesse pbabiliter estimato. mo-
deratū redēptōis p̄cium. et hoc si non opulit
captiuū illū ad circūcisionē vel pdolatriā vel
mortale peccatū. Si em ad aliqd tale ipm cō-
pulsisset furās eū penitus liberat esset. ar. di.
.liij. nulla. quantū aut ad hoiem quē furat
fuit nllō mō peccauit si rectā intētōz habuit
imo potius meruit dūmō alias satisfaciāt vt
dictū ē prius. S; qd si pagani in bello cepe-
rint xpianos. nūquid tpe treuge postea facte
licebit eos furari. Rñdit rap. q si treuga ita
generaliter sit facta vt nō liceat alterutris in
uicem aliqd auferre vel surripe nec violenter
nec alio mō. nō licebit eos furari. si aut fue-
rit ouentio facta tm de violentia nō inferēda
licite xpiani pnt furari nō tm huiōi captiuos
sed etiā castra q de terra xpianoz occupauer-
rāt latēter intrādo et sine violētia occupādo
nec sup bis ad restitutōz aliquā tenebūt. S;
qd si pagani redeāt ad recuperandū huiōi ca-
stra et violēter rpellāt. nūqd erit fracta treu-
ga. Rñdet rod. q nō. qz qñ ouentio fuit facta
de violētia nō inferēda. et nō fuerūt fraudes
et furta exclusa. fuit intelligēdū de violētia
nō inferēda in igressu possessiois. nō aut de il-
la q fit p re iam obtēta defēdenda. nisi et de
illa exp̄ssa mētio sit facta. Quid si xpianus
captiuus furet aliqd saraceno q detinet eum
s; hm rap. ti. de furtis. et host. ti. d. pe. et re-
si fuit capē tpe treuge qz eam frāgebat et sic
fuit in culpa et nō iminebat necitas famis te-
net ad restitutōz. si aut iniuste detinebat. vl
tpe belli captus fuerat. vel necitas famis im-
minebat. cū talē saraceno pascere teneat ad
restitutōz nō tenet. Et dicit rod. q tūc fit opē
sacio rei sic surzepte cū iniuria detentōis illi
xpiani iniuste. Pterea cū huiōi saracenus sit
hostis nō refert quō noceatur eidem ar. C. de
cōmer. et merca. l. ij.

Ira qrtū argumētū q ē de pena furti sciē-
dum q s; m hoc ē varia. scd; q agi varie
d ipō qñz ei agi criminaliter. i. ad corpis penā
qñz civiliter. i. ad penā pecuniariā In pō cāu
nō debet fur suspēdi vl demēbriari vel exocu-
lari s; aliter castigari puta p fustigatōz vl exi-
lium vel alio mō. put videbit iudici. qd ē ve-
rum de fure simplici Si aut sit pl; q fur quia
aggredit violēter cū armis vel sine armis in
domo vel in itinere vl in mari. subiciet lega-
libus penis. vt i auct. vt nulli iud. q. vlt. col.
.ix. sūt aut pene ille scz q fures capite puniāt
vel suspēdant si sepius huiōi omiserunt et fa-
mosi sint. ceteri aut in metallū damnant l. ec
in insulā relegant. vt. ff. de penis. l. capitali-
um. q. crassatores. et. q. famosos. Dicit at rod.
q licz fur scdm iura scripta nō sit suspēdend;

Orariū m̄ in multis locis de osuetudie huar
et p̄t addi q hec osuetudo ē satis rōnabil. tū
ppter osuatōz diuis pacis et quietis. tū ppter
incorrigibilitatē vt in plib; malicie talis. In
2° vero cāu scz cū agi civiliter pena furti mai-
festi est qd duplū. nō manifesti vō duplū. ex. e.
.c. ij. et insti. de obli. que nas. ex. de. q. pena.
et hoc opetit et peti p̄t p̄ anū. insti. de ppe.
et tē. ac. q. furti. Agit ergo contra furē vt visuz
ē civiliter et criminaliter et eduerso. ff. de fur.
.l. si. contra vō rem surzeptā agit additōne fur-
tiua. Nā actio furti penā h; legitimaz. additio
rem ipam. vñ nō vna osumit p aliā. ff. d. addi-
fur. si p furē. q. furti. Scdm aut canonē si fur-
tū sit occultū et fur sit spōte osessus. post resti-
tutōz si tñ eam facere possit subaudi scd; ho-
et post pactā pniā vel p̄e pnie recte ad sa-
cros ordines pmouet. ex. e. ex. literis. Siqs
tñ in ipō peccato dephesus fuerit interfect
cum cōstet eū decessisse i peccato mortali non
ozabit p eo. Sec; ē si an mortē sit osessus. qz
tūc coio nō negat. ex. e. c. ij. accusatus aut et
osessus vel ouictus deponit et i monasterio
detrudit. ex. de penis tue. Tenet aut re; fur-
ti. nō tm is qui furat. s; etiā is qui furi osiliū
vel opem dedit. osiliū dat q suadet ipellit et
instruit aliqū ad furandū. opem fert q mini-
steriū et adiutoriū p̄bet ad rem surzeptā. in-
sti. eo. q. interdū. et tene; furti n̄ manifesti. di.
xlj. is qui opem. nō tm tenet qz de osilio. ni-
si sit secutū. ff. e. si is qui. q. ficu. Itē ille q cuz
fure parat ē fur. ex. e. qui cū fure. Dat autē
actio furti contra furē etiā si sit impubes dūmō
sit doli capax. ff. e. impubere. S; qd de eo
qui scit furē vel rem furtiua nūquid tenet eū
vel eam idicare interzogat ab eo cui; ē vl a
iudice. et videt q sic. ar. C. de furtis. quile ē
Sed contra qz n̄ tenet idicare sñ iudi. i. sñ sa-
lario nō em turpiter accipit. ff. de p̄scrip. v. so-
let. cui sñie dicūt standū legis doctores dicē-
tes q nullo spēali iure cogit qz idicare furē
ar. i. l. p̄dicta. et. ff. d. offi. p̄si. l. ij. Potest ec
dici s; m host. q in foro iudiciali siue canoico
siue civili refert. vt; nolit idicare ppter lu-
crū qd inde sentit. vel qz p̄cipauit. vel qz pe-
cuniā a fure recepit ne idicaz. et tūc tene; sic
fur. et h̄ ē qd nōt decre. ex. e. q. cū fure parat
talē ei accipit ec s; m legē. ff. d. addi. ob turpez
cām. si a s; uo meo. Aut nō vult idicare ppter
amiciciā et hūanitatē quā h; cū fure. et tūc n̄
ē cogend; s; ē i ei; p̄tate an velit amiciciā vē-
dere p pecunia. et talis nō turpiter accipit. vt
ibid. l. id ē. turpiter at accipet si tenere; idica-
re. vt ibid. l. vlt. et ex. de symo. nemo. licz at
talis nō accipiat turpiter. tm inhoneste petit
bac de cā. ff. de varijs et exoz. cog. l. j. In pō
ergo cāu dolose nō vult idicare. et id ē cogē-
d; et si qd ē datū p actōnē de dolo repetit. i
2° licitū ē et id n̄ repetit. s; h̄ ē qd distiguit lex
.ff. de p̄scrip. v. solet. et sic p̄t aicicie. ff. de
recep. l. ij. s; i iudicō aie re; iudicat. et sic lo-
quit ex. e. qui cū fure. Illō aut nō ē repband
scz q iudex eū ex officio cogat. s; licz quis nō
cogatur furem idicare. cogitur tm contra eum

testificari de quo dic vt infra ti. de falso testi
 monio ar. iiii. Si q̄s aut furi vel socio eius ali
 qd dederit vt ei rem suā reddat vl̄ indicet. re
 peat̄ p̄ dditōz scz furtiua. ff. de ddi. ob turpē
 cām. l. iiii. in fi. Nota q̄ ille q̄ scit vbi ē ref
 rapta vel furtiua et nō indicat cū de hoc req̄
 rit̄ ab eo peccat. vñ hiero. n̄ tm̄ fur s̄ ec̄ ille
 reus tenet̄ q̄ furti d̄scius q̄rente possessore. i.
 dñō nō indicat. eē. de fur. q̄ cū fure. talis tm̄
 s̄m̄ tho. et rod. restituere nō tenē nisi ad hoc
 ex officio teneat̄. Quid si ex re furtiua vt
 ancilla pens sit edit̄. nūqd̄ erit furtiua. et te
 nebit̄ actione furti ille apud quē est editus.
 Rñdit hosti. p̄ si aliquis ancillā pregnatē sur
 ripiat. et apud eū piat. ptus est furtiua et ille
 apud quē est edit̄ tenet̄ actōne furti. si autē
 piat apud aliū bone fidei possessore. licz ptus
 sit furtiua. ille tm̄ nō tenet̄ actōne furti qd̄ in
 telligas de vacca furtiua. licet d̄tradicat. ff.
 de vl̄uca. si aliena. §. j. qz̄ illud corrigiē scdm̄
 azo. ff. e. qui vas. §. si ancilla. S̄l̄r si surripiat
 nō pregnatē. et apud eū d̄cipiat et pariat. p̄
 est furtiua. et ip̄e tenet̄ actōne furti. et i his
 cāibus scz qn̄ parit apud furē vel d̄cipit apud
 furez et parit apud bone fidei possessore. certū
 est ptū vel fetū vl̄ucapi nō posse. Si autē d̄cipi
 at et pariat apud bone fidei possessore. nō est
 furtiua. nec dat̄ actio furti. S̄z nūqd̄ bone
 fidei possessore impedit̄ vl̄ucapē. h̄c si sciat ma
 trē alienā anteq̄ d̄cipet impedit̄. si postq̄ cō
 cepit simpliciter sciuit alienā nō furtiuam. et
 sic ignozat viciū rei. nō impedit̄ vl̄ucapē. ff.
 de vl̄uca. §. de illo. sed si anq̄ pariat sciat fur
 tiuā. impedit̄ vl̄ucapē. si vō hoc sciuerit post
 ptū impedit̄ vl̄ucapio. nisi dñm̄ certificauerit
 se h̄re ancillā et ptū eius. Si tm̄ hoc faciat. p̄
 et debz denūciare dñō q̄ veniat et agat d̄tra
 eū si ius h̄z. qz̄ ē patus rñdere. et h̄ valde nos
 tand̄ ē scz qz̄ posterioz scia de ptū impedit̄ h̄
 vl̄ucapione. qz̄ i ptū d̄mittit̄ furtū cū i ip̄z nō
 habeat titulū. licz h̄ret i m̄rem. ff. p̄ suo. si an
 cillā. sec̄ ē si habeat i ip̄z titulū s̄m̄ azo. hec
 host. Quid d̄ vxore filijs et seruis si surripit
 aut occulte d̄ rebz viri pentū et dñōz. h̄c d̄
 metūt furtū. s̄z vir nō aget d̄tra vxorē nec ecō
 uerso actōne furti d̄stāte m̄rimoio s̄z actōne i
 factū. q̄ tm̄ opē ferūt vxori ad furand̄ viro fur
 ti tenent̄. ff. e. si q̄s r̄x. p̄ vō agit d̄tra filiū si
 habeat castrēse peculii alias nō. ff. e. nec cū
 filio. Id̄ ē si p̄ surripiat aliqd̄ filio de castrēsi
 pecu. Seruāt p̄ vberibz castigari. s̄z n̄ i iudiō
 d̄ueiri nisi d̄rectet post maūmissōz. C. an ser
 uis ex suo facto. l. vlt. Seruientes vō siue mer
 cenarij d̄ueniri nō p̄nt actōe furti p̄pter vilia
 qz̄ talia furca nō sūt publice vidicāda. ff. e. si
 libert̄. hec host. et gos. Quid de muliere q̄
 h̄ns p̄digū vix celat aliqd̄ de rebz cōibz d̄
 tra p̄hibitōz viri. Rñdet rod. ti. de secularibz
 vbi agit̄ de el̄a. q̄ si vxor hoc bona fide faci
 at scz vt sibi et viro de his q̄ celauit p̄ tpe p̄
 uideat. nō peccat. nec tenetur obedire viro p̄
 cipienti q̄ ei omnia tradat. quia ei omnia tradē
 dō daret quasi gladium furioso.

Ircā quip̄ articulum. q̄ ē d̄ restitucōe fur

ti q̄runt̄ p̄la scz v̄t̄z dānificās aliū iniuste in
 exterioribz bonis p̄ furtū vel alio mō teneat̄
 ad restitucōz. h̄c q̄ sic. vñ aug. ad macedonē
 et habē. xiiij. q. vj. c. j. si res aliena p̄pter quā
 peccatū ē cū reddi possit n̄ reddit̄. p̄nia n̄ agi
 tur s̄z silatur. h̄ aug. Nō solū at̄ ille q̄ ē execu
 tor dānificatōis iniuste. s̄z etiā om̄s p̄ticipes in
 illo crimie tenent̄ restituere. p̄cipare at̄ i cri
 mie d̄tingit. ix. mōis q̄ i his v̄sibus d̄tinent̄.
 Iussio. d̄siliū. d̄sensus palpo recursus. Partici
 pās. mut̄. nō obstās. nō maifestans. Iussio vt
 cū dñs iubet seruo vl̄ subdito vt furet̄. xj. q.
 iij. julian̄. et. c. si is q̄ p̄t. Cōsiliū dupliciter i
 pendit̄ furi. Vno mō ipo facto vt cū q̄s scalā
 furti supponit. ff. de fur. i furti actōne. §. recte
 et talis scdm̄ leges tenet̄ furti nō maifesti. vt
 ibid. l. si is q̄ opem. Alio mō solo verbo. et ta
 lis s̄m̄ leges vt quidā dicūt de furto nō tene
 tur. insti. de obli. q̄ ex deli. naf. §. n̄ opem. vbi
 d̄z. q̄ nullā opaz ad furtū adhibuit s̄z tm̄ d̄sili
 um dedit. n̄ tenet̄ furti s̄z h̄ ē v̄t̄z n̄ furtū fue
 rit subsecutū. tūc ei etiā scd̄z leges tenē. ff. e.
 si is q̄. §. si tu. scd̄z etiā ius canonicū et diuimuz
 tenet̄. qz̄ scd̄z canones i foro p̄niali maleficia
 volūtate et p̄posito d̄stinguūt. eē. d̄ sen. ex. cū
 volūtate. M. xij. ex v̄bis tuis d̄denaberis Cō
 sensus scz exp̄sus. qz̄ facientē et d̄sentierē par
 pena d̄stringit. ij. q. j. notū sit. et d̄ rod. q̄ in
 telligit̄ de d̄sensu cooptatōis. Dalpo. i. adula
 tor q̄ scz laudat aliquē de furto l̄ rapina l̄ de
 erabit alicui apud furē vel raptorē. dicēdo q̄
 ḡnter eū offēdit. et sic icitat eū ad furādū l̄
 rapiend̄ sibi. ar. insti. de obli. q̄ ex deli. naf. §.
 vñ id̄. v. sollicitauerit. Recursus siue receptas
 scz furē cū furto i domo sua. vl̄ etiā q̄ defēdit
 furē recurrētes ad eū ne cogat̄ restituere rem
 furtiua. talis ei eque punit̄ sic fur. ff. d̄ recep.
 l. ij. Participās. i. p̄tez accipiēs i furto. eē. e.
 qui cū fure. Mut̄ scz q̄ videns aliqd̄ vl̄ scies
 aliquē patū furari vel rape tacet dolose. cum
 tm̄ impedire solo verbo posset sine suo piculo
 d̄tra id̄ puer. xiiij. erue eos q̄ ducūt̄ ad me
 tē. et q̄ tra. ad iten. libe. ne cesses. h̄ tm̄ tene
 tur restituere nisi ex officio teneat̄ reclamare
 Nō obstans scz facto cū sine suo piculo resi
 stere possit. qz̄ nō caret scrupulo societatis oc
 culte qui maifesto faciozi desinit obuiare. di.
 lxxxvj. vbi d̄z culpā p̄culdubio faciētis habz
 qui qd̄ p̄t corrigere negligit̄ emēdare. et h̄ lo
 cū tm̄ habz in his quibz incūbit ex suo officio
 p̄hibere. ar. eē. de sen. ex. q̄te p̄sup. Nō maife
 stans qui scz scit vbi ē res furtiua. et n̄ indicat
 s̄z celat sciēter. et maxie cū iterrogat̄ a iudice
 vel ab eo cuius ē. si sciat furē vl̄ rem acceptam
 furtiue. cū tm̄ sciat se posse veritatē sine vllō pi
 culo rñdere. talis em̄ scd̄z canones ē reus furti
 eē. e. qui cū fure. et xj. q. iij. quisquis. n̄ forte
 cū alicui p̄sb̄o reuelaret secrete se furtū d̄mi
 sisse. tūc em̄ p̄sb̄iter nō deberet eū indicare. eē
 de excels. p̄la. dilect̄ filius. de h̄ tm̄ lat̄ ē ha
 bitū s̄ artiō p̄cedēt. q. s̄z quid de eo qui scit
 Di stinguit̄ at̄ d̄nter de quolibz p̄dictoz h̄
 mō scz q̄ aut sine ipo damnū secutū fuissz aut
 nō. si sic nō tenet̄ insolidū sed solū intm̄ q̄tū

palpo

receptas

habuit inde. si n̄ teneat ad totalē restitutōz dā
m̄ dati. qz qui dat occasiōz dāni damnū dedif
se videt. ff. ad. l. acquil. q̄ occidit. et ex. de i
iur. et dā. da. si culpa. Quidā tñ h̄ dcedūt tñ
d̄ eo q̄ dat occasiōz dāni. et h̄z dñum l' anctē
sup̄ eu q̄ iniuste iculit damnū cū alias ille nō
inculisset vñ dicūt q̄ si nō habeat dñum vel
auctatē sup̄ eu cui p̄cepit vel dedit dñiliū vel
auxiliū. nō tenet insolidū licz alias nō fecissz
ar. xxiij. q. iij. forte. et. c. ista duo noia. p̄mū
tñ dictū tñ videt h̄m rich. et sco. Vno tam̄
restituēte omēs alij nō tenent dānificato re
situere. h̄z illi q̄ fuerūt p̄ncipales i facto. et
illi ad quos res puenit. restituere tenent illis
q̄ restituerūt. p̄ rata portōis q̄ eoz dūget h̄m
sco. rich. et dūter omēs. Quid si res furtiā
cān furtuito pereat. nūqd̄ fur postea tenebit
restituere eā. h̄z p̄ sic. qz fuit semp̄ i moza re
stituēdi. et iō nō liberat̄ iteritū rei sic nō vio
lent. C. e. subtracō. C. p̄ me. cā. l. j. et h̄ est
vex. nisi res interierit postq̄ eaz fur dño loco
et tpe dgruis restituēdā obtulit et eā recipere
noluit. iam em̄ moza purgavit. C. de ddi. fur.
. l. vlt. et. ff. e. ti. i re furtiua. Restituet at fur
rem furtiua cū fructibz p̄ceptis et q̄ p̄cipi po
tissent a p̄rio possessore. ex. de resti. spo. gnis
. ff. de rei ven. si nauis. q̄ gñaliter. et si res pe
rije fiet estimatō ei p̄ illo tpe in q̄ plus va
luit a tpe furti. ff. e. i re furtiua. q̄ si ex cā. et si
mili. mō fiet si res sit deteriorata. et hec eadez
itellige de re rapta scd̄z rap. Quid si fur rez
furtiua sumptibz suis meliorauit. nūqd̄ expen
sas repetet vel retinebit. h̄ndet rap. et hosti.
et gos. q̄ nō. imo etiā nec is q̄ mala fide emit
ex. d̄ rebz ecē. nō ali. ad audiaz. xvj. q. iij. vni
uersos. et. r. q. ij. hoc ius p̄rectū. in fi. n̄ de
euitōne sibi p̄pererit vt tūc dtra veditorez
regressū h̄re possit. C. de euit. si fundū. bone
aut̄ fidei possessoz expēsas repetit. ex. d̄ i mte
resti. req̄siuit. xj. q. i. vulterane. D̄ aut̄ rod.
q̄ hoc scz q̄ fur nō p̄t petere vl̄ retinere expē
sas quas fecit in melioratōe rei. ē vex. si aga
in foro iudiciali. Sz rigor ille nō ē obseruād̄
in foro p̄niali qz ex quo plene satisfactū ē dā
nificato iniquū ē illū locupletari cū alterius
detrimento. Quid si furtū sit omissū in vsu rei
et nō in ip̄a re. h̄z q̄ fur etiā post restitutōem
rei teneat ad estimatōz illi vsus. aliter em̄ non
esset purgatū furtū. xiiij. q. vj. si res. Quid d̄
herede fur. h̄z tenet insolidū si solus fuerit he
res. si aut̄ fuerint pl̄es heredes. q̄libz teneat p̄
illa pte p̄ qua heres existit. ff. de ddi. fur. in
dditōe. si tñ res furtiua i totū ad vnū eoz p̄
uenerit. ille tenebit in totū. ff. dmodati. l. j.
q̄ heres. Quid de vxoze q̄ furtū fecit añ ma
trimoniū vl̄ post p̄ se vel cū viro suo. nūqd̄ li
cebit ei de rebz coibus sibi et viro satisf̄cere
h̄ndz rod. q̄ vbi de dsuetudie regiois cōicat
sibi credita et debita ex dtractu vl̄ maleficiō
si res furtiua quā mulier surripuit añ m̄mo
niū vel post extet adhuc i eoz p̄tate. vxoz eā
restituere p̄t vero dño et etiā dtradicēte viro
Si aut̄ res sit d̄supta. l. si solus vir furat̄ sit eaz
et mulier p̄cipauit d̄sentēdo vl̄ d̄medendo

spontanea vel inuita. p̄t vxoz si vir nō d̄tradi
cat viri negociū gerēdo et sep̄az liberao esti
matōz rei d̄supte vero dño latēter restituere d̄
coibus boīs si aliter nō p̄t. nec erit furtū. qz
nō est d̄tractatō fraudulēta nec aīo lucrādi.
Viro aut̄ p̄hibēte facere nō d̄z huiōi restitū
tōz. cū ip̄a n̄ habeat rez admistratōz sed vir.
Si tñ i hoc cāu faceret latēter restituōz bona
fide de coibus boīs nō essz ei p̄nā q̄ p̄ moz
tali iniūgenda. jo. xiiij. q. v. c. vlt. Quid si
aliquis re furtiua emit ignozāter et i bona fi
de et i foro publico et publice nūqd̄ p̄t saltez
p̄ciū qd̄ dedit a dño petere cū dephendit rem
furtiua esse. vel rem retinere donec ei sit p̄ciū
psolutū. h̄z q̄ nō. C. e. i. ciuile. nec se defēde
re p̄t occasiōe alicui statuti sup̄ hoc editi cū
sit d̄tra deū. poterit tñ a venditore petere p̄ci
um. xij. q. ij. vulterane. poterit etiā expēsas re
tinere quas existēs bone fidei fecit p̄ rei d̄ser
uatōe vel melioratōe. et nō tenet de fructibz
p̄ceptis et d̄suptis durāte bona fide. de extā
tibus tñ tenet ad restituōz. ex quo icēpat ha
bere malā fidē. ex. de resti. in inze. req̄siuit et
ex. d̄ re. ec. n̄ ali. ad n̄iaz. Nō tenebit̄ et si durā
te bona fide res perijt l' eā alienauit. i vtroqz
em̄ hozz casuū nō tenet p̄pter bonā fidē. et in
p̄mo etiā qz nō erat i moza. et in 2o qz nō de
sijt dolo possidere. et qz p̄ciū ex re furtiua reda
ctū nō ē furtū. ff. e. q̄ vas. q̄ vlt. et ex. d̄ alie
iu. mu. cā facta. c. j. et. ij. ar. a d̄trario sensu.
In sūma ergo nō q̄ male fidei possessoz re p̄
dita vel in aliū trāslata. tenet ad vex. rei p̄
cium cū circūstātijs positis sup̄ q̄stione illa. l.
qd̄ res. Possessor vō bone fidei tenet restituere
re si h̄z. si aut̄ nō habet. de lucro tenet intan
tū in p̄rū ē locupletior factus et nō pl̄. qz non
tenet de d̄suptis. ff. de peti. he. si possessoz. q̄
restituere. et in. l. intm̄. et. l. si rem. hec rap. et
rod. Emptoz aut̄ bone fidei eē videt. qui aut̄
ignozauit rem alienā eē. aut putauit veditorez
vendēdi p̄tatem h̄re. ff. de. v. sig. bone fidei.
Cui ē restitutō faciēda. h̄z scd̄z rap. ei cui
res fuit surzepta. d̄mō sua iterit̄. ex cā bone
sta. rem nō esse surzeptā vt qz habebat i re ius
pignozis vel vsu vl̄ silē. ff. e. is cui. si em̄
et ip̄e essz fur nō sibi h̄z deo esset restituēda. vl̄
ei cui p̄rio fur surripuit si sua itereat vt dictū
est ex cā honesta rem nō surzipi. caute tñ fiat
p̄ mediū p̄nialez vel alterā p̄sonā religiosam.
tacito noie furis. h̄z rap. Ad hec nota. q̄ qñ
res alicui cui non interest subtracō. puenit
ad aliquē q̄ vō dño restituit illā. d̄z ei cui res
est subtracō significare p̄ se vl̄ p̄ aliū. tacito
noie suo. q̄ liberat̄ ē a delicto illo. si tñ resti
tuat ei qui subtraxit licz grauiter peccz eo q̄
nō reddit ei q̄ ius habz in re. liberat̄ tñ ita q̄
ei restituere nō tenet cui ē. qz nō tenet ei ni
si rōe rei. et nō rōne alicui in iurie quā intule
ric sibi. et iō deo obligat̄ qñ restitit eā i statū
p̄stinū i quo eā repit. Et qd̄ dictū est de resti
tutōe faciēda spoliat̄ itelligendū est etiā de
heredibz eozūde mortuis ei spoliatis regula
riter d̄z fieri restitutō heredibz suis si p̄nt iue
niri. et hoc ē vex. scd̄m rod. qñ spoliat̄ fecit

testamentū et certā summā legauit. si autē man-
dauit i testamto distribui p executores qdqd
ad eū spectabat de mobilib⁹ et debitis debet
fieri restitutō ei⁹ executorib⁹ p rata. et libe-
ris ei⁹ p rata. et vxori ei⁹ p rata. si vxor l li-
beri debet hōe i reb⁹ illis aliquā portōz. si vō
dēpfit testari d3 solutio fieri illi q debet suc-
cedere sibi. et idem ē si morte puenit nō potu-
it testari. nisi forte loci cōsuetudo hēat q p ta-
liter decedēte. testamētū ecclia faciat. tūc ei
ad cōsiliū ecclie fiet restitutō p aia ei⁹. h rod-
3i vō nō iueniūt spoliati vel etiā ignorātur.
tūc scd3 rap. cum cōsilio et auctate ecclie siue
pnialis distribuat in pias cās. et hō i illa vil-
la. vel si villa nesciat i illa dypoc. vbi ē facta
rapina. ar. op. e. d. raptō. c. j. Et d⁹ rod. q op-
tet q talis restitutō fiat in eadē villa. si cōmo
de fieri posset. alias si sic multū remota vel ex
alia iusta cā sufficit q alibi fiat Quid de pe-
cunia vl re alia iudeo vl usurario furtim sub-
lata vel etiā iuenta ab aliquo. nūqd liberabi-
tur eā illis restituedo a quib⁹ ille iude⁹ l usur-
rarius accepit vsuras. hndet rod. q sic maxie
qn ille iude⁹ vl usurarius nihil h3 nisi de vsu-
ra. Distinguedū tñ ē circa pecuniā vel etiā re
aliā furtiua. q si sic adhuc i illa spē i qua fuit
sublata apud furē potius d3 restitui iudeo vl
usurario. ne fur alijs eā restituedo. adhuc pse-
ueret i culpa furti re aliā cōtractado. scd3 eos
qui dicūt q i vsura trāsfert dñium. Si autē sic
cōsupta. tūc locū h3 qd dictū est sc3 q fur libe-
rare se p̄t restituedo illis q dederūt vsuras il-
li iudeo vel usurario. Scd3 vō eos q dicūt q i
vsura nō transfer dñium nō h3 p̄dicta distin-
ctio locū. Et scd3 aliquos etiā si i vsura trāffe-
rat dñium. tñ qz opetit repetitō. et ad restitu-
endū cogi p̄t. imo plen⁹ ius h3 in re vsuraria
ille q soluit vsurā q̄ vsurari⁹. et p dñs ei potī-
us restitui d3. In oibus tñ cāibus p̄dictis li-
berabit⁹ fur restituedo iudeo vel usurario cui
furripuit Quid de eo q furat⁹ ē decimas q̄s
laic⁹ p̄cipiebat iuste vsurpado ius ecclie cui
restituet sc3 laico l ecclie. hnd3 rod. q siue isti
siue illi restituat liberat⁹ erit. meli⁹ ac ē si nō
timeat scād alū l piculū restituētis. q restitue-
at ecclie. gerēdo negociū militis. qd ipe cū sit
viliter gestū tenet hōe ratū. d3 tñ denunciare
illi laico p se l saltē p aliū q intm ē liberat⁹.

De sacrilegio put ē spēs furti. ti. xxxiiij.
Ostea cōsiderand ē de sacrilegio qd est
spēs furti p̄prie dicti vt habitū ē supra
circa qd p̄rio vidend ē qd ē sacrilegiū
et vñ d3 et an sit spēale p̄tīm. 2⁹ qb⁹ modis cō-
mittit⁹. 3⁹ q pena ei⁹ Quātū ad primū sciend
q sacrilegiū ē sacre rei violatō vl eiusdē vsur-
patio. et d3 h violatō cūter q̄cūqz irzeuerētia
vel dehonozatō. vñ d3 sacrilegiū q̄i sacri ledi-
um qz ledit sacru. vl d3 sacrilegiū ab eo q q̄s
legit. i. furat⁹ sacru. d3 aut aliqd sacru qz ordi-
na⁹ ad dei cultū. et ex h q aliqd d̄puta⁹ ad di-
cultū fit quiddā diuinū et sic ei qdā reuerētia
debet q̄i deū refert. et iō omē illd qd ad irze-
uerētia sacraz. rez. p̄tinet ad iniurias dei p̄-
net et rōz sacrilegiū h3. Est aut sacrilegiū speci-

ale peccatū. habet em̄ speciale rōem defor-
mitatis. qz sc3 res sacra p aliquā irzeuerētia
violat⁹. vñ et qn3 iuenit⁹ ab alijs sepatū. vt si
iudex rapiat aliqz d loco sac⁹ quē alibi licite
capere posset.

Irea scd3 sciend q sacrilegiū cōmittit⁹ qn3
rōe p̄sone. vt cū q̄s verberat clencū vl p
sonā religiosaz. xvij. q. iij. q̄squis. qn3 rōe lo-
ci vt cū emunitas ecclie vel cimiterij violat⁹
qn3 rōe rei. vt cū res sacra vel sacro vsui depu-
tata violat⁹ siue vsurpat⁹. et hoc p̄t eē triplici-
ter. sc3 auferēdo sacraz de sacro sc3 loco. l nō
sacru de sacro. vel sacru de non sacro. xvij. q.
. iij. large tñ d3 sacrilegiū q articulos fidei l
p̄cepta dei nesciēdo l negligēdo violat et of-
fendit. xvij. q. iij. cōmittit. Itē qui de iudicio
principis disputat vel iudicat reuocādo sc3 il-
lud i dubiū. vt d3 ibidē. secus ē si p̄pter discul-
sionē vel euidentā maiore fiat hoc. et h ē ve-
rū nisi cōstaret euidenter iudiciū illd eē cōtra de-
um. rō hēc ē. qz scd3 p̄hm. j. ethi. dñe bonū gē-
tis ē quiddā diuinū et iō auctus rectores rei
publice diui vocabāt⁹ q̄i diuie puidēt e mini-
stri. et sic p quādaz nois extensionē. illd qd p-
tinet ad irzeuerētia principis sc3 disputare de
iudicio ei⁹ an oporteat illd sequi. scd3 quādā
silitudinē sacrilegiū d3. Itē q cōmittit officia
publica iudeis sūt sacrilegi. xvij. q. iij. cōstitū-
t. rō hui⁹ ē. qz p̄pl⁹ xpian⁹ p fidē et sacra-
mēta sanctificat⁹ ē. scd3 illd. j. cor. v. h ab-
luti estis h3 sanctificati estis. et ita i⁹ qd fit in
iniuriā xpiani sc3 qz ifideles ei p̄ficiūt p̄n3
ad irzeuerētia rei sacre. vñ d3 sacrilegiū. Item
quicūqz re ecclie datā retinuerit vl accepit
contra voluntatem eius. xvij. q. iij. q. qui au-
tem. et. q. nemini. et. xij. q. ij. nulli. Item trās-
gressoz iuris publici quod cōsistit circa sacra
et sacerdotes et administratores. de quo ha-
be⁹ di. j. ius publicū Distinguitur autem
spēs sacrilegiū scd3 diuersaz rōz sc̄tatis rerū
sacraz qbus irzeuerētia exhibet⁹. attribuitur
autē sc̄tatis et p̄sonis sacris et diuino cultui
dedicatis et locis sacris et quibusdā alijs sa-
cris. Ordinat⁹ aut loci sc̄tatis ad sc̄tate hois
qui cultū exhibz i loco sacro. 2⁹ mach. v. Non
p̄pter locū gētē h3 p̄pter gentē locū elegit dñs
Et iō sacrilegiū quo peccat⁹ i p̄sonā sacraz est
grauis. sūt tñ in vtraqz specie diuersi gradus
scd3m dñtia p̄sonaz. et locoz sacroz. Silt et
tercia spēs q cca alia sac cōmittit⁹ h3 diuersos
grad⁹ scd3 dñtia rez. sacraz. inter q̄s sumuz
tenēt locū sacra qbus hō sc̄tificat⁹. quoz p̄ci-
puū ē eucharistia cōtinēs ipm xp̄z. et iō sacrile-
giū qd cōtra eā cōmittit⁹ ē grauissimū. Scd3 vō
locū post sacra tenēt vasa cōsecrata ad sacmē-
toz susceptōz. et ipe imagies et sc̄toz reli-
que in quib⁹ sancti qdāmō venerant⁹ vel dehono-
rant⁹. Deinde panētia ad ornamenta ecclie
et mistroz. Deinde deputata ad sustentatōem
mistroz siue sint mobilia siue imobilia. Qui
cūqz aut cōtra aliqd p̄dictoz peccat. sacrilegiū
cōmittit Ad hoc nota q omē peccatū qd sac
p̄sona cōmittit materialiter et q̄si p accūs est
sacrilegiū. vñ d⁹ biero. q nuge i ore sacdotis

sūt sacrilegiū v' blasphemiam. formaliter aut et
appie illud solū peccatū sacre p'sone ē sacrile-
giū qd agi' directe et contra scitātē ei' ut si v'
go deo dicata fornicē ead ec rō est de alijs.

Irca terciū arāculū q' ē de pena sacrilegij
Sciend q' pena ei' scd'z leges ē decapita-
tio si p'sone eccl'astice atrox iniuria fiat. C. de
epif. et cle. si q's i h'. alias iudicis arbitrio re-
serua' p' q'litate p'sone. rei. t'p'is. et loci. diuer-
simode moderāda. ff. ad. l. iul. pecu. l. j. §. j. et
l. sacrilegij. Scd'z at canones ē duplex pena.
scz spūalis et pecuniaria. spūalis p'ter p'nam ē
excoicatio. cū distinctōe t'n. qz p' sacrilegio i p-
sonā eccl'asticā omissō ē maior excoicatio ipo-
iure. p' sacrilegio vō i reb' omissō ē minor ex-
coicatio. p'ter quosdā cāus i q'bus ē excoicatio
maior. ut cū q's eccl'iam icendit vel frāgit de
quo pleni' habetur infra li. vij. Cōuenies em
est q' q' sacris iniuriat' a sacris arceat' qd fit p'
excoicatioz. qz t'n p' hāc penā multū n' suffice-
ter a peccādo arcent'. id' sm leges adhibe' de
capitatio. et scd'z canones pena pecuniaria. ut
sic a sacrilegij reuocent'. Qualis vō et quāta
sit pecunia p'soluēda p' sacrilegio omissō siue i
p'sona siue i reb' habe'. xvij. q. iij. si q's iue-
tus. si q's deinceps. i quib' q'dez capitulis di-
uerse pene p'nt' et diuersimode. q' quidē cō-
trarietas soluit' p' hoc q' sūt diuerse pene scd'z
diuersas cōsuetudines diuersaz eccl'iaz. Vel
p't dicit q' pena arbitrio iudicis imponetur.

De furto interpretatio ti. xxxv.

Emde cōsiderandū ē de furto interpreta-
tuo. Et p'io de illo qd omitterit aliqui
diuites laici. 2° de illo qd omitterit ali-
qui clerici. 3° de illo qd omitterit aliq' p'sone ma-
le accipiēdo de clericis. q'ro de illo qd omitterit
p' peccato carnis Circa primū q'rit' v'z
diuites q' nolūt in necitate paupib' subueire
debeant interpretari fures et raptores. Rndet
alex. an. in 3° suo q' sic. licz em subtractō bene-
ficij m'p'cū ex e' defectu paup' perit. sit cōtra
illud p'ceptū nō occides. t'n inq'tū nō coican'
in necitate bona paup' est cōtra illd scz n' fur-
tū facies. dz ei eccl'e. iij. fili ekam pau. ne de-
frau. et sequit'. redde illi debitū suū. 8° diui-
tes debēt eas dare paupib'. Si ergo nō red-
dant i necitate cū tūc sit t'pus reddēdi debitū
qd aliud sūt n' raptores. v'pote rē alienaz scz
paupibus violēter detinētes. Nō em ut dicit
amb'. ē minoris criminis q' habēti tollere. cum
possis et abūdans sis idigenab' denegare. Et
itez idē. Nemo p'p'riū dicat qd dūe est plusq'
sufficit ad sūptus violēter detentū ē. Ex p'di-
ctis p' q' diuites qui retinēt supflua et vltra
sumpe' necessaria. cū sciāt et videāt paupes i-
digere. rapinā omitterit Nec t'n intellige salua
necitate scd'm statū p'sone. p'la em sūt necia re-
gi q' comiti. et comiti q' militi. Necessariū ē ei
rei thesaurizare ut isurgētib' hostibus cōtra
regnū habeat vnde possit militibus p' defen-
sione regni stipendia ministrare.

Irca scd'z q'rit' qd de eccl'iaz p'lati et a-
lijs clericis q' bona eccl'ie paupib' debi-
ta dant meretricibus. cōsanguineis. potētib'us

diuitibus. et s'lib' nūq'd tales sunt cēsēdi
raptores. h' si cōferāt p'sonis ibonestis n' p'p-
ter sustētatoz nature. h' p'pter lasciuā carnis.
et si etiā cōferāt cōsanguineis p'pter affectū co-
gnatōis. ut scz eos dicit vltra statū sue cōditio-
nis et sui generis. ita ut cū sint nati de huili
genere. possint cū magnatib' m'rimoniū cōtra-
bere. Itē si cōferāt potētib' et diuitibus n' p'p-
ter aliquā cāz licitā et honestā. h' p'pter seculi
fauorē et pōpā raptores sūt. et p' d'ns tenētur
oia i'stituere q' taliter cōtulerit Peccāt at tripli-
citer. P'io bona eccl'astica id debito mō seruā-
do. si em laic' seruās res p'pas vltra sūpt' su-
os cū sciat paupes idigere violētiā et rapinā
dz omittere. ut dictū ē. multomagis clericus
i cāu s'lib' cōseruās bona eccl'astica q' sūt spēa-
liter paupib' debita. qz ut d' hiero. ad dama-
sū papā qd quid hnt clerici paupū ē. Scdo bo-
na eccl'ie male expēdendo. Vñ b'n. ad quēdaz
canonicū. Cōcedit' tibi ut altari seruias. d' al-
tari viuas. nō ut frena deaurata et silia emas
ergo qd qd p'ter neciū victū et vestitū d' alta-
ri reuues. tuū nō ē. rapina ē. sacrilegiū ē. Ad
idē. xij. q. ij. si illi. Tercio p'sonis idignis cō-
fēdo. Aug. et habe'. di. lxxxvj. Donare res su-
as histrioi' viciū ē imane. i. magnū. Et itez
idē. di. Qui venatorib' et histrioi' et mere-
tricib' donāt n' attēdūt illi nāz opis dei h' ne-
q'ciā opis hūai. De h' idē. xvj. q. j. decie. Nō
rōz dicti hie. dicētis. q' qd qd hnt clerici pau-
pū ē. qd hu. nōt. xxi. q. j. expedit. q' p'petas re-
tū eccl'asticaz ē eccl'ie l' dei n' clericoz. et q'
clerici p'cipie' fruct' suaz p'bedaz n' faciūt
eos suos q' ad p'petatē. et q' n' licz eos expēde-
re n' i vsus domesticos et cās pietatis. Sūt at
res eccl'ie paupū ut exponūt qdā n' q'tū ad p'
prietatē et d'niuz. h' q'tū ad debitū. i. qz eis de-
ben' S'z nūq'd p'dictā restitucōz facere tenēt'
d' boīs p'imoialib' si hnt ea. aut sufficit q' ea
i'stituāt d' fructib' eccl'ie quos hnt l' h'ituri sūt
hnt'z rod. et ho. q' cū qd qd supel' v'sib' eoz
de puētib' eccl'iaz paupibus debeat. non
sufficit facere restitucōne de talib'. si habēt
bona p'imoialia vel aliūde q' d' eccl'ia acq'sita
nisi q'ten' sibi subtraherēt de necijs. vel qua-
tenus expēdissent circa vtilitatē eccl'ie de boīs
p'imoialib' aut aliūde q' p' eccl'iaz acq'sit'
Quid d' illis q' bōa eccl'ie i necarijs expēdūt
eccl'ie t'n n' d' huiūt. nūq'd sūt raptores cēsēdi
Rndet alex. an. q' sic. rō h' est qz ad h' eis ec-
clesie b'nficia dātur ut i eccl'esia dei laborēt.
si 8° n' laborāt h' n' debēt. q' ei n' laborat nō
māducz. si vñ agricolē daret' pecunia v' i a-
gro laboraret. et ip'e acciper. n' t'n laboraret.
nōne fnt et latro esset. sicut ec' v' d' istis. Dze
terea d' hiero. p' eccl'iaz fraudare ē sac' legiū.
ad h' ei b'nficia dāt' eis ut huiāt eccl'ie. tales ei
sūt sac' legi et raptores Quid de p'lato l' cle-
rico admistratoz hnt' et male admistrāte. nū-
qd tenet' eccl'iaz idemne reddere. h' sm rap-
et ho. q' sic l' si ip'e n' fecerit tenē' ad h' ei' be-
redes. si ip'e forte aliq' de reb' eccl'ie expēdit i
malozatoz p'p'riū p'rimonij. vel etiā si p'pter ni-
miā dilige'cia rez p'p'riaz neglexit res eccl'ie.

et ita diminute sūt aliq̄. vel amisse ppter suam culpā. S; s; m ho. de culpa seu negligētia sui pcuratoris. vicarij teneri vi. d. offi. arch. ea que. Vbi etiā dicūt bñ. et hosti. q̄ p̄lat̄ tene de bois ecclesie amissis dolo et culpa lata et leui. Silr et eduerso s; m rap. et ho. si de reb; p̄p̄ijs expēdit aliq̄ i vtilitatē eccie ipe et he: redes ei; cū h; d̄stiterit r̄cupare de reb; eccie p̄t vt hinc inde op̄elatō debita fiat. ar. ad h; .ij. q. vij. latoz i fi. et. xij. q. iij. c. j. et. ij. Hoc tñ s; m ho. icellige qñ ē lesio ḡuis vl ec q̄ ad alienatōz vel diminitōz rez. imobilium l̄ māci pioz eccie l̄ ec suoz reddituū. n̄ ei phibe p̄ lat̄ quo minus possit de fructibus et reddiū bus ecclesie pceptis quos suos facit aliq̄ ergo gare si tñ in hoc excederet r̄phendi possit.

Ira tertium q̄rit̄ qd de focarijs et huiōi turpib; p̄sois et alijs sup̄dictis q̄ sic di: tant vl pascūt d reb; eccie. nūqd et ipi tene tur ad restitutōz. R̄ndet rap. q̄ sic. qz nō r̄mt̄ t̄ p̄ctm̄ n̄ restituar̄ ablatū. xiiij. q. vij. si res a liena s; differēter. Nā turpes p̄sone idistincte reddere tenēt̄ si p̄nt nisi forte fuerit eis datū cā e l̄ e cū essent i sūma nccitate qd̄ debuit fieri di. lxxxvj. n̄ satis. v. pasce Diuites v̄o et potē tes s̄l̄iter tenēt̄ ad r̄stitutōz si recep̄t p̄ frau des vl minas l̄ p̄ indebitā ipotuitatē l̄ alias sine cā iusta. Cleric; tñ l̄ p̄lat̄ excusar̄ i t̄li cāu. si dedit vt suā redimerz vexatōz. a q̄ n̄ po terat aliter liberari. ex. de symo. dilect; filij d. Si v̄o nō data ad h; opa. s; cāu fortuito p̄ ter aliquā cām ncciam et honestā venerūt. et ipeditū ad p̄p̄ia redire nō potuerūt. nec iuene rūt aliqd̄ ad emēdū vel n̄ habebāt vñ emerēt tūc si p̄curati fuerunt t̄pate cā hospitalitatis et e l̄ e. n̄ tenēt̄ aliq̄s ad restitutōz. ar. xj. q. iij. qm̄ multos. et di. xlij. q̄scam; Idē dicendū est si erāt bñ meriti honesti et sp̄uales viri. p̄serti qz iā ipenderāt eccie seruiiciū suū defendendo eā c̄tra p̄dones et urānos vel p̄stādo sibi p̄o cimū in cā. vel dādo sibi d reb; p̄p̄ijs l̄ alijs similib; mōis. talib; em̄ tenēt̄ eccia repēdes re vice. xij. q. ij. q̄cūq; suffragio ecciastic; Qd̄ aut̄ p̄dictū ē qz p̄sone sup̄dictē restituerē tenēt̄ ea q̄ taliter a clericis ceperūt v̄ez. ē si cleric; q̄ dedit p̄ huiōi donatōz fact; sit nō soluēdo tenēt̄ tñ de eo qd̄ habuerūt p̄ fraudē vel iu nā vel violētā vel huiōi ec si cleric; sit soluē do Quid de illis q̄ dono. forte alicui; serui cij p̄cedētis occasiōe. accipiūt i p̄petuū vl ad vitā suā vsufructū alic; possessionis ab eccl̄ijs vel monasterijs. s; s; m rap. ti. de vsur. si ali; q̄s aduocat; ḡtis seruiuit mōasterio l̄ eccie l̄ ec aliq̄s diues ḡtis mutauit pecuniā suā lici te recipe p̄t huiōi ḡtis. i. ex dilectōe. l̄z sit ex orta ex p̄dicto huiōi. xij. q. ij. q̄cūq; ecciastic; caritatē. Idē dicendū ē si adhuc nullo ipen so huiōi. tales donū a mōasterio recepūt. dū mō studeāt d̄ op̄etū seruiicio fideliter r̄ndere ne alias videant̄ bona paupib; debita d̄sume re. ppter qd̄ stricti; iudicat̄ de reb; eccie. l̄z ḡtis recepūt. q̄ de reb; p̄latoz. S; cui p̄di cta restitutō fiet. R̄ndet rap. qz aucte iudicis p̄nialis fieri debz eccie cui sic iniuste ablatū

est. ita qz n̄ illi eidē q̄ dedit cū turpiter dedit tūc em̄ nō sibi s; successori ei; poterit fieri. vel in vtilitatē eccie d̄ueri. vel si p̄nario videbi tur expedire eiusdē loci paupib; elargiri. ar. xvij. q. iij. si q̄s i atrio. et ex. d. offi. oz. cū nos et s; m rod. vltimū ē meli; cū paupes indigēt et eccia satis abūdat. aliter meli; ē qz i vtilita tē eccie paupis d̄uertat. Insup nō qz p̄lat; du pliciter aliqd̄ p̄t eccie surripi. Vno; surripiē do rē deputatā alteri n̄ sibi. vt rē capli. et tūc restitui d̄z ei cui; ē. Alio mō rē eccie sue depu tatā. trāsfere dō in dñjū alteri;. vt scz d̄san; guine vel amici. et tūc talis res restitui debz eccie vt d̄uertat i vtilitatē ei; vel custodiat successori Qd̄ aut̄ dicit rap. de aucte iudicis p̄nialis ē v̄ez s; m rod. si sup̄ talib; disponen dis habeat potestatem.

Ira q̄rtū querit̄ qd̄ de muliere q̄ pecuniāz recepit p̄ carnali cpe. R̄ndet rod. qz si re cepit a clerico seculari de rebus p̄p̄ijs. nō te: net̄ restituere ec si sit moialis. s; acq̄rit̄ mona stero ei; illd̄ qd̄ accepit. honesti; tñ ē qz mōa steriū illd̄ nō r̄tineat. s; eroget i pios vsus. Si aut̄ accepit a clerico seculari de rebus eccie. d̄z fieri restitutō s; m qd̄ dictū ē i p̄cedētis q̄ōne. n̄ ep̄s velit disp̄sare cū muliere q̄ recepit qz re: tineat illd̄ si ē secularis. aut cū mōasterio si ē regularis. Si aut̄ recepit a p̄sone regulari. de reb; monasterij. qd̄ p̄sumendū ē. n̄ de c̄trario d̄ stet. aut recepit ab h̄ntē admistratōz aut a sim plici claustrali. In p̄io cāu d̄z fieri restitutio mōasterio vl p̄iozatu l̄ admistratozi de cui; bois datū ē. et p̄t fieri restitutō eidez p̄sone q̄ dedit si adhuc remanet i admistratōe illa. ma xime si credit̄ corect;. alias tuti; est qz ei nō reddat̄ s; fiat qd̄ dictū ē s. si tñ tali nō core cto facta sit restitutio liberata ē qz accepit. Si aut̄ amor; sit ab admistratōe illa. aut si ē sim: plex claustralis q̄ dedit. fieri d̄z restitutō mo: nasterio vl p̄iozatu vel admistratozi. nec li: berabit̄ si soluerit illi q̄ dedit nisi tūc demū cū d̄sū fuerit i vtilitatē eccie mōasterij. p̄ioza r; vel admistratōis nec reineri poterit a mōa stero illi; mulieris r̄gularis illd̄ qd̄ accepit a regulari alter; loci. n̄ de d̄sensu abbat̄is et d̄uēt; si donū fuerit magnū aut abbat̄is solij si fuit puū vel ec mediocre. Qd̄ aut̄ dictū ē de reb; taliter datis a regularib; p̄sois. itel: lige ec de reb; datis a p̄sois secularib; ec lai cis. q̄ nō sūt sui iuris. vt cū seru; et filius fai: lias. qñ dant talib; de reb; etiā peculiarib;. nisi rez. illaz. hēant ita liberā admistratōz qz q̄ p̄fail. d̄ eidē dispone possint. Itē qd̄ dictū ē de moiali respectu viri regl̄aris. tenēd̄ ē eo uerso qñ vir regularis recepit aliqd̄ a mulie: re regulari. Vir aut̄ secularis qd̄ a muliere diu: gata recepit p̄ carnali copula d̄z restituere vi ro si illa de reb; dotalib; vel d̄uib; dedit. si aut̄ dedit de p̄afernalib;. aut si mulier soluta su iur̄ dedit aliqd̄ amasio d reb; p̄p̄ijs. l̄z sic honestū qz expēdat illd̄ in pias cas. n̄ tñ tenēt̄ nisi velit. poterit ec ei restituere qd̄ dedit. et videt̄ melius si peniteat vel egeat. Nūqd̄ p̄sone regularis restituere p̄t aucte p̄p̄ia qd̄

accepit p carnali ope vel qd̄ habuit de furto
vel rapina. Rñdet rōd. q̄ si cui p̄ opetit repeti
tio rei date. distinguēd̄ ē q̄ si adhuc extat res
data penes eū cui data ē. et nō audet vel timz
vel nō p̄t ipetrare q̄ fiat restitutō p̄ platū col
legij. r̄sticuat auctoritate p̄p̄a s̄m formā supra:
dictā etiā cōtradictēte plato. qz̄ magis ē deo o
bediēdū q̄ hoibz. Si aut̄ nō extat qz̄ iā inanis
est actio quā excludit iopia debitoris. Si aut̄
nō ē cōsumpta penitē s̄ ē cōuersa i uolitatē mo
nasterij vel hz̄ aliqd̄ qd̄ opauit ex re sibi data
si n̄ p̄t vel n̄ audet vel timet ipetrare q̄ fiat re
stitutō p̄ platū. gerat bona fide negociū mōa
sterij restituēdo cui debet̄ ut dictū ē. vel si fuit
datū de hoibz ecclie secularis. impetrādo dispē
fatōz ep̄i q̄ possit a mōasterio retineri vel i pi
os usus erogari. nō tñ cōtradictēte plato faciat
h̄ p̄pter bonū obediētiē. nisi res illa sit opata
de pecunia ecclie vel p̄sone i h̄ p̄uilegiatē. s̄. q̄
rē emptā d̄ sua pecunia possit uedicare ut ē mi
les et pupillz. i quo cau. s̄. cōtradictēte plato
eā restituere p̄t si eā habeat. ut dictū est de ea
re q̄ adhuc extat penes illam personā que ac
cepit

De. viij. p̄cepto ubi p̄ d̄ mēda^o ti. xxxvj
Cōsequēter cōsiderād̄ est d̄. viij. p̄cepto
quo d̄z̄ exo. xx. et deutro. v. Nō loq̄ris
cōtra p̄ximū tuū falsū testimoniū. in quo
qd̄ s̄m aug. li. de mēdacō om̄e gen^o mēdacij
p̄hibet̄. Scdm̄ em̄ alex. an. i. 3° suo testimonium
large d̄z̄ ois s̄mo q̄ attestat̄ de aio dicētis. Et
sic dicit aug^o li. de mēdacō. Quisq̄s aliqd̄ a
nūciat̄ testimoniū p̄hibet̄ aio suo. et s̄m h̄ om̄e
mēdaciū ē falsū testimoniū. Stricte uero d̄z̄ te
stioniū s̄mo apud iudicē ut n̄ erret i iudicādo
l̄ ē apud eū q̄ docet̄ i doctrina salutis. ne er
ret i fide. ut dicit aug^o i eodē li. et sic patz̄ q̄
i hoc p̄cepto p̄hibet̄ mēdaciū. et h̄ explicat̄
le. xix. ubi d̄z̄ sic. Nō mēciemi. nec d̄cipiat̄ vni
nusq̄sqz̄ p̄ximū suū. Prohibet̄ etiā i h̄ p̄cepto
falsitas. ut dicūt ibi glo. et istd̄. et h̄ ē uerum
s̄m alexan. de falsitate a p̄re dicētis q̄ attēdi
tur i mēdacō. S̄z̄ nūqd̄ p̄hibet̄ taciturnitas
ueritatis cū ueritas requirit̄. Rñdz̄ alex. in 3° q̄
sic. q̄a i ista negatiua scz̄ nō loq̄ris cōtra rē. in
cludit̄ affirmatiua qua p̄cipit̄ ob̄suācia uer
ritatis ad p̄ximū. Negatiua tñ obligat̄ sēp̄ et
ad sp̄. et affirmatiua sp̄ s̄ n̄ ad sēp̄. s̄z̄ p̄ tpe et
cā. cā ergo facit taciturnitatē ueritatis esse cul
pabilē. xj. q. iij. q̄squis. et ē au^o ad casulanū.
et crisostomū. q̄ nō tñ ē p̄ditōz ueritatis q̄ palaz
mentit̄ s̄z̄ ē q̄ nō libere p̄nūciat̄ ueritatē quā
libere p̄nūciare oportz̄. aut q̄ libere ueritatē n̄
defēdit quā libere defēdere uenit. Causa ec̄
et oportuitas facit taciturnitatē eē licitaz. vñ
aug. li. d̄ mēdacō. Licz̄ p̄dicatozi celare qd̄qd̄
sibi p̄ tpe uidet̄. mēari aut̄ nūq̄. de h̄ uide in
fra i se. ti. articulo. v. C̄z̄ igit̄ ut p̄z̄ ex p̄dictis
mēdaciū p̄hibet̄ i hoc p̄cepto. iō primū dicit̄
dū ē de ip̄o mēdatio qd̄ est cōi^o. 2° de testimo
nio falso qd̄ ē pessima sp̄s mēdacij ut d̄ glo.
Videndū ē 8° p̄zio qd̄ ē mēdaciū. 2° i quo dif
ferūt hec tria. scz̄ mēari dicere falsū et mēdaci
um. 3° quot sūt sp̄s siue d̄ntie mēdacij. q̄rto

uoz mēdaciū sit p̄ctm̄ et qñ est peccatū morta
le et qñ ē ueniale. quito d̄ q̄busdā dubitabilibz
bus circa mēdaciū.

Ira primū i^o sciēdū q̄ mēdaciū s̄m aug.
li. de mēda^o. ē falsa uocis significatō cū
intētōe fallēdi. xxiij. q. ij. q̄ ille 8°. Ad cui^o i
telligētiā sciēd̄ q̄ dictū exteri^o platū hz̄ du
plice op̄atōz. unā ad rē significatam. et sic d̄z̄
sermo uer^o cū scz̄ res adequat̄ sermo. l̄ ē fal
lax cū scz̄ nō adequat̄. alterā op̄atōz hz̄ ad in
tētōe dicētis. et sic d̄z̄ sermo uerax. cū scz̄ in
tētō adeq̄t̄ sermo. 8° mēdaciū noiat̄ dictūz
p̄ op̄atōz et ad rē et ad dicētē. iō ad cōpletam
mēdaciū rōz duplex falsitas occurrit. una p̄ cō
patōz ad rē. altera p̄ op̄atōz ad loquētis intē
tione. et h̄ duplex falsitas tāgi^o in dicta dif
finitōe mēdacij. prima falsitas i mēdatō tenz
rōz materialis. scda rōz formal̄ et ab illa scda
d̄z̄ q̄s mēdax. S̄z̄ ut q̄ dicta notificatō nō cō
ueniat mēdacō officioso et iocoso. qz̄ i neut^o
hoz̄z̄ intēdit̄ q̄s fallere s̄z̄ i officioso intēdit̄
p̄desse i iocoso delectare. ergo rē. h̄ q̄ in di
c̄ta notificatōe ubum fallēdi n̄ tñ imp̄rat de
cipere s̄z̄ etiā falsū dicere. et h̄ est ois mēdacio
dūne. falsū em̄ dicere exteri^o qd̄amō fallere ē
dū hō dicit̄ illd̄ qd̄ p̄t hoiem ad falsitatē de
ducere et p̄ d̄ns fallere et decipere. vñ mēdaciū
iocosū et officiosū ex ip̄o genere opis rōez hz̄
fallēdi. l̄z̄ ex intētōe dicētis n̄ dica^o ad fallēd̄

Ira scdm̄ sciēd̄ q̄ mēari iux̄ ethimologi
am uocabuli ē cōtra mentē ire. i. dicere l̄
facere aliqd̄ cōtra illd̄ qd̄ ē in d̄scia. Aug^o aut̄
stricte sumit̄ mēari p̄t scz̄ ē in sermōe dicēs
Qui mentit̄ cōtra illd̄ qd̄ aio sentit loq̄t̄ volū
tate fallēdi. xxiij. q. ij. is aut̄. Dicere flm̄ ē di
cere aliqd̄ esse ita. qd̄ nō est ita non distincto
uoz intēdat dicere uerz̄ uel falsū. Mēdaciū uo
cōp̄hendit̄ utrūqz̄. est em̄ mēdaciū ut dictū est
falsa significatō uocis. ecce falsū dicere. cū i
tētōe fallēdi. ecce mēari. Ex his p̄z̄ q̄ h̄ duo
scz̄ falsuz dicere et mēari se habēt ut exceden
tia et excessa qz̄ nō ois qui mēari dicit̄ falsum
imo aliqñ d̄ uerz̄ licet intēdat dicere falsum
et ecōuerso nō ois q̄ dicit̄ flm̄ mentit̄ imo ali
qñ credit dicere uerz̄ licz̄ dicat falsuz. ergo q̄
mentit̄ semp̄ fallit̄ uolūtate. licz̄ qñz̄ falla^o in
facti ueritate. et idō semp̄ peccat. qz̄ ream lin
guā n̄ facit nisi mēs rea. xxiij. q. ij. hoies. i fi
qui uo dicit̄ falsū non semp̄ peccat. aliquan
do em̄ dicit̄ falsum cū intētōe. et tūc est peccā
tū et mēdaciū. aliqñ d̄ falsū et credit dicere
uerz̄ et tūc si adhibuit debitā diligētiā n̄ pec
cat. sin aut̄ peccat ueritaliter. ut in c. hoies. q̄
aut̄ dicit̄ mēdaciū sp̄ peccat. ut. iij. q. j. i fi

Ira terciū sciēd̄ q̄ sp̄s siue d̄ntie mē
datioz scd̄z̄ aug. li. de mēdatō et habet̄
xxij. q. ij. primū. sūt octo. primū ē mēdaciū in
doctrina religiois. et s̄m alex. an. i. 2° suo. re
ligio sumit̄ h̄ cōiiter scd̄z̄ q̄ nos religat ad te
nendū. nō tñ ea q̄ sūt circa fidē. s̄z̄ ec̄ ea q̄ sūt
circa mores bonos. In his em̄ duobz̄ cōsistit̄ sū
ma xp̄iane religiois. Scdm̄ ut aliquē ledat in
iuste qz̄ scz̄ est tale ut nulli p̄sit et alicui ob̄sit
ut mendacium detractōis et falsi testis in cā

enim. Tercium est quod vni p̄ est et alteri obest
ut test monu in cā pecuniaria. Quartum est quod
fit sola mentiendi fallendiq; libidine. ut cū q̄s
delectat̄ in astucia mēdacia dponēdi. et sicut
dictū ē supra libido fallēdi nō dē h̄ libido de
cipiēdi. s; dē libido fallū dicēdi. et dē h̄ men-
daciū fieri sola libidine mētiēdi. q̄ cum libido
dicat̄ a libēdo. nihil h̄ hoc mēdaciū. neq; in
se neq; in cā. ex illū i quo ē libido scz mētiēte
ppter qd etiā aug. vocat̄ ip̄m mēdaciū mēz. n̄
sic de alijs mēdacijs. qz h̄nt cām ex mētiēte
scz nocēdi et iuuādi vel placēdi. Nota etiā
h̄ q̄ libido p̄t dici dup̄. vno mō stricte et p̄pe
scd; qd d̄ aug. q̄ libido ē appetit̄ ai quo ali
qd tpale p̄ponit̄ bono eterno. et sic n̄ ē radix
n̄ mortaliū p̄tōz. et sic nō sumit̄ i iij. mēda
2° mō dē dicitur scz put ē radix n̄ tm̄ mortaliū
s; ē veiale. vñ cūz dicat̄ a libēdo. sic libere
qd ē liberi arbitrij. p̄t iordiate moueri ad mor-
tale et veiale. ita et h̄ libido p̄t eē radix veri-
usq; Et sic cadit libido in rōe h̄ mēdacijs. hec
alex. i. ij. suo et bon. i. iij. quitū ē qd fit placē
di cū iditate. ut mēdaciū adulatōis. fertū est
qd nulli obest et alicui p̄dest scz ne sibi pecu-
nia aufera. septimū qd nulli obē et alicui p̄-
dest ut scz morte euadat. octauū qd nulli obē
et ad hoc p̄dest ne castitas violēt̄. Est et a-
lia diuisio mēdacijs breuior scz i mēdaciū p̄ni-
ciosū iocosū et officiosū. et colligit̄ ex verbis
aug. sup̄ illd̄ p̄. p̄des om̄s q̄ loquūt̄ mēda. et
habe. xxiij. q. ij. neq; s. Et hec scda diuisio men-
dacijs ē s̄m rap. et host. plenior q̄ p̄ria. qz 3 m
eos mēdaciū p̄nicosū d̄phēdit sub se p̄rias qui
qz d̄ntias p̄ime diuisiois. mēdaciū vero of-
ficiosū d̄phēdit reliquas tres. sic s̄m ip̄z men-
daciū iocosū in scda diuisiois. sup̄addit̄ mē-
bz p̄ime diuisiois. Scd; aut om̄s theologol
quoz scripta vidi scz s̄m alex. an. bon. rich.
et p̄. d̄phēdit sub se et q̄rtū et quitū m̄bz. et
et h̄ ver. credo. vñ vna illaz n̄ ex. edit aliā
nec ecōuerso. et vna illaz icludit̄ i altera et
ecōuerso. Hoc aut sic p̄z. mēdaciū em̄ h̄z p̄ for-
malī d̄plet ut dicit̄ ē supra itētoz fallēdi
et iō s̄m itētoz dicit̄ h̄z mēdaciū i sp̄s d̄-
uersificari. Intēdit em̄ aut p̄desse et sic ē men-
daciū officiosū. aut delectare et sic ē iocosūz.
aut ledere et sic ē p̄nicosū. Perniciosū aut cō-
tinet tria p̄ria mēbz p̄ime diuisiois s̄m q̄ ali
q̄s p̄t ledere l̄ in sp̄alib; et sic ē primū p̄rie
diuisiois. vñ in tpalib;. et h̄ aut ut alicui ob-
sit et nlli p̄sit et sic ē s̄m m̄bz. ā ut alicui ob-
sit et alicui p̄sit et sic ē terciū iocosū vō d̄riet
duo mēbz p̄rie diuisiois scz q̄rtū et quitū. itē
dit em̄ mētiēs delectare et h̄ vñ seip̄m ad sola
cū puocādo. et sic ē q̄rtū scz mēdaciū simpli-
citer iocosū. l̄ audiētes et sic ē quitū. Mēda-
ciū aut officiosū d̄inet tria vltia mēbz. intē-
dit em̄ mētiēs p̄desse alteri vñ in reb;. et sic
ē sextū mēbz. vel i corpe. et sic ē septimū. vel
in aia et sic ē octauū. et sic p̄z p̄positū. S; nū
qd est mēdaciū si q̄s nō impleat qd p̄misit. h̄
q̄ aliqd p̄mittit si aim h̄eat faciēdi qd p̄mit-
tit nō mētiēs qz nō loquit̄ d̄tra id qd gerit in
mente. Si vō nō faciat qd p̄misit. vidē infidē

liter agere p̄ h̄ q̄ aim mutat. p̄t tñ ex duob; 9
excusari. Vno mō si p̄misit illd̄ qd ē illicitum
maifeste. et tūc p̄mittēdo peccauit. vñ mutā-
do volūtate bñ facit. Alio mō si sint mutate
d̄ditōes p̄sonaz et negociōz. ut em̄ d̄ sene-
ca li. de offi. ad hoc q̄ q̄s facere tenet̄ qd p̄-
misit requit̄ q̄ oia maneāt imutata. alias nec
fuit mēdax i p̄mittēdo. qz qd p̄misit habebat
in aio sub d̄ditōi; debitis. nec eē infidelis
nō implēdo. qz eedē d̄ditōes nō extāt. vñ et
ap̄lus nō ē mētiēs qz chozithiū nō iuit in quo
se icurū p̄misit. ut dē. ij. cor. j. et hoc p̄pter r̄-
pedimentū qd supuenit. h̄ cho. Ad hec no-
ta q̄ mēdaciū p̄t sumi tripliciter scz p̄rie. et
sic ē falsa vocis significatō cū intētoe fallēdi
et d̄uiter accipit̄ p̄ p̄cto duplicitatē scz cum
aliud ē in mēte et aliud dolose sumit̄ in ope
sc̄m i° p̄. mēdaces filij hoim i stateris. Ter-
cio sumit̄ d̄uissime. et sic d̄ glo. sup̄ i° p̄. qz
delectasti me. q̄ om̄e p̄ctm̄ mēdaciū ē. qz ē cō-
tra legē et veritatē qd dē p̄ rāto qz a vō bono
elōgat et verā delectat̄. qz quā p̄mittit nō dat
et sic eē sumit̄ i° vñ. d̄p̄. ē mēdax et p̄t ei;
i. mēdaciū. i. p̄cti s̄m glo. et i p̄. ois hō men-
dax. i. peccās. hec alex.

Ira q̄rtū articulū q̄rtū p̄a scz vñz men-
daciū sit sc̄m se malū et p̄ctm̄. h̄ q̄ sic.
vñ nullo pacto. nullo fine. nulla disp̄satōne
hūana l̄ diuia p̄t fieri bñ et h̄ aug. d̄. ex̄p̄se li.
de mēdacio et nitit̄ m̄ta. p̄bare. et i h̄ d̄ueni-
unt d̄uiter doctores ut d̄ bon. Ratio h̄z ē. qz
dupli; dē eē aliqd malū scz aut ex gñe act; ut
cū actus sup̄ materiā idebitā trāsit. aut ex ma-
licia intētois. p̄t aut act; trāfire sup̄ materiāz
dup̄ scz respectu d̄i et respectu p̄ximi. si respe-
ctu d̄i si ē malū in se et s̄m se. neq; vllō mō
p̄t fieri bñ ut ē deū odire. si respectu p̄ximi ut
est nocere p̄xio. sic ē malū in se nō tñ s̄m se.
vñ p̄t aliquo fine fieri bñ. qz p̄t ibi recta itēto
supuenire. Si aut aliqd ē malū ex malicia in
tētois tūc siue sit respectu d̄i siue p̄ximi s̄m-
pliciter ē malū. et nullo fine p̄t fieri bñ. qz d̄
p̄riuatōz deb; a finis. tale aut ē mēdaciū. qz
nō tm̄ dicit̄ malū ex h̄ q̄ trāsit sup̄ idebitā ma-
teriā s; eē qz h̄z it. tōis maliciā. Vñz oē mēda-
ciū sit mortale p̄ctm̄. h̄ q̄ nō sed aliqd ē mor-
tale aliqd ē veiale. mēdaciū em̄ eē p̄ctm̄ mor-
tale dup̄ p̄t icelligi. s. aut p̄ se scz rōe sue sp̄i
aut p̄ accēs scz rōne alicui; circūstātie. D̄tio
i° mēdaciū ē p̄ctm̄ mortale qd ē sc̄m suā sp̄-
cie d̄tra caritatē. ut ē mēdaciū in d̄c̄trina re-
ligiois. et mēdaciū qd est in nocumētū p̄ximi
siue p̄sit alicui alij siue nulli. et sic tres p̄ime
d̄ntie q̄ d̄ntent̄ sub mēdacio p̄nicoso sunt
p̄ctā mortalia rōe sue sp̄i et de huiōi icelligi.
i° p̄. p̄des om̄s q̄ lo. mē. et i° sapie. j. os qd
mentit̄ occidit aiaz. Illud aut mēdaciū qd
s̄m suā sp̄m nō est d̄tra caritatē nō est s̄m suā
sp̄m peccatū mortale sed veniale ut mēdaciū
in quo nō supra s; infra deuz intēditur aliqua
leuis delectatō l̄ eē vtilitas p̄ximi. et sic mē-
daciū d̄ntēs duas d̄ntias mēdacijs scz quar-
tā et quitā. et mēdaciū officiosūz d̄ntēs tres
vltias d̄ntias nō sunt s̄m suam sp̄m peccata

mortalia s; veialia. vnde angustin⁹ sup illud
ps. pdes omnes qui loquunt^r mendaciū Duo
inquit sūt genera mendaciorū in quibus nō est
magna culpa. sed nō sūt sine culpa scz cū aut
iocam^r aut p^rio dūlēdo mētū. Secūdo mō scz
p accūs ec mēdaciū iocofū et officiosū p^r esse
mortale. et h^o dūgere p^r qd^rup^r. p^rio rōe no
cumēti. ut cū mētēs viderz p^rbabiliter ex suo
mēdaciō alicui immere aliqd notabile nocu
mētū. licz i^o mēdaciū nō est ad h^o ordiati. A
lio mō rōe nimie libidinis siue dplacētie seu de
lectatōis. qd^r dūngit in mēdaciō iocoso. puta
s; m^o rōd. cū aliq^s suā v^l alteri⁹ dplacētia siue
delectatōz i suo mēd acō dilectōi dei et māda
toz ei⁹ p^rponeret. tūc in tali mēdaciō mortat^r
peccaret. vñ aug. nullū p^rctm a deo est veiale
qd^r nō fiat criminale dū placz. secus ē si delecta
tio illa est sub deo. ar. xv. di. 5. criminis Tercio
rōe dtemp^r etiā i mēdaciō iocoso. ut cū q^s p
indifferēt et p^r nihilo h^o dicē tota die mēda
cia iocosa sicut v^lera. sic faciūt mimi et iocula
tores et sil^{es} s; m^o ar. e. di. 5. al. secus ē de
alijs q^b hoc accidit forte raro v^l ex euentu.
Vñ si rap. et ho. qñ dixerūt q^rtū et quitū gen⁹
mēdaciū esse p^rniciosa et mortalia p^rctā itelle
xerūt hoc mō scz rōe alicui⁹ circūstātie. puta
dtemp^r v^l libidinis vel nocumēti vel scādali
bñ dixerūt. Si at itellexerūt rōe sue sp^ri. dtra
riū senāre vidēt^r alex. an. bon. rich. et tho. q^s
bus i hac materia magis assentiēd^r puto. Quar
to rōe scādali. scādalu at ex multis cāis dūn
gere p^r. et dūngit frequēter rōe circūstātie p^ro
ne ut cū mentēs ē p^rfect⁹ et quo ad vite statū
et quo ad reputatōez hoim. In tali em si dscia
dictet sibi p^rbabiliter p^r ex suo mēdaciō seq^r
scādalu. mēdaciū ē mortale p^rctm. secus ē si
sit p^rfect⁹ nō tñ in opione hoim. licz em i tali
sit q^s p^rctm q^s i hoie imp^rfecto. nō tñ ē mor
tale qz nō subiacer scādalu. Et sic intelligi p^r
qd^r dicit aug. sup i^o ps. pdes o. q. l. m. si q^s in
quit nō vult hoiez p^rdere ad mortē v^l tace
at. s; falluz nō dicat ne p^r corpe alteri⁹ aiām
suā occidat. Et sil^r i^o qd^r idē d^r li. dtra mēda
ciū scz q^s p^rfecto^r ē p^rceptū. nō tñ nō mētiri s;
nec velle mētiri Et hec q^s dicta sūt i hac sol^oe
dsonāt verbis bon. rich. et tho. Notand^r at
cca quitū gen⁹ mēdaciū. s. mēdaciū adulatōis
s; m^o rap. p^r tripl^r q^s adulat^r. s. attribuēdo ali
cui bonū qd^r nō h^oz. a p^robando malū qd^r h^oz. et
supertollēdo bonū qd^r h^oz. Primo^o et scdo cre
dit rap. eē peccatū mortale. s; scdo mō graui⁹
xii. q. ij. p^rmū. et di. xlvj. sūt nōnulli. et. c. nul
l⁹. tercio mō credit veiale. di. xv. 5. al. ea de
mū. Quidā tñ dicūt i p^rmo mō esse veiale. hec
rap. Scdm vō host. p^rmo^o p^rcti mortale i mi
nis et sil^r ib⁹. in alijs vō q^b h^o accidit forte
raro v^l ex euentu ē veiale. Quia vō de mēdacō
in hoie p^rfecto sūt diuerse snie. iō ut meli⁹ fa
tiffiat lectōri referā eas succicte. Dicūt em q^s
dā p^r mēdacia illa q^s sūt veialia i imp^rfectis ut
mēdaciū iocofū et officiosū sūt etiā veialia in
p^rfectis magis tñ gūia. Alij dicūt q^s mēdacia
officiosa sūt sp^r in p^rfectis mortalia. iocosa vō
sunt veialia. p^r eo q^s hō mendacia officiosa ex

aio dicit. et p^r ea fallere intēdit. nō at p^r ioco
sa. hec at scz mēdacia iocosa eē veialia in p^rfe
ctis itelligend^r videt^r s; m^o rap. et host. qñ ille
cui dicūt^r iocosa mēdacia scit dici cā iocadi.
sic videt^r aug⁹ dicere illud. xxi. q. ij. ne q^s. et
qñ i dicēdo ea nō ē dtemp^r v^l libido nimia.
D^r aut hie p^rfectus s; m^o rap. et hosti. vir clau
stralis siue religiosus q^s ex toto renūciauit mū
do. et multo magis s; m^o host. ep^s. q^s sicut p^rcel
lic i dignitate. ita p^rminere d^r alijs i religiōe
et sanctitate. Vel etiā vir p^rfect⁹ d^r s; m^o hu. et
io. ut host. refert ille q^s si decederet statim ad
patriā euolaret. Prima opio magis placz rap.
et q^s tenēt eā respōdent ad verba aug. ut dicit
bon. p^r aug. nō intēdit dicere q^s p^rdicta mēda
cia sint p^rfectis viris p^rctā mortalia. s; q^s sint i
eis gūioza et magis indecēta. qz mētendo se
et alios ad mortē disponūt. Scda vō opio ma
gis dsonat verbis aug. q^s videt^r expresse dicere
sup illud ps. pdes oēs q^s lo. men. q^s mēdaciū
officiosū ē viris p^rfectis mortale peccatū. ipe
em p^rpter magnū veritatis zelū maxie detesta
tus est mēdaciū. et ideo illō saltē a viris p^rfe
ctis voluit elōgare ut veritas i aliq^b sedē so
lidā iueniret s; m^o bon. et hec scda opio est tu
tio: s; m^o host. ar. di. v. ad eius. tenet etiā eā f^r
G. de mara loquēs indistincte de viris p^rfectis
videt^r etiā et magis adherere bon. disti guit tñ
rōnabiliter de viris p^rfectis ut iā statim pate
bit. Scdm em qd^r ipe dicit. hō nō obligat^r sp^ra
liter ad aliqd vltra alios nisi rōne voti emissi
vel officij dmissi vel scādali iminētis v^l dsci
entiē dictātis. si ergo viri p^rfecti sūt obligati
ad nō mētendū aliquo genere mēdaciū. cū nō
sint obligati ad h^o ex p^rcepto nec ex voto nec
ex officio dmissi erūt obligati p^rpter scādalu
et dscientiē vinculu. Et ideo distinguendū est
q^s quidā sūt p^rfecti publici. quidā occulti. Pri
mis adhibetur fides tanq^m dseruatorib⁹ veri
tatis. Et qz mēdaciū dep^rehensū facit. ut hō
nō credat alteri si ipi mētrent^r. iā nec eis cre
deret^r nec aliq^b alijs et sic veritati p^riudica
ret^r. et alijs occasio scādali daret^r. et iō tales
debēt habere dscientiā q^s p^r nulla re dicāt mē
daciū p^rpter vitandū scādalu et veritatis cō
temp^rū. quādo ergo dicūt mortaliter peccant
tū qz faciūt dtra dscientiā. tū quia alios acti
ue scādalisant. nō sic aut scādalisant^r de im
p^rfectis v^l de p^rfectis occultis. ideo tales nō
sic obligant^r ad omē mēdaciū euitandū. S;
dtra sup illud ro. xiiij. omne qd^r nō est ex fide
est peccatū. dicit glo. omne qd^r fit dtra dscien
tiā edificat ad gehennā. sed omne mēdaciū
fit contra dscientiā. ergo cō. h^o ad gehennāz
edificat per causāz peccatū mortale sed p^r oc
casionē siue dispositionē veniale. vnde etiā
mēdaciū veniale edificat ad gehennā dispo
situe. Vel etiā s; m^o pe. quidquid fit dtra dsci
entiā faciendi ex necessitate edificat ad gehē
nāz. nō aut quidquid fit dtra dscientiā facien
di ex honestate. Ad hec nota s; m^o alex. i ter
cio suo q^s cū angustin⁹ dicat super illud ps.
perdes omnes qui loquunt^r mendaciū. q^s vir
p^rfectus mentari nō debet pro conseruanda

alteri? vita ne pdat aiaz sua. n̄ intēd̄ dicere
q̄ pfect̄ quocūq; mēdacō mētia? mortaliter
peccet. s; q̄ sp̄ vitare mēdaciū d; ne p̄ vita a
lic? suāda discrimē dmittat in animā suā. p̄
ter veiale em̄ citi? veiet ad mortale. vñ cū d̄
dū vitā alteri? suat supple mēdacō veiali. ai
mā suā pdat. i. aliqñ p̄dere d̄rigat mendacio
mortalī. Dze. qz nescit̄ vtz mēdaciū p̄ueiat
ex radice mala siue libidine. i. amore mortali
vñ veiali. iō d̄i? ne forte zc. vñ n̄ asserit p̄pter
hoc p̄ pdat aiam suā. Est autē libido mortali
appetitus animi quo boīs eternis q̄libz tpa
lia pponūtur vt vult aug. li. dtra mēdaciūz
libido vō venialis est appetit̄ sensualitatis
vel rōnis quo aliquod temporale nimis dili
gitur. tamen sub deo. hec alexander. Sed
nunquid omē mēdaciū ē phibitū i hoc p̄ce
pto. s. n̄ loq̄ris flm̄ testiōniū i h̄ q̄ sic loquen
do de mēdacō qd̄ p̄ueit ex libidine mortali n̄
aut mēdaciū p̄ueiens ex libidine veniali. sic
nec i alijs p̄ceptis phibet̄ cl̄pa venialis. Et
qd̄ dicit aug. li. de mēdaciō q̄ i n̄llo caū est
mētiend̄. itelligi? qz ē malū fm̄ se. et mēdaci
um mortale sepat a veritate dina. veiale autē
ad sepatiōz dispōit. h̄ alex. an. in tercō Que
rit̄ ec qd̄ gen? mēdaciōz sit ḡui? p̄ctm̄ i h̄ se
cū dū q̄ beat? aug. di? ḡd? mēdaciōz sequit̄
ordiez ita q̄ primū ē magnū. et vltimū ē mīmū
hō h̄ ē qz fm̄ q̄ vult ph̄ li. to. si magnū in
vno genere excedit̄ maximū in alio genere. et
simpliciter h̄ gen? excedit̄ i d̄. vñ ad h̄ q̄ ali
q̄ gen? excedat alterz n̄ oportet q̄ singula
h̄ excedat singla alteri? generis. s; q̄ summū
i vno genere excedat summū i alio genere. ex
emplū p̄t p̄ōi de equo et asino. qm̄ ergo inter
mēdacia oia i d̄ ē maximū q̄ q̄s intendit noce
re in sp̄ualibz. iō primū gen? mēdaciū qd̄ fit i
doctrina religiōis cū ad hoc ordinet̄ ē inter
omnia mēdacia summū. qz vō n̄ p̄t aliq̄s p̄ cā
maiori mētiari q̄ p̄ d̄seruatiōe sp̄ualis boni vñ
bono sp̄uali ānexi. ideo illud mēdaciū ē le
uissimū qd̄ fit p̄ d̄suanda corpis callitate vñ
aliquo silī. et sic ḡdatim ascēdendo et descen
dēdo est videre i alijs. vñ valde rōnabiliter
aug. sp̄s mēdaciōz et grad? ordinauit.

Ira q̄ntū arictm̄ pla queruntur. s. vtz
sancti p̄res mēti fuerint in aliq̄bz d̄ctis
suis q̄ referuntur i sacra scriptura i h̄ in sacra
scriptura vt d̄i? aug. inducūt̄ aliquoz gesta
q̄si exēpla p̄fecte v̄tutis de q̄bz nō ē estimād̄
eos mētiōs fuisse si q̄ tñ in eoz d̄ctis mēda
cia vid̄ atur intelligi debēt esse d̄icta figura
liter et p̄phetice. Qd̄ em̄ dixit abraā gen. xxiij
se ad seruū cū puero reuersuz n̄ fuit mēdaci
um. qz fm̄ alchūmū. et si intēdebat filiū imo
lare. credebat tñ vt dicit apl? q̄ dñs eū susci
taret. sciebat em̄ q̄ firma erat p̄missio q̄ d̄ictū
fuerat ei. in ysaac vocabit̄ tibi semē. vel cum
dixit reuertemur subintelligit̄ si dñs voluerit
Nō est etiā mēti? abraam. gen. xij. et xx. di
cens q̄ fara essz soroz sua. qz vt dicit aug. in q̄
stōibz sup gen. h̄ dicēs veritatē voluit cela
re non mendacium dicere. soroz em̄ sua dice
batur qz filia fratris ei? erat. vñ ip̄e dixit ge

ne. xx. vere soroz mea est filia patris mei et n̄
m̄is mee. qz. s. ei atinebat ex p̄te p̄ris. ysaac
etiā dicēs gen. xxvij. de rebecca. vxore sua qz
soroz ei? essz n̄ fuit mēti? qz erat ei? soroz et
vroz. iacob etiā dicēs gen. xxvij. se esse esau
primogenitū ysaac nō ē mēti? qz h̄ d̄ixit mi
stice. p̄ eo q̄ p̄riogenita ei? debebant̄ sibi d̄
iure. et sic iacob erat esau p̄riogenit? n̄ i p̄so
na quidē sed in iure p̄riogeniture. Vtus autē
fuit hoc mō loquendi p̄ spiritū p̄phie ad desi
gnandū misteriu q̄ scz popul? mioz scz gēali
um substituēd? erat i locū p̄riogeniti. s. po
puli iudeoz vñ etiam ad designand? q̄ popu
lus ab eo descendēs erat p̄ferend? q̄ntum ad
deū. populo ab esau descendente. ysaac vō di
xit h̄ iacob fraudulenter egisse. qz estumabat.
vñ nec ip̄e mēti? fuit. ioseph etiā gen. xliij.
dicēs fratribz suis. exploratores estis. n̄ fuit
mēti? qz hoc nō d̄ixit asserēdo s; pou? tēptā
do siue interrogādo. Nō fuit etiā mēti? ge
ne. xliij. dicēs q̄ habebat sciētiā auguriadi
qz ibi sumit̄ auguriū cōiter p̄ futuroz. p̄uis
one. Vel p̄t d̄ici q̄ hoc dixit interrogatiue ex
primēs opinione populi quā de ip̄o habebat
Vel etiam fm̄ augusti. v. sup gen. ioseph di
xit illa nō serio s; ioco. et ideo non est habēd
p̄ mēdaciō mēdacia em̄ a mēdaciōz seriose di
citur qd̄ debz intelligi fm̄ q̄ mēdaciū d̄ fl̄ a
significacō vocis cū intēcōe fallēdi. Qui
dā vō laudatur in scripturis n̄ p̄pter p̄fectā v̄
tutē s; p̄pter q̄ndā v̄tutis indole. qz scz in eis
apparebat aliq̄s affectus laudabilis ex quo
mouebant̄ ad aliq̄ indebita faciēda et sic iu
dich laudatur nō qz fuit holoferni mētiā sed
p̄pter affectū quē habuit ad salutem populi
p̄ q̄ se piculis exposuit. licz etiā dici possit q̄
ei? vba sunt fm̄ aliquē intellectū misticū vā
vñ scdm̄ glo. ibidem nō dixit illa adulatorie
mētiēdo s; futura p̄phice p̄dicendo. Verum
obstetices peccauerint mortaliter vñ venia
liter in mendacio suo. de quo dicitur exo. i. qz
dixerūt nō sunt hebrez mulieres sicut egipcie
zē. in quo sunt mentite secunduz glo. et sc̄tōs
videt̄ em̄ q̄ mortaliter. qz d̄i? ibi glo. grego.
q̄ benignitatis earum merces que in eterna
vita remunerari poterat. per mendaciū culpaz
in mercedē temporalē est d̄mutata. Nichil
autēz hanc d̄mutacōnem facit nisi peccatum
mortale. ergo zc. Contra hoc est glo. alia ibi
dem dicēs. Leuioris est culpe si quisq̄ men
tiatur p̄stlando beneficiū. Itē videtur q̄ cca
hoc hiero. sit d̄trarius grego. dicēs sup ysa.
v̄sus finē. q̄ dñs eis p̄parauit domos sp̄uales
et sic videt̄ q̄ non retribuerit eis in presentē
i h̄ est multiplex modus dicendi. vnus ē q̄
obstetices mētiēte fuerūt p̄ d̄seruatiōe vite
puerozū et vite p̄prie et respectu vite pueroz.
mendaciūz illud fuit ex pietate. et peccatum
veniale. qz erat mēdaciūz officiosuz. respectu
vō vite p̄prie quā maḡ diligebāt q̄ veritatē fu
it ex libidioso amore vite sue. et eo tpe q̄ ve
ritas erat d̄ficēda. s. qñ interrogate fuerūt i iu
di? a iudice. et fm̄ h̄ fuit p̄ctm̄ mortale et ab
stul? eis mercedē quā p̄ri? meruerāt puulos di

timore snādo. et s'm h loquūt diuersimode
facti. et hunc opioni magis videtur adherere
alex. an. in scdo suo. Sed ille modus dicendi
est scdm bon. calumniabil. quia dux. videt
dicere qd aliq̄s dicēs aliqd leue mēdaciū pro
salute cor̄is sui mortaliter peccet. Dicunt
etiā aliq̄ vt. i. nich. in tercō di. xxix. in lra. qd
obstetices qz req̄site in iudicō a iudice vbi q̄
libz tenet nō negare veritate mēte fuerūt.
ideo mētiēdo mortaliter peccassent. nisi fuis
set op̄ mie. cui⁹ inq̄sicio ad pharaonē nō pri
nebat. qz nō ē data aliq̄ pt. s. hōi ad agēdū a
liq̄d oīra deū. Ali⁹ autē mō⁹ dicēdi ē qd in ob
stetricib⁹ illis ē duo cōsiderare scz bñficiū pie
tatis p̄cedēs et mēdaciū subsequēs. et primū
fuit ex pietate qdā naturali qd qdē n̄ erat vi
te eterne meritoriu d̄ indigno. qz nō erāt i car
itate s̄ de oīgruo qz disponebat eas ad car
tate. Sed mēdaciū subsequēs disposuit ad cō
trariū. et iō pietas p̄cedēs fuit t̄paliter remun
nerata p̄pter mēdaciū. qd ad grāz siue caritatē
viā impediunt. qd qdē facere p̄t. veiale. et
h⁹ vult dicere ḡgo. cu dicit. benignitatis earū
merces q̄ in eterna vita remunerant poterat.
poterat in quā potētia imota n̄ potētia dispōi
ta et p̄. q. et ex h̄ n̄lla ē oītrauersia inter ḡg.
et aug. nec. ec̄ inter eos et hiero. qz ipe n̄ vult
dicere qd obstetices habuerint domos spūales
les p̄ grē affecutiōz s̄ p̄ qdāmmō p̄parate fu
erint ad grāz p̄ timorē et pietatē. Et huic mō
dicēdi adherz bon. Aliū etiā modū pōit alex.
in scdo. Tercio mod⁹ dicēdi ē s'm tho. i sum
ma sua. s. qd obstetices quo ad effectū p̄cedē
tē meruerit remuneracōz eternā. vñ hiero.⁹.
expōit qd dñs edificauit eis domos spūales. s̄
quo ad actū mēdaciū n̄ meruerūt remuneracō
nē eternā. s̄ forte aliquā t̄palē. c⁹ merito nō
repugnabat deformitas illi⁹ mēdaciū. sic me
rito remuneracōis eterne. et sic intelligi de
bet v̄ba ḡgo. dicētis qd merces benignitatis ea
rū q̄ potuit eis in eterna vita retribui. p̄missa
cl̄pa mēdaciū i remuneracōz t̄palē ē declinatā.
Nō em̄ intelligit p̄ p̄ mēdaciū amiserint
remuneracōz eternā quā iā meruerāt ex affe
ctū p̄cedēti. Scdm vō alex. i. tercō sum. sue. si
mēdaciū obstetricū p̄cessit ex libidīe mortali
puta si diligebāt vitā t̄palē hebzeozz sup de
uz. fuit mortale. et i hoc caū lo. j. ḡgo. si vō
p̄cessit ex veiali libidīe. i. amore sub dō. fuit
veiale et sic loq̄t hiero. supponēs eas ex pie
tate fuisse mēticas sub deo vitā illoz dilexif
se et iō vitā eternā meruisse. Nō qd aliq̄s vi
deat sibi picl̄m iminere amittēdi castitatē nū
quid licebit ei mētiri p̄pter i⁹ picl̄m euitādū
Ad h⁹ m̄det alex. an. et bon. qd ille q̄ ē in tali
picl̄o cōsistit aut ē p̄fect⁹ amator continentie
aut imp̄fect⁹. si ē p̄fect⁹ ita qd possit cōfidere
de cōtinētia mētis n̄ dz mētiri p̄ vitāda corru
p̄tōe carnis. qz sic dixit b̄cā lucia si me iutam
violaueris castitas michi duplicabit ad corō
nā. i. tali em̄ esse possz illa passio sine cl̄pa. Si
autē ē imp̄fect⁹ rōnabiliter timere dz ne succū
berz si ad statū illū veirz et iō ei cōcedit eua
dere picl̄m maioris peccati p̄ mi⁹ peccatum.

vñ sani⁹ cōsiliū ē tali s'm aliq̄d dicere qd illaz
passiōz sustinere. Et h⁹ ē qd dicit. aug. li. d. mē
dacō. p̄ctā illa q̄ ita cōmittit i hōie vt eū fa
ciāt imūduz et i p̄ctis n̄ris vitare debem⁹. ac
p̄ h̄ nec p̄ctā dicēda sunt qz iō fiunt vt imūdi
cia euitet. qd itelligi dz n̄ qd n̄ sint peccata si
pliciter s̄ qd n̄ sint guā. Et sic dictū ē de viro
imp̄fecto respectu sui. sic etiā dicēdū ē de vi
ro imp̄fecto respectu alteri⁹ imp̄fecti s'm bo
na. Vt liceat alicui dicere mēdaciū vt
ad fidē l̄ religiōz alliciat p̄ximū. Bñdet bon.
q̄ n̄. qz n̄ idigz de⁹ mēdacō n̄ro. nec dz aliq̄s
credere p̄ aliq̄s ouerta p̄ fl̄i suggestiōz s̄ p̄ o
ci⁹ p̄ spūsanctū i p̄iracōz. qz vt dicit ḡgo. inua
nū laborat lingua doctozis nisi int⁹ op̄et grā
saluatoris. Vt p̄dicatoz et doctoz theo
logie sp̄ mortaliter peccet mētiēdo cū faciat
oīra doct̄rinā suā q̄ ē doct̄rina veritatis. Bñdz
pe. qd n̄ guā t̄n peccat si scādalu l̄ cōtēp⁹ do
ct̄rine sic anexam. tūc em̄ si scis h̄ mortaliter
peccat. Si dicat qd scit oīra doct̄rinā. dicēdū
qd facere oīra i⁹ qd hō docet faciēdū ex neces
sitate p̄ctm̄ ē mortale. s̄ n̄ oīra i⁹ qd dō cōz ex
cōsilio l̄ utilitate. Vt liceat alicui m̄iri p̄
oīuāda alteri⁹ vita. Bñdz pe. qd n̄. neqz etiā i
p̄fecto. licz em̄ imp̄fecto veritatē celare s̄ nō
falsitatem dicere s'm aug. ar. p̄ eo. xxij. q. ij.
primū et di. xiiij. q. ait. q̄ sunt capl̄a aug. et
xxij. q. ij. oē. qd ē capitulū isidoz. Imp̄fect⁹
ḡ d̄ q̄sito ad mortē dz celare veritatē. s̄ sophi
sticē l̄ figuratiē q̄retis d̄ludēdo l̄ oīo tacen
do l̄ exp̄sse se n̄ idicaturū asserēdo s̄ n̄ dz fl̄m
dicē. Si vō ex eo qd n̄ mēt. diecturā accipiūt
n̄ t̄n ipe p̄d. Si dica⁹ qd aug. dicit qd h̄ n̄ dueit
p̄fectis. xxij. q. ij. neqz. ergo a oīrario sensu cō
ueit ip̄fectis. s̄ qd dicit i⁹ n̄ dueire p̄fectis. n̄
qz dueiat alijs s̄ qz mi⁹ dueit eis. vñ aug. li.
de mendacō. de q̄sito inquit ad mortem
si nescis te nescire fatēdū ē. si scis n̄ ē dicēdūz
nescio. si aut sit necessario dicēdū dices scio
vbi ē. nūq̄ aut d̄mōstrabo. s'm aut hostū. ti
de penitēcijs. p̄t m̄deri. si talē q̄ris curze illuc
eio. ita tū qd sibi oīndat alia via q̄ fugies te
neat. Ali⁹ loc⁹ qd vbi latet. vñ sic m̄t. domū
istā intrāt et exeūt quos n̄ video. neqz scio vbi
sit. i. i quo āgulo dō. l̄ sic. n̄ vidi eū diu est.
possuz em̄ itelligere i⁹ diu sic volo. l̄ sic. nō ē
hic. i. in loco vbi sum.

De falso testimoio et testib⁹ titul⁹. xxxviij.

Ostea cōsiderādū ē de fl̄o testio. et pri
mo d̄ p̄ctō ei⁹. scdo d̄ p̄ea ei⁹. 3⁹ q̄liter
testis i testificādo se h̄re dz. q̄rto an te
stes sint cogendi et q̄liter et q̄n. q̄nto vtz tes
tes peccēt se subrahēdo a testio. sexto vtz
liceat eis pecūiaz recipe p̄ ferēdo testiōio.
septio q̄ p̄nt eē testes et q̄ nō. octauo quot tes
tes requiruntur. cetera d̄ testib⁹ reliquo iurispe
ntis grā breuitatis. Circa primū sciēdū qd
fl̄m testimoniū sp̄ ē p̄ctm̄ mortale. h̄z em̄ defor
mitatē. tū ex p̄iurio qz testes n̄ admittūt nisi
iurati. et ex h̄ ē sp̄ moīle p̄ctm̄ ex suo genere
sicut et q̄libz alia iusticia. tū ex fl̄itate scdm
qd om̄e mendaciū. non tamen ex hoc habet
qd semper sit mortale. vñ falsuz testimonium

Libri primus

31

in iudicio platū ad iniusticiam impediēdaz n̄ habz rōne peccati mortal̄ ex mēdacō s̄ ex p̄u-
rio Nota ec̄ q̄ in testio non debz hō asserere
p̄ certo q̄ si sciēs i^o d̄ quo n̄ ē cert^o s̄ dubiuz
d̄z sub dubio p̄ferre. et i^o d̄ quo ē cert^o p̄ cer-
to d̄z asserere. Si q̄s tñ sollicitē recogitās est
met se certū eē d̄ h^o qd̄ ē flm. nō peccat mort-
taliter asserēs i^o. qz n̄ dixit flm testionū p̄ se
ex itencōe. s̄ p̄ accūs d̄tra i^o qd̄ intendit.

Irca scdm̄ sciēdū q̄ sic di^o aug^o. testis fal-
sus trib^o ē obnox^o. s̄. dō cui^o p̄ceptū d̄tē
nit. iudici que mēciēdo fallit. et p̄rio que le-
dit ex̄. d̄ cri. fal. c. i. p̄pter p̄mū septēnis pei-
tētia sibi tāq̄ p̄uero d̄z impōi. vj. q. i. q̄cūqz.
p̄pter scdm̄ ifamabi^o. xxi. q. v. si q̄s d̄ict^o. l̄
vberib^o castigabi^o. v. q. v. illi q̄. l̄ ex̄ordiarie
potent puniri. ex̄ de resti. c. n̄ lū. p̄pter terciū
flm mod̄ lesiōis d̄dēnabit^o ar. C. de pe. iu. q̄
male. iu. l. ij.

Irca terciū sciēdū q̄ testis d̄z p̄fōā cōif̄ es
se. et d̄z iurare tactis sacrosanctis euāge-
lijis purā et merā veritatē quā nouit de facto
sup̄ quo inducit^o dicere. n̄ lā adiecta falsita-
te. iij. q. ix. hortamur. et. iij. q. iij. nullus. et
xiij. q. v. n̄ sane. i. ep̄s. tñ n̄ tāgit euāgelia l̄
et corā eo ponāt^o. p̄t etiam ei iuramētum re-
mitti de p̄uū volūtate. ex̄. de iureiu. cū v. cā.

Irca q̄rtū sic distigue flm̄ gōf. scz q̄ aut
requirit^o testiōniū i cā ciuili aut in crimi-
nali. si in ciuili tūc generaliter q̄libz sciēs ve-
ritatē d̄z cogi p̄hibere testiōniū veritati. C. d̄
testi. si q̄n. et. xiiij. q. ij. quāq̄. Si in criminali.
aut agi^o de crimie ciuilit̄. et sic etiā sunt co-
gēdi. ex̄. de testi. co. p̄terea. et. c. cū d̄tra. Aut
cmialiter et tūc aut agi^o d̄ cmie falsi. et sic e-
tiā sunt cogēdi. vt in c. cū d̄tra. Aut d̄ alio
crimie. et tūc generaliter nō sunt cogēdi. ex̄ d̄
testi. co. dilectoz. p̄terq̄ si p̄ alios veritas n̄
p̄t liq̄re. vt i c. quāq̄. Vt nisi se subtrahāt ḡ-
tia odio v̄l timore ex̄. de testi. co. c. i. Si aut
cogēdi p̄ cēsurā eccl̄esiasticā. vt ex̄ forma li-
teraz pape p̄ clausulā illā scz testes aut. zc.
q̄ si n̄ ponat^o ibi vt solet fieri q̄n i eis sit mētō
de crimie. nichilomin^o iudex ad iura se refer-
rat et testes cogat v̄l nō cogat flm̄ sup̄radic-
tā. Cōsuetudo tñ curie romāe ē q̄ i cāis d̄ fa-
cto vbi agi^o de crimie. n̄ lū testem cogat q̄li
tercūqz d̄ eo agi^o. et id̄ h̄uat i l̄ris n̄ appone-
do clausulā p̄dictā. Notat etiā rap. ti. de ra-
ptozib^o q̄ q̄n q̄s p̄pter defectū p̄bacōnū rem-
suā amitterz tūc p̄sone p̄uilegiatē vt p̄sbite-
ri cogēdi sunt iurati testificari. xiiij. q. ij. quā
q̄. non tamen in causa sanguinis.

QIrca q̄ntū sciēdū flm̄ gōf. q̄ illi q̄ subtras-
hūt suū testiōniū illi rei. q̄ n̄ nisi p̄ eos p̄-
ban p̄t. mortaliter peccāt. et iō cogēdi sunt
fatū facere sic de alijs mortalib^o. vj. q. i. illi
q̄. et maxie peccat q̄ metu alteri^o celat verū.
vñ aug^o. xj. q. iij. q̄squis metu cuiusqz p̄tatis
veritate occl̄tat irā dei sup̄ se puocat. qz ma-
gis timet hōiez q̄ deū. et post pauca. vterqz i-
us ē. et q̄ celat verū et q̄ mēdaciū d̄i^o qz iste
nō vult p̄desse. et iste vult obesse. Tho. vñ i
summa cca h̄ sic distiguit. s̄. p̄ q̄n requir^o testi-

moniū alic^o aut requir^o auctoritate superioris
cui tene^o obedire i his q̄ panēt ad iusticiā. et
sic tene^o ferre testiōniū i his i q̄b^o flm̄ ordi-
nē testiōniū exigi^o iuris. vt i manifestis. et in
his d̄ q̄b^o ifamia p̄cessit. i alijs vñ nō tenetur
Aut requirit^o nō tñ auctoritate superioris. et tūc
si testiōniū requir^o p̄ liberatiōe hōis ab iusta
morte siue pena q̄cūqz. l̄ flā ifamia. siue etiā
ab aliq^o dāno. tenet^o testificari. et si etiā testi-
moniū ei^o n̄ requir^o. tene^o facere qd̄ i se ē vt d̄
nūciet veritatē alicui q̄ possit ad h̄ p̄desse. se
cūdū i^o p̄uer. xxiij. erue eos qui ducunt^o ad
mortē. et ro. i. digni sūt morte zc. glo. d̄sentē-
re ē tacere cū possis arguere. Sup̄ his vñ q̄ p̄-
tinēt ad d̄dēnaciōz alic^o n̄ tene^o aliq̄s testifica-
ri nisi cū a sup̄iori cogit^o flm̄ ordiem iuris. qz
si circa h̄ veritas occl̄tet^o n̄ lī speciale dānuz
ex̄ h^o nascit^o. et si picl̄m imminet accusatori
n̄ ē curādū. qz se sp̄ore igessit i h^o picl̄m alia
vñ rō ē de reo cui picl̄m imminet ip̄o nolen-
te. **Q**z nūquid licz hōi testiōniū ferre d̄ omif-
sis i secreto sibi. **Q**z n̄ de omifsis. s̄. sibi i se-
creto p̄ d̄fessionē si nouit ea tñ p̄ viā d̄fessio-
nis. qz v̄cl̄m sacramti est mai^o hōis p̄cepto.
circa vñ ea q̄ d̄mittit^o hōi sub secreto aliter q̄
p̄ d̄fessionē sic distiguit tho. i sum. s̄. q̄ si sint
talia q̄ statim vt nouit ea manifestare tene^o vt si
p̄tineat ad corruptiōz ml̄titudinis sp̄ualē vel
corpale v̄l etiā gue dānu alic^o p̄sone. tūc per
secretū d̄missū obligari n̄ p̄t q̄n de his testifi-
cet v̄l ea denūciet. qz aliter fidē frāgeret q̄
alteri d̄z. si vñ sint talia q̄ q̄s p̄dere n̄ tenet^o
vñ p̄t obligari ad celādū ex̄ hoc q̄ sibi d̄mit-
tūt^o. et tūc n̄ lō mō tene^o ea p̄dere ec̄ ex̄ p̄ces-
pro sup̄ioris. qz celare ea tenet^o de iure natu-
re supra qd̄ n̄ ē plat^o. h̄ tho. de hoc tñ vide i
li. se. ti. lxxij. **Q**uid si q̄ iuret testiōniū nō p̄-
hibere. **Q**z cred^o gōf. iuramētū esse temerariū
q̄n nō nisi p̄ eos p̄t de veritate liq̄re. tūc enī
possent etiā p̄p̄a auctoritate d̄trauēre. xxiij. q.
iij. i malis. et h̄ q̄n ē certū. mortale ex̄ h̄ pro-
uēre peccatū. sec^o ē si dubitare^o. tūc em̄ esset
p̄ri^o sup̄ioris auctoritas req̄renda. ex̄. de elec-
venerabile. **Q**uid si vn^o iterfuit negociō et
cū sciāt nō posse p̄bare p̄ vnū iurauit n̄ p̄bi-
bere testiōniū veritatē. **Q**z cred^o gōf. hui^o iura-
mētū esse temerariū. qz et si vn^o n̄ faciat p̄ba-
ciōz plenā. facit tñ semiplenā et sic delatio iu-
ramū vt p̄ i^o p̄bacō d̄pleat^o. C. de reb^o cre. i
bōe fidei. **Q**uid si aduersari^o subtrahat tes-
tes. **Q**z ondit se fouere licē iniquā ex̄. d̄ testi.
d̄sticuas. et exp̄iri d̄z in se iudicis auctē elusā

QIrca sextū sciēdū q̄ testis nichil d̄z recipe-
re p̄ testiōnio ferēdo. qz sic n̄ d̄z esse sen-
tētia venalis ita nec testiōniū. xiiij. q. v. n̄ sa-
ne. exp̄sas tñ recipe p̄t a p̄ducere eū. iij. q.
iij. vteruis. **Q**uid si testis corrupt^o dicat te-
stiōniū flm̄. **Q**z testiōniū n̄ lū ē. et qz venale.
et qz flm̄. et p̄ter penā flī tenet^o i iudicō aie
illi que suo testiōnio lesit ad omē iteresse. ar.
ex̄. de testi. sic. **Q**ecunia vñ data n̄ restituetur
ei q̄ turpiter ded^o qz ei obstat p̄p̄a turpitudō.
vt i c. n̄ sane. s̄. ei i cui^o iniuria data videt^o. i.
q. i. iube^o. **Q**uid si pecunia sit data simpliciter

ve testimoniu ferret. dici p̄t in hoc casu s̄m
 gcf. q̄ ille q̄ ded̄ eā r̄petere p̄t si n̄ ded̄ eā ai
 mo vt testē corūpet. s̄ vt sibi iusticiā d̄uarz
 ar. ex. d̄ symo. dilect̄. et. xiiij. q. v. non sane.
Sēq̄ vide d̄ septio. l. q̄ p̄nt eē testel et q̄ n̄
 cca qd̄ sciēd̄ q̄ i testibz potissimē vij. sūt d̄
 siderāda. vñ d̄sus Cōdicō. sex. etal. discretō.
 fama. et fortū a. fidel. i. testibz ista req̄res. Cō
 dicō. qz si ē s̄u a testimonio r̄pellit̄. iij. q. iij.
 .s̄. Itē i c̄miali. v. itē liberi. **D**istigur̄ tñ qz s̄
 u aut ē maūmissus et tūc recipi p̄t i testioni
 uz eoz q̄ vid̄ tpe s̄uitutis. **N**ut ē manēs ser
 u. et tūc aut iterzoga d̄ h̄l q̄ p̄nēt ad d̄nm
 suū. aut d̄ alijs. i. primo cau n̄ admittit̄ s̄z nec
 p̄ d̄no nec d̄tra d̄nm. nisi i c̄mibz exceptis. s̄.
 adulterij. fraudati c̄sus. et lese maiestatis. i.
 terzoga tñ i fctō suo p̄nt. vt i d̄ctō. s̄. i. v. itē
 s̄ui. **Q**uidā aut dicūt alios casus duos scz cū
 vir vxozē d̄ occidisse s̄m. l. d̄. ficarijs. et euz
 agi d̄ occiso d̄no. **I**n his vō q̄ p̄nēt ad aliū
 q̄ ad eū d̄nm admittit̄ s̄u i d̄fectū testiū. vt
 i d̄ctō v̄su. itē s̄ui. **S**ex. qz mlr̄ n̄ admittit̄
 ad testimoniu cū agi d̄ c̄mie c̄mialiter admittit̄
 tñ cū agi d̄ c̄mie ciuilit̄ ec̄ d̄tra clicos ex
 e. qm̄. et i c̄mie excepto. vt i symo. ex. d̄ symo.
 r̄ata. et i cā inq̄sitiōis et denūtiatiōis et exce
 ptiōis ex. e. tā l̄ns. et. c. sup. eo. et i cā ciuili p̄
 ter. p̄ i testam̄tis. s̄. testes. et i cā matrimoniali
 vt i. c. tā l̄ns. et ex. d̄ v. sig. for. i. glo. **E**tas.
 qz mascul̄ mior. xiiij. ānoz. et feia mior. xij.
 ānoz n̄ admittit̄ i ciuilibz. iij. q. iij. c. i. **I**n cri
 mialibz aut mior. xx. ānoz iij. q. iij. s̄. Itē i c̄
 miali. i. v. itē testiū. **P**otest tñ pubes. xiiij. an
 noz testificari i c̄mibz exceptis. vt i nece d̄ni
 occisi. et lese maiestatis. ff. ad sil. l. ij. et. iij.
 q. iij. c. i. i. glo. s̄. et pubes testificari p̄t d̄ his
 q̄ vid̄ cū erat p̄xim̄ pubertati. ff. e. l. i. **D**i
 scretiō. qz et funosus et mēte capz repellit̄
 sic ab officio iudicādi. iij. q. vij. s̄. tria. **E**ama
 ex. e. testimoniu. **N**ota s̄m abbatē i cā c̄mia
 li repellit̄ qz p̄pter ifamiā iuris l̄ facti. i. ciui
 li vō nō repllit̄ p̄pter ifamiā facti. vt i. c. testi
 moniu. **Q**uid si p̄duxit d̄tra te testē ifamē et
 eundē postea p̄ducis d̄tra me nūqd̄ eū repelle
 re possis. s̄. q̄ n̄ scz rōe eoz q̄ p̄t d̄misit̄ q̄
 p̄ducet̄ eū. s̄ rōe postea d̄misit̄. s̄m. guil.
 durādi. **E**oztūa. qz paup̄ repellit̄ q̄ d̄ facili
 cā lucri mēt̄. iij. q. iij. itē i c̄miali v. testes.
 s̄m tñ jo. si carz suspiciōe bñ admittit̄ isti. d̄ su
 spec. tu. s̄. vli. **E**ides. qz ifidelis n̄ admittit̄
 d̄tra fidelē. ex. de here. c. i. **L**icet aut̄ p̄dctā
 septē potissime sint i testibz d̄siderāda. sunt tñ
 d̄siderāda et alia scz octauo. si sit inimic̄. qz
 talis repellit̄ a d̄nūtiatiōe et accusatiōe et te
 stio. ex. d̄ accu. cū opozreat. et ab inq̄sitiōe. qz
 inimic̄ n̄ p̄t eē inq̄sitor̄ ibidē. c. ad peticiōez
 et a iudicō ex. d̄ resti. spoli. Itē cū q̄s. **R**elinq̄
 t̄ aut arbitrio iudicis q̄ inimicitie a p̄dictis r̄
 pellāt. ff. d̄ q̄oibz. l. i. s̄. q̄oī. **E**t qd̄ s̄m guil.
 ec̄leues inimicitie a p̄dictis repellūt. p̄terp̄
 a testiō. qz testē n̄ oio repellūt s̄z d̄bilitat̄. i. au
 tē. d̄ testi. s̄. si vō. col. vij. **N**ono n̄l̄ admittit̄
 t̄ i cā d̄ re p̄p̄a. iij. q. iij. itē i c̄miali. **N**ota
 s̄m gcf. n̄l̄ admittit̄ i cā sua p̄cipaliter l̄

480 1

Ex 2

fms 3

distictio 2

fama 4

fortuna 6

fms 1

fm 8

suppca 9

secundario. C. e. l. oibz. vñ veditoz i cā rei v̄
 dice n̄ admittit̄ p̄ eptore. qz p̄p̄a v̄ditozis cā
 videt̄. neqz debitor̄ i cā pignozis p̄ credito
 re. ff. d̄ appel. l. ab exccutore. **E**allit̄ hoc i le
 gararijs et d̄missarijs q̄ ferūt testimoniū i cā te
 stam̄ti cū agi d̄ hereditate n̄ delegatis et fi
 dei d̄missis. **E**all̄ ec̄ h̄ i collegijs et coregl̄a
 ribz. **M**oachi em̄ et clici i cāis mōasterij sui
 et ecclie sue p̄nt testificari. ita tñ q̄ statuāt v̄
 nū l̄ duos p̄curatores ad agēdū et r̄ndendū
 et illi duo n̄ p̄nt eē testes in cā illa. s̄z alij p̄nt
 ex. e. isup. **S**ilr̄ p̄lat̄ p̄t esse testis ita tñ q̄ po
 nat aliū p̄curatorē. qz n̄ p̄t esse sil̄ actor̄ et te
 lis s̄m hosti. **S**ilr̄ p̄onomo l̄ vicedn̄o agēte
 p̄ rebz ecclie p̄t eps testis eē. h̄ hosti. ex. e. i.
 sup. **I**nno. vō d̄tradicit̄. **D**ecio obscrit̄ et i
 gnoti tales em̄ n̄ admittūt nisi cū tormētis. i.
 autē. e. l. sancim̄. s̄m gcf. **V**ndecimo exe
 cutozes negocioz. vt p̄curatores. curatores
 tutores et iudici n̄ admittūt i cā i q̄ sunt exe
 cutozes. ex. e. insup. **D**uodecimo socij c̄minif
 ex. e. v̄ciens. s̄z itellige qz socij c̄mis et mune
 ris n̄ admittūt ad testificādi s̄z ad accusādi sic
 socij vō c̄mis n̄ muneris admittūt ad vtrūqz
 i crimibz exceptis et ad detegēdā d̄spiraciōez
 ex. de testi. co. c. vl. **T**redesimo n̄ admittit̄
 qz in cā cōi. qz cā cōis duoz ē v̄riusqz. ff. de
 ritu. nup. i. **D**ecimo q̄rto p̄t n̄ p̄t esse testis
 i cā filij nec eduerso nisi i caibz. p̄nt em̄ p̄t et
 mater testificari p̄ filio i cā m̄imoniali vt di
 cet̄ ifra li. vij. et i cā d̄ erate et d̄gnatione et
 nat̄itate. ff. d̄ p̄bac. l. ec̄. et i cā iligiōis. xx.
 q. iij. p̄ns. et i cā testam̄taria m̄sti. de testa. s̄.
 i testibz. **O**m̄s aut̄ alij d̄sangnei post p̄zem et
 m̄rez admittūt i cā ciuili siue sint p̄p̄inā siue
 f̄mōi qz n̄ iueit̄ p̄hibitū. ff. e. l. i. **I**n c̄miali
 aut̄ cā d̄tra fr̄ez l̄ p̄ fr̄e n̄ admittit̄ fr̄ nisi in c̄
 mie heredis. ex. d̄ p̄sump. l̄ras. **B**ern. vō ex. e. i.
 l̄ris distiguit̄ de d̄sangneis. p̄ aut̄ p̄pter affe
 ctioz p̄sumit̄ d̄tra eos. sic n̄ admittūt. aut nō
 p̄sumit̄ et sic admittūt. si tales apparēt q̄ ve
 ritatē ḡue p̄ponant. iij. q. iij. s̄. eos testes. **Q**
 uindecimo n̄ admittūt domestici vl̄ failia
 res. **N**ā i c̄miali cā n̄ licz accusatores testes
 d̄ domo p̄p̄a ducere. iij. q. v. c. i. et dicūt̄ p̄p̄e
 domestici vl̄ failiars q̄bz impare p̄t rōe pa
 trie l̄ p̄tatis domice. iij. q. iij. s̄. itē in c̄mi ali
 vt vxoz. colon. s̄u. libere. ascriptici. mer
 cenari. filij i p̄tate p̄ns. et om̄s habitātes i
 domo. **N**ota tñ s̄m ho. qz si aliq̄s fuit colon̄
 me. l̄ mercenari. et mō n̄ ē. tal̄ d̄ d̄suetudine
 admittit̄ vt p̄ me testet̄. nisi ip̄m in fraudē e
 iecisset a me vt p̄ me testificaret̄. **I**tem s̄m
 guil. vxoz p̄ viro l̄ q̄libz domesticz p̄ dome
 stico n̄ testifica nisi aduersari. vel. qz h̄ ē i
 troductū i ei. fauozē. ar. C. de leg. qd̄ fauozē
 sic aduocat̄ alteri. p̄t ab alia p̄te p̄t i testē
 admittit̄ ex. e. romana. et patron. et gener. et
 nur. q̄ sūt d̄ failia. C. d̄ v. sig. l. fi. i p̄cipio
Eamiliares dicūt̄ d̄sangnei. affines. aici. iij.
 q. iij. itē testiū. n̄ tñ q̄libz aic̄ repellit̄ s̄z tñ il
 le q̄ ē maxia failiaritate d̄iuct̄. ff. de. v. sig.
 late. nec q̄libz affinis s̄z q̄ ex nuptijs affinita
 tē d̄trahe ex. d̄ eo q̄ co. discretioz. **A**dmittūt

tñ qñq; domestici i causa criminali qñq; i civi
 li. In criminali vō i duob; caib; pmo cuz cāo
 nici platū suum accusant. ij. q. vij. latoz. scdo
 cuz accusat; matrimoiuz ppter dlangnitatem
 xrv. q. vj. c. i. ¶ Nō si mōach; l' clic; accuset
 aliquē de collegio p̄t alios mōachos i testes
 inducere. qz n̄ reputat; magis domestici accu
 santis q̄ accusat; si vō accuset ex̄neū. tūc nō
 p̄t. xxiij. q. ij. sup p̄zudētia. Admittū; etiam
 qñq; dōestici i cā civili. i. i legatario v̄l fidei
 dmissario. q̄ licz sit dōestici; p̄t ec̄ testificari i
 cā testamti cū agi; de hereditate. isti. d. testa.
 .q. legatari;. ¶ Itē i his q̄ fiūt i capitel; qz illa
 nō facile pbā; nisi p̄ caōnicos ex̄. e. veniens
 ij. Itē i his q̄ fiūt in domo. C. de repu. d̄sensu
 Itē i cā ecclie sue i q̄ et mōachi et clerici p̄nt
 testificari. ex̄. e. insup. Caōnic; aut n̄ tñ p̄t ef
 se testis i cā ecclie sue. h̄ etiā p̄t esse testis dca
 nōici sui i cā p̄pā. n̄ tñ d̄tra suū d̄canoicū h̄ ec̄
 d̄tra aliū. qz n̄ ē dōestici; h̄mōi. h̄ ecclie tñ
 s̄m jo. xiiij. q. ij. ¶ Decicio nō admittū; illi q̄
 d̄gnoscut p̄sonas litigātes. qñ. s. agit; de cō;
 tractib;. ar. in autē. e. q. i. et ex̄. e. cuz cām in
 glo. ¶ Decio sep̄uo ex̄mūicati et suspēsi. ex̄. d.
 ac. olim. qd̄ ē verū de suspēsis ab hōie s̄m ho
 si. ibid. ¶ Decio octavo piuri. ex̄. e. ¶ Decio
 nono n̄ admittū; ad testificāō c̄miosi si sint d̄
 crimie d̄uicti l' d̄fessi l' etiā si adhuc possunt d̄
 uinci. ex̄. e. sup eo. s̄m aut leges tñ d̄denati
 repellū;. ¶ S; nūquid testis cui c̄mē obici; ex
 cipe p̄t q̄ excipies sit c̄mōsus. h̄ q̄ nō. qz ex
 cipies p̄leq̄t ius suū se defēdēdo et n̄ l' p̄;
 hibe; a defēsiōe iuris sui. etiā si ex̄dicat; essz
 ex̄. e. si testōniū i glo. ¶ Hosti. aut d̄i; q̄ si exci
 piel sit ex̄mūicat; l' tal; cui for; ē iterdict; ¶
 repelli p̄t. ¶ Nota q̄ crimiosus aut n̄ ē emen;
 dat; de crimie et sic repellit; a testōnio in oi
 cā p̄ter p̄ i cā inq̄sitōis qñ. s. fit inq̄sitio tā in
 capite q̄ in mēbris. tūc em̄ recipi;. qz ea q̄ dō;
 mi fiūt p̄ d̄estitōes p̄bari debēt ex̄. e. v̄iens.
 vñ sufficiūt testes q̄lescūq; sint nisi sint coz;
 rupti l' inimici ex̄. de sen. et re iud. cū. i. et. a.
 s; si ex̄nai testes adducerēt; tūc re q̄rere; q̄ nō
 essent c̄miosi. h̄ gōf. et jo. ij. q. i. d̄; omipotēs
 Bar. d̄i; q̄ n̄ admittū; c̄miosi. nisi sint de c̄mi
 ne emēdati l' nisi in c̄mib; exceptis. s. si ille d̄
 tra quē sit inq̄sitio fuit ātea de illo c̄mie infa
 mat;. h̄ bar. in. c. de; omipotēs. ¶ Aut ē emē;
 dat; de c̄mie. et tūc aut eū infamia comita;
 aut n̄. si nō. admittū; i cā civili nisi sit piurus
 quātūcūq; peniteat. et idē ē in cā c̄miali si a;
 gat; civiliter. si aut c̄mialiter repellit; nisi in c̄
 mib; exceptis. s. si pbz se p̄ p̄biter; p̄niaz ex
 gisse. h̄ in alijs c̄mib; repellit; siue sit d̄uictus
 de c̄mie in alio iudicō siue possit d̄uici l' ec̄ si
 ḡuata sit ei; opio. p̄ eo q̄ qñq; fuit sic repul
 sus. In c̄mie tñ heresis admittū; ec̄ piur; si āc
 eū infamia comite;. vt si fuit d̄denat; de fur;
 eo noie suo qz n̄ p̄t facere iudex q̄ talis infa
 mia n̄ seq̄t. ff. d̄ furtis n̄ p̄t. sic repellit; in q̄li
 bz cā nisi fuerit p̄r; in integz restitū; ex̄. e.
 tellim. ¶ Vicesi; laici. laici ei n̄ p̄nt accusare
 clericū neq; testificari d̄tra eū in cā criminali
 ¶ Nota tñ q̄ aut agit; de c̄mie civiliter aut ē

mialiter. si civiliter. s. in modū excepōis sic
 admittūtur laici d̄tra clericū tā ad accusandū
 q̄ ad testificādū. aut c̄mialiter et tūc n̄ admit
 tuntur d̄tra clericum ad accusandū nec ad te
 stificādū i c̄mib; n̄ exceptis. nisi suā v̄l suoz;
 iniuriā p̄sequāt; In exceptis vō si accusent ze
 lo malo n̄ admittū;. si vō zelo bono admittū
 t;. Cleric; aut d̄tra quē agit; de c̄mie excepto
 aut fuit ātea ifamat; de illo c̄mine et tūc ad
 mittū; etiā viles p̄sone et c̄miosi. et ad accu
 sandū et testificādū p̄ter inimicos et d̄spira
 tozes et p̄ticipes c̄mis. spēale tñ ē in c̄mie sp̄
 monie et lese maiestatis i q̄b; admittū; p̄tici
 pes c̄mis ad accusandū h̄ nō ad testificādū
 di. lxx. siq̄l; p̄pter qd̄ hugo itelligit; d̄ socio c̄mi
 nis n̄ muneris. qñ scz res n̄ p̄cessit ad actū qz
 pecunia; n̄ ded̄t nec recepit. qd̄ jo. n̄ cred̄t. qa
 symonie c̄mē p̄ced̄t istar lese maiestatis. ¶ Aut
 ē bōe fame sic n̄ admittū; laici nisi bōe fame
 Clerici vō d̄tra clicos admittū; nisi sint c̄mi
 nosi l' ec̄ irze glares. n̄ em̄ p̄nt p̄biteros accu
 sare v̄l d̄tra eos testificari q̄ ad sacerdotiū eli
 gi p̄hibētur. ij. q. vij. ipi. qd̄ ē verū s̄m jo. in
 cā c̄miali n̄ civili. vñ bigam; nō p̄t accusare
 clericum c̄mialiter h̄ civiliter tñ. ¶ S; nec q̄
 mēbrū amicit; aliquo cau; p̄t accusare clericuz
 ordis supioris h̄ clericū eiusdē ordinis n̄ in
 fertoris accusare p̄t. ij. q. vij. cleric; et h̄ sunt
 vera de accusatiōe. sec; ē de denūtiatiōe ex̄.
 e. cū. p. i. glo. ¶ Vicesimoprimo. accusati de
 crimine. Accusatus enim de crimine penden
 te accusatiōe n̄ potest testificari in causa cri
 miali. nec aliquē accusare. nisi forte c̄mimib;
 exceptis. nec etiā p̄t ad ordies p̄moueri ex̄. e.
 c. vli. h̄ i civili p̄t admitti post iniam. ec̄ si sit
 appellatum qz adhuc ē iteḡ ei; stat; vt ite
 ruz honorib; fūga;. ff. de appe. iterpo. nichl
 jnno. opozz. l. vna. ¶ Vicesimosēdo d̄spira
 tozes. ¶ Itē n̄ admittū; i testōniū d̄tra illuz
 d̄tra quē d̄spirauerunt. h̄ d̄tra alios sic. ex̄. de
 sen. et re. iud. cū. i. et. a. ¶ Vicesimotercō iur
 dices aduocati assessores appellātis i cā p̄ri
 cipali tales em̄ n̄ p̄nt esse testes i cā appellatū
 onis li. vj. e. romana. zc. ¶ Vicesioquarto. me
 diatozes. in d̄tractib; em̄ n̄ admittū; media
 toz nisi de d̄sensu p̄tū i autē. e. qm̄ vō. ¶ Vice
 siōquinto statu liberi. i. q̄b; libertas ē sub d̄di
 cōe r̄icta cū sint s̄ui. C. de sta. libe. statu li
 beri. ¶ Vicesiosexto liberi. ¶ Itē n̄ p̄nt testi
 ficari d̄tra p̄zonū et filiū ei; l' p̄ p̄zono. ff. d̄
 fidei d̄missio. lib. paul. ¶ Hoc fallit tñ in q̄busd̄
 c̄mib; ¶ Vicesioseptio q̄ fuerūt in custodia pu
 blica p̄ aliq; c̄mine nisi p̄r; se purgauerint
 iij. q. iij. c. i. ¶ Vicesiooctavo hermo; roditi
 in his em̄ q̄litas sex; icalescētis oñdit an p̄of
 sint testificari i cāis c̄mialib; et i vltis volū
 tatib; i q̄b; mlier n̄ recipi;. iij. q. iij. q. ¶ Item
 h̄mofrodita. h̄ siq̄s vtat; vtroq; mēbro. vt ac
 cidit quandoq; de facto tunc episcopus faci
 at eū eligere quo mēbro velit vti. et iurare
 q̄ decetero non vter; alio mēbro s̄m hosti.
 ¶ Vicesimonono vasalli n̄ p̄nt d̄tra d̄nos vel
 p̄ d̄nis testificari i cā c̄miali ex̄. de offi. dele.
 cām. Guil. dicit q̄ p̄mo p̄nt. licz n̄ possint esse

V. 111.

iudices. **111.** distinguunt qd vassallus aut e obli-
 gat ad certa sicutia et n ad iuramentum. et tuc
 pt vt patet de illis q tenet decimas ab eccle-
 sia i feudum ex. de deci. q. v. s. v. Aut ad pstandum
 sacramentum fidelitatis et tuc n pt. qz hmoi sa-
 cramentum representat qndam specie sicutitatis ar. ex.
 de re. iu. idignu. **Tricesimo** g. d. i. i. adulato-
 res. ij. q. v. s. l. r. **Tricesimo** primo socii omni-
 um bonorum ar. C. e. oib. pt tñ p pte socii sui
 n p sua testis ee ita q ei n lū emolumentū acq-
 rat. ar. ex. de pbe. dilect. infi. **Ad** h nota
 q q repellit ab accusado repellit ec a testificā
 do. iij. q. ij. c. i. Nec tñ regla fallit. primo in
 civilibus. qz clerici q sunt irregulares n suo cri-
 mine vt bigami et mulati admittunt ad testifi-
 cādū i civilibus contra clericū n ad accusanduz
 In criminibus vō neutz possunt. Secdo i mlie-
 ribz q repellunt ab accusando nisi i exceptis
 crimibus. et tñ admittunt ad testificād nisi i vltis
 voluntatibus. Tercō i criminibus puiatis i his em
 n pt accusare cō n interest. et tñ pt testificari.
 Itē qcuqz admittit ad accusād admittit ec ad
 testificādū. iij. q. ij. c. i. ar. a. de rano. h regla
 fallit. **Quo** i crimibus n exceptis qñ qz psequitur
 iniuriā suā vlt suoz. tuc em qlibz pt accusare e
 nā ifamis. et tñ ifamis non pt testificari. iij.
 q. xv. d. l. tui. Secdo i crimibus exceptis vbi ad-
 mittit laico ifamis ad accusatōz clericū ifa-
 mis ar. ex. de symo. rāta. s. nō ad testificādūz
 nisi psumptōe aliq pcedēte. ex. d. sen. et re iu-
 di. cū i dēplatiōe. h. jo. i. q. i. si qz ep̄s. et. iij.
 q. ij. i. sum. **Itē** om̄s q sunt suspecti i iudicā-
 do suspecti etiā sunt i testificādo. qz testes si-
 ne suspiciōe et ifamia debēt esse. ij. q. vij. testes
 om̄s tñ q de iure pnt repelli sunt admittēdi si
 is contra quē pducūt eoz testis fuerit vsus in
 alio iudicō nisi docuerit aliqd de nouo legi-
 timuz postea emerisse. iij. q. iij. s. item in cri-
 minali v. item si quis testis.

Equi videre de. vij. f. quot testes requir-
 t. circa qd sciēdū q reglariter duo ad mi-
 nō sunt necessarij. ex. e. veiens. vñ si nō potes
 pbare tuā intēciōne nisi p vnū testem cede a-
 ctionē tuā ex eā donacōis alicui aico tuo. et
 ille agēs pt te et illū pducere i testes. ar. ex.
 e. insup. qñqz tñ credit vni. et primo i matri-
 mōio i fauozē matrimonij. qñqz credit vni in
 restitucōe i integz. ex. de resti. in mte. ex lite-
 ris. scdo in reuocacōe mādati sc̄tā pcuratorū
 ex. d. pcura. ex insinuacōe. tercō qñ pres ofē-
 ciūt ar. C. de fideicommissis. l. fi. q̄rto in papa-
 cui soli credit. xx. q. i. quicūqz. q̄nto q̄ntuz ad
 psumptōz. licz em vnū testis nō faciat plenaz
 pbaciōz facit tñ psumptōz. di. lxxxvj. tanta
 Sexto qñ q̄rit d ofēia alic. ex. e. tam literis
 . s. fi. Septio qñ fama vlt alia admicla assunt
 ex. e. p̄terea. s. i. et hosti. ex. e. licz. Octauo de
 rebz ablatiis alicui violēter credit ei p puz
 iuramentuz ex. de his q vi. sup eo. Nono qñ n
 piudicāz alicui. vt de baptismo alic. de ofē-
 di. x. cū itaqz in h tñ cau credēdū est tantum
 xpiano. si tñ piudicaret alicui d baptismo a
 lic n credere vni. vt si qd legatū essz alicui si
 baptisat esset tuc em piudicaret heredi s̄m

jo. Idē est d ofēcratiōe ecc. Decio qñ qz vult
 pbare se p̄nāz egisse. credit ei d ofessor. ex. d.
 symo. nemo. et pt dicere in generali q ille d
 fessus ē secū et credit eū penituisse d oibz pec-
 catis. Vndecio credit vni testi d aliquo q ha-
 buit signa p̄nie. Duodecio i cā denūtiacōis
 vbi p̄sona denūtiās cū vno teste sufficit ad p-
 bandū caritatiuā moitiōne ex. e. in omni. Tre-
 decio vbi agi ad impediēdū matrimoniū ex.
 de spon. p̄terea. Decio q̄rto i cā testam̄taria cū
 testator vni fidē voluit adhibere. ff. de dote
 p̄leg. theospofus. Quidecio qñ qz habuit p-
 habilē cām ignozātie. vt si vberauit clericum
 q nō habebat consurā si iurauerit se ignozaf-
 se eū clericū credit ei. ex. de sen. ex. si vō. Itēz
 qñqz nō sufficiūt duo. et primo cū accusator
 cardinalis. ij. q. iij. p̄sul. scdo i testam̄tis codi-
 cillis et dōatiōibz cā mortis. vt patebit ifra
 in titulis suis. tercō i pbacōe ofēsiōis p̄fēte
 solucōis qñqz requirū. saltē nō rogati. licet
 sufficerēt duo rogati. q̄rto cū qz debitum qd
 d̄neri i scriptis vult pbare se totū vlt a p̄re
 soluisse. hoc em n pt facere nisi p testes qñqz
 idoneos q interfuerūt. C. e. l. testium.

De iudicibus et eoz officialibus. ti. xxxviij.

Quide considerandū ē d falsitate q dicitur
 contra primū i iudicō p alios q p testes
 et primo de falsitate iudicū. scdo ad
 uocatoz. tercō accusatoz. q̄rto reoz siue eo-
 rū q accusat. De p̄dictis oibz tractat pleissi-
 me alex. an. in tercō suo. s. ego de ip̄is ponā
 hic aliq breuiter magis necessaria i foro d̄sci-
 entie relinquēs alia iurisprudētia ḡtia breuitatis

Circa primū primo dicēdū ē d m̄plici iu-
 dicō et suspiciōe et q̄li vlt q̄ iudicō iudex pos-
 sit iudicare. scdo qd iuris de sentēcie iniq̄ laci-
 one. tercō qd iuris d pecunia recepta a iudice
 q̄rto de iudicō idoneitate. q̄nto d iudicādi mō-
 siue q̄litate. sexto de officialiū iudicis dolo
 et cupiditate.

Circa primū nota s̄m aug. in omel. de pe-
 nitētia et est in glo. i. cor. v. sup illo vbo
 quis frater nōiat. r. sic inqt apl̄ d̄ dicendo
 noluit hōiem ab hōie iudicari ex arbitrio su-
 spiciōis vlt exordiano vsurpatoz iudicō. sed
 potū s̄m legē dei et ordmē ecclesie siue vlt
 ofēssam siue accusatū et d̄ictū. s̄m h̄ igiē ē
 duplex iudiciū. s. iudiciū s̄m legē d̄i ordiatū
 et iudiciū temerariū. primū d̄cedi hōi. et est
 duplex. s. iudiciū discretiōis et correptiōis
 iudiciū discretiōis d̄cedi oi hōi in manifestis
 et ceras. iudiciū vō correptiōis d̄cedi p̄la-
 tis in d̄ictis vlt ofēssis. de q̄ in psal. erudi-
 mini q̄ iudicatis terzā. iudiciū vō temerariūz
 vniuersaliter interdicit hōi. ē aut iudiciū te-
 merariū ex pte iudicāns et ex pte rei iudicate
 ex pte iudicāns tripliciter. primo p vsurpaciōz
 sic d̄i glo. s. i. d. m. vij. nolite iudicare glo-
 temerarie. iudiciū em temerariū ē qñ illi q̄b̄
 n̄ ē d̄missū iudicāt. Ro. xiiij. tu qz es q̄ iudi-
 a li. s̄m. scdo ppter indigatē. Ro. ij. in quo
 alterum iudicas teipsum condemnas. eadem
 enim agis que iudicas. tercō ppter ignorantā
 am. dan. xiiij. sic fatni israhel non iudicantes

Liber primus

38

Handwritten signature or mark

neqz qd veru e agnoscetes adenalus filiam i
 frabel. primu boze temerariu ppter defectu
 ptatis scdm ppter defectu boitatus / terciu pp
 ter defectu sciencie. Est aut ptas de essentia iu
 dicij. boitas aut et scia d agruitate et idonei
 tate ei. **S**ilr ex pte rei iudicate e iudicium
 temerariu tripliciter. **P**rimo qn iudica psoa
 qntu ad futuru euetu. vn sup i. d. M. vij. noli
 te iudicare. **2c. dic. glo. nescim** qlis e futur
 q nuc appet mal. de cui. correctioe despa
 re temerariu e iudiciu. **S**cdo cu iudicat inten
 co incerta. vn sup i. d. M. vij. nolite iudi. glo.
 sane. qda icerta q aio fiat d qb iudicare te
 merariu e. **T**ercu cu iudicat fctm occltu. s.
 iudicati. sm que modu dz. i. coz. iij. nolite a
 re tpp iudicare quoadusqz ve. d. n. s. **Q**ua
 tu aut ad circustacia iudicij dz iudiciu no tm
 temerariu h ec iustu ex pneritate ai ordinis
 et cae sic etia iudiciu dz iustu ex aio ca et oz
 die. **E**x pdictis ptz q iudex iudicare n debz a
 aliqne de occltis neqz de incertis. nec de his
 q no pnter ad ipm alias peccat dtra pxiuz
Triplex naqz e gd suspiciois sm dco. in su
Primo est cu qs ex leuib iudicijs de boitate
 alic incip dubitare. et h e pctm veniale et
 leue. pnter om ad tepracoz humanu sine q n
 tua ista vita. vt habe in glo. sup illd. i. coz.
 iij. nolite ate tep iudicare. **S**cd e cu qs ex
 leuib iudicijs p certo maliciam alteri est
 mar. et h si sit de aliquo gni e pctm mortale
 inqntu no e sine deceptu pxiuz. vn glo. subd
 ibid et si suspicioes vitare n possum qz boies
 sum. iudicia tm. i. diffinitivas snas dntere
 debem. **T**ercu e cu aliqs iudex ex suspicioe
 pced ad aliqne odenduz. et hoc directe p
 tinet ad iniusticia. vn est peccatu mortale. **C**
Ite sm alex. an. in scdo suo est suspico triplex
 s. temeraria pbabilis et violeta. **T**emeraria
 est qn pauca sunt signa mali et mta boni. et
 ex tali suspicioe iudicare. i. odinare est pctm
 mortale. **P**robabil e qn sunt mta signa mali
 et pauca boi. et ex tali suspicioe iudicare est
 peccatu. s. non ita gne. veniale tm est du stat
 in suspicioe. si vo pueiat ad firmu assertioz cuz
 panacia psumit esse mortale. **V**ioleta est qn
 apparct oia signa mali et nulla boni et tuc n
 est pctm. **D**e psumpcoe aut qre infra li. viij.
 ti. de sig. v. **E**x pdictis ptz q licz boi iudica
 re boies. iudico qdez sm lege dei et ecclesie
 ordiacoz ordiato. n aut iudico usurpato ne
 qz iudico suspicioso nisi sm suspicioz violetaz
Si obiciat q moyses vide usurpasse iudi
 ciu occidendo egiptu. dicedu q h vide fecit
 se q adept autoritate ex dina inspiracoe vt
 vide p hoc qd dz act. xvij. q pcullo egiptis
 estabat moyses intelligere fres suos. q de
 p man et daret salute populo israhel. **V**el
 pt dici q moyses ibi defedendo hebreu excels
 sit modu debitu. sicut innuit ambro. li. de of
 fi. et aug. dtra faustu et i qonibz exo. vbi et
 ta vult q licz illd fctm moyfi fuerit viciosuz
 fuit tm vtuus future signuz. quia liberatur
 erat populum.
Inter scdz qrit. qd si iudex dolo malo sni

az ferat iniqua **S** sm rap. d. d. raptio. et hof.
 i sum. si hoc faciat timore vl amore siue odio
 siue cupiditate siue aliq alia ca. tene pscise le
 so ad ome interesse. nisi possz iduci ille p quo
 sententia tulit ad integra restitucioz. **C** de pe
 iud. q male iu. l. fi. et. xj. q. iij. qtuoz. et sm le
 ges mltas alias peas sustinere dz. impoi etia
 debz ei pter restitucioz penitencia tanq p gra
 uissimo crimine. xj. q. iij. qcuqz. **Q**uid si iud
 dex iniqua tulit sententia p imprudencia **S** se
 cundu ray. et holti. tene leso sm leges in on
 tu equu et bonu videbi religioi iudicau. ff.
 de exoz. c. l. fi. in iudico tm aie tene ad resti
 tucioz. in clpa em fuit cu se insufficietes scit
 vl scire debuit. et tm cam iudicare psumpsit.
 et ide e si erat sufficiens quo ad sciencia si stude
 re voluissz. s. qz negliges fuit et studere nolu
 it que odinare debuit absoluit et eduerso. **E**t
 pcedet hic sm distinctione poita infra n. d. cle
 rico pculloze articlo de homicidio casuali i pxi
 ci. **M**itiu tm e aged cu isto q cu illo q fec do
 lose. **S**ym tm rod. ro supradcta. s. qm culpa
 fuit qz se insufficietes scit vl scire debuit n
 hz locu nisi in iudice ordinaro. q dz esse suffi
 cies ad suu officiu. delegat aut sepe ex certa
 sciencia delegatis e ignar iuris dumo sit bo
 homo. et q tal ad restitucioz teneret si neces
 sitate obedie iudicaz et boia fide d osilio pe
 ritoz. iiqua sententiaz ferret. irzonabile esset
 nisi i iquirido osilio clpabil aut negliges fu
 isset. tunc enim ad restitucionem teneretur.
Inter scdz quert qd si iudex accepit pe
 cuniaz vt ferret sententia. **S** scdm ray. et
 hof. ibid. aut recepit pecuniaz vt iudicaz mi
 q aut vt bn. aut vt simplr. in pzo cau si tulit
 sententia in p. te sic dictu e s. i illo q iudica
 vit dolo. pecunia aut accepta siue tulerit sen
 tentia in p. siue iusta siue nullu ten. indistun
 ete restituere. n ei qui ddit cu turpiter dderit
 s. ei i cui iniuria recepit. i. q. i. iubem. et. l.
 iul. repetudax. ar. xvij. q. iij. siqs in artic.
In scdo et terco cau silr tene restituere. qz cu
 ex officio teneret iudicare et bn et gratis tur
 piter accepit. **E**t ide dicedu est si pecunia ac
 cepit vt no iudicaret. i. q. i. iubem. et. l. iul.
 repetudaru. et ex. de symo. nemo. et. xj. q. iij.
 no licz. **S**z cui restituet. **S** illi q dedit. si boia
 intecoe dedit sez vt rus et quietez sibi suaret
 xij. q. v. no sane. et ex de symo. dilect. f. li. 9
 si vo dedit vt sibi iudicis aimu sub recti spe
 cie inclinaret. et ita indirecte et tacite intede
 bat eu corzupere. si h scit iudex n illi q dedit
 sed paupibz vl ei in cui iniuria data fuit re
 stituere debet. vt in. c. no sane. et dictu est su
 pza de eo q dedit vt miq iudicaret. **Q**uid si
 nullo mo iudex sententiam ferre voluit et ido
 paup aliqs l ali ius suu amittit **S** sm ray.
 et hof. iudex tenet et facit litem suam. i. te
 restituere. et debet estimacione litis leso pro
 pter maliciam vel negligentiam ei. xij. q. i.
 ij. dominus. ij. q. v. administratores. **N**un
 quid iudices possunt a parte aliquid recipere.
S non licet iudici vendere iudicium ius
 tum quauis iurispento liceat vendere iustum

consilia et aduocato iustu p[ro]ximu[m]. xj. q. iij. n[on]
licet. et. xij. q. v. n[on] sane. v[er]u[m] iudices ordinarij
n[on] debet aliqd petere et exp[er]sas cu[m] p[ro]pter iusti
cia tenenda suas habeat dignitates et reddit[us] al
si g[ra]tos di. lxxvij. n[on] satis. et. xxij. q. i. militare
iudices vo[lo]ntat[is] q[ui]b[us] papa cas delegat n[on] v[er]
sim ho. p[er] et exp[er]sas petere possint si t[ame]n sua su
p[er]dia sufficiat sibi. q[ui] de his viuere debet. vt
in. c. militare nisi forte opteat eos domu[m] exi
re. q[ui] tunc q[ui]en[ti] pl[ur] exp[er]dit q[ui] exp[er]deret do
mi petere possent. x. q. iij. caueduz sane. Et sic
intellige q[ui] alij dicunt eos exp[er]sas idistict[is] pe
tere posse. et iura q[ui] p[ro] se iducit. s. q[ui] nemo re
p[ro]p[ri]i stipendijs militare. xxviii. q. i. ia[m] mior[um] et
ex. d. p[ro]scrip. cu[m] ex officij. **N**la et siqs d[icitu]r ma[gn]a
to p[ro]cipit ad aliaz eat p[ro]uicia expedere d[icitu]r ea
q[ui] domi exp[er]deret i aut[em] d[icitu]r ma[gn]a d[icitu]r p[ro]p[ri]i. s. illd
col. iij. s[ed] si ligates sint paupes nichil heb[er]e
vt de ibide[m] s. sic ubi. Si eti[am] ordinarj dat de
legata exp[er]sas facere debz. ex. d. offi. oz. iter
cetera. h[ab]entes em[en] stipendia eccl[esi]astica dicere no[n]
p[ro]nt q[ui] militet stipendijs p[ro]p[ri]is ex. d. don. c. ij.
si t[ame]n equos. l[icet] aliqd aliud occasioe h[ab]eant cae
p[ro]deret q[ui] domi no[n] amississent credo q[ui] petere
possent. ar. ff. d. ien. rui. et nau. l. ij. s. ex incē
dio et si vltra h[ab] iudices petat t[ame]n idebit[ur] re
peti p[ro] ar. ex. de c[on]s. et p[ro]cura. et snia lata oc
casioe ista no[n] tenet ar. ex. de excel. pla. cu[m] ad
quozida. Qua em[en] fro[nt]e p[ro]nt exp[er]sas petere. n[on]
ro[ne] interesse q[ui] h[ab] domi exp[er]dissent. nec ro[ne] la
bo[rum] q[ui] pape debet obedire. nec ro[ne] iudicij
q[ui] n[on] d[icitu]r esse venale. Nec peti debet exp[er]se nisi
occasioe negocij d[icitu]r q[ui] q[ui]t[ur] facte ex. d. p[ro]cur.
cu[m] p[ro] ca. v[er]u[m] si pl[ur] exp[er]dat q[ui] domi exp[er]dissent
i[st]o petat vt dictu[m] e[st] du[m] t[ame]n expense sint modate
i[st]o respectu p[ro]p[ri]i. ex. de cen. p[ro]curator. et. xj. q. iij.
i[st]o. h[ab] hosti. **D**nt t[ame]n iudic[is] exenia modata siue
modica sp[irit]o oblata recipe vt e[st] culcu[m] et po
culcu[m] et h[ab]eant q[ui] stati[on]e osam[us] l[icet] n[on] extedu[m] ad
muner[um] q[ui]ntitate di. xvij. de eulogijs. n[on] t[ame]n cre
do q[ui] a litigatorib[us] debeant recipe ec[ce] sponte
oblata p[ro]pter sus[ce]p[er]t[ur]e vicia d[icitu]r nisi c[on]sideratis
circu[m]stancijs potius infra d[icitu]r symo. h[ab] ray. **P**otest
t[ame]n iudex aliq[ui] petere ro[ne] assesso[rum] si petat bo[n]a
fi de vt q[ui] erat ei p[ro]p[ri]i iudicare sine consilio
q[ui] mi[st] discret[us] erat. ar. di. xxxvij. s. fi. sec[us] e[st]
si erat sufficiter ad h[ab] discret[us] l[icet] nichil assel
so[rum] dederit l[icet] n[on] l[icet] h[ab]uit v[er]u[m] ide[m] p[ro]z sibi ali
qua accepit q[ui] tunc fraudulenter petit s[ecundum] ray.
et hosti. **C**onsulit i[st]o hosti. q[ui] iudex assessorem
heat d[icitu]r c[on]siliu[m] p[ro]t[us] et cu[m] eo d[icitu]r. et si n[on] c[on]siliu[m]
t[ame]n s[ed] ei[us] op[er]e stare volu[n]t iputet sibi. ipi ei
n[on] e[st] p[ro]p[ri]i d[icitu]r iudicet s[ecundum] c[on]suetudine[m] iuris. er
go c[on]siliu[m] nedu[m] a malo p[ro]mo ab oi sp[irit]o mali de
bet abstinere. sic icellige ex. de offi. ord. iter
cetera. q[ui] q[ui]d alij dicat. v[er]u[m] e[st] t[ame]n q[ui] q[ui]d sit de
iure. de f[er]to obtinet q[ui] ta delegati q[ui] ordina
rij. ta[men] p[ro]latu[m] q[ui] p[ro]uati exquo tan[quam] delegati d[icitu]r
gnoscit exp[er]sas o[mn]ia h[ab]e[re] volu[n]t ex sua c[on]suetu
die p[ro]ua v[er]u[m] pon[er]e corruptela. **Q**uod aut[em] p[ro]lat[us]
nichil a clerico suo petere deat p[ro]ba. xj. q. i.
siqs cu[m] clerico h[ab] ho. ti. de vi. et ho. cle. **C**

Arca q[ui] q[ui]t[ur] q[ui]t[ur] v[er]u[m] p[ro]lat[us] mal[us] iuste iudi
care possit subditos suos. et videt[ur] q[ui] no[n]

q[ui] iudiciu[m] ei[us] e[st] temerariu[m] p[ro]pter ei[us] idig[er]tates
vt d[icitu]r e[st] supra in p[ro]cipio hui[us] u[er]bi. **S**re. am
bro. di. sup[er] i[st]o p[ro]p[ri]i. beati iacobi. **A**lle iqt iudi
dicet q[ui] no[n] agit ea q[ui] putat in alio p[ro]uicida ne
cu[m] de alio iudicat i se sniam ferat. **C**ontra M.
xxij. dicit x[ristu]s de malis p[ro]lat[is] iudeoz. que
cu[m]q[ue] dixerit vobis facite ec[ce] s[ecundum] alex. an.
i terco. e[st] iudicare de officio p[ro]lat[is] et e[st] iudica
re d[icitu]r idoneitate et merito p[ro]lat[is]. p[ri]mo modo
iudicare p[ro]t[us] p[ro]lat[us] mal[us]. scdo mo[n]o nisi bon[us]
p[ri]mu[m] sine scdo est danabile iudicatu[m]. salubre
t[ame]n est subdito obrepanti. v[er]u[m] mali p[ro]lat[us] du[m] ab
ecclesia toleratur effugere iudiciu[m] n[on] e[st] licitu[m]
obrepere est p[ro]ficu[m]. et s[ecundum] has duas vias di
uersimode loquit[ur] autoritates diuerse. **A**d
h[oc] nota q[ui] s[ecundum] tho. in scda sede q[ui] illi q[ui] sunt in
grauiorib[us] p[ro]p[ri]i iudicare n[on] debet eos q[ui] sunt in
m[en]s[ur]a peccatis l[icet] miorib[us] vt di. c[on]s. sup[er] i[st]o
M. vij. nolite iudicare et p[ro]cipue si sint pu
blica. q[ui] ex h[ab] suos scadalifant. si vero sint oc
culti et incubat ex officio necessitas iudicandi
p[ro]t[us] cu[m] humilitate et amo[re] l[icet] arguere v[er]u[m] iudi
care. v[er]u[m] aug[ustinus]. l. de s[er]mone d[omi]ni. si inuenimus
nos in eode[m] vicio esse igemiscam[us]. nec t[ame]n ido
ho sic se ddenat vt nouu[m] p[ro]t[us] dmittat sed d[icitu]r
denas aliu[m] o[n]dit se s[ecundum] s[er]mone[m] ddenabile esse p[ro]pter
ide[m] v[er]u[m] s[er]mone[m] peccatu[m]. h[oc] tho. **S**z nuquid inferi
oz p[ro]t[us] iudicare supioze. **S**z iudicare de du[m]. s.
p[ro]p[ri]i vt iudicare ex p[ro]t[us] siue auctoritate. et d
muniter exteso vocabulo ad arguere corripe
et monere. **A**rguere p[ro]p[ri]i est supioz respectu i
ferioz. v[er]u[m] apl[us] ait th[om]o. argue cu[m] omni im
pio. corripe e[st] respectu p[ro]p[ri]i. **M**. vij. si peccauit
i te fr[ater]. cor. eu inter te et ipm solu[m] monere
vero e[st] inferioz respectu supioz. v[er]u[m] bern. ad
eugeniu[m] moneo te. n[on] argue d[icitu]r d[icitu]r igit[ur] q[ui] iu
dicare p[ro]p[ri]i. s. ex auctoritate menta examiando
arguedo et puniedo. no[n] est inferioz. s[ed] iudi
care d[icitu]r muiter sumptu[m]. s. monedo ex caritate e[st]
honorum subditozum respectu malozum su
periozum vel p[ro]latorum.

Quare q[ui]ntu[m] q[ui]ntu[m] p[ro]la. s. v[er]u[m] debeat iudex
iudicare s[ecundum] veritate[m] qua[m] ipse nouit l[icet] s[ecundum]
allegata. de h[ab] req[ui]e s. ti. de iuramto ar. x. q.
vi. **N**uquid iudex p[ro]t[us] d[icitu]r alique[m] p[ro]cedere
sine accusatore. **S**z iudex e[st] interpres iusticie
iusticia vero n[on] est ad seipm s[ed] ad alter[um]. et ido
oportet q[ui] iudex inter aliquos di iudicet. hoc
aut[em] fit cu[m] v[er]u[m] e[st] actor et alter re[us]. **S**i ergo no[n]
sit accusator legitimus no[n] fatiget[ur] re[us]. ex. e.
c. i. q[ui]q[ue] t[ame]n infamia tenet locuz accusatozis.
Vn sup[er] i[st]o gen. iij. vox sang. ec[ce] dicit glo. eui
d[icitu]r patratu[m] sceleris accusatore n[on] eget. p[ro]pter
q[ui]d p[ro]pter infamia[m] p[ro]p[ri]i gatio indicit[ur] ex. e. veni
ens. vel salt[em] ex officio suo a supiozi inquiri
ex. e. qualiter in denuciaco[e] aut[em] q[ui] no[n] inten
dit peccantis p[ro]uicid[us] s[ed] correctio ideo nichil
d[icitu]r e[st] agit[ur] cu[m] p[ro]t[us] denuciat[ur] s[ed] p[ro] eo. et
ido n[on] e[st] necessari[us] accusator. **N**uquid iudex
potest pena[m] diminuer[e] l[icet] augere. **S**z s[ecundum] hosti.
ex. de r[ap]to. in archiepatu licz iudici ex cau
sa pena vna i alia dmutare q[ui] scadalu[m] n[on] imi
net et vbi p[ro]ced[er]e ex officio. ff. q. no. ifa. qd s[ecundum]
Sec[us] s[ecundum] q[ui] ca no[n] subest l[icet] q[ui] ab alio accusat[ur]

D. x. p[ro]p[ri]i

Libri p. m.

39
3477

qz tuc nec mollior nec durior ifligi pt. vt. C. ne scdm bap. ite. l. iij. i. fi. Bepe tn sic dtranti d fcto. h poit pleni id hosti. i. su. a. de accusacionib. Bern. vo ex. de offi. dele. de cas. et de accusatiob. sup his disti gunt sic. scz q pena aut e expssa i iure aut n. si sic tunc iudex delegat n pt illa diminueri nec ab ea pt appellari. si tn diuerse pene sint expsse i iure minor ipona d pe. di. i. pene. l. erit loc. gnfica coi ex. de iure patro. cu aut. vl illa iponat q magis ame ex. vt lite n drest. qm. Iudex aute ordiari si sup crimie dispensare pt. ea pt minuere ex. de iud. at si cli. si aut n pt dispensare no pt ea minuere. Si aut pea no sit expssa i iure. tuc reliquit arbitrio iudicis. vt. i. c. de causis. et ab hac appellari pt. vn si excederet reduci deberet ad arbitriu boi vri. ex. de iure iura. qnta. et. c. venies. h bern. Ad h nota q mplex e pea q peti pt. s. canoica l. legalis xvj. q. i. statum. Cofuetudial. ex. de offi. oz di. dilect. Cofuetudie nbi pecunia peti pt du mo n excedat modum. C. d mo mltarum illustres. Et auaricia vice vt. s. pecunia paupibus det. ps aut a pre n accipiat vltra suu iteresse ex. de do. et. c. i. licz lex hac tota pmittat peti. ff. d. coll. bonoz. l. ij. nisi vbi peti. satisfactio iurie. ex. de iniurijs oli. Iudicialis. et h etiā peti. vt cu qs obligat se ad pbandu sub pea. x. lib. ex. d. elec. cu dilect. Arbitraria et hec peti. ab eo q n suat arbitriu. ex. d. arbi. dilecti. Cofuetional. ex. iudicium appoita et h peti pt qten. iterest. ff. d. ac. emp. et ve. pdia. nisi apponat i fraude. vt ibide. l. papi. nian. h hosti. i. c. dilecti. Quid fiet de penis exactis p iudices ecclesiasticos. Respodz gof. titu. de penis. q pene exacte rde dlecti da nu l. inuina ecclesie dngentis. applicari debet ecclesie danu vl iuriā passe. ex. de penis. c. ij. Si vo danu l. iniuria respiciat alique priuatu applicabi ei pea siue caonica siue a iudice irrogata siue duetionalis. Nūquid licz iudici pcam relaxare. h q n deut. xix. dicit de homicida. mozie nec misereberis ei. et h duplici rde. primo ex pre accusatoris ad cuius ius ptinet qnz vt re. puniat. scdo ex pre rei publice cu fugit potestate ad cui. bonu ptinet q malefactores puniat. sicut mebzū putridu abscindit. ne aliq ps corpis corrupat vl ledat. Quātz ad primū nō differt inter iudices inferiores et summū. qz qlibz iudex te vnicuiqz reddere ius suū. et qntū ad scdm dif fert. qz iudex inferior n hz ptez absoluēdi reū a pea dtra leges impositas sibi a supioze s3 iudex summ. s. pnceps cui e plenarie comissa ptas publica. si passus iniuriā velit remittere. pt licite reum absoluere si h vtilitati publice vident nō obstare. Nec obstat pdictis illud iac. ij. iudiciū sine mia fiet ei q non fa. miaz. qz h hz locū i his q iudicis arbitrio relinquūt. i illis em intelligi illud ecclesia stes. vij. noli ee nimis iust. vbi ang. erga penitentes misericordes esse monemur. non autem habet locum in his que per legem diuina nam vel humanam determinantur.

Qirca sextū articulū q e de officialib. iudic. sciendū s3m rap. ti d raptō. q ipi idisti ete si iudice dolo induxerūt ad male iudicādo tenent s3m distictioez poitaz s. ti. de raptō. Si vero iudex p imprudētiā assessoris male iudicauit. excusat. erit si simplex erat et dscietiaz bonā habuit. nec i culpa fuit eligēdo talē assessorē. qz cōiter bon. et sufficiens credebat. magis ergo fuit assessor i culpa. qz pcpue eligi. ppter sciaz. nō sic iudex. et iō paise tenet. l. so. ff. q. qlqz iuris. l. ij. Si aut officiales inferiores vt nūcij infulati vl siles habeāt certōs reddit. assignatos sibi. nō licz eis aliqd a litigantib. l. etiā alijs subditis extorqre. sic supradictū e de iudice ordinario. Si vo non habēt. distigue s3m alex. an. in tercō q s3m d. fuetudie. et moze terze recipe pnt h p vim l. immoderata improbitate recipe nō pnt. h distictio p vba au. ad macedon. pba. et habetur. xiiij. q. n. nō sane. di. tn hosti. q dicti officiales. s. inferiores et si certū habeāt salariū si tn s3m moze terze nō p vim vl p immoderata improbitate extorquet aliqd puū vt obulum l. denariū vl aliud qd certū. nō tenentur illud restituere. sed inde pnt etiam facere. assessor at si certū hz salariū et extorqt vltra te. ar. ex. d. vi. et ho. cu ab oi. h hosti. e. ti.

De aduocatis. ti. xxix.

Quando considerandū est de aduocatis. et primo q debet in aduocādo suare. 2o qui pnt et q n aduocare. Circa primū sciendū q ipi tenent in aduocatiob. qtuoz obuare. primū e q examient cāe qlitate. et si viderit eā iustā si voluerit eā assumāt. si vero iniustā renuat. vn diligēcer cauere debent ne cāz assumāt iniustā vl desperatā. et si forte eā ignorāter ab inicō accepint et i pcessu talez dgnouerit cessent. l. clietulo suo dfulāt q cedat vl dponat sine aduersarij dāno. et s3m gof. salariū illd receptū restituat. C. de iudic. re nō nouā. tn vt di. hosti. illa lex nō di. de salario h qd di. gof. qz tuc nō habet aduocatus aliqd p labore que forte subijt bōa fide. Si vo nequā aduocat. clientulū suū scienter inducat ad mēuēduz l. defēdend. cām iniquā ad dāna et expēsas ei tenet. ar. C. d. admi. tu. nō est ignotū. tene. etiā si ppter suā imprudētiā vl negligētiā cām amiserit. ff. de offi. p. s. vtilitas. q. sicut. et mltō forz. si ppter infidelitate et pditionē. qz tuc e dign. maiozi pea ff. d. penis si qs. tene. etiam qlcūqz vicio suo cāz amiserit. ar. ff. de euic. l. d. eptoz sec. est si ex qlitate cāe vl defectu pbationū. qz viciū est materie nō artificis. ff. ad. l. acquil. si seru. u. suū. q. si calicē. S3m qd obuare debent aduocati e. vt suēt in aduocando tria. primo modestiā vt nō pcaciter nec duciādo vl vociferādo pponat. C. e. qm. et h nisi qten. litis vtilitas exposcit. scdo veritate. s. vt nō mēantur. nec flā iura allegēt. nec flā instrumēta. nec flōf testel. nec flās rōnes l. pbatiōs i ducāt. nec cauillaciōib. se iuuēt. nec dilaciōs nō necessarias petāt. iij. q. vij. h tria d. si qs aut ex litig. aduocato tn defēdenti iustā causāz

licz prudēter occurrere ea q̄b̄ impediri possz ei-
us p̄cessus. n̄ tñ licz ei uti aliq̄ flitate. terciō
legalitatē ut de d̄ngētibz nichil omittat.
Terciū qd̄ obsuare debet ē ut petat salarium
moderati siue ab inico cū faciūt pactum siue
ex post factō si ab inico n̄ fuit determinatū qn̄:
tū essz. d̄z aut accēdi moderamē salarij s̄m q̄:
tuoz quoz primū ē magnitudo cāe. s̄m laboz
aduocacōis. terciū scia. faciūdia et honestas
aduocātis. q̄rtū vsuetudo regiōis. Et s̄m ho-
rū q̄cuoz d̄sideracōz p̄t et d̄z mai⁹ et min⁹ ta-
xari. iij. q. vij. §. tria. v. apud urbem. q̄rtuz qd̄
obsuare debet aduocati est ut neqz oueniat
ab inico de salario cū s̄m dāno litigacōis.
et p̄cipue d̄ quoz p̄te litis. iij. q. vij. §. arcen⁹
q̄nimo ec̄ tales ab aduocādo arce⁹ ut ibidem
nec etiā post licē iceptā nullū ineat pactū cū
clientulo suo ut i. §. tria. v. p̄terea. s̄ post pa-
ctā cāz d̄ salario caueri p̄t. ff. d̄ var. et exoz d̄.
cog. l. i. §. si cui. h̄ ec̄ intrepide tenēdūz est qd̄
adhibitis circūstāijs p̄dictis licet p̄t sine
peccato petere salariū aduocati. xi. q. iij. nō
licz. et qd̄ ibi dicit aug⁹. qd̄ licz iurispitō ven-
dere iustū d̄siliū. intellig⁹ rap. qn̄ laborat in
libz is voluēdo et studēdo. et acta respiciēdo
et forte cū alijs p̄tis disputādo. al̄ ubi sine
laboze resp̄ d̄dere p̄t credit qd̄ nichil recipere d̄z
imo qd̄ gratis accepit a deo d̄z dare gratis p̄
eo. s̄m illō gratis accepitū gratis dare. qd̄
nō intelligit hosti. si d̄siliū petes sic diues. qz
et si n̄ laborat mō. laborauit tñ studēdo et di-
scēdo. Si vō aduocati salariū extorsit vñ ex-
torquere n̄ debuit l̄ plusq̄ debuit. restituere
re. si tñ sine fraude et dolo ei⁹ aliq̄ sibi a cli-
entulo suo sp̄ote oblata recipiat n̄ tene⁹ ad re-
stitucōz. et idē dicēdū est d̄ iuriscōsulto. xiij.
q. v. nō sane. i. fi. ij. q. vij. si res. Tenet⁹ etiā ad-
uocati restituere oia q̄ iniuste amiserūt illi cō-
tra quos patrociniū p̄stabat p̄pter p̄naciāz
ei⁹. h̄ rap. vñ dicit hosti. ti. de penitēcijs. qd̄ si
aduocati p̄ suā cauillatiōz abstul⁹ suo aduer-
sario bōaz cāz vñ ḡuauit eū i aliquo petendo
dilatatiōz supflua l̄ allegādo false d̄tra d̄sciaz
vñ faciēdo positiōz duplicē l̄ cauillōz. l̄ p̄
mstructiōz falsi testis. l̄ iducēdo cliētulū suū
ad negādū veritatē. tene⁹ isolidū quo ad ve-
rū interesse. Itē aduocati s̄m rap. tenet⁹ d̄ sua
scia elinam facere et aduocare p̄ miserabili-
bz p̄sois q̄ p̄pter defectū aduocati quē aduce-
re nō p̄nt cās amittūt. et ḡuātur iniuste. xi. q.
iij. paup. ad instar medici q̄ ḡtis tene⁹ lāgu-
do paupi curaz et d̄siliū imp̄iri. morte em̄ p̄
bat lāguētib⁹ ifligere q̄ h̄ac cū possit nō ex-
cludit di. lxxij. i. p̄cipio. h̄ rap. p̄ocinari
em̄ cāe paupis op⁹ ē misericordie. vñ d̄ h̄ idē
dicēdū ē qd̄ ifra de alijs opib⁹ mie suo loco
dicet⁹. et idē dicēdū ē qd̄ tenet⁹. s̄ i. cau. puta se
cū dū tho. cū aliq̄s occurrit aduocato maxie
sibi d̄iuct⁹. tāta ad p̄ns necessitatē paciēs qd̄
i p̄onatu n̄ appareat quō aliter ei subueni-
ri possit. alias n̄ te. ita qd̄ peccet n̄ faciēdo s̄ si
sine tali necessitate subueiat laudabiliter fcit
Et idem dicendum est de medico quantuz ad
curacionem pauperis.

Arca scd̄z sciēdū qd̄ repellū ab aduocādo
monachi et caōnici regl̄ares et ql̄ibet a-
lij religiosi tā in foro seclari q̄ ecclesiastico.
tales em̄ peccāt aduocādo nisi p̄ monasterio
suo. nichilomi⁹ impante suo p̄lato. ex. e. c. ij.
Itē cl̄ici i sac̄s ordib⁹ ec̄ n̄ b̄ficiati et cl̄ici i
minozib⁹ si sine b̄ficiati aduocare p̄hibent⁹
cozā iudice seclari. nisi i cā p̄p̄a l̄ p̄ sua eccle-
sia l̄ p̄ d̄iuctis et miserabilib⁹ p̄sonis q̄ p̄pas
cās administrare n̄ p̄nt. ex. e. c. i. et vi. e. cū sac̄-
dotis. et ita p̄nt h̄ v̄gete necessitate l̄ cā elie
Clerici vō in miozib⁹ et n̄ b̄ficiati p̄nt aduo-
care et salariuz recipere ec̄ in foro seclari. sic ut
etiā p̄nt iustā negociacōz si sint paupes exer-
cere. ex. ne. cle. c. i. vtr̄iqz vō licz aduocare
i foro ecclesiastico. ar. a. d̄trario sensu. ex. e. c.
i. Epi vō nec i cā p̄p̄a nec in cā ecclesie possit
aduocare. s̄ aduocati habebūt. s̄m. gōf. v. q.
iij. qz ep̄s. s̄ intellig⁹ hosti. cozā iudice seclari
qz cozā ecclesiastico p̄t si placz sibi. et p̄ p̄-
curatorē et p̄ se litigare. sic intelli⁹. ex. d̄ iura.
calū. c. fi. **N**ota tñ qd̄ p̄dctē p̄sone aduocare
p̄nt i caib⁹ p̄missis ita tñ qd̄ d̄mū officiū cui i-
teresse tenent n̄ impediāt. ar. di. xij. cl̄ic⁹. **N**ota
etiā qd̄ clerici i cā c̄miali n̄ p̄nt allegare
cozā iudice seclari. di. l̄. aliquātos. nisi ad h̄
ut supplicent p̄o reis. xxiij. q. v. c. i. **N**ota
etiā qd̄ cl̄ic⁹ n̄ p̄t assumere cāz p̄ ex̄neis d̄tra
ecclesiā i q̄ b̄ficiū obtinet. et si d̄tra eā aduo-
cat⁹ vñ curator esse p̄sumat. p̄t tanq̄ iurat⁹ h̄
b̄ficiū spoliari. ex. e. cū sac̄dotis. §. cl̄ic⁹. Et
idē ē d̄tra suū ep̄m. ex. d̄ excessib⁹ p̄lato. ḡuē
Sz nūqd̄ ep̄s reputabi⁹ ex̄ne⁹ respectu eccle-
sie ep̄iscopāl. aut vn⁹ de caōnicis respectu e-
p̄iscop̄i et capituli. s̄ndz rod. qd̄ non cū pene
sint restringēdo nō āpliāde. et h̄ qn̄ litigat⁹ d̄ iu-
re qd̄ illi h̄nt iquātuz sūt canoici l̄ ep̄s illius
ecclesie. sec⁹ ē forte si vn⁹ d̄ caōnicis ageret d̄-
tra ep̄m vñ capitl̄m petēdo aliqd̄ iure heredi-
tario. l̄ ali⁹ d̄caōnic⁹ ei⁹ essz i illa cā aduoca-
t⁹ l̄ p̄curator. Itē dicit jnno. ex. e. sup. c. fi.
qd̄ etiā lape⁹ si b̄ficiū h̄eat ab ecclesia p̄riua
ri d̄z b̄ficiū si d̄tra ecclesiā aduocat. **Q**uid
si due ecclesie i q̄bz q̄s ē b̄ficiat⁹ agāt ad inui-
cē d̄tra se. Cōsulit hosti. qd̄ neutri noceat s̄ d̄
cozā tractz ar. ex. e. c. fi. **S**i tñ sit p̄lat⁹ alte-
ri⁹ vide⁹ qd̄ possit agere d̄tra reliquā et ec̄ ina-
suoz d̄tra p̄p̄az ecclesiā defendere. si moita no-
lic emēdare. Et h̄ innuit hic qd̄ d̄ctm̄ ē supra
p̄ ex̄neis. dicit⁹ etiā sui h̄i d̄tra quos nō p̄t se
cū dū leges testificari. ex. de testi. co. c. i. **A**p-
pellatio at suoz ē largioz q̄ domesticoz di-
ploij. §. necesse. p̄te fi. ubi q̄ suos zc̄. **L**ex autez
dicit qd̄ p̄ filijs. pentib⁹. vxoz. d̄sangneis et
affinib⁹ ex trāuerso vsqz ad quartū gradum
potest patrociniū imp̄ari. C. de aduo. diuer-
iudi. p̄ocōez. §. licentia. **Q**uid si ep̄s et ca-
pitulum litigent. **R**espōdet hosti. qd̄ debet ad-
herere ep̄o si credat qd̄ iniuria sibi fiat ar. ex.
de v. sig. cū cl̄ici. alias adhereret capl̄o ar.
ex. d̄ iureiu. peticō si at dubitet d̄ pace tractz
In h̄ tñ cau⁹ vide⁹ qd̄ debeat pot⁹ ee cū capl̄o
ne remaēat idēfuz ar. ex. de iureiurā. b̄zeui.
nisi forte ep̄s p̄cipiat d̄trariū cui est in dubio

Ingeniū p̄d̄m

obediendū. in facto tñ p̄prio h̄o p̄cipere n̄ d̄z
Cunq̄ aliq̄s cogi p̄t ut p̄ miserabilibz p̄-
 sonis sic d̄tra ecclesiā a qua b̄nficiū h̄z. s̄ndz
 host. q̄ sic. si aliq̄ haberi n̄ p̄t d̄mō ecclia ha
 beat aliū ita bonū qui foueat iusticiā ei⁹. al
 fec⁹ ē ar. ex. de testam̄tis cū i officijs. sic et q̄
 libet in defectu p̄batōis cogi dicere veritas
 te. Nec obstat si iuramentū defesiois siue fi
 delitatis ipsi ecclesie fecerit q̄ tacite h̄ac cō
 ditōez habuit. s. nisi sup̄ior d̄trariū ei p̄cepit.
 ar. ex. d̄ iureiurā. venientes. §. q̄z v̄o. **Q**uid si
 q̄s cū ep̄o causāz h̄ns aduocatū n̄ iuenit. nun
 q̄d ep̄s ei aduocatū d̄tra se dabit. s̄ndz host.
 q̄ sic nisi deū offēdere velit. s̄z aduocat⁹ non
 d̄z ei d̄tra d̄scientiā obedire. Itē repellit⁹ ab
 aduocādo q̄s q̄nq̄z iudicis officio. q̄z v̄it⁹ sil
 officio aduocati et assessoris. q̄z i eadē cā n̄ p̄t
 quis duo officia exercere. iij. q. iij. c. j. et. ij.
 Itē q̄nq̄z repellit⁹ quis q̄z iudex vidēs ex vna
 p̄te aduocatos rudes. et ex altera prudentes
 eque vult distribuere. et vnū eorū p̄tū idigēū
 cui denegat suū p̄ociniū dare. C. e. p̄uidendū
 et. iij. q. vij. §. tria. v. sui v̄o. d̄z em̄ iudex aduo
 catū dare femis. pupill. debilibz. et illis q̄ n̄
 sunt sue mētis. vel si p̄pter potētiā aduersarij
 aduocatos iuenire n̄ p̄nt. ff. d̄ offi. p̄cō. nec
 q̄dquā. §. si. nec tūc gratis dare d̄z s̄z salario a
 p̄te duēto. vel statuto a iudice. moderato q̄dā
 mō sup̄radictō. ff. de vari. et exord. cog. l. j. s̄z
 q̄dē sc̄dz host. moderamie adhibito saltē cca
 clericos. q̄ si paup̄ sit is cui dat⁹ ḡtis aduoc⁹
 et a d̄o remuneratōz expectz. si aut aduocat⁹
 a iudice iustas alicui p̄ociniū negz sine excu
 satōe euident. n̄ aduoc⁹. C. e. ad p̄uidendū. i. i
 terd̄z sibi officiu aduocatōis. Itē repellit⁹ q̄s
 si pecuniā ob nō aduocandū accepit. ff. ad l.
 iul. repetūda. Itē heretic⁹ pagan⁹ et excōica
 t⁹. vij. q. j. c. j. et ex. de hereticis vergētis. et
 de pe. di. j. nemo l̄ i foro vbi eē habem⁹ q̄ iu
 dex peccat et puniri d̄z q̄ sciēter tales admit
 tit. Itē q̄ leges audiuit p̄s⁹. ex. d̄ p̄iuil. sup̄
 spectā. Itē q̄ h̄ns p̄sonatū leges audiuit et in
 fra duos mēses n̄ respuit. ex ne clerici l̄ mo.
 sup̄ spectā. Sūt ec̄ alie p̄sone p̄ter p̄dictas p̄
 hibite d̄ q̄bz. xij. q. vij. §. tria. s̄z pene noiāte
 spēali⁹ p̄tinet ad iudiciū aie. s̄d h̄ nota sc̄dz
 host. p̄ in casu i quo aduocat⁹ n̄ ē p̄sona ido
 nea ut religiosus. v̄l i sacris d̄stitut⁹ i casibz
 n̄ d̄cessis. si alias diligēter officiu suū exeq̄t
 nec sit i culpa amissiois cāe n̄ tene⁹ ill⁹ q̄d p̄
 salario recepit restituere ei q̄ dedit. cū sua nō
 interfic. s̄z alias ē ei iniūgend⁹ q̄ eroget i p̄ias
 cās ar. xij. q. v. n̄ sane. et xij. q. ij. gl̄a epi. Si
 v̄o imoderatā p̄tūtatē recepit tūc illud q̄d ni
 mis recepit restituere tene⁹ illi a q̄o extorsit.

De accusatoribz c. xl.
Ostea d̄siderādū ē de accusatoribz. et
 p̄mo q̄d ē accusare. sc̄do v̄tq̄ q̄s te
 neat⁹ accusare. 3o de temerarie accusa
 tōis d̄rectōe. q̄rto quos q̄s p̄t accusare. quito
 q̄d iuris ē d̄ eo q̄ pecuniā r̄cepit p̄ accusatōe
Irca p̄mū sciendū q̄ accusare p̄p̄e ē alte
 r⁹ crimē d̄ferre ad penā canonicā l̄ lega
 le. Cōmuniter v̄o d̄z accusare ec̄ d̄nūiare cri

mē alteri⁹ ad penitētiā pagendā. V̄tūq̄z ho
 rū si fiat ex caritate ē licitū et sanctū q̄ siue
 plectēdo siue ignoscēdo h̄ b̄n agi⁹ ut vita ho
 minū corrigat⁹. xvij. q. v. p̄dest. si aut ex ma
 lignitate illicitū ē et ec̄ mortale p̄ctm q̄z p̄rio
 mō itendit⁹ l̄ fr̄is cor̄rectio ut i denūciatōe l̄
 bonū reipublice ut i accusatōe. sc̄do v̄o mō i
 tendit⁹ p̄rimi lesio. d̄nt etiā accusatores large
 detractores et filles sc̄dz rap.

Irca sc̄dz sciend⁹ q̄ accusatio ordina⁹ p̄i
 cipaliter ad bonū reipublice q̄d q̄dēz p̄
 curat⁹ p̄ punitōz peccantiū. ad quā agi⁹ in ac
 cusatōe. et iō sic q̄s tene⁹ bonū p̄curare l̄ ec̄
 vitare malū reipublice sic ec̄ tene⁹ accusare.
Vn̄ sc̄dz tho. si crimē sit tale q̄ v̄gat i detrimē
 tū reipublice. tene⁹ h̄o accusare d̄mō possit
 ill⁹ sufficiēter p̄bare. s̄ em̄ incūbit accusato
 ri. ut cū peccatū alicui⁹ vergit in cor̄ruptōez
 multitudis corpale vel sp̄uale. Si v̄o n̄ redū
 det i multitudinē vel ec̄ si sufficiēter illud p̄
 bare n̄ possit. n̄ tene⁹ ill⁹ accusare q̄z null⁹ ad
 h̄ tene⁹ q̄d n̄ p̄t debito mō p̄ficere. hec tho. q̄
 lias esset fratris p̄ditōz. ij. q. j. si peccauerit
 et. v. q. j. c. ij. secretoz em̄ sol⁹ d̄c⁹ ē cogni
 tor et iudex. Et p̄ter penitētiā ḡuis ē pena cō
 tra t̄les instituta. q̄z sc̄z debēt excōicari. di. xlvj
 accusatores frat̄z. p̄t tñ si ē occultū dicere p̄
 sonis talibz i secreto q̄ possint p̄desse et n̄ ob
 esse. q̄ aut i casu p̄dicto h̄o teneat⁹ accusare ē
 argumētū leui. v. vbi sic d̄z. si peccauerit aia
 et audierit vocē iurantis testisq̄ fuerit q̄ aut
 ipse vidit aut d̄sci⁹ ē nisi idicauerit portabit
 iniq̄tatē suā. Ex quo ut dicit aug. vi⁹ h̄o pec
 care si scit aliq̄e falsū iurare et tacz ergo te⁹
 accusare. **P**reterea dic⁹ aug. i regula sua. si fr̄
 tuus vuln⁹ h̄z i corpe q̄d velit occultare. cuz
 timet secari. nōne crudeliter s̄lites et miseri
 cor̄diter idicares. p̄to ergo magis debeo vul
 nus aie idicare ne deteri⁹ putrescat i corde.
Sz obi⁹ q̄z ex dicta auctoritate leui. vi⁹ q̄ q̄
 audit peierantē d̄z eū accusare. ec̄ si sc̄l⁹ sciat
 cui⁹ d̄trariū habitū ē sup̄ra. s̄d q̄d r̄ndz aug.
 ibidē q̄ a tali peccato se eruit q̄ talibz idicat
 q̄ p̄t p̄iuro mag⁹ p̄desse q̄ obesse. s. corrigē⁹
 vel orādo. **V**t v̄o h̄o teneat⁹ crimē alterius
 denūciare. s̄z sup̄ra ti. de p̄iurio ar. ij. q. q̄d
 si aliquis audiat aliū iurare zc̄

Irca terciū nota q̄ sic habe⁹ ij. q. iij. §. no
 tādū. accusatoz temeritas tripliciter d̄
 regi⁹ aut em̄ calūniant⁹ aut p̄uaricant⁹ aut ter
 giuersant⁹. Est aut calūniari falsa crimia intē
 dere siue iponere subaudi sciēter et aīo calū
 niandi. ex. de calū. c. ij. d̄tingit em̄ q̄nq̄z q̄ ali
 q̄s accusat aliq̄e ex ai leuitate sc̄z q̄z nimis
 facile cred⁹ q̄d aud⁹ et h̄ ē temerariū. q̄nq̄z v̄o
 d̄tingit h̄ ex iusto errore. hec aut oia iust⁹ iu
 dex d̄z discernere. Tanta aut et talis pena ē i
 ponēda accusatoz calūniōso q̄ta et qualis ē
 iponēda accusato si d̄mūicā⁹. ff. d̄ calū. l. fi.
Preuaricari ē vera crimia abscondere. s. frau
 dulēter ut cū accusatoz d̄tra crimia de quibz
 accusauit cū reo colludēs p̄pas p̄batōes dis
 simulat. et falsas excusatōnes amittit. vñ d̄z
 p̄uaricatoz quasi p̄imi siue p̄cedentis sc̄licz

calūniā
iponēda calūniōso
p̄uaricari

De p̄iurio

ueritas discipline **U**tr absens possit aduenari
 qd n nisi sic absens ex ocumata. qles fue-
 rit dachā et abpron. q vocati a moyse nolue-
 rit venire numeri xviij. Absens vo ex iusta cā
 n pt legatime aduenari. vñ seuerin? papa. iij. q
 ix. absens nemo iudice. qz h diuine et huane
 leges prohibet **U**tr multitudo peccās sit pu-
 nienda et vñ q n **Mat. xiiij. d. zizanijs** dicit ser-
 ui vis imus et colli. ea rndet dñs q n: ne for-
 te eradiceis sil' et triticū finite vtraqz cresce-
 re zc. ibi dicit glo. n ē excōicanda multitudo
 nec princeps popli. **Itē aug. ad bonificiū. vbi**
 p graues dissensionū scissaras n huius aut il-
 li? hois ē piculū. sed strages iacet populoz
 detrahend ē seueritati. vt maiorib? malis sa-
 nandis sincera caritas subueniat. **Cōtra exo.**
xxviij. moyses ppter idolatriā precepit occidi
 multitudinē vsqz ad xxiiij. milia hoim. **Deze-**
rea. iij. Re. j. helias zelo iusticie igne celesti
 duos quinqgenarios cū suis l. adēnauit **Dee**
terea deu. viij. picipi? filijs israhel vt septē gē-
 tes q erāt i terzis pmissionis percuterēt vsqz
 ad interfectionē ergo zc. **Itē aug. li. cō-**
tra faultū crimia sunt punienda qñ salua pace
 ecclesie fieri pt. in quo tñ discretō ē adhiben-
 da. aliqñ em delinquētū multitudo diu p pa-
 tientiā ē expectāda. aliqñ ē in paucis punie-
 da. vt eoz. exēplo ceteri tereant. et ad peni-
 tentiā puocent. sic moyses et helias idolatri-
 am in paucis puniuerūt vt alij perriti eā di-
 mitterēt. **Ad illd qd dē deu. viij. de gētib? di-**
cit greg. Ibi patienter tolerādi sūt mali vbi ali-
 qui inueniunt boni qd qz n erat i gētib? ill
 vlr diuio iudicio sūt delete. **Der pōicta patz**
rñsio de zizanijs. illud em n ē faciendū vbi tū
 me? ne simul eradice? triticū. scd? em aug. qñ
 multitudo ē in scelere nec salua pace eccle-
 sie mali pnt puniri. debēt poti? tolerari **U**tr
 iuder punire debeat reos in se delinquētes.
 qz sic. icuitu honoris diuini siue officij sui
 n aut icuitu ppe iniurie. **Vñ beatus petrus** dicit
 melias illatas cum gaudio suscipiebat. pētā
 vō q dmittebant in deū acerbe puniebat. vt
 patet in anania et sabbira act. v. aplūs etiā p
 totā epl'am suā ad cor. pia monitiōe p dēpē-
 rā delinqntes i ipm ad amorē sui reuocat elp
 mā vō magnū q ceteros a fide retrahēbat ce-
 citate pculsit act. xiiij. p aut helias ignem po-
 stulauit de celo n cui? meriti esset apud deuz
 cōdere voluit. h q ille ver? de? eēt quē cole-
 bat. **Beatus ec situeri? papa** iuriātes sibi ana-
 thematizauit. h h intuitu dei et ecclesie c? pa-
 stor erat fecit.

Quia scdm querun? plura scz vtr qz mor-
 taliter peccz negādo vitatē p quā odem-
 nare. **Itē tho. dicit in scda scde q sic. qz qcū?**
 qz facit oera debitū iusticie mortalr peccat.
 Ad debitū aut iusticie pñz q aliqz obediāt
 suo supiori i his ad q ius sue placōis extēdit
 et iō accusatuf ex debito te? iudici q ē supior
 ei? exponere vitatē quā ab eo s'm formā iuris
 exigit et iō si eā dñteri noluerit vñ mēdaciter
 negauerit mortalz peccat. **Si vō iudex h eri-**
gat: qd n pt scdm ordinē iuris. n te? ei rndere

h pt p appellatōz l' aliter licite subterfugere
 n tñ licz ei mēdaciū dicere **N**ec obstac p di-
 ctis illd Criso. n tibi dico vt te p das i pub-
 licū neqz apud aliū accuses. qz i casu p dicitō
 n p dicit a se h ab alio dū ei rndēdi necessitas
 ipo? a supiori suo. **Si dicat? qz ibi vñ esse men-**
daciū officiosū qd ē veniale pētū. qz ibi hō
 mēat vt liberz seipm. dicēd qz imo ē ibi aliqd
 de pncioso admixtū qz iudici debitū scz dñf-
 sionē veritatis negat. et accusator punie? si in-
 pbatiōe deficiat **U**tr liceat accusato se ca-
 lūniose defendere. **Rñd? tho. q n. vñ etiā i cā-**
criminali iuramentū de calūnia ē pstandū. ex.
de iur. calū. inherētes **N**ota ec q ali? ē ve-
 ritatē tacere. ali? ē falsitatē pponere. primū
 licz i aliquo casu. n em tene? qz omnē verita-
 tē dñteri. sed tñ illā quā pt et d? ab eo requi-
 rere iudex scd? ordinē iuris pputa cū sup aliq?
 crimie pcessit infamia. vel apparuerit aliq? ex-
 pssa indicia vel etiā pcessit pbatio semiplena.
 scdm aut scz falsitatē pponere in nullo casu a-
 licui licet. **Sic ergo accusato licz se defende-**
re. veritatē illā quā dñteri n tene? occultādo
p aliquos dgruos et licitos modos. puta q n
 rndeat ad q rndere n tene?. hoc aut n ē se ca-
 lūniose defendere h prudēter euadere. n aut
 licet ei. l' falsum dicere vñ vtr illud qd dñ-
 teri tene? tacere. neqz etiā aliquā fraudē l' do-
 lū adhibere qz fraus et dol? vim mēdaciū ha-
 bēt et hoc ē se calūniose defendere. vñ n licet
 reo i causa sanguis corūperere suū aduersariū
 peccat em accusator si colludat cuz reo qui ē
 noxi? qd patz ex h q penā incurrit legib? con-
 stitutā. **ij. q. ij. vñ cū inducere aliqū ad pec-**
catū sit pētū. patz q ec re? peccat cū aduer-
sario colludēdo. pñis huic peccato lex ciuil'
 n adhibeat penā qz multa scdm leges huma-
 nas relinquunt ipanica q scd? dei iudiciū sūt
 peccata. **h tho. U**tr liceat reo p appella-
 tōem iudiciū declinare. **Rñd? tho. v sic. si ap-**
pellat ex dñdētia iuste cause qz scz iniuste gē-
uat a iudice vt habet. ij. q. vj. c. j. et se. h? em
ē prudēter euadere vñ apls ad cesarē appel-
lauit act. xxv. Non aut licet appellare causa
more afferēde ne oera eū iusta snia pferat. h
em ē se calūniose defendere qd n licz vt dicitū
ē Utr adēnato ad mortē liceat se defendere
 si possit **Rñd? tho. q n si sit iuste adēnat? vñ**
Ro. xiiij. q potestati resistit dei ordinatōni resi-
stet et p dsequēs sibi dānatōz acquirit. liz em
iudici eū resistentē ipugnare. vñ patz q ex p-
te rei sit bellū iustū. et iō indubitāter peccat
Si aut sit adēnatus iniuste liz ei se dñdere. tle
ei iudiciū ē sil' e violētie latronū s'm ill? eze.
xxij. picipes ei? i medio ei? qsi lupi rapiētes
pdam ad effundendū sanguinē. et iō liz i tali
casu resistere nisi forte ppter vitandū scādālū
cū ex hoc aliq? grauis turbatio tmeret. licet
aut ei effugere si possit etiā si sit iuste adēna-
tus. tene? tñ n resistere agentū quin patia? qd
iustū ē eū pati. sic ec si quis iuste essz adēnat?
mori fame. n peccat? si cibū sibi occultū datū
ederet. qz n sumere esset se occidere. h tho.

De falsarijs ti. xliij.

qo h qstio vbi qd p... p...

Handwritten note in the right margin.

Um dictū sic in pcedētib⁹ de falsitate
quā dicitur aliqui i foro iudiciali pē
h subici de falsitate quā aliq faciūt cir
ca lras dñi pape. q. s. pena sunt puniēdi scdm
cañ. alia de hac materia relinquantur iuris
Sciendū itaqz scd⁹ cañ. pena taliū ē multi
plex. Nā ille q p se vel p aliū falsitatē exercz
ipō iure cū oib⁹ fautorib⁹ et defēscrib⁹ suis
ē anathematis vinclo innodat⁹. Idē ē de his
qui sciēter vtunt⁹ falsis literis apl'icis. s. tal
infra. xx. dies a tpe dñitōnis penā euitat ex
cōmunicatōis. h dico d vtētib⁹ n de falsitā
bus. vt ex. e. ad falsarioz. Quid ergo siqs p
xxx. dies lras tenuit ex quo falsas lras nouit
et postea pduxit in iudicio et cū redargueret
de falsitate incōtinētā destruxit l renūciavit
ihs. pculdubio excōicatus ē. s. tñ si occultuz
ē eū ecclesia n vitabit. Currūt ergo eadē. xx.
dies a tpe dñie occulte quo ad deū. s. q⁹ ad
ecclesiā a tpe dñie publicate. ad qd accedit
illud ex. de simo. sic nobis. et c. tua nos in fi.
et ex. d sen. ex. a nobis. ij. Qd aut dixi q infra
xx. dies vitat⁹ pena. vt ex. e. dura. intellexit
gof. de literis quas quis p aliū ipetrauit. Nā
si p seipm vel si dñius fuit vel debuit esse ita
tim pena incurrit. vt ex. e. ad falsarioz. De
falsario aut dñi pape distingue. vtz de falsi
tate dubitē vel certū sit. si dubitē tūc ē fals
farius capiēdus et in carcerē mittēdus et sup
pena ē summ⁹ pōtifer dfulēdus. vt di. xix. in
memoria. sic itellige illud ex. e. sup eo. et ex.
de rescrip. c. ij. Si aut p certo scire q esset fal
sario n p suspitōz sed p rei euidentiā si cleric⁹
sit degradādus ē et ptān seculari tradēd⁹ se
cundū dñitātōis legitimas puniēdus. p quaz
et layci dñicti legitime puniunt⁹. vt ex. e. ad
falsarioz. Clerici ec ipō iure i h casu officij
et bñficijs ppetuo sunt puiati. vt ibidē. et h
intelligit⁹ de illo q p se vel p aliū falsiuit. s.
siqs sciēter vt⁹ literis ab alio falsatis n ē ipō
iure puiat⁹ si cleric⁹ sit. s. officio et bñficio
spoliādus. i. suspēdend⁹ subaudi et nihiloi⁹
excōicatus quousqz digne satisfecerit. Laic⁹
ec p eandē sentētiā excōmunicatōis ipō iure
illatā satisfacere cogit⁹ dpetēter. et itelligat
i vtroqz ad arbitriū pape. qz nec p aliū resti
tui poterit nec absolui. sic itelligas ex. e. ad
falsarioz. s. qui vō i prin. et c. dura. s. vl. ar.
ex. de pben. graue. s. vl. vl pt dicit q quis pa
pa absolutōz sibi retinuerit n tñ satisfactōem
cū dicat in istis et in illis. s. clericis et laycis
maliciā graui⁹ q negligentā puniendā. Qd
aut dixi de pena iponenda i vtentib⁹ lris ab
alio falsatis et de malicia gūius q negligē
tia puniēda etiā de his qui falsas literas im
petrāt statuit⁹ obseruandū. vt ex. e. ad falsar
ioz. De hac materia reqre infra li. vii. ti. ij.
casu vō. xxiii. Si quis aut cleric⁹ lras regis
falsauerit caractērizat⁹ in facie. p̄io a suis or
dimib⁹ degradat⁹ punitiā abiurab⁹. et sic ab
ire pmitat⁹. vt ex. e. ad audiētiā. et idē intelli
go de falsario cuiuslibz p̄cipis secularis. qz
de silib⁹ idē ē iudiciū ex. de trālla. inter coz
poralia. s. j. et de rescrip. iter. cetera. et d sta.

mo. sup quodā. Ealsari⁹ vō epi d'po⁹ et mo
nasterio detrudic⁹ vt di. l. si epi. scdm dām.
vel dic q ē ab officio et bñficio suspēdēdus
vel suspēsus nūciandus sic et falsari⁹ capitu
li donec indulgentiā sedis apl'ice mereat. vt
ex. d testi. tā literis. s. vl. l. meli⁹ dictū dām.
intelligit⁹ qn in modū accusatōis dñicit⁹ cri
minaliter accusat⁹. qn aut qz i modū inquisi
tionis ē dñict⁹. h3 locū qd dixi vt innuit illa
decretalis tā literis. Vel qn falsari⁹ cuiliter
duenit⁹ ad bo. vt bñficio eccl'astico p̄uicet
qd h3 locū etiā i falsario delegati vl quouis
alio. vt ex. de rescrip. olim ex lris i fi. et de of
fi. dele. cū olim m3r. cū ergo ab obtēto remo
ueat multo forzi⁹ ab obtēdo repellit. vt ex.
d excel. p̄lato. iter dilectos. s. p̄tea. s. et q sic
pena false carte ex dicto vel tacito legi⁹. ex.
de rescrip. sup literis
De duob⁹ vltimis p̄ceptis quib⁹ phibe⁹ ocu
piscētia aliena. vt. et rex. ti. xliij.
Onsequēter dñiderandū ē de. ix. et x. p̄
cepto sil. qz sil ponunt⁹ exo. xx. sic. n d
siderabis vxorē pximi tui. n seruū. nō
ancillā. n bouē. n asinū. neqz oia q illi⁹ sūt et
deu. v. sic. n d cupisces vxorē pximi tui. n do
mum. n agz. n seruū. n ancillam. non asinū.
et vniuersa q illius sunt. Ad hōz aut euidētā
am pnt qri pl a. s. vtz hēc duo p̄cepta q. s. sūt
de n d cupisendo malū sint p̄cepta legis na
turalis. s. q sic. qz sic i corde nro ē scriptū
q malū n ē faciendū ita etiā q malū n ē ocu
piscēndū. Nec obstat i⁹ ad hō. vii. d cupiam
nesciebā nisi lex diceret n d cupisces. qz apl's
loq ut i p̄sona eoz i qbus lex natural' erat
intm obscurata p nesciebāt vtz d cupia esset
p̄t n. et p̄tū ad hōz dicit glo. nesciebā pec
catū esse. in aliquib⁹ aut n erat ita obtenebra
ta quin bñ sciret esse peccatū s. n tā graue. et
q̄t i ad hōz dicit glo. vl tā graue. Vtz etiā
geliū sapabādet a lege scd⁹ illud lex cohibz
manū n animū. euāgelii ec animū h em n vt
cū in his p̄ceptis anim⁹ cohibeat⁹. ihs. q lex
phibet cordis actū. ne iudei rudes et carna
les putarēt ipm esse dcessum. et tñ supabūdat
euāgelii i duob⁹. p̄io i generalitate phibe
di. qz M. v. phibe⁹ act⁹ cordis inordinat⁹ se
cundū vim irascibile et d cupisibile. Scd⁹ i
exp̄sione. qz i lege n phibe⁹ nisi iordinatō af
fectiōis cū dē n d cupisces. In euāgelio vō p
hibe⁹ intēto cogitatōis M. v. Si videris mu
li. ad d cupi. zē. i. si oculū habeas intētois in
mulierē cogitādo vt d cupis cas eā iā mecha
tus es zē. scd⁹ alex. an. i 3o li. Vtz i his du
obus p̄ceptis phibeat⁹ d cupiscētia gñalis.
Sñd⁹ alex. an. in 3o p̄ scd⁹ formā p̄cepti phi
be⁹ d cupia generalis. omē em d cupitū ē ex.
Aut ergo ē d municās nobiscū aut n. si sic. itel
ligit⁹ p vxorē scd⁹ mod⁹ decalogi p sinodoche
a pte totū. si n. itelligit⁹ p rē p̄ri. Vtz h p
hibeat⁹ iterioz act⁹ d cupiscētie in p̄io motu
aut in delectatōe l in dñsensu. Sñd⁹ alex. an.
in 3o li. p tripl'r p̄ d cupia sumi. vno mō p̄ di
ci appetit⁹ vegetabilis. et talis d cupia put
ē inordinata ē a fomite mouēre. i. a corruptiōe

originalis culpe. Alio modo potest dici appetitus sensibilis et hoc potest inordinatum esse a mouente secundum suam naturam cum fomite. 3° modo concupiscentia est appetitus rationalis et sic est a liberi arbitrii voluntate. Concupiscentia primo est in suggestione. secundo in delectatione. 3° in sensu. dicendum ergo quod per se concupiscentia potest esse in sensu rationalis voluntatis prohibet. concupiscentia vero que est in delectatione sensualitatis vel ex suggestione fomitis in actu vegetabilis non prohibet simpliciter sed tamen secundum quod non erat prohibendum. ne ille concupiscentia sint in nobis. quod hoc est impossibile nobis. sed prohibentur ne sequamur eas secundum illud ecc. xviii. post concupiscentias tuas non eas. ire autem id est quod sentire. concupiscentias autem suggestionis et delectationis non prohibet proprie. sed ex prohibitione sensus ostenduntur male et vitanda. Sic ergo per hoc precepta non prohibentur motus primus concupiscentie qui consistit infra limites sensualitatis sed prohibet directe sensus voluntatis in opus vel delectatione. Verum ad idem preceptum pertinet prohibicio voluntatis et operis. Rndet alex. an. i. 3° suo quod aliquando contingit esse peccatum in voluntate non sequente opere. nequis ergo crederet esse peccatum tamen cum opus iungitur voluntati. separatim prohibet mala voluntas. Quandoque vero opus sequitur voluntatem. et tunc voluntas et opus exterior si considerentur in radice. scilicet libidine et inordinate. sunt idem peccatum. Si vero considerentur voluntas in se. et opus in se. alie sunt circumstantie boni debite actui exteriori quam voluntati. quod diuersificat modum loci. tempus et quedam alie circumstantie licet circumstantia finis sit eadem. Si ergo ut dicit augustinus peccatum est actus inordinatus ex defectu boni. alius autem defectus actus est hinc inde. ergo secundum hoc aliud peccatum. ut ergo hoc daretur intelligi prohibet voluntas et opus. lex igitur secundum rationem perfectionis profecta. docuit utrumque vitandum. In aliquibus enim propter unitatem radicis voluntatem et opus uno precepto prohibuit. ut in homicidio et falso testu. in aliquibus vero duobus propter differentiam defectus inordinatis ut in mecham et furto. Sed quare magis prohibet seorsum voluntas et opus in his quam in alijs. hoc quod delectatio mechamie et vilitas diuitiarum sunt propter se appetibilia in partem habent rationem delectabilis vel vtilis. et ideo debuit in eis prohiberi opus et concupiscentia. sed homicidium et falsitas secundum se sunt horribilia. et ideo non est simile de his et de illis. Quare magis in specialiter prohibentur auaricia et luxuria quam alia vitia capitalia. hoc quod illa duo prohibentur magis explicitate. quod propter improbitatem libidinis citius progrediuntur in opus exteriori. nihilominus tamen et alia vitia capitalia ibi prohibentur implicitate. Supbia est prohibet ibi in adoracione dei. et honorificacione proximi. inuidia et ira in prohibitione homicidij. acedia in sanctificacione sabbati auaricia in prohibitione furti. luxuria et gula sibi diuicta in prohibitione mechamie et adulterij. ubi prohibet omnis illicitus coitus et imoderata delectatio carnalis. De preceptis euangelicis regulantibus circa operanda et vitanda tit. xliii.

Abito de preceptis moralibus diuine legis veteris. de sequenter considerandum est de preceptis moralibus diuine legis noue. scilicet euangelicis

et. horum autem quedam sunt generalia respectu omnium ut ea que continentur in sermone domini in monte Mat. v. vij. et luc. vij. quedam vero sunt specialia respectu personarum presidentium. ut precepta que specialiter dantur apostolis Mat. x. ad presbiteros autem agendum est tamen de generalibus. et hoc secundum ordinem euangelij precipue Mat. in quo primo traduntur precepta de faciendis et vitandis. secundo precepta de ordinata intentione habenda in faciendis Mat. v. ibi. attendite ne iustitiam vestram faciat hominibus. Item inter precepta prima dantur precepta primo ordinata irascibile cuius dicitur Mat. v. audistis quod dictum est antiquis non occides. secundo ordinata concupisibile cuius dicitur ibi. audistis quod dictum est non mechaberis. 3° ordinata rationalem. cuius ibidem addit audistis quod dictum est non piurabis. Item ordinata irascibile consistit in duobus. scilicet primo in prohibitione ire cum dicitur audistis quod dictum est antiquis non occides. et hoc patet per ea que dicuntur infra li. ij. tit. xlix. scilicet de clementia et mansuetudine et vicij oppositis articulo. secundo in iussione reconciliacionis et concordie. Reconciliacionis respectu eius que lesimus cum dicitur si offers munus. Concordie respectu eius a quo lesi sumus cum dicitur esto consentiens. vel reconciliacionis respectu amici. concordie respectu inimici. et de his duobus est hic dicendum. Deinde sequuntur precepta ordinata concupisibile et hoc sunt tria. primo enim prohibet voluntas mecham di cuius dicitur omnis qui viderit mulierem. et de hoc require infra li. ij. tit. de luxuria. secundo iubet delinatio occasionis mecham di ibi. quod si oculus dexter. et de hoc dicitur hic. tercio reprobatur separatim coniugij legitimi. excepta causa fornicacionis cuius dicitur Mat. v. dictum est autem antiquis qui dimiserit uxorem suam. et de hoc require infra li. viij. articulo. Deinde ponuntur precepta ordinata vim rationalem et primo preceptum ordinans eam in verum cuius dicitur Mat. v. item audistis quod dictum est antiquis non piurabis. et de hoc require supra tit. de iuramento. et tit. de piurio. secundo ponuntur precepta rationalem ordinantia in bonum. et inter hoc est primum preceptum patientie. secundo precepta beneficentie. tercio precepta dilectionis et beniuolentie. Item inter precepta patientie. primo precipitur patientia respectu lesionis corporis. secundo respectu ablatiois rerum. tercio respectu angarie operum. Item inter precepta beneficentie. primo precipitur erogatio. secundo mutuatio. primo ergo considerandum est de preceptis regulantibus circa faciendam et vitanda. deinde de preceptis regulantibus intentionem circa illa. et de permissis est agendum secundum ordinem supra dictum in articulo isto permissis illis de quibus alibi determinatur. primo igitur considerandum est de precepto reconciliacionis. secundo de precepto concordie. tercio de precepto vitandi occasione mecham di. quarto de precepto patientie respectu lesionis corporis. quinto de precepto patientie respectu ablatiois rerum. sexto de precepto patientie respectu angarie operum. septimo de precepto erogacionis. octauo de precepto mutuatiois. nono de precepto dilectionis inimicorum. Circa preceptum ergo reconciliacionis sciendum quod potest Mat. v. si offers munus tuum. vel quod vade primo reconcili. fratri tuo. etc. Hec autem verba secundum quod habent ab aug. li. de sermone domini in monte

et a criso. sup. M. sic debent exponi. si offers munus tuum id est tue substantie vel operatio bone ad altare ecclie l. mris tue. sedz em glo. cor e replu. altare fides. cui nisi munus dimittat do n placet. et ibi recos. fu. q. fr. tu. h. aliqd ad uersus te scz ppter iniuria a te sibi illata. reli que ibi munus scz tui sacrificij. et uade corpa liter si sic pns l. spualiter. s. motu cordis si sic absens recos. fr. t. s. ab eo uenia pculado et sibi satisfaciendo. l. si fr. t. h. aliqd aduer. te. i. te lesit ppter qd eu odis. uade scz sibi i corde parcendo ad qd teneris de necessitate. Si uers ueris corpaliter eu ad amicitia reuocando et rogando. h. erit pfectois et cu sic feceris tunc uenies offers munus tuum deo scz gratia.

Equit' videre de scdo. s. de pcepto dcoz die hoc aut po' M. v. sic esto dsentens aduersario tuo cito du es in via cu eo. ne forte tradat aduersari' tu' te iudi. et iudex tradat te mistro et in carcerem mittaris. ame dico tibi n exeras inde donec reddas nouiss. qd ran te. hec uba pnt exponi ut patet ex glo. triplr scdm qd aduersari' p' dicit ho. sermo diuinal et de' de aduersario hoie sic. esto dsen. adu. t. i. bnificus ei subueniedo et beniuol' diligendo cito. s. an morte. du es in via. i. in hac uita cu eo. ne forte zc. sic tpaui ut dicit glo. ut lo cu penitentie n auferret. ne forte tra. te aduer. tu. m. i. sit ca tue traditiois iudici. i. xpo jo. p' ome iudiciu dicit fi. et iudex tra. te. m. i. dya bolo et i car. s. inferni mittaris. s. ab eo. Amē dico tibi n exies inde donec. i. nunq. designt em h scdz aug. ppetuitate sic ibi donec ponā mi. te. et M. j. et n agnouit ea donec pepte fi. sau priogenitu. reddas nouis. quadrate. i. sustineas pena mimo peccato debita qz nihil remanet ipunitu. qd rans scdz hiero. e qddam genus nuni ualens duo minuta et significat peccata minuta l. pena minutis peccatis dhis ta. et scdm aug. nunq. erit i soluendo et nuq. i reddendo. i. nunq. erit. pnt ec exponi de ad uersario q e sermo di sic. esto dsen. aduer. t. i. dei ubo. s. ei obediendo. et de dei uerbu aduer san'. qz nobis peccatib' aduersat. cito du es i via cu eo. glo. cu sermone diuio i via. i. xpo recte gradimur. du ei obediendo ad eterna uita ptingimus. ne forte tra. te aduer. t. i. sit ca tue traditiois. tercio pnt exponi d aduersario q e de'. aduersat' em nobis ppter pctā nra. esto dsen. aduer. t. s. deo ipm reueredo et ei obediendo cu quo sum' i via qz ipe e ubiqz. alia exponunt' ut prius.

Equit' de 3o. s. de pcepto uicadi occasioz mechadi. h. aut po' sic M. v. si ocul' tu us dexter scada. te abscede eu et pice abs te. Expedi em tibi ut peat unu menbrū q totum corp' t. eat in gehennā. et si man' t. dex. scada. te abscede et pice abs te expedit em zc. hec aut uba scdm qd apparet ex glosis sic exponi pnt. si ocul' tuus dexter. i. exterior aspe ctus. interior cogitat'. consiliari' p'pus. studiu quo quis uacat uite dreplatiue. scanda. te ad malu trahedo. ul. i erroze inducedo. l. maluz dsuledo. l. i supbia erigedo. reddedo singla

singlis. abscede eu. s. a te sepado et pice abs te. s. ab eo lōge recedē. et p h qd dē dexter i tellig' illud qd fit recta intentōe. qd si sit oc casio peccati qd qd sit ill' debem' a nobis re mouere. et si dexter ocul'. i. qd fit cā bona in tētōe. qd minozē pbet occasioez mali dz remo ueri. mltomagis ocul' sinister. i. qd fit mala intētōe qd pbet maioze occasione mali. expe dit em tibi. i. min' e malu tibi l. magis e uale tibi ut pereat unū menbrū tu. q. to. cor. t. eat in ge. Et si man'. t. dex. i. exterior tract' ite rior uolūtas siue dsensus. familiaris adiutor ul. amic'. studiu uite actiue scan. te. s. ad ma lu trahedo l. inducedo. abscede scz a te sepan do et pice abs te scz longe ab ea recededo. Nota i oculo l. in manu ul. i alio mēbro dsido ro uiciū. et ill' e remouendū. et actum q si sit mal' e p dicitia declinadus. et ipm menbrū siue mēbz naturā q e bona et illa e seruāda. expedit em zc. ut pri' Si dica' q tale pcep tu sit ad literā seruand' qz sic inuenit' in uicis patz frequēter a sanctis esse factū. dicend' q illud n legi' ad exemplū h excusa' p spiritum sanctū. quo inspirate credi' esse factū. ut dicit aug. v. de ci. dei d sapsone q se occidit iudic. xvi. qd n excusa' aliter nisi qz latēter h' spūs suggererat q p eu miracula faciebat. un' scdm can. qunqz tali occasione sibi menbrū absce derit irregularis e

Equit' videre de quarto scz de pcepto pa tētie respectu lesionis corpm. h. aut po' M. v. sic audistis qz dictū e oculū p oculo de rem p dente. h. dictū e exo. xxi. et dedit' ibi n p'cipi' lex talionis qz n erat pceptū morale s. iudiciale et sequi' Ma. v. ego aut dico uo bis. i. supaddedo nō resistere malo. i. iniurie ab alio illate. l. malo. s. ho iuriati. s. siqs te pcul. i. dex. maxillā pbe ei et alterā. dexterā dicit qz e notabile mēbz. et euidēs. qsi dicat siqs tibi graue et manifestā iuriā iculerit. pa ratas sis paciēter sustinere aliā ut n mouearis p impatiētiā. et si graue et manifestā multo mag leuē et occulta. et hoc e qd dicit. pbe ei et alterā. Nota q dicit aug. q in sacra scri ptura sunt pcepta et exēpla sanctorū ut p ex empla itelligam' pcepta. hoc em pceptū scz siqs te pcul. zc. itellige p xpi factū. q dicit p cutiēti. si male locu' sum testimoniū phibe d malo. un' dcludit q huiōi pcepta intelligū tur q' ad animi pparatōz ut scz hō sit paratuf paciēter talia sustinere ita q in corde sit ai be niuolētia. dicit em pe. in postilla sup lucā q e dsiliū pfectionis n pceptū. **Utz** aut liceat uim ui repellere. r equire supra ti. de bello. **Sz** naqd h retracta' lex talionis. **Bndz alex. an. m. 3o** q sic quo ad priuatā psonā n quo ad iudice. priuata em psona si uindictā expeterz malū p malo redderet. ut dicit aug. iudex uē ro amore iusticie iustu p iniusto redderet. et ita bonū p malo. Nota ec q dicit aug. hic n phibe' uindictā q e ad correctionē. qe ipa p tinet ad misericordiā. s. h n dedit' nisi cui est ex ordie data et sine ira. ut pri' i filiū. **Nota** ec scdz tho. i. pria scde q i' pceptū fuit nō ut

vindicta expeteret sed ut iusticia seruaret
Sequitur de v. s. de pcepto patientie respectu
 ablatōis rexx. h aut sic po^o M. v. et q^o v^o
 luerit tecū i iudicio dcedere. i. dcedere agere
 et tunicaz tollere. i. veste inferiorē. dimitte
 ei et pallium id ē vestez supioze. et h maxime
 panebat ad ecclesiā primitiua. s. vt vberio p^o
 dicaret. s. ex h v^o q^o n liceat debitū repetera
 et ad idē facit illud luc. vj. q^o aufert q^o tua sūt
 ne repetas. et qui aufert tibi vestimentū et tu
 nicā noli phibere. **H**oc n licet sub iudi
 ce infideli. j. cor. vj. Audet aliq^o vestez hñs
 negotiū aduersus aliū iudicari apud iniquos
 glo. i. infideles qui sūt miq^o fidelib^o quocūq^o
 q^o mō pñt. et scd^o pe. ibid^o i postilla sua i glo.
 intelligit vbi n habent fideles iudices per
 quos sua repeterē possint. Sub fideli aut iudi
 ce pñt quis repeterē qd dupliciter scz ex zelo iu
 sticie. ex necessitate cū indiget i pñt. ex infir
 mitate cū timet de pñt idigere. et ex cupidi
 tate vt cū abūdat i diuitijs et appetit ampli
 us abūdare pñt scd^o et 3° licz sua repeterē
 n aut quarto mō. licz aut sua repeterē in cari
 tate et beniuolētia. s. n dcedere et fraudulē
 tia. et hoc scd^o mō intelligit illud M. v. si q^o
 voluerit tecū in iudi. dce. di. ei et palliū glo.
 añq^o dcedas. i. cū dcedere repetas. **S**z qd de
 religiosis. **H**ic si hñt in omni licz eis repete
 re debito mō scz n vt bona sua s. vt bona con
 gregatōis et ppter vtilitatē n pñam s. omunē
 q^o ē qd duplex. s. paup^o sustētatio maloz re
 pñtio. q^o si n fieret h. dare malis occasio a
 lienā rapiēdi. pacis et vnicatis dseruatio q^o d
 struere s. n licz repeterē sua. et ifirmoz cō
 solatio q^o turbarent si sua repeterē n possent.
 Si vō nihil hñt nec in pñt nec i omni tūc n
 licet talib^o repeterē cū n habeant rexx. pñt
 tē vt dñm s. cū vsum. pñt tñ denūciare l iu
 dici vt sup h puidet scd^o qd sibi videbr^o ex
 pedire vel alteri scz pcuratozi qui petat noie
 ei^o ad qz dñm rexx. ipsaz nosci^o pñt vt
 sic eaz vsum possint hñe. **N**ota ec scd^o glo.
 aug. j. cor. vj. p pfectis licet sua repeterē si
 ne cā sine lice sine iudicio. n em dmittit^o eis
 mouere cām añ iudicē. Infirmitas vō licz repe
 tere sua añ iudicē cām mouēdo. s. n cū dcedere
 ne et fraudulētia. nec apud iudices infideles
 scz vbi pñt habere iudices fides. Ex pñctis
 clud^o alex. an. in 3° vbi tractat de h pcepto
 q^o repeterē sua dcedere et fraudulēter vel cor
 rā iudice infideli ē oib^o phibitū. repeterē vō
 sine dcedere sine fraude nec corā iudice est
 oibus dcessum. pfectis vō phibitū. vñ n repe
 tere ē dñm ifirmis. pceptū pfectis. et vocat
 pfectos vt dicit ibidē q^o renūciauerūt pñtis.
 talib^o em n licet repeterē sua vt sua. s. bñ liz
 eis repeterē sua vt alteri^o itutu cōis boni vt
 supra dictū ē. **N**ec obstat pñctis q^o supra ill^o
 j. cor. xij. caritas n qñt q^o sua sūt. dic^o glo.
 caritas n repēit ablata. q^o ē v^o p caritas n
 repēit cā cupiditatis. h em nulli licet. s. repe
 tere ex cupiditate q^o amat pecuniā ppter se. s.
 repeterē ex zelo iusticie dvenit oibus impfe
 ctis scd^o debitū modū. **S**z qd si ex repēitōe

scandalifer^o ille a quo repeto v^o em q^o tūc nō
 liceat repeterē. qz dicit auctoritas quantū po
 tes sine peccato vitare scādalu pñm debes
 sñd^o alex. an. ibidē q^o oportet tenere qd ē cer
 tū. certū ē em q^o raptor ē qui abstulit. incertū
 ē aut q^o inde scandalizet. Si vō sciam q^o inde
 scandalizabit. si sim infirm^o et timeā meū ca
 sum ex non repēitōe. pponderat scādalu p
 pñū scādalo alteri^o. et plus teneoz ipm vita
 re q^o scādalu pñm. Si vō sim pfectus et re
 petā debito mō. sic pponderat bonū omune
 speciali. sic pponderat scādalu pñm omunita
 tis et pluriuz scz dissipatio pacis et vtilitatis
 cōis. et incertū delinquēdi q^o oia acciderēt
 si n liceret sua repeterē ppter scādalu pñm
 singulare. **S**z nunq^o licet repeterē n em ne
 cessaria s. ec supflua. **H**ic q^o sic. s. i hoc ē dñna
 qz post repēitōe potes necessaria retinere. s.
 supflua teneris indigēti b^o dispesare. qz sunt
 aliena ad retinend^o tua ad dispesand^o. **Q**uid
 de seruis nunq^o repēit^o. **H**ic scd^o aug. li. d
 sermone dñi in mōte. si ille inq^o seru^o rectius
 et honesti^o ad colendū deū a te dño educat^o
 et regit^o. q^o ab illo q^o cupit eū auferre. nescio
 v^o qz audeat dicere vt veste eū debere con
 temni. q. d. in tali casu n d^o dcedere repēitō
 serui sic pallij. **A**d h nota q^o pñtis liceat re
 peterē sua in iudicio scd^o modū supra dictum
 n tñ expedit oibus. pñt ppter honestatē pñ.
 xx. honoz ē hoī qui se sepat a dcedere scd^o p
 ter pacis dseruatoz crisost. emē iudiciū irrita
 tio cordis ē 3° ppter multoz pñtōz vicitōez
 id ē cor. vj. iam oio delictū ē in vobis q^o iu
 diciū habetis inter vos crisost. difficile ē rez
 dimittere sed difficult^o ē de iudicio sine pñtō
 exire. q^o ppter aduocatoz maligatē pñ.
 tota die iniusticiā cogitauit lingua tua.

Sequitur de sexto pcepto. s. patientie respectu
 angarie opum de q^o M. v. et q^o cunqz te
 angariauerit mille passus vade cū eo alia duo
 milia. Est aut angaria indebiti obsequij extor
 sio i pñtia psona. expone ergo q^o cunqz te an
 gariauerit mille passus. i. d^o pulerit ire p mille
 passus. **E**t scd^o glo. dicit mille. qz 1° erat iter
 sabbati i q^o dñgnat^o pfectio spūalis q^o cōdi^o i
 h^o pcepti ipletōe. et hāc rōez ponit aug. li. d
 smone dñi i mōte vade cū eo alia duo milia
 id ē sis parat^o aīo patienter ire si fuer^o necesse
 et addit^o binari^o ad designandū q^o d^o habere
 pfectionē patientie in ore et in corde.

Angaria

Sequitur de septimo. s. de pcepto erogatois d
 q^o d^o M. v. q^o aut peti a te da ei. et luce
 vj. oī petēti te tribue. iux. qd ec d^o luc. xj. da
 te elemosinā et ecce oia mūda sūt vobis. ex
 pone q^o peti a te. s. ex necessitate et indigētia.
 da ei. s. ex caritate et beniuolētia et intelligit^o
 h pceptū scd^o glo. d^o his q^o iuste et honeste da
 ri pñt res aut q^o necāria ita q^o nullo ea care
 re possuz n pñt dari honeste. res vō aliena n pñt
 dari iuste. res aut supflua n pñt retineri iuste.
Ad h nota q^o licz negare re petēti aliqñ ppter
 pñam indigētia. sic excusat se mlr. iij. re. xvij
 ap^o hel pā. aliqñ ppter petēti suffia^o hiero.
 diuitib^o dare nihil ali^o ē q^o pñt aliqñ ppter

petētis maliciā. ecc. xij. bñfac humili et ne d
dens ipio. Aliqñ ppter meli⁹ dferēdi puidē
tia; scōz illud desudet elemosina i manu tua
donec iuenies cui des. qd forte sumptuz ē de
ecc. xxx. elēosina vni qñi saccul⁹ cū ipō. Alia
de hac materia reqre ifra li. v. ti. de elēosina
Equit⁹ videre de cōtauo scz d pcepto mu
tuatōis d quo M. v. et volēti a te mutua
ri ne auertaris. s. mutuū negādo. et h sine spe
alic⁹ lucri scōz illud luc. vj. mutuū date scz i
digētibus. et deu. xxij. fratri tuo absqz usura
illud quo idiget amodabis. iō sequi luc. vj.
nihil ide sperātes. s. ab hoie ultra forte ita. s.
q ppter huiōi spem picipalr mutuetis. licet
quidē sperare et bonū ē sperare a dō ide mer
cedez. qz siue ille reddat siue n̄ de⁹ tñ reddet
vt dicit glo. Potest tñ sine vicio usure spera
ri bñficiū ab hoie. obligat em̄ ex bñficiō scōz
illud M. vj. oia quecūqz vultis vt faciāt vo
bis hoies et vos faciatis illis. Peccat⁹ autez
circa mutuū multiplr. pzo idigenti n̄ dando
ecc. xlix. fenerare pximo tuo i tpe nccitatis
illiqz scōz datur nimis ipoztune repetē. qñ h
n̄ p̄t soluere. psa. lvij. omēs dbitozes vros re
petitis. ibi glo. q n̄ habentē repetit deo violē
tiā facit. tercio pignora nccia detinēdo l de
struēdo exo. xxij. si pxio tuo pignus accepis
vestimētū ei⁹ an solis occasuz reddes ei. q̄rto
cū usura exigēdo dera i⁹ luc. vj. nihil in sperā
tes. quito d dilatoē termini solutiōis munera
accipit⁹ ps. q pecu. su. n̄ ddit ad vsu. et mu
sup mo. n̄ accepit. Alia q panēt ad mutuū et
vsurā r̄qre ifra li. iij. ti. d mutuo et ti. d usura

Equit⁹ de. ix. f. de pcepto dilectōis inimi
coz et de hoc reqre ifra li. ij. ti. de cari
tate et q̄tū ad p̄ns p̄t notari q diligere ppter
mutue familiaritatis oblectamētū ē vanū. ps.
filij hoim vt qd diligētis vanitates. diligere
ppter peccati d̄sensuz ē malignū s̄m i⁹ nau. i.
sic spme se inuicē d̄plectunt. Diligere ppter
bñficiū acceptū l speratū ē mercenariū. d q̄li
amico d̄ ecc. vj. ē amic⁹ soci⁹ mēse. diligere
ppter amozez reci p̄cū ē nature debitū de quo
Ro. xij. nemi q̄c̄p̄ d̄beat̄ nisi vt iuicē diliga
tis. Diligē vō ppter bonū bitū l sp̄atū ē bonū
et ḡtuitū et meritoziū. s̄m ei aug. q diligit p
ximū diligē d̄z eū aut qz ē bon⁹ aut vt sit bō⁹
De pceptis euāgelicis regulantib⁹ intentio
nem ti. xlv.

Einde d̄siderand ē de pceptis regulā
tib⁹ intētiōnez respectu faciēdoz et
vitādoz. et qz ad ordinatā intētiōnez
requirunt⁹ duo. s. amoz boni. ne sit libido i vo
lūtate. et discretio boni. ne sit error i electiōe
Ideo dan⁹ aliq̄ pcepta de rectitudie intētiōis
cū d̄z M. v. attēdite ne iusti. ve. fa. zc. et aliq̄
de discretiōe cū d̄z nolite iudicare zc. Circa
primū pzo phibe⁹ obliqua intētiō. scōz eius
occafio. s. iozdiata r̄paliū dilectiō et soliatu
do cū d̄z nolite soliciū esse zc. Circa scōz ve
ro scz discretōz pzo phibe⁹ temeritas iudicā
di. scōz p̄cipit⁹ diligētia sibi cauedi cū d̄z at
tēdite a falsis p̄p̄is. et qz ifirmitati hūane
difficile ē et quali ipossibile idiscreta iudicia

vitare. iō addunt⁹ tria pcepta. pzo vnū de p̄
tēdo auxiliū grē cū d̄z petite zc. scōz d̄ seruā
equitatez legis nature respectu pximi. cū d̄z
oia q̄cunqz vultis zc. 3. de conatu ad amozez
dei cū d̄z itrare p angustā p̄cētā glo. i. carita
tē. Itē circa indiscretōz temerarij iudicij. no
ta q aliq̄s iudicat ex auctoritate vt plati. ali
quis ex vice dignitate vt p̄fecti. aliq̄s ex do
ctrine veritate vt doctozes et p̄dicatozes et
scōz hoc accidit indebitū iudiciū triplr. pzo
ex defectu seu abusu auctoritatis i causaz. ex
amine et h phibe⁹ M. vij. nolite iudicare zc
scōz ex indignitate vite i vicioz. rēphensioē
et h phibe⁹ cū d̄z ibidē. qd vides festucā zc.
tercio ex defectu discretōis doctrine i p̄dica
tōe cū d̄z ibidē nolite iudicā dare canib⁹. Ex
p̄dictis colligit⁹ p. ix. sūt pcepta q̄bz itentio
ordina⁹ de quib⁹ ē hic dicendū scōm ordinē
p̄dictū breuiter trāsfundo. primū igi⁹ p̄dicto
rū pceptoz ē ill⁹. attēdite ne iusti. vestrā. i. o
pera iusticie v̄re faciatis corā hoib⁹. s. hac in
tētiōe vt videamini ab eis. s. ita q in h. s. fa
uore hoim n̄ d̄sticiatis finē vestrōz. opuz. sic
em̄ scōm greg. opus esse d̄z in publico vt tñ i
tētiō maneat in occulto alioquin mercedem
n̄ ha. apud patrē vestrū q in celis ē. et merito
qz seruistis hoibus n̄ deo. et h explanat⁹ i ele
mosina ōzōne et ieiunio. Postea M. vij. d̄clu
dit generaliter nolite thesaurizare vobis the
sau. in terra. s. fauore et laudē hoim de bonis
opib⁹ appetēdo. thesauri. aut vobis the. s.
bona opa faciēdo i celo et ita i loco tuo. In
thesauro itelligo. quid p̄ciosuz. copiosū. deli
ciosam. et stabile. qz seruā in futurū. hec aut
oia excellēter inueniunt⁹ in celo. Nihil vero
tale ē i terra. ideo merito d̄z thesaurizari i ce
lo n̄ in terra. Possit autē hic q̄ri v̄z. tenemur
omēs actiones in deū referre. Bz r̄nsio hui⁹ q
stionis habet⁹ infra li. ij. ti. ij. Scōz pceptū est
illud Mch. vj. in fi. nolite soliciū esse in cras
tinū. i. impostez glo. interlinealis. n̄ laboz
et puidētia damnat⁹ sed solicitudo mentē sus
focās. qualē aut solitudinē phibeat q̄re in
fra li. ij. ti. de prudētia ar. iij. Tercū pceptū
ē illud M. vij. Nolite iudicare. i. n̄ affecte
tis alios iudicādo d̄denare. qz n̄ debetis alio
s iudicare libidine vindictē s̄ zelo iusticie.
Vñ phibet hic inordinatū affectū siue appe
tū inordinatū iudicādi et n̄ iudicabimini. s.
iudicio eterne d̄denatōis. In quo em̄ iudicio
id ē in quali v̄l p quo iudicio iudicaueritis
scz iuste vel iniuste iudicabimini. qz si iudica
stis iuste iudicabimini ad p̄mūz. si iniuste ad
supplicū. Est autē multiplex iudiciū scz p̄e di
scussionis. qd lauda⁹. i. cor. xj. si nosmetipsos
iudi. n̄ v̄tqz iudica. Diffinitōis qd p̄mittitur
de ap̄is q n̄ poterūt fieri bono aio scōz glo.
Auctoritatis qd da⁹ iudicib⁹ leui. xix. iuste iu
dica pximo tuo. Suspensionis de oculis iac.
iij. facti estis iudices cogitationū iniquaz.
Temeritatis cū assertiōe. Ro. xiii. tu quis es
q iudicas alienū seruū. et h fit qd̄upliciter.
pzo qñ fer⁹ sentētia de occultis cordis. scōz
qñ fit interpretatio mala de dubijs. tercio qñ

diffinit de futuro statu hois. quarto qn dtra
 ius assumi executio iuris. De hac materia re-
 quire supra d falsitate iudic. Quartu pceptu
 e illud **M. vij. et luc. vij.** qd vides id e qre co
 sideras festuca. i. leuia peccata i oculo. s. co
 sciencie vel intencionis frs tui id e pximi. s. cor
 riptendo. et trabē id e gnius crimen in oculo
 tuo id e i scia tua n vides id e n d sideras vt
 sez amoueas. hec em e natura oculi sez vt se n
 videat sez corpalis n spūalis **Criso.** si te mag
 diligis q pximū qre ipm pcuras et n pzi te
 ipsum. et post pauca sequit pprocrita sez q te
 simulat bonū sez corrigēdo. cū sis mal. eice
 pximū trabē de oculo tuo. s. vere penitēdo et
 tūc videbis. i. videre poteris epcere festucaz
 de ocl'o fratris tui sez corrigēdo **Gre.** impiu
 et im pbus e medicus q alijs mederi appetit
 et ipm vuln nescit. s. om̄s sum? tales medi:
 ci **Hyplari** vir muem? aliqs ab hoc vicio ali:
 enus qz quilibet suis vicijs fauēs aliena faci
 le rephēdit. De hac materia. s. de correptōe
 require infra li. ij. ti. de correptōe. Quintu p:
 ceptū e illud **M. vij.** Nolite sanctū dare ca:
 nib?. nec margaritas mittatis an porcos. ne
 forte deulcēt eas pedib? et canes ouerfi dirū
 pāt vobis. **Nota** scd3 aug. scdo li. de sermone
 dñi in mōte. c. xv. sacra scriptura d3 sanctū qz
 n d3 corrūpi. et margarite qz n d3 dtemni. ca:
 nes sunt veritatis ipugnatores. porci vō veri
 tatis dēptores scd3 h ergo sic expo. Nolite
 sanctū. i. sacra scripturā dare eā sez apiendo
 et pdicādo canib? id e hereticis infidelib?.
 neqz mar. mit. pdicando an porcos. i. luxurio
 sos et carnales. ne forte deul. eas vilificādo
 sez porci pedib?. s. spūalib?. intellectu rephēn
 dendo et affectu dtemnendo. et canes ouerfi
 sez dtra vos dirūpant vos. s. murmurando de
 vobis vō verberādo vel forte occidēdo. **Sz**
 vī xpc dtrariū pdictis fecisse infidelib? pdi:
 cando. **Sz** scd3 aug. heretici siue infideles aut
 ita sūt obstinati q de eoz correctōe n sperat
 aut sperat. si sic. sic e eis pdicandū sic facie:
 bāt apli. si n aut hitant cū alijs q pdicatōem
 recipiūt. et tūc e eis pdicandū. et ita intelligi
 qd h d3 **Doct** aut hic qri rōe h? pceptū qd
 teneat scire docto? siue pdicato?. **Rñd3 alex.**
 an. in 3o q dtingit triplr docere sez simplr ex
 hoc rādo et h e dmuniter oim. pdicādo et h e
 sacerdotū. cathedrā tenēdo et hoc e docto?
 pximia sufficit scire simpliciter credēda et di
 uina mādata. scd3 e necessariū scire exponere
 credēda et mādata scd3 illud. j. pe. iij. pati sp
 ad factū factō? omi pscēti vob rōz zc. Tercijs
 e necessariū scire oia ad suā doctrinā pinētia
Sz nunqd facere tene? pdicato? illud qd p
 dicat asserēdo. **Rñdet alex.** ibidē q tene? face
 re quidqd assent faciendū de his q pinēt ad
 necessitatē salutis. n aut q punēt ad pfectōez
 sez religionis ad quā n om̄s tenent. **Quid**
 d3 peccatoze. nunqd peccat pdicādo. **Rñdet**
 ibidē alex. an. p aliqs docet qz tene? ex offi:
 cio quasi de necessitate. aliqs docet qsi ex vo
 lūtate. Itē peccatū aliqd e notoznū aliqd oc:
 eultū dic ergo q existēs i pctō notozno siue p

dicet ex necessitate officij. siue ex voluntate
 peccat. Illū aut q e i peccato occulto dic? pec
 care cū ex voluntate pdicat et h rōe dtemptus
 n aut illū q pdicat ex officio dū tñ illud faci
 at cū amore et qsi coactus officij necessitate.
 Simplr aut vī dicendū q exns in peccato si:
 ue occulto siue manifesto docēs l pdicās si n
 studeat dolere de peccato. simpliciter d3 dte
 nere et iō peccare. Sextū pceptū e illud **M.**
vij. peti. et acci. qrite et inue. pul. et ape. vo.
 peate fide fideliter credēdo. qrite spe. fiducia
 liter postulādo. pulstate. caritatē ardēter desi
 derādo. **Et** hec expositio elicit ex glo. vō pe:
 tite ore. qrite corde. pulstate ope. ois em q pe
 tit. s. illd qd d3 et eo mō quo d3. s. pie p se. p:
 seuerāter et ad salutē qd e pecere in noie hie:
 su. accipit sez vel ad vocū. vt qn sibi dat? illd
 qd petiit vel ad meritū vt qn non datur illud
 sz equialēs. vñ jo. xij. qd quid petieritis pa:
 i no. m. h faciā et q qrit cordis d siderio inue
 nit in pmo. et pulsanti ad ianuā paradisi apie?
 hostū celestis pallacij. Septimū pceptū e i
M. vij. oia qcunqz vultis vt faciāt vobis ho
 mines sez in pti hoies. qz sic sūt iusti et rōna:
 biles. vñ intelligit de voluntate rōnabili et
 d silia. vt em dicit aug. voluntas dmuniter
 sumpta e bonoz et maloz. stricte vō sumpta
 e tm bonoz. cupiditas tm maloz. **Et** vos fa:
 cite eis qz totū e iustū qd faciūt vobis. Ecce
 pceptū affirmatiuū legis naturalis. et in h i:
 cludi? aliud pceptū negatiuū iuris naturalis
 sez n facias alijs. qd tibi n vis fieri. qd habe?
 d hōb. iij. hoc e em lex et pphete. i. in hoc im
 plent. **Octauū** pceptū e illud **M. vij.** itrate
 p angustā portā. angusta porta d3 vel caritas
 rōe difficultatis i diligēdo inimicos. l peni:
 tētia rōe penalitatis i sustinēdo et hec porta
 e angusta in ingressa. s. latissima in egressu p
 uer. xv. viā sapiētie monstrabo tibi ducā te p
 semitas equitatis qz cū ingressas fueris n ar:
 tabunt? gressus tui pō. latū man. tu. nimis. qz
 lata et spaciōsa e via q ducit ad pdicōez. hec
 porta et via e cupiditas q e radix oim malo:
 rum. j. tibi. vō. et multi intrāt p eā. qz vt dicit
M. xxi. multi sūt vocati pauci vō electi. No
 nū pceptū e illud **M. vij.** accēdite id e dilige
 ter caute vobis a falsis pphētis id e qbus li:
 bet deceptozib? siue sint heretici q fallūt per
 falsas doctrinā. fidē et scripturā corrūpendo
 siue sint ipocrite q fallūt sanctitatē simul an
 q veniūt. n mittunt? a deo. ad vos dēcipiēdos
 in vestimētis omū id e in habitu et signis iu:
 stoz. intrinsec? aut id e interiori pposito siue
 desiderio sunt lupi rapaces. lupi sūt ratōe vo
 racitatis et crudelitatis et calliditatis et sūt
 rapaces qz rapiūt ab intellectu fidē. ab affe:
 ctu caritatē. et ab effectu sanctitatē. a fructi
 bus eoz. cogno. eos id e ab opib? eoz. occl:
 tis vō ab exitu opm. de h re qre infra li. ij. ti.
 xvij. de ypocriti.
De lege huana scripta. s. d dstitutōib? ti. xlvj
 Arbito de lege diuina et eoz pceptis cō:
 gruitas ordis exigit aliqd breuiter de
 lege huana dicē. et pxio d lege scripta

et a quibus est possibile maiore prem multitudine abstinere et precipue que sunt in nocentia aliquorum sine quorum prohibitione societas humana conservari non posset. cuiusmodi sunt homicidium furtum. adulterium. et alia huiusmodi. **¶** Nunc quid lex humana precipit oes actus virtutum. **¶** Lex humana ut dictum est ordinat ad oes bonos et ideo precipit tamen illos actus virtutum que sunt ordinabiles ad oes bonum vel immediate. ut cum aliqua sunt directe propter bonum oes. vel mediate ut cum aliqua ordinantur a legislatore pertinent ad bonam disciplinam per quam civis informatur. ut oes bonum iusticie et pacis sensum servent. **¶** h. tho.

¶ Circa sextum sciendum quod dicitur de constitutione posteriori. **¶** et de digna. sp. c. i. etiam si in posteriori nulla fiat mentio de priori licet sic fecerit in rescriptis. et de rescriptis. ceter. c. diuersitatis ratio est secundum gregorium. quod in legibus et constitutionibus continentur iura. oia autem iura continentur in precepto pape vel principis. ut. C. de testi. l. oim. Et ideo cum papa dicitur constitutor posteriorum quasi ex certa scientia faciat memoriam priorum. tollit priora. sed in rescriptis continentur facta factorum aut hinc memoria et in nullo peccare est potestas diuinitatis que humanitatis. C. de veteri iure. l. j. si quid autem. unde non presumitur quod papa preter scientiam primi rescripti decedat secundum. et hoc intelligitur in prioribus et posterioribus secundum tempus non secundum ordinem scripture.

¶ Circa septimum sciendum quod constitutio incipit a ratum post duos menses ab eius publicatione. **¶** et. ne cle. ual. mo. c. vl. ante hoc tempus non ligantur ignorantes. et. e. cognoscetes. hoc intellegit hostiensis. de constitutione principis ut in iuribus per dictis. quod constitutio talis est generalis et omnes astringit. et. e. c. fi. Constitutio autem inferiorum statim ligat facta promulgatione. nisi forte absentes quibus nec tamen dabo nec illud limitabo quod plus et minus eorum iurisdictione preterdit. si arbitrio boni iudicis hoc committitur. et que minus. ac. pnt. c. fi. Et dicitur etiam constitutio ad futura non ad preterita. et. e. c. fi. **¶** Si nunc quid lex humana homini necessitate imponit in foro conscientie. et. i. p. i. scilicet sic. leges humane aut sunt iuste aut iniuste si iuste habent vim obligandi in foro conscientie a lege eterna a qua deriuantur. puer. vij. per me reges regnant. et legum conditores iusta decernunt. Dicuntur autem leges iuste ex tribus. dicitur etiam similitudo primo ex fine que sunt ordinantur ad bonum oes. scilicet ex auctore que sunt lex lata non excedit potestatem ferentis. tercio ex forma que proprie secundum equitatem proportionis imponuntur subditis onera in ordine ad bonum oes. In iuste autem sunt leges duplici modo. primo per contrarietatem ad bonum humanum. ut que deficit ibi aliquid triu predictorum et tales leges non obligant in foro conscientie nisi propter vitandam scandalum vel turbationem. propter quod etiam homo debet cedere iuri suo. secundum illud. Mat. v. qui aufert tibi tum dimitte. ei et pallium. Alio modo per contrarietatem ad bonum diuinum ut leges tyrannorum inducentes ad idolatriam vel ad aliud quod sit contra legem diuinam. et tales non sunt seruare. **¶** Nunc quid oes homines subduntur legi humane. et. dup. per que esse subiecti legi. uno modo sicut regulam regule et sic

oem subiecti preteriti subduntur ei legi. Et sic de **¶** Bo. xij. ois aia potestatibus sublimioribus subdita sit. Alio modo sicut coactum cogenti et sic legi subduntur tamen mali. quod eorum voluntas dissolat legi. princeps autem ut dicit iuris peritus legibus est solutus. quod est verum quantum ad vim coactiuam sed quantum ad dei iudicium debet voluntari legem implere. unde et. e. cum oes dicitur quod quisque iuris in alterum statuit ipse eodem iure debet uti. Est etiam princeps supra legem in quantum potest cum expedit legem mutare et in ea pro loco et tempore dispensare. **¶** Nunc quid licet subdito legi agere proter verba legis. et. Legislator legem proponit secundum ea que contingunt ut in pluribus ferens intentionem ad utilitatem communem. unde si casus emergerit in quo observatio talis legis sit contra salutem danosa non est seruanda ut si in ciuitate obsessa lex statuatur quod porte ciuitatis maneant clausae. hoc est utile contra salutem ut in pluribus. Si tamen contingat hostes insequi aliquos ciues in damnum cederet ciuitatis nisi aperirentur eis porte. et ideo tunc essent aperire. et ideo dicitur hilaris quod intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicitur. quod non res sermone sed rei debet esse sermo subiectus. Considerandum tamen quod et si legis observatio secundum verba non habeat subitum periculum cui statim opteat succurri. non tamen pertinet ad quemlibet ut interpretetur quod est utile ciuitati et quod iuuale. si hoc tamen pertinet ad rectores et principes que propter huiusmodi causas et casus habet autoritatem de legibus disputandi. Si vero periculum sit ita subitum quod ad eos recurrere non possit necessitas dispensatione habet annexam. Si dicatur quod est legem interpretari cuius est oder e. Dicendum quod ille que sequitur intentionem legis latoris non interpretatur simpliciter legem. sed in casu in quo manifestum est latoris legis aliud intendisse. si enim sit dubium debet vel secundum verba legis agere vel superiores consulere. rectores autem multitudinis dispensare possunt in legibus humanis que requirunt hec causa rationabilis cedens in utilitatem boni communis. hec tho. in prima sede.

¶ Circa octauum sciendum quod si quis constitutiones non habet arguendum est de negligentia. que dicitur hoc et non seruat corrigendum est de temeritate. **¶** ut di. xx. si decreta. si vero aliquis non seruet eas in contemptum ecclesie romane hereticus est censendus. ut di. xx. de libellis. saluis alijs penis que per singula iura singulariter imponuntur non obseruantibus eas.

¶ De lege humana non scripta scilicet de consuetudine. **¶** ut. xvij.

¶ Circa considerandum est de consuetudine. et primo quod est et unde dicitur. scilicet quod licet et ex quoque actibus inducitur. tercio que consuetudo preiudicat iuri. quarto que est consuetudo generalis et que specialis. quinto an una consuetudo aliam contrariam tollat. **¶** Circa primum sciendum secundum gregorium. quod consuetudo est quoddam ius moribus. i. assiduis actibus institutum. et cum lex deficit per legem suscipitur. di. j. consuetudo. quia est in communi usu ut ibidem.

¶ Circa secundum sciendum secundum gregorium. quod consuetudo inducit cum expresse pro loco placet aliquid obseruari per consuetudinem in futurum. unde non est pro quod aliquid sit ius

Handwritten marginal note in Latin script, partially illegible.

Handwritten red mark or initials.

Handwritten marginal note.

Handwritten marginal note.

consuetudinariū inducit. ar. ff. de iur. act. qz
peinato. l. si. Inducit aut vnus actus consuetudis
nem. xv. q. ij. ita nos.

Quarta tertiū sciendū sūm qd. q. cū aliqd. fit
multoties. puenire videt. ex deliberato
iudicio rōis. et inde ē q. consuetudo iudicta su-
perdicto mō ubi viget tollit ius. dūmō sit ra-
tionabil. Interpretat. etiā legē. ex. e. cū dilect.
p. lege suscipi. cū lex deficit. ut dictū ē supra.
Sec. est si nō sit rōnabil. ff. de le. et se. cō. q. nō
rōe. Si at nō sit inducta superdicto mō sed per
quandā assuefactōez hoim si nō sit ad p̄scrip-
tionē. xl. anoz. p̄ducta sūm canones. nō viciat
legē. ex. e. consuetudis. Si at sit ad p̄scrip̄tōem
p̄ducta et ius perit et legē vincit. ex. e. c. vl.
sed et si tāto tpe seruata fuerit q. nō sit in me-
moriam hoim qn̄ cepit legē vincit. ar. ff. de aq.
plu. l. j. in fi. Silr et illa consuetudo quā roma-
na seruat ecclesia et ab alijs p̄cipit seruari. xj.
di. nolite. et qd. dictū ē p̄scribi consuetudine in-
telligit. cū inducit. circa ill. qd. ē p̄scrip̄tibi-
le. alias sec. ē. ex. de p̄scrip. cāz. ¶ S. q. consue-
tudo dicit. rōnabil. ¶ S. dicit. bñ. ex. e. c. fi. in
glo. iij. p. gñaliter illa consuetudo ē rōnabil. si
q. nō obuiat canonicis illicitis. Irrationabil.
vero est q. reprobat. a iure. ut illa. ex. e. ex. p̄te-
ria. et. c. cū venerabil. et consuetudo onerosa
ex. e. c. j. et. c. cū inter nos. et gñaliter ubi fit
aliqd. contra morez ecclesiastice discipline. siue
libertate. ex. de elec. cū terza. et. c. sacrosacta.
Ex superdictis recolligi possunt plā q. requi-
runt. ad hoc q. consuetudo p̄iudicet iuri cōi. et
supaddit aliq. bñ. ex. e. c. fi. in glo. v. p̄cio q.
sit rōnabil. scdo q. sit p̄scrip̄ta. tercio q. ex cer-
ta scia et nō p. errore sit inducta. q̄rto q. sit in-
ducta eo sciēte q. ius dēdere p̄t. ff. de le. de qz.
bus in fi. quito q. sit t̄e ius qd. possit p̄scribi
sexto q. vsus sit illa consuetudine siue vicib. ill.
q̄b. es vsus eo aio ut intēdas te ius h̄re siue
credas. et ut illd. in posterz. facias. ff. de iur.
nere actuz. p. l. vl. alias nō p̄dest ut dē ibi.
septio q. maior ps ppli sit vsa consuetudine illa
qz sic minor ps ppli nō possit inducē legē. ita
nec consuetudine. h. bñ. Di. tñ i fi. eiusd. glo. q.
ad h. q. consuetudo p̄iudicet iuri satis v̄t suffi-
cere sūm. c. fi. ex. e. si consuetudo sit rōnabil. et
p̄scrip̄ta. ¶ S. nūqd. qlibet ml̄tudo consuetu-
dinē inducere p̄t. ¶ S. sūm tho. in prima sede.
si sit libera ml̄tudo q. possit sibi facere legē
p̄t etiā pari rōe inducere consuetudine. Si vō nō
hēat liberā potestātē legē sibi dēdē. vel legē
superioris tollēdi. nichilomin. tñ consuetudo
in tali multitudie p̄ualēs vim obtinet legis
ubi p. eos tolerat. ad quos p̄inet ip̄onere ml̄-
titudini legē. ex. h. em̄ vident. ip̄az app̄obae
consuetudine. ¶ S. q̄ntū tps requirit. ad h. q.
consuetudo sit p̄scrip̄ta. ¶ S. sūm can. ut di. gof.
et habitū ē sup. et host. req̄rit. tps. xl. anoz.
Scdm̄ leges tamē ē diuisas. ut not. t. ho. ti.
de consuetudine. qz sūm io. bart. sufficiūt. x. ani.
iter p̄ntes. et. xx. iter absentes. Scd. vō alios
spectand. ē tps cui. n̄ extat memoria. Innoc.
at. ex. e. sup. c. dilect. dicit q. in ecclesia neces-
saria ē p̄scrip̄tio. xl. anoz. s. in alijs sufficit

p̄scrip̄tio. x. l. ex. anoz. et hec sūt vera si illd.
qd. p̄scribit. uel assuetit. h. d. annuā cām. Item
si consuetudo ē gñaliter contra oēs. tā contra eccle-
sias q. alios sufficit p̄scrip̄tio. x. anoz. contra
oēs. quidā vō distinguūt iter ecclesias et pri-
uatos. aliter si nō h. cām d. annuā necessaria ē
p̄scrip̄tio tps cui. memoria n̄ existat. ¶ Ad
h. nota ad maiore euidētā d. ram iter p̄scrip̄tōz
et consuetudinē. differūt at sūm host. ti. de con-
suetudine. p̄mo qz p̄scrip̄tio locū h. i. reb. mo-
bilib. et imobilib. corp̄alib. et icorp̄alib.
ut in seruicub. iurisdicōib. electiōib. et
h̄mō. scdo qz p̄scrip̄tio acq̄rit. singulari cum
p̄uato. s. consuetudo n̄ magis acq̄rit. illi q. illi.
tercio qz i p̄scrip̄tōe titul. et bona fides re-
quirit. ex. de p̄scrip. si diligēt. s. in consuetudine
nō requirit. titul. hic em̄ n̄ requirit. nisi vs.
et tps d̄pletū. vñ hic ē vsus loco tituli. q̄rto
qz p̄uilegiū et p̄scrip̄tio aliquoties nō d̄cur-
rat. ex. de p̄scrip. venies. ¶ S. consuetudo et p̄uile-
giū bene d̄currūt. ex. e. cū dilect. quito qz
p̄scrip̄tio est act. ius siue iuris p̄cedi exclusio
ar. C. de anali excep. l. fi. in fi. ¶ S. consuetudo ē
de sui natura act. ius siue iuris acq̄sicio. ut ap-
paret. ex. de elec. d̄sticatio. et. c. in genesi i fi.
p̄scrip̄tio vō nō respicit p̄p̄rie vsū. ideo em̄ p̄-
scribit. contra aliquē qz nō agit uel v̄t suo iu-
re. consuetudo vō respicit vsū. et ideo allegat.
q. ita cōter act. i. est uel vsus. nichilomin. et
consuetudo negatiua respicere p̄t v̄bicūqz. p̄ba-
ri p̄t. s. q. tale qd. uel tale nō d. fieri. ar. ex. de
elec. cū eccia v̄l t̄rana. ad fi. sec. est si nul-
lo mō possit. p̄b̄ari. sexto qz consuetudo eronea
nō iuuat. Sec. est de p̄scrip̄tōe qz titul. puta-
tiū. et si ver. nō sit dā tñ p̄b̄abil. error excu-
set. dat iustā cām vsucap̄ēdi. sed de hoc vide
infra li. tercio. titulo de p̄scrip̄.

Quarta tertiū sciendū q. consuetudo gñalis ē q.
gñaliter obseruat. ut ex. e. nolite. et. c.
basilicas. special. consuetudo ē q. in certo loco
vigorē et obseruatiā h. di. xij. nouit.

Quarta quicūq. sciendū q. consuetudo posterior
tollit consuetudinē priorē. ex. d. gna. spi.
e. j. et h. est ver. si diuerse consuetudines i eodē
municipio diuersis tps. oriant. Sec. est si
in locis diuersis. di. xij. scie. s̄m̄ta. Vñ consue-
tudo aliquoz. nō d. subuerti more d̄rarioz.
di. xij. illd. Itē consuetudo mala nullo tpe d̄fir-
mat. q̄nimo tāto est p̄niciosior quāto est d̄ur-
tior. ex. e. c. fi. Itē consuetudo i ecclesie gra-
uamen inducta reuocari d. ex. e. c. j. Itē sicut
iura reducūt. ad d̄cordiā cū iurib. C. d. offi.
do. l. vna. sic et consuetudo iuri uel p̄uilegio
d̄raria reducūt. ad d̄cordiā p. interpretatiōez
ex. e. cū dilectus.

¶ Explicit liber primus
de p̄ceptis.